

Omgevingseffectrapport

Groeidocument bij het
koersdocument

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0494725.100

7 oktober 2025

Omgevingseffectrapport

Groeidocument bij het koersdocument

projectnummer 0494725.100

7 oktober 2025

Opdrachtgever

Provincie Flevoland
Postbus 55
8200 AB LELYSTAD

datum

7 oktober 2025

beschrijving

Versie bij koersdocument

vrijgave

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Omgevingsvisie Flevoland	5
1.2	Aanleidingen voor het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie	5
1.3	Een omgevingseffectrapport bij de Omgevingsvisie	5
1.4	Rol van het OER	6
1.5	Wettelijke context	6
1.6	Begrippenkader	6
1.7	Leeswijzer	7
2.	Methodologie van dit OER	8
2.1	Welke vragen staan centraal in dit OER?	8
2.2	Beoordelingskader	8
2.3	Hoe komt de beoordeling voor de huidige situatie en referentiesituatie tot stand?	10
2.4	Beoordeling scenario's en voorkeursalternatief	11
3.	De leefomgevingsfoto van Flevoland	13
3.1	Woningbouw en wonen	13
3.1.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	13
3.1.2	Huidige situatie	13
3.1.3	Trends en ontwikkelingen	16
3.1.4	Beoordeling referentiesituatie	17
3.2	Regionale economie	18
3.2.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	18
3.2.2	Huidige situatie	19
3.2.3	Trends en ontwikkelingen	23
3.2.4	Beoordeling referentiesituatie	23
3.3	Mobiliteit en bereikbaarheid	24
3.3.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	24
3.3.2	Huidige situatie	25
3.3.3	Trends en ontwikkelingen	30
3.3.4	Beoordeling referentiesituatie	31
3.4	Landbouw	32
3.4.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	32
3.4.2	Huidige situatie	33
3.4.3	Trends en ontwikkelingen	35
3.4.4	Beoordeling referentiesituatie	35
3.5	Energietransitie	36
3.5.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	36
3.5.2	Huidige situatie	37
3.5.3	Trends en ontwikkelingen	40
3.5.4	Beoordeling referentiesituatie	40
3.6	Klimaat	42
3.6.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	42
3.6.2	Huidige situatie	42
3.6.3	Trends en ontwikkelingen	47
3.6.4	Beoordeling referentiesituatie	47
3.7	Gezonde en veilige leefomgeving	48
3.7.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	48
3.7.2	Huidige situatie	50
3.7.3	Trends en ontwikkelingen	59
3.7.4	Beoordeling referentiesituatie	59
3.8	Maatschappelijke voorzieningen	61
3.8.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	61
3.8.2	Huidige situatie	62

3.8.3	Trends en ontwikkelingen	66
3.8.4	Beoordeling referentiesituatie	66
3.9	Bodem- en watersysteem	68
3.9.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	68
3.9.2	Huidige situatie	69
3.9.3	Trends en ontwikkelingen	72
3.9.4	Beoordeling referentiesituatie	72
3.10	Natuur en biodiversiteit	74
3.10.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	74
3.10.2	Huidige situatie	75
3.10.3	Trends en ontwikkelingen	84
3.10.4	Beoordeling referentiesituatie	84
3.11	Ruimtelijke kwaliteit	85
3.11.1	Inleiding, beoordelingskader en beleid	85
3.11.2	Huidige situatie	87
3.11.3	Trends en ontwikkelingen	89
3.11.4	Beoordeling referentiesituatie	90
4.	Beoordeling scenario's	92
4.1	Werken met scenario's	92
4.2	Beschrijving scenario's	92
4.2.1	Innovatief Flevoland	92
4.2.2	Doelmatig Flevoland	93
4.2.3	Actief Flevoland	94
4.2.4	Robuust Flevoland	95
4.3	Beoordeling scenario's	96
4.3.1	Innovatief Flevoland	96
4.3.2	Doelmatig Flevoland	100
4.3.3	Actief Flevoland	103
4.3.4	Robuust Flevoland	107
4.4	Conclusie	111
4.4.1	Aanbevelingen	111
4.4.2	Wat zijn sterke componenten om uit de verschillende alternatieven mee te nemen?	112
5.	Perspectievenbeoordeling	114
5.1	Beschrijving perspectieven	114
5.1.1	Perspectief A- Hub van Nederland	114
5.1.2	Perspectief B- Regionaal geworteld	117
5.1.3	Perspectief C- Robuust lokaal	122
5.2	Beoordeling perspectieven	127
5.2.1	Perspectief A- Hub van Nederland	127
5.2.2	Lokale effecten perspectief A	132
5.2.3	Perspectief B- Regionaal geworteld	136
5.2.4	Lokale effecten perspectief B- Regionaal geworteld	142
5.2.5	Perspectief C- Robuust lokaal	145
5.2.6	Lokale effecten perspectief C	151
5.3	Conclusie perspectieven	155
5.4	Belangrijkste afwegingen richting het voorkeursalternatief	155

1. Inleiding

1.1 Omgevingsvisie Flevoland

In 2022 heeft de provincie Flevoland een evaluatie uitgevoerd van de Omgevingsvisie FlevolandStraks uit 2017. Deze evaluatie, samen met recente maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen, vormt aanleiding voor het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie.

1.2 Aanleidingen voor het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie

Los van de leeftijd van de vigerende omgevingsvisie, zijn er verschillende redenen om te werken aan een nieuwe omgevingsvisie. Deze zijn hieronder weergegeven:

Maatschappelijke behoefte naar meer ruimtelijke sturing

Er is een toegenomen behoefte aan duidelijke ruimtelijke sturing, zowel binnen de provinciale organisatie als bij externe partners zoals gemeenten en waterschappen. De rijksoverheid heeft het NOVEX-traject (Nationale Omgevingsvisie Extra) gestart, met als doel te komen tot een nieuwe nationale Omgevingsvisie: de Nota Ruimte. Provincies zijn gevraagd om nationale opgaven ruimtelijk te vertalen en te combineren met decentrale doelen.

Toegenomen maatschappelijke urgentie van opgaven

In Nederland spelen urgente opgaven zoals grootschalige woningbouw, verduurzaming van landbouw en het landelijk gebied, energietransitie en klimaatadaptatie. Deze vragen om nieuwe beleidskaders van Provinciale Staten. De huidige visie richt zich op de periode tot 2030; er is behoefte aan beleid dat doorloopt tot 2050. In samenwerking met het rijk, de zes Flevolandse gemeenten en het waterschap Zuiderzeeland is een strategische agenda opgesteld met daarin belangrijke opgaven en keuzerichtingen. Flevoland maakt bovendien deel uit van vier NOVEX-gebieden, waarin rijk en regio samenwerken aan integrale oplossingen voor complexe vraagstukken. De uitkomsten van deze gebiedstrajecten moeten worden geïntegreerd in de nieuwe Omgevingsvisie.

Een goede inhoudelijke basis voor Provinciale Omgevingsprogramma's

De provincie Flevoland ziet de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingsvisie als een noodzakelijke stap om een stevige, inhoudelijke basis te leggen voor toekomstige omgevingsprogramma's. Door duidelijke beleidskaders te formuleren, kan de provincie gericht sturen op complexe ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie en energietransitie. Deze basis maakt het mogelijk om provinciale programma's zoals het Waterprogramma, de Regionale Energiestrategie en het Flevolands Programma Landelijk Gebied effectief te integreren en uit te voeren binnen een samenhangende visie tot 2050. De vigerende omgevingsvisie bevat onvoldoende concreet

Verbreiding van provinciale scope en planhorizon

De Omgevingsvisie FlevolandStraks keek vooruit tot 2030 en hoewel integraal, was de omgevingsvisie nog zeer globaal van aard. De nieuwe Omgevingsvisie krijgt een brede scope en omvat naast de fysieke leefomgeving ook ambities op het gebied van gezondheid, leefbaarheid, voorzieningen en het economisch vestigingsklimaat. De tijdshorizon is 2050. Monitoring wordt een essentieel onderdeel van de uitvoering, en maatschappelijke participatie zal actief worden vormgegeven.

Betere borging van het milieubelang

Voor de Omgevingsvisie FlevolandStraks is geen milieueffectrapportage doorlopen. In het huidige traject acht de provincie Flevoland het wél noodzakelijk om een MER-procedure te starten. Dit is van belang om de milieugevolgen van beleidskeuzes systematisch in beeld te brengen en om een transparante, onderbouwde basis te creëren voor besluitvorming.

1.3 Een omgevingseffectrapport bij de Omgevingsvisie

In Nederland is het verplicht voor ontwikkelingen met een mogelijk grote impact op de 'fysieke leefomgeving' een milieueffectrapportage (MER¹) op te stellen. Dit geldt ook voor de Omgevingsvisie Flevoland. Waar een MER

---

¹ Het is gebruikelijk de afkortingen (de) m.e.r. en (het) MER te gebruiken. De afkorting m.e.r. met kleine letters en puntjes ertussen staat voor de volledige procedure, de milieueffectrapportage. MER met hoofdletters, zonder puntjes staat voor het milieueffectrapport, het rapport dat hierbij opgesteld wordt.

vroeger alleen milieueffecten behandelde, gaat het tegenwoordig ook over thema's als mobiliteit, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit, energie en circulair bouwen. Dit past ook bij de Omgevingswet.

De Omgevingsvisie van Flevoland gaat hierin nog een stap verder en kijkt in brede zin naar de fysieke leefomgeving. De term milieueffectrapportage dekt de lading dus niet helemaal. Daarom is gekozen voor een naam die recht doet aan de brede scope: een **OmgevingsEffectRapportage (OER)**. Vanuit juridisch oogpunt gelden uiteraard nog wel gewoon de verplichtingen die er zijn voor een mer, qua inhoud en procedure. Formeel (juridisch) is dit OER een plan-MER en volgt het deze procedure.

1.4 Rol van het OER

In het OER is de impact van de plannen uit de Omgevingsvisie 2040 op de leefomgeving beoordeeld. Door voorafgaand aan het maken van de definitieve keuzes de effecten op de leefomgeving in beeld te brengen, kan dit ook daadwerkelijk meegewogen worden in de besluitvorming. De beoordeling van de effecten op de leefomgeving is dan niet een toets achteraf, maar vormt een bepalend onderdeel bij het opstellen van de Omgevingsvisie. De rol die het OER speelt is in de volgende afbeelding uiteengezet:

1.5 Wettelijke context

De wetgeving rondom mer is opgenomen in afdeling 16.4 van de Omgevingswet en hoofdstuk 11 en bijlage V van het Omgevingsbesluit. In de Omgevingswet zijn plannen en programma's die kaders stellen voor mer- (beoordelings)plichtige projecten onder de plan-mer-plicht generiek aangewezen (art 16.36, eerste lid). Een Omgevingsvisie valt onder deze 'plannen' en is, indien deze kaders stelt voor projecten, mer-plichtig. Op basis het geschetste speelveld in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau kan geconcludeerd worden dat sprake zal zijn van kaderstellende visie, en dus sprake van een directe plan-mer-plicht. In de NRD is namelijk aangekondigd dat op z'n minst keuzes gemaakt worden over 'stedelijke ontwikkelingsprojecten' (J11), 'Industrieterreinen' (J10), 'landinrichtingsprojecten' (J12), maar mogelijk ook 'hoogspanningsleidingen' (J8), 'luchthavens' (J7) of 'wegen' (J1). Dit zijn alle categorieën genoemd in bijlage V van het Omgevingsbesluit waar een mer- of mer-beoordelingsprocedure voor doorlopen moet worden.

Daarnaast geldt dat plannen waarvoor negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet op voorhand uitgesloten kunnen worden, een passende beoordeling opgesteld moet worden (art. 16.53c Ow). Voor plannen waarvoor deze passende beoordelingsplicht geldt, geldt ook direct de plicht tot het opstellen van een milieueffectrapport (art 16.36, eerste lid, Ow). Al deze wetsartikelen zijn van toepassing op het omgevingsvisietraject van de Provincie Flevoland.

Voor een mer bij een Omgevingsvisie vraagt de wet om de mer-procedure in 'de geest' van de Omgevingswet te doorlopen: het doel is om het milieubelang (nog méér dan voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet) vroegtijdig en volwaardig in plan- en besluitvorming te betrekken. Daarnaast is het de bedoeling om niet enkel naar milieu te kijken, maar naar de gehele fysieke leefomgeving. Met de opzet van dit OER wordt invulling gegeven aan de wijze waarop mer in de Omgevingswet opgenomen is. De opzet is gericht op het zo vroeg mogelijk meewegen van het milieu- en omgevingsbelang. Daarom is in de NRD al een breed beoordelingskader geïntroduceerd (met als scope de gehele fysieke leefomgeving).

1.6 Begrippenkader

Het proces van de Omgevingsvisie is een dynamisch traject dat qua aanpak enigszins afwijkt van de wijze waarop dit beschreven was in de NRD. Dit heeft te maken met het stapsgewijs concretiseren van het speelveld richting één voorkeursalternatief. De oorspronkelijke aanpak ging uit van één ronde met "alternatieven": **de scenario's**, waarna gekomen zou worden tot een voorkeursalternatief. Bij het beoordelen van deze scenario's bleek dat deze hoeken van het speelveld onvoldoende concreet waren om te komen tot samenhangende keuzes die van voldoende detailniveau waren. Om die reden zijn de scenario's geconcretiseerd tot meer gedetailleerde alternatieven: **de perspectieven**.

Na beoordeling van de perspectieven is opnieuw een toets uitgevoerd of de uitkomsten voldoende concreet waren. Hierbij bleek dat er op een aantal onderdelen nog steeds aanscherping nodig is. Dit kunnen thematische of lokale vraagstukken zijn. Deze punten zijn gebundeld als **ruimtelijke vraagstukken**. Deze vraagstukken zijn

ook nog beoordeeld. Tezamen met de keuzes die in de perspectievenfase al gemaakt konden worden, vormen deze ruimtelijke vraagstukken alle te maken keuzes.

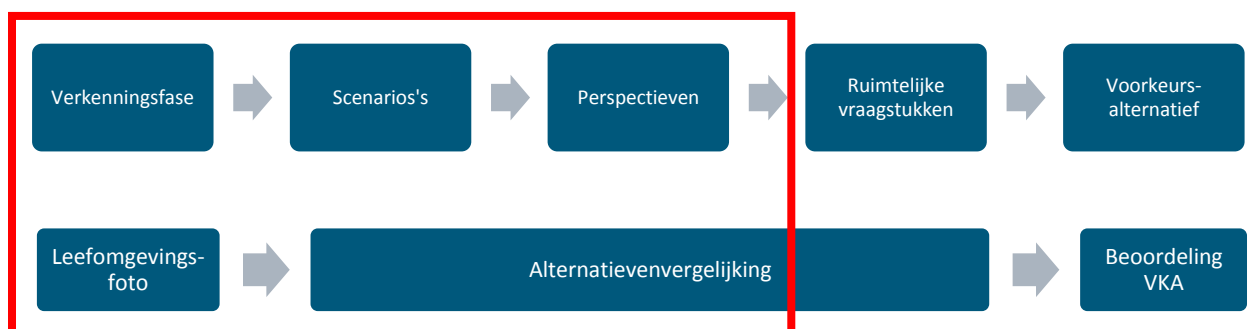
De volgende begrippen worden gehanteerd voor de te beoordelen voornemens:

1. De huidige situatie: **Leefomgevingsfoto**
2. Abstracte, lange termijn alternatieven: **scenario's**
3. Geconcretiseerde alternatieven: **Perspectieven**
4. Thematische of gebiedsgerichte vraagstukken: **Ruimtelijke vraagstukken**
5. Ontwerp Omgevingsvisie: **Voorkeursalternatief**

1.7 Leeswijzer

Dit document is een bijlage bij het koersdocument (oktober 2025) van de omgevingsvisie. Dit is een door Provinciale Staten (PS) vastgesteld document waarin de hoofdlijnen van de omgevingsvisie vastgelegd zijn; een opmaat richting de ontwerp omgevingsvisie die in het voorjaar van '26 door PS vastgesteld zal worden. Het OER is een met de omgevingsvisie 'meegroeidend' document. Dit document bevat daardoor alle stappen tot en met het beoordelen van perspectieven. De beoordeling van de 'ruimtelijke vraagstukken', zoals vastgelegd in het Koersdocument, en de beoordeling van het VKA vindt in de periode tussen het koersdocument en de ontwerp-omgevingsvisie plaats. Dit document wordt op dat moment aangevuld met die onderdelen van het OER-traject.

Dit 'groeidocument' bevat de eerste drie punten uit onderstaande figuur. De weergave van het OER-traject uit de verkenningfase is opgenomen in hoofdstuk 3 ("de leefomgevingsfoto"). De beoordeling van alternatieven en bijbehorende aanbevelingen zijn stapsgewijs opgenomen in hoofdstuk 4 ("Beoordeling scenario's") en hoofdstuk 5 ("Perspectievenbeoordeling").

2. Methodologie van dit OER

2.1 Welke vragen staan centraal in dit OER?

In dit OER zijn vier vragen op de fysieke leefomgeving van Flevoland en omgeving in beeld gebracht en beoordeeld:

1. Wat is de 'Staat van de fysieke leefomgeving' (kwaliteiten, belemmeringen en aandachtspunten) in de huidige kwaliteit in Flevoland?
2. Wat is de 'Staat van de fysieke leefomgeving' in 2040 zonder realisatie van de plannen uit de Omgevingsvisie (de zogenaamde referentiesituatie)?
3. Wat zijn de effecten op de fysieke leefomgeving in 2040 van de verschillende scenario's?
4. Wat zijn de effecten van het Voorkeursalternatief uit de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving in 2040? Hierbij is ook aandacht voor de regionale effecten (dus: effecten die buiten de provincie optreden).

Om deze vragen te kunnen beantwoorden is een 'beoordelingskader' nodig.

De effecten van de fysieke leefomgeving nu (2024) en in de referentiesituatie (2040) zijn in beeld gebracht in het hoofdstuk . De effecten van de Omgevingsvisie staan in hoofdstuk PM en PM.

2.2 Beoordelingskader

Voor de beoordeling van de leefomgevingsfoto en de Omgevingsvisie wordt onderstaand beoordelingskader aangehouden.

Thema's	Aspecten	Doelbereik	Potentiële effecten
Woningbouw en wonen	▪ Woningproductie ▪ Verduurzaming bestaande woningvoorraad ▪ Diversiteit woonmilieus	▪ Aantallen nieuwe woningen ▪ Woningen voldoen aan de doelen voor klimaat, energie en gezondheid	▪ Ruimtebeslag ▪ Versnippering ruimtegebruik ▪ Landschappelijke waarden ▪ Welzijn Flevolandse
Regionale economie	▪ Verdienvermogen MKB, woon-werk balans, werkgelegenheids groei ▪ Versterken onderwijs-/kennisinfrastructuur (aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt) ▪ Digitalisering en verduurzaming bedrijfsleven ▪ Aanbod en kwaliteit werklocaties.	▪ Woon-werk balans ▪ Spanningsindicat or/tekorten ▪ Energieverbruik bedrijfsleven ▪ Aanbod/intensivering /kwaliteit bedrijventerrein en	▪ Ruimtebeslag ▪ Versnippering ruimtegebruik ▪ Landschappelijke waarden ▪ Geluid- en geurhinder
Mobiliteit en bereikbaarheid	▪ Autobereikbaarheid ▪ OV-bereikbaarheid	▪ Verandering in- en uitgaande pendel ▪ OV- en fietsgebruik	▪ Geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheidsrisico's ▪ Barrièrewerking

	▪ Langzaam verkeer (fietsen/wandelers) ▪ Verkeersveiligheid	▪ Vermindering reistijdverliezen ▪ Vermindering verkeersslachtoffers	
Landbouw	▪ Toekomstbestendige landbouw (o.a. stikstof, bodem/water, economisch perspectief, natuurinclusief)	▪ Innovaties in de landbouw	▪ Gebruik gewasbeschermingsmiddelen ▪ Emissies stikstof en broeikasgassen ▪ Bodem- en (grond)waterkwaliteit ▪ Biodiversiteit ▪ Welzijn plattelandsbewoners ▪ Andere ruimtevragers
Energietransitie	▪ Hernieuwbare elektriciteit ▪ Duurzame energie-infrastructuur (o.a. energieopslag) ▪ Energiegebruik ▪ Netcongestie ▪ Bodemenergiesystemen	▪ Doelen RES en PMIEK ▪ Vermindering knelpunten netcongestie	▪ Ruimtebeslag ▪ Landschappelijke waarden ▪ CO₂-emissie ▪ Milieugebruiksruimte geluid en externe veiligheidsrisico's
Klimaat	▪ Wateroverlast en verdroging ▪ Overstromingsrisico's ▪ Bodemdaling en verzilting ▪ CO₂-emissie ▪ Klimaatschade	▪ Vermindering risico's wateroverlast en verdroging ▪ IJsselmeer- en randmeerdijken voldoen aan nieuwe veiligheidsnormen ▪ Afname CO₂-emissie	▪ Ruimtebeslag ▪ Landschappelijke waarden ▪ Biodiversiteit ▪ Klimaatschade
Gezonde en veilige leefomgeving	▪ Luchtkwaliteit ▪ Geluidskwaliteit ▪ Externe veiligheidsrisico's ▪ Geurhinder ▪ Zwemwaterkwaliteit ▪ Infectieziekten	▪ Verbeterde lucht- en geluidskwaliteit ▪ Flevolandse wonen in gebieden zonder risico's voor brand-, explosie- en gifwolkgevaar	▪ Gemiddelde levensduurverwachting ▪ Gemiddeld aantal gezonde levensjaren
Maatschappelijke voorzieningen	▪ Nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen op het gebied van gezondheid, zorg,	▪ Opheffen/terugdringen van tekorten van voorzieningen op het gebied van onderwijs,	▪ Welzijn Flevolandse

	onderwijs, sport, recreatie, ontmoeting en welzijn	gezondheid, zorg, hulpdiensten, sport, recreatie en welzijn	
Bodem- en watersysteem	▪ Bodemkwaliteit/-vruchtbaarheid ▪ Grond-/oppervlaktewaterkwaliteit ▪ Beschikbaarheid zoet water ▪ Drinkwatervoorraden	▪ Gezonde bodems ▪ Grond- en oppervlaktewater voldoet aan KRW-normen ▪ Veiligstellen strategische drinkwatervoorraden	▪ Ruimtebeslag ▪ Landschappelijke en archeologische waarden ▪ Biodiversiteit
Natuur en biodiversiteit	▪ Natuurgebieden (Natura2000- en NNN-gebieden) ▪ Biodiversiteit	▪ Uitvoering bossenstrategie ▪ Voltooiing Nationaal Natuurnetwerk ▪ Vergroting areaal bos en houtopstanden ▪ Instandhouding weide- en akkervogels ▪ Terugdringen van invasieve exoten	▪ Robuuste en veerkrachtige natuur die klimaatbestendig is ▪ Staat van instandhouding Natura 2000 ▪ Verandering aantal en omvang van beschermde soorten
Ruimtelijke kwaliteit	▪ Landschappelijke waarden ▪ Cultureel erfgoed ▪ Archeologische monumenten	▪ Behoud en bescherming kernkwaliteiten Flevolands landschap ▪ Behoud/bescherming cultureel erfgoed ▪ Zorgvuldig en efficiënt ruimtegebruik	▪ Verlies van landschappelijke identiteit ▪ Versnippering en verrommeling

2.3 Hoe komt de beoordeling voor de huidige situatie en referentiesituatie tot stand?

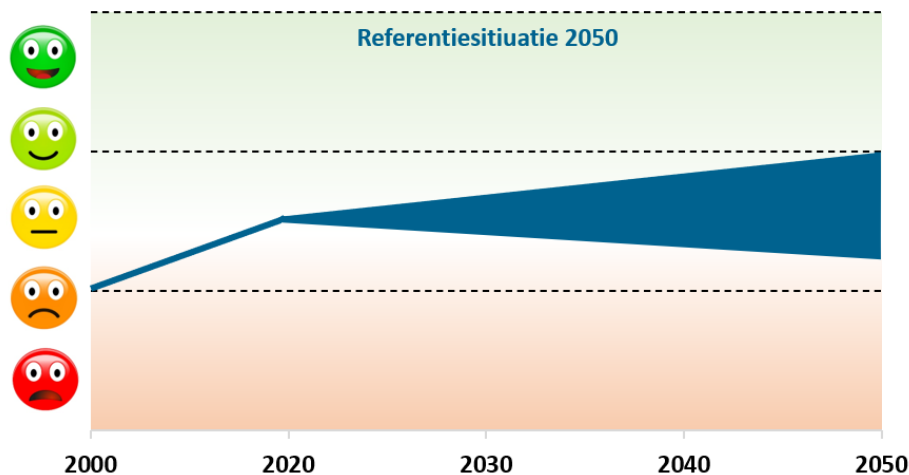
Bepaling kwaliteit van de kernwaarde in de huidige situatie

De 'Leefomgevingsfoto van Flevoland' beschrijft per thema de staat van de fysieke leefomgeving. Voor de huidige situatie 2024 (en waar mogelijk een terugblik naar 2000) kan dit veelal op basis van aanwezige data. Op basis van de indicatoren, streefwaarde en gewenste beweging kan een beoordeling van deze kernwaarde gegeven worden.

In onderstaand figuur is hiervan een voorbeeld weergegeven. Het moge duidelijk zijn dat de gepresenteerde (trend)lijn en bepaling van de score niet exact te bepalen is. Hiervoor zijn de gekozen indicatoren en beoordelingsschaal te grofmazig. Daarom is per kernwaarde toegelicht hoe een bepaalde score tot stand gekomen is. Hierdoor is de beoordeling navolgbaar en is deze ook getoetst door expert van zowel Antea Group als de provincie Flevoland.

Beoordeling impact autonome ontwikkelingen op de kernwaarde

Vervolgens is met behulp van aanwezige data, de specialisten van de provincie en Antea Group een expert judgement gegeven van de te verwachten ontwikkeling van dit thema. Dit is vrijwel altijd met een bandbreedte om zo ook de onzekerheid in de voorspelling mee te nemen (zie figuur).

figuur PM Beoordeling referentiesituatie 2050 (voorbeeld)

De beoordeling per thema is vervolgens vertaald in een totaalbeoordeling van de huidige situatie en referentiesituatie. Hierin zijn de grafieken gebundeld weergegeven.

2.4 Beoordeling scenario's en voorkeursalternatief

Beoordeling van de eerste scenarioscan

De provincie heeft vier uiterste scenario's uitgewerkt op basis van een assenkruis. Deze scenario's verkennen 'de hoeken van het speelveld' en vormen tevens de basis voor participatiebijeenkomsten. Op de X-as wordt het spectrum weergegeven van faciliterend naar sturend, oftewel de mate waarin de provincie/overheid regie voert of de markt juist faciliteert. De Y-as geeft aan de onderkant een focus op natuurlijk gedreven principes en aan de bovenkant een focus op technologisch gedreven oplossingen, waarbij vrijwel alles maakbaar wordt geacht.

Onder een scenario wordt een denkmodel verstaan dat mogelijke toekomstontwikkelingen verkent en inzicht geeft in verschillende richtingen die de provincie Flevoland kan opgaan. Scenario's zijn geen voorspellingen, maar schetsen uitersten van mogelijke toekomst op basis van belangrijke sturingsmechanismen, zoals de mate van overheidsingrijpen en de invloed van technologische of natuurlijke ontwikkelingen. Ze dienen als hulpmiddel om strategische keuzes te verkennen, consequenties in kaart te brengen en een gefundeerd gesprek te voeren over ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Geen van deze scenario's zal volledig overeenkomen met de toekomstige werkelijkheid. Ze dienen als denkmodellen om het gesprek te faciliteren en samen te werken aan een breed gedragen Omgevingsvisie. Deze stap is cruciaal om bewuste keuzes te maken over de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland. Uiteindelijk zullen elementen uit de verschillende scenario's worden gecombineerd in varianten, waarbij zorgvuldig wordt afgewogen tussen ruimtegebruik en ambities, gezien de conflicterende ruimteclaims.

De effecten van de scenario's zijn, net als de Leefomgevingsfoto van de huidige situatie en referentiesituatie, beoordeeld op de kernwaarden. Hetzelfde beoordelingskader is hiervoor gebruikt.

De basis voor de scenario's is dat het gaat om de hoofdlijnen en de lange termijn. De focus staat dan ook niet op de jaartallen, maar gaat over de lange termijnperspectieven in het algemeen. Om die reden is er gekozen voor een andere beoordelingswijze dan voor de huidige situatie, referentiesituatie en het voorkeursalternatief. De beoordeling van de vier scenario's vindt op twee niveaus plaats:

1. Per thema van het beoordelingskader een globale beoordeling (kansen en risico's).
2. Integraal en 'door de oogbaren' met focus op kansen, risico's en inzicht in omslagpunten.

Beoordeling per thema

Voor de varianten zijn per relevant thema de kansen en risico's in beeld gebracht. Hierbij wordt met een schuin oog naar de referentiesituatie 2050 gekeken, maar zoals gesteld wijkt dit in sommige dusdanig af dat deze vergelijking vaak niet zinvol is. Daarom wordt gewerkt met kansen en risico's (een kwalitatieve inschatting van de bijdrage van de variant).

Voor diverse indicatoren is een zeer beknopte beschouwing gedaan, omdat deze niet beoordeeld kunnen worden voor de varianten en ook niet onderscheidend zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor gezond gedrag. De mate waarin maatschappelijke voorzieningen goed functioneren, is niet af te leiden uit de grofmazige varianten. Een dergelijke redenering geldt voor meerdere indicatoren.

Integrale beschouwing 'door de oogharen'

Per scenario is ook een integrale 'door de oogharen' analyse gegeven. Bij deze analyse is vanuit verschillende perspectieven gekeken naar wat de impact is van deze variant op de fysieke leefomgeving. Dit is weergegeven als een 'algemene effectbeoordeling', waarin de focus is gelegd op een kwalitatieve analyse van de beoordelingskader in alle breedte.

Totstandkoming en wijze van beoordelen

De beoordeling van de scenario's op beide niveaus is kwalitatief van aard. Omdat de scenario's zoveel afwijken van de referentiesituatie en geen data beschikbaar is om de toetsen of een kwaliteit van een bepaald thema verbetert of verslechtert is de beoordeling in de vorm van risico's en kansen uitgevoerd. Aan het einde van elk scenario is een samenvattend overzicht van de belangrijkste risico's en kansen gegeven en zijn aanbevelingen voor het formuleren van dilemma's (de fase hierna) gegeven. De totstandkoming van zowel de integrale beoordeling 'door de oogharen' als de beoordeling per thema is door de deskundigen van Antea Group tot stand gekomen en is door de projectgroep Omgevingsvisie van de provincie Flevoland uitgedaagd.

Beoordeling van de perspectieven

Vervolgens werkt de provincie deze uitkomsten uit tot drie definitieve perspectieven. Elk perspectief zal afzonderlijk worden beoordeeld.

De perspectieven zijn op hoofdlijnen geformuleerd. Dit betekent dat pas bij concrete uitwerking veel duidelijk wordt over de exacte omvang, locatie en specifieke kenmerken. Het is daarom evident dat de hier gegeven effectbeoordeling niet de pretentie heeft om bepaalde effecten concreet te kunnen duiden. De hier gegeven effectbeoordeling op hoofdlijnen moet dan ook meer in de vorm van 'kansen op positieve of negatieve effecten' gezien worden.

De beoordeling vindt plaats op een meer traditionele manier met plussen en minnen.

++	
+	Kans op het optreden van een positief effect ten opzichte van de referentiesituatie
0/+	Kans op het optreden van een klein positief effect ten opzichte van de referentiesituatie
0	Een neutraal effect ten opzichte van de referentiesituatie
0/-	Risico op het optreden van een klein negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie
-	Risico op het optreden van een negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie
--	Risico op het optreden van een sterk negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie

3. De leefomgevingsfoto van Flevoland

De eerste stap van de Omgevingseffectrapportage (OER) is het schetsen van een goed beeld van de huidige en toekomstige staat van de leefomgeving in de provincie Flevoland. Hiervoor dient deze leefomgevingsfoto. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het bestaand beleid, de huidige situatie en de mogelijke trends en ontwikkelingen. Dit is per thema en aspect gedaan. Ieder thema is afgesloten met een beoordeling, in de vorm van een trendgrafiek.

3.1 Woningbouw en wonen

3.1.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Woningbouw en wonen zijn belangrijke indicatoren voor de leefbaarheid en ontwikkeling van Flevoland. Dit hoofdstuk biedt inzicht in de demografische groei, de huidige woningvoorraad en de voortgang van nieuwbouwprojecten. Daarnaast worden trends zoals verduurzaming en de diversiteit in woonmilieus besproken. Uitdagingen op het gebied van betaalbaarheid, verstedelijking en de effecten van vergrijzing worden in kaart gebracht om een actueel beeld te schetsen van de woningmarkt in de provincie.

Beleid

- **Flevolandse Woonagenda (2021):** De provincie heeft de woonagenda opgesteld om activiteiten te agenderen die eraan bijdragen dat het in Flevoland goed wonen is voor iedereen, nu en in de toekomst. De pijlers van het Flevolandse woonbeleid en de uitvoering hiervan zijn in deze agenda besproken. Gelet op deze lokale verantwoordelijkheid heeft de provincie Flevoland deze woonagenda samen met de gemeenten opgesteld.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

In 2050 is Flevoland een regio waar het goed vertoeven is. Steden en dorpen zijn levendige en gezonde omgevingen, met een divers aanbod aan woningen. Bestaand woonaanbod moet gerenoveerd en gediversifieerd worden en er zal veel worden gebouwd. Het streven is 90.000 tot 115.000 woningen te bouwen tot 2050 waarvan er 39.193 worden gebouwd tot 2030. Hiervan zal 15% (6.000 woningen) tot en met 2030 uit biobased materialen gebouwd worden. Daarnaast streeft de provincie dat 20% van de extra nieuwbouw gerealiseerd in 2050 sociale huur is. De bouw van deze nieuwe woningen zal zorgen voor een meer gedifferentieerd aanbod aan woningen dat aansluit op de demografie en ontwikkeling van Flevoland. Tenslotte wil de provincie tot 2030 aanvullen 2.300 woningen voor arbeidsmigranten realiseren (short- en mid-stay). Een aandeel van deze woningen zal gerealiseerd worden in bestaande woonwijken om verdichting te stimuleren en multifunctionele woon-werkmilieus te creëren.

Voor de periode ná 2030 zijn er nog geen harde afspraken, maar gaat de provincie uit van het bouwen van 40.000 woningen elke 10 jaar, dus gemiddeld 4.000 per jaar, waarvan gemiddeld 2.000 in Almere, 1.000 in Lelystad en 1.000 in de overige vier (ZUND) gemeenten.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Woningbouw en wonen	Woningproductie	• Aantallen nieuwe woningen • Woningen voldoen aan de doelen voor klimaat, energie en gezondheid
	Verduurzaming bestaande woningvoorraad	
	Diversiteit woonmilieus	

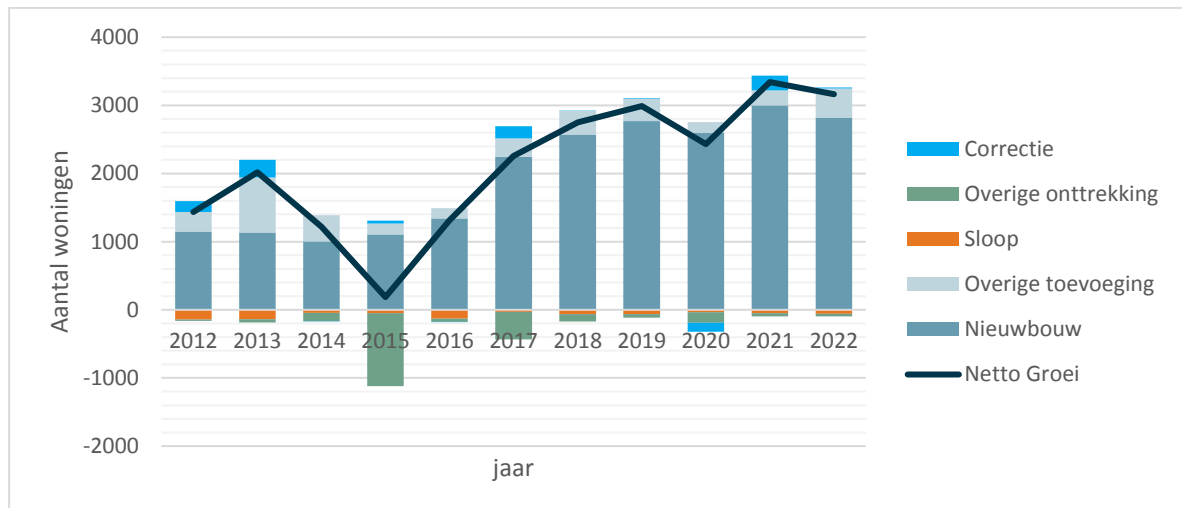
3.1.2 Huidige situatie

Woningproductie

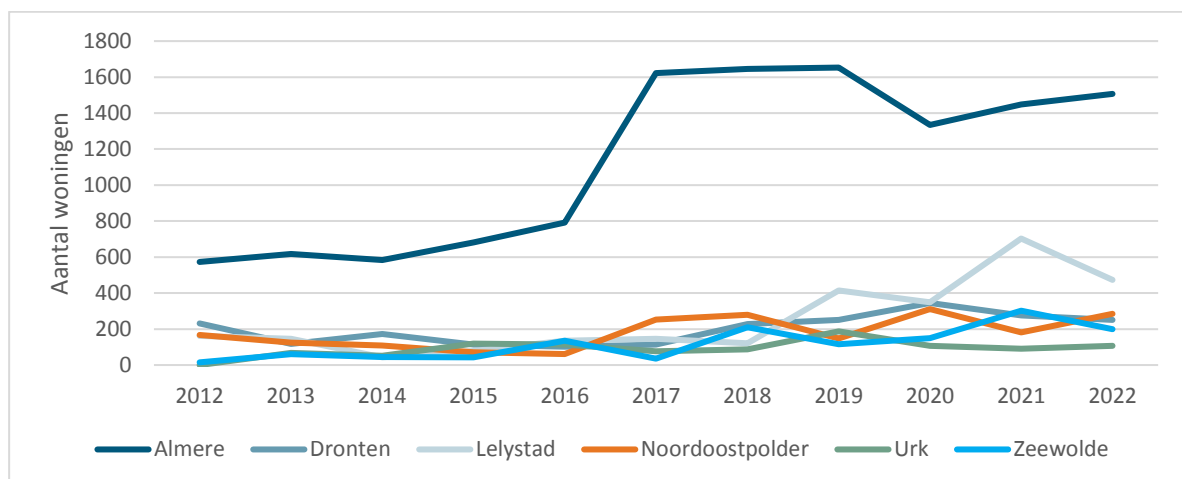
Begin 2012 waren er 158.061 woningen in Flevoland, dit aantal is gegroeid tot 184.425 woningen eind 2023. Dit is een toename van 23.104 woningen². Figuur PM toont de ontwikkeling van de woningvoorraad in Flevoland.

² CBS (2022) Woningvoorraad: <https://opendata.cbs.nl/statline#/CBS/nl/dataset/81955NED/table?dl=97EAO>

Alle woningen toegevoegd aan de woningvoorraad door nieuwbouw of overige toevoegingen aan de voorraad vormen de bruto groei. De netto groei is de som van alle toevoegingen minus onttrekkingen, sloop en inclusief correcties. Dit wordt ook wel het saldo woningvoorraad genoemd. Sinds 2015 is de jaarlijkse groei van de woningvoorraad flink toegenomen. De bruto groei in 2022 kwam uit op 3.262 woningen, met 98 sloop of overige onttrekkingen kwam de netto groei daarmee uit op 3.165 woningen.

Figuur 3.1: Toename van de woningvoorraad van de provincie Flevoland

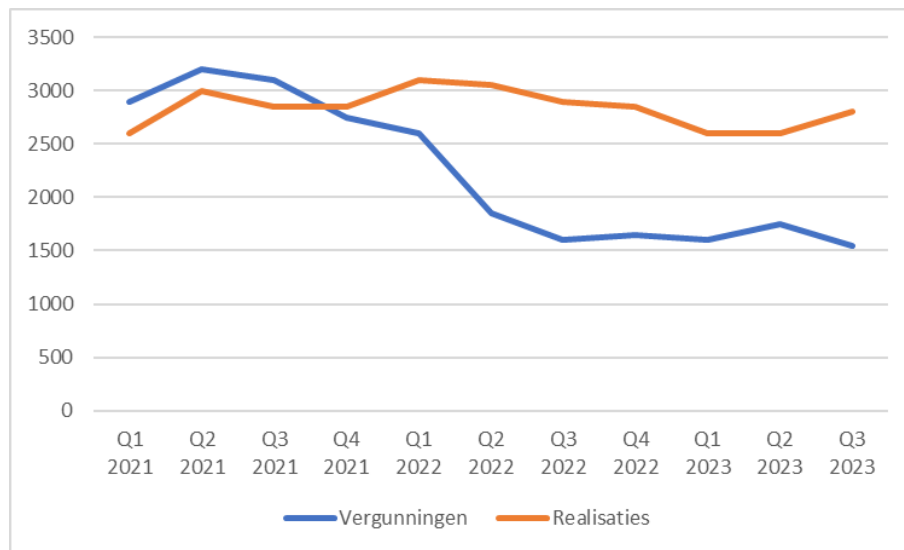

Figuur 3.2: Aantal gebouwde nieuwbouwwoningen per gemeente. In de meeste gemeenten is een opgaande trend te zien³.

Het aantal afgegeven bouwvergunningen van het CBS is een indicator voor het aantal nieuw te bouwen woningen. De gemiddelde tijd vanaf het verlenen van een bouwvergunning tot aan de oplevering van een woning is 1,5 tot 2 jaar. Het aantal verleende bouwvergunningen loopt sinds begin 2022 terug in Flevoland⁴.

³ CBS (2022) Nieuwbouw: <https://opendata.cbs.nl/statline#/CBS/nl/dataset/81955NED/table?dl=97F2A>

⁴ Datawonen.nl (2023) Programma Woningbouw - Woondeal - Beschikbaarheid - Flevoland (datawonen.nl)

Figuur 3.3: Aantal verleende vergunningen nieuwbouw en gerealiseerde nieuwbouw.

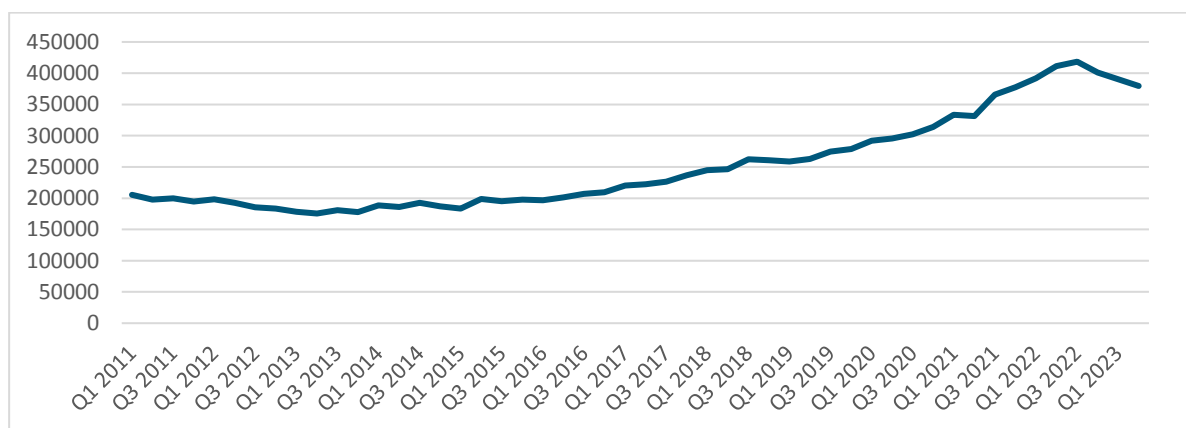
Eigendom

In 2023 betreft 64,8 procent van het aantal woningen koopwoningen, 25,5 procent is in het eigendom van woningcorporaties en 9,9 procent is particulier of anders verhuurd in Flevoland. Deze percentages zijn sinds 2011 nauwelijks veranderd. In Nederland ligt het percentage koopwoningen lager (57%).

Diversiteit woonmilieus

Betaalbaarheid

Voor betaalbaarheid wordt gekeken naar de gemiddelde verkoopprijs en de sociale woningvoorraad. Van Q2 2013 tot Q3 2022 was er een stijgende lijn te zien in de gemiddelde verkoopprijs. De verkoopprijs steeg deze periode met 138,4 procent (van 175.473 naar 418.407) ⁵.

Figuur 3.4: Gemiddelde verkoopprijs woningen Flevoland per kwartaal

In Flevoland viel 24% van de woningen in 2021 in de sociale woningvoorraad (corporatiesector) ⁶. Dit is lager dan gemiddeld in Nederland (26%). Het percentage sociale woningvoorraad binnen de corporatiesector is het laagst in gemeente Urk (13%) en gemeente Zeewolde (21%), gevolgd door gemeente Dronten en gemeente Noordoostpolder met beiden 23 procent. In gemeente Almere (24%) en gemeente Lelystad (28%) was de sociale woningvoorraad (corporatiesector) het hoogst.

Woningtype en oppervlak

De huidige woningvoorraad in Flevoland verschilt van de woningvoorraad in Nederland.

⁵ CBS (2023) Datawonen - Koopprijs

⁶ dVi – verantwoordingsinformatie corporaties / Syswov (2023) Datawonen - Een thuis voor iedereen (corporatiesector)

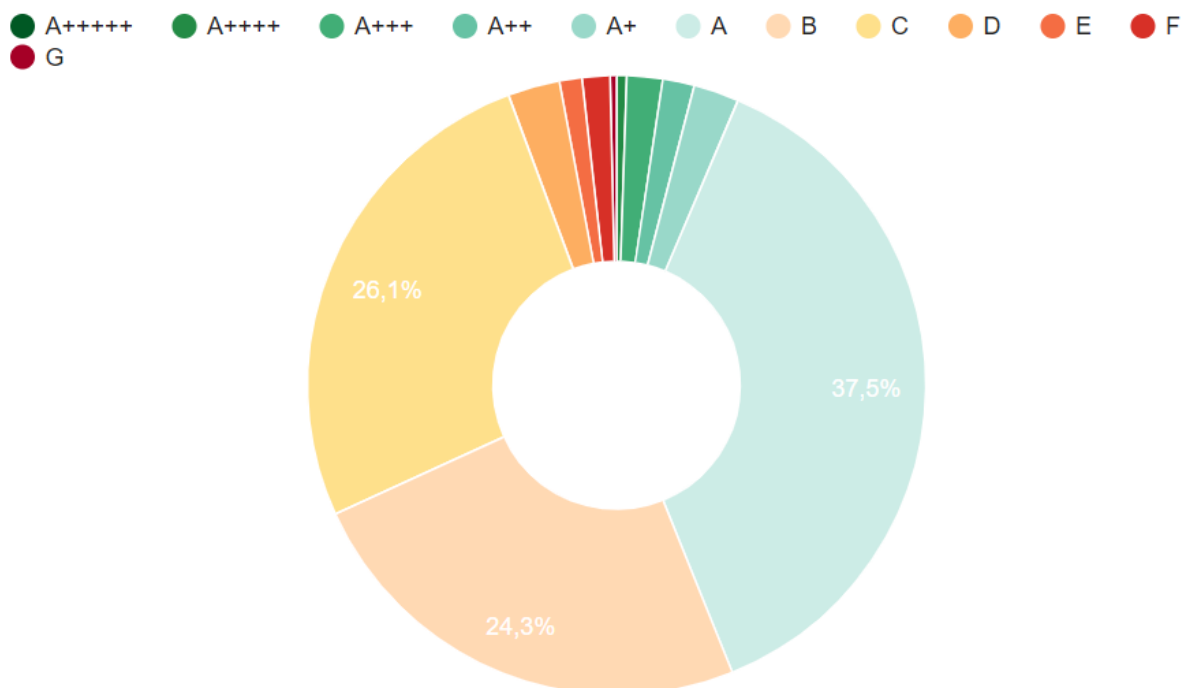
In Flevoland zijn naar verhouding (77,3%) meer eengezinswoningen dan gemiddeld in Nederland (63,5%)⁷. Het percentage eengezinswoningen ligt het hoogst in gemeente Noordoostpolder (86,5%) en gemeente Dronten (86,4%). Het percentage meergezinswoningen ligt het hoogst in gemeente Almere (29,1%) en gemeente Lelystad (19,3%).

Van de eengezinswoningen in Flevoland zijn er relatief veel woningen in de categorie tussenwoning (58,5%) en hoekwoning (20,2%). Nederland heeft het meeste woningen in de categorie tussenwoning (46%) en vrijstaande woningen (20,3%), gevolgd door hoekwoningen (19,9%).

De gemiddelde gebruiksoppervlakte van een woning ligt hoger in Flevoland (124 m²) dan in Nederland (120 m²). De gemiddelde gebruiksoppervlakte is het hoogst in gemeente Noordoostpolder (161 m²) en gemeente Dronten (135 m²), gevolgd door Zeewolde (132 m²), Urk (128 m²), Lelystad (126 m²) en Almere (113 m²)⁸.

Verduurzaming bestaande woningvoorraad

Een energielabel geeft aan hoe energiezuinig een gebouw is. Hierbij is G het slechtste energielabel en A++++ het beste. Onderstaande grafiek toont het aantal adressen per type energielabel in de provincie Flevoland. Energielabel A komt het meeste voor in de provincie Flevoland: 72.959 adressen hebben energielabel A.

Flevoland is een innovatieve provincie als het gaat om het waarmaken van duurzame klimaatdoelen. Maar ook in veel van de nieuwbouwprojecten wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen zoals hout of andere bio-based materialen. De provincie Flevoland werkt aan de verduurzaming van woningen door subsidies en leningen aan te bieden via het Energieloket Flevoland. Dit omvat financiële steun voor maatregelen zoals isolatie, zonnepanelen, warmtepompen en groene daken. Daarnaast zijn er voordelige leningen beschikbaar, zoals de Energiebespaarlening, waarmee huiseigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE's) hun woningen energiezuiniger kunnen maken. De provincie ondersteunt op deze manier de energietransitie en helpt inwoners om duurzame keuzes te maken.

3.1.3 Trends en ontwikkelingen

- Verstedelijking en groei van stedelijke gebieden

⁷ CBS (2023) Woningtype: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85035NED/table?dl=9884E>

⁸ CBS (2023) Gebruiksoppervlak: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82550NED/table?dl=9885D>

Op nationaal niveau is er een trend van groeiende steden, waarbij steeds meer mensen naar stedelijke gebieden trekken voor werk, voorzieningen en sociale contacten. Dit sluit aan bij de sterke groei van steden als Almere en Lelystad in Flevoland, die de komende decennia fors blijven uitbreiden. Almere zal bijvoorbeeld naar verwachting tegen 2050 groeien met ruim 57%. Deze verstedelijking zorgt voor een grote vraag naar woningen in deze gebieden.

- **Vergrijzing van de bevolking**

De vergrijzing is een landelijke ontwikkeling die de woningmarkt beïnvloedt. Het aandeel 65-plussers groeit gestaag. In Flevoland is dit aandeel toegenomen van 9,8% naar 15,2% tussen 2011 en 2023. Hoewel de provincie relatief jong blijft vergeleken met het landelijke gemiddelde, betekent de vergrijzing dat er steeds meer vraag komt naar levensloopbestendige woningen en zorgvoorzieningen, wat een uitdaging vormt voor zowel nieuwbouw als aanpassing van de bestaande woningvoorraad.

- **Duurzaamheid en energietransitie**

Een belangrijke landelijke trend is de verduurzaming van de woningvoorraad, mede door nationale klimaatdoelen. Ook in Flevoland speelt dit een grote rol, waarbij de provincie zelfs vooroploopt met duurzame innovaties. Hier worden veel woningen gasloos gebouwd, voorzien van zonnepanelen en andere energiezuinige technieken. De provincie ondersteunt huiseigenaren actief met subsidies en leningen via het Energieloket om bestaande woningen te verduurzamen.

- **Druk op de betaalbaarheid van woningen**

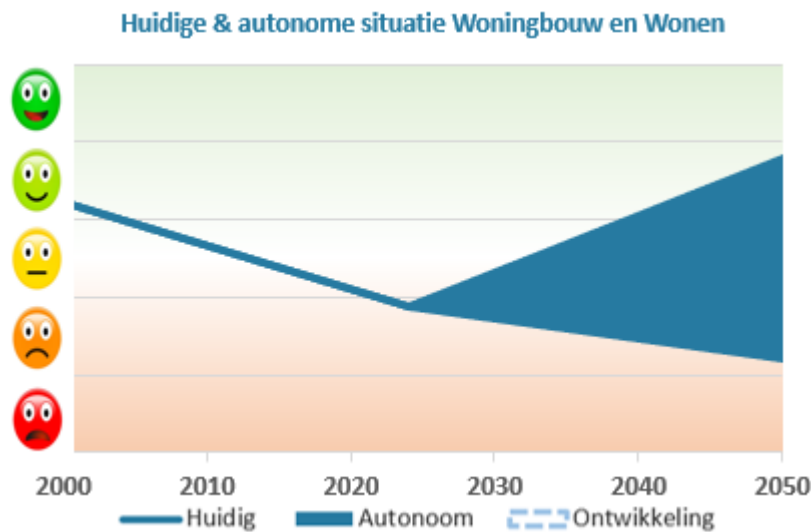
Landelijk is er een toenemende druk op de betaalbaarheid van woningen, met stijgende huizenprijzen en een tekort aan sociale huurwoningen. In Flevoland is dit probleem ook zichtbaar: de gemiddelde verkoopprijs is de afgelopen jaren sterk gestegen, en hoewel deze in 2023 iets daalde, blijft betaalbaarheid een aandachtspunt. Het aandeel sociale huurwoningen ligt in Flevoland onder het landelijk gemiddelde, wat in bepaalde gemeenten, zoals Urk en Zeewolde, voor extra druk zorgt op de woningmarkt voor lage inkomensgroepen.

3.1.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland heeft de afgelopen jaren een sterke bevolkingsgroei doorgemaakt, maar er blijven uitdagingen in de diversiteit van het woningaanbod, betaalbaarheid en verduurzaming. De bevolking groeit snel, maar het aanbod van sociale huurwoningen blijft onder het landelijk gemiddelde.

De woningmarkt in Flevoland kende tot 2024 een negatieve trend door tekorten en stijgende prijzen. Vanaf 2030 is herstel mogelijk, maar met onzekerheden. De markt kan zich stabiliseren bij een succesvolle bouwproductie, maar factoren zoals vergunningen en economische ontwikkelingen spelen een grote rol.

Vanaf 2025 kan de markt zowel verbeteren als verslechteren. Een negatieve ontwikkeling betekent aanhoudende tekorten en stijgende prijzen, terwijl een positieve ontwikkeling duidt op een goed functionerende woningmarkt met voldoende aanbod. Tegen 2050 wordt een evenwicht verwacht, mits de juiste maatregelen worden genomen. Het thema 'Woningbouw en wonen' wordt hierdoor als volgt beoordeeld:

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige situatie	
Autonome ontwikkeling	- Vanaf 2030 is naar verwachting herstel op de woningmarkt mogelijk. Dit hangt samen met de opgeschaalde bouwproductie (o.a. door de bouw van 100.000 woningen in Flevoland). De situatie op de woningmarkt is sterk afhankelijk van hoe succesvol de overheden zijn met het bouwen van woningen. Als de overheden erin slagen om 100.000 woningen in Flevoland te bouwen, zal dit zeker een prijsdrukkend effect hebben (in de periode dat deze aantallen behaald worden). - Op de onderdelen diversiteit (in kader veranderende bevolkingssamenstelling) en duurzaamheid wordt een positieve trend verwacht door enerzijds de bouwopgave (waarin duurzaamheid en inclusiviteit een belangrijke rol hebben, zie o.a. Flevolandse Woonagenda) en de autonome ontwikkeling waarin veel bewoners werken aan het besparen van energie. Al met al kan geconcludeerd worden dat de situatie zowel kan verslechteren als verbeteren, maar dat het vigerend beleid aanleiding geeft tot een te verwachten licht positieve trend
Bandbreedte	- Gelet op de omstandigheden op de woningmarkt is dit een hoogst onzeker onderdeel van het beoordelingskader. Dit wordt versterkt door de recente uitspraken die te maken hebben met de bescherming van Natura 2000-gebieden voor stikstofdepositie. Hoewel dit in andere delen van het land een grotere rol speelt, veroorzaakt dit ook in Flevoland onzekerheid.

3.2 Regionale economie

3.2.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

De regionale economie is van groot belang voor de werkgelegenheid en welvaart van Flevoland. Dit hoofdstuk analyseert de huidige economische situatie aan de hand van

Beleid

- **Economische visie:** In de Economische Visie 2030 worden op hoofdlijnen de economische ambities en doelen verwoord. Visie en programma vormen samen het Flevolands economisch beleid. Provinciale Staten hebben hiervoor in 2021 de kaders vastgesteld. Zij hebben toen nadrukkelijk gekozen voor een insteek gericht op het versterken van de brede welvaart in Flevoland.
- **Economisch programma (2023-2028):** In het Economisch Programma 2023-2028 maakt de provincie, met vier programmalijnen, de provinciale inzet concreet. In de programmalijnen beschrijven ze de provinciale inzet, uitvoering, gewenste impact, monitoring en evaluatie. De vier programmalijnen zijn

het verdienvermogen voor mkb, menselijk en sociaal kapitaal, toekomstbestendig bedrijfsleven en ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

De provincie richt zich op de vier bovengenoemde programmalijnen. De eerste is het verdienvermogen mkb. Het mkb is het economische motorblok van Flevoland. Het is daarom van belang dat het mkb sterk is en blijft. Hierbij is het van belang dat het verdienvermogen van het mkb structurele welvaart en welzijn genereert die bijdragen aan de brede welvaart van de provincie. De tweede programmalijn is het menselijk en sociaal kapitaal. Dit moet volgens de provincie verder gestimuleerd worden. De provincie heeft de ambitie om een plek te zijn waar je goed kan wonen en werken. Daarnaast is er een betere aansluiting van het onderwijs (kennis) op de arbeidsmarkt nodig. Ook hier zet de provincie verder op in. De derde programmalijn is toekomstbestendig bedrijfsleven. De provincie is van mening dat een sterk en veerkrachtig bedrijfsleven voorbereid is op de toekomst. Hierbij is het verder ontwikkelen van een circulaire economie cruciaal. Het omarmen van transitiedoelstellingen is hierbij belangrijk en biedt tegelijkertijd kansen voor economische groei en veelzijdige werkgelegenheid. Ook het creëren en versterken van samenwerking tussen ondernemers, overheid, kennisinstellingen en de omgeving is hier een hoofddoel. De missie is geslaagd als dit kan met verbetering van het leefklimaat van Flevoland. Op deze manier draagt het toekomstbestendige bedrijfsleven mee aan economische groei en aan brede welvaart in Flevoland. De laatste programmalijn is ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Hier heeft de provincie als doel om ervoor te zorgen dat de groei van vestigingen en banen passen bij de behoeften vanuit inwoners en bedrijven. Maar de ruimte is beperkt. Daarom investeert de provincie in economische ontwikkeling met aandacht voor bodem, water, natuur, energie, mobiliteit, landschap, duurzaamheid en gezondheid. Daarnaast wordt geïnvesteerd in de formele werklocaties. Door zowel het toekomstbestendig maken van bestaande werklocaties als het ontwikkelen van nieuwe werklocaties.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Regionale economie	Verdienvermogen MKB, woon-werk balans en werkgelegenheid	
	Onderwijs-/kennisinfrastructuur	
	Verduurzaming bedrijfsleven	
	Aanbod en kwaliteit werklocaties	

3.2.2 Huidige situatie

Verdienvermogen MKB, woon-werk balans en werkgelegenheid

Verdienvermogen MKB

Hoewel de meeste banengroei in de grootteklasse eenmanszaken heeft plaatsgevonden, is het belang van eenmanszaken als werkverschaffer relatief bescheiden. De economie van Flevoland leunt vooral op het mkb (bedrijven met 2-250 werkzame personen). Het Flevolandse mkb is goed voor 62% van de totale werkgelegenheid, en in 2024 was bijvoorbeeld het kleine mkb (2-50 werkzame personen) goed voor een werkgelegenheidsgroei van ruim 2.000 banen⁹. Het verdienvermogen van het Flevolandse mkb, gemeten in toegevoegde waarde, bedroeg in 2022 ruim 8 miljard Euro. In 2013 was dit nog 7 miljard Euro. Het mkb had hiermee in 2022 een aandeel van 64% in de totale Flevolandse toegevoegde waarde (67% in 2013)¹⁰. De groot- en detailhandel heeft met aandeel van 30% het grootste aandeel in de totale toegevoegde waarde van het Flevolandse mkb.

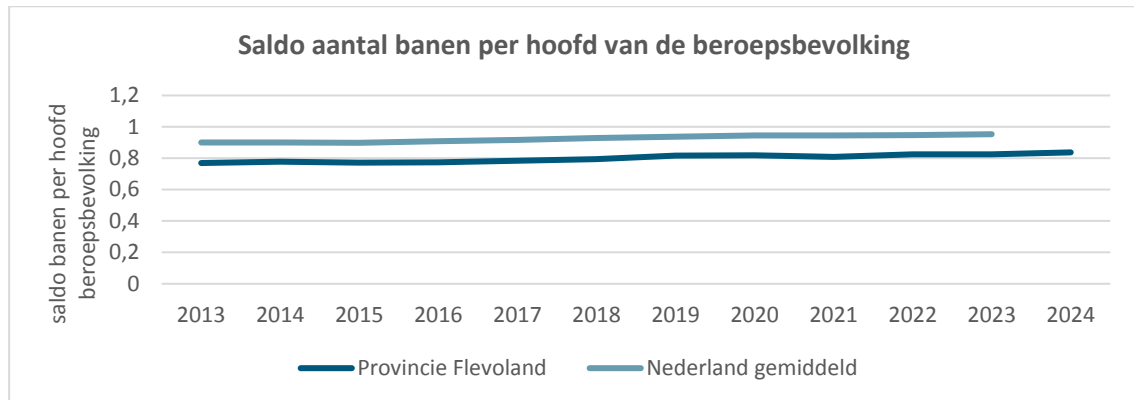
Woon-werk balans

Omliggende regio's hebben een grote aantrekkingskracht op de beroepsbevolking van Flevoland. Een derde van de werkzame personen werkt in de regio Groot-Amsterdam. Aan de oostzijde is de Veluwe een belangrijke werkbestemming. We zien dit terug in de pendel tussen woon- en werklocaties. Ongeveer de helft van de

⁹ Vestigingenregister Flevoland (2024), per peildatum 1 april 2024

¹⁰ Stichting LISA (2023), Toegevoegde Waarde cijfers en Productie, register Flevoland

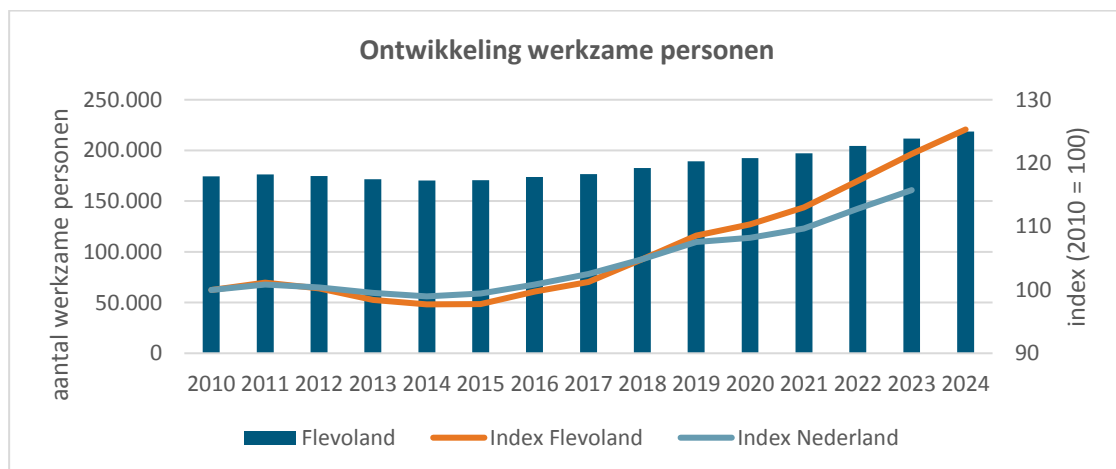
werknemers werkt in Flevoland, het resterende deel buiten de regio¹¹. In Flevoland ligt bovendien het aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking met 0,84 ruim onder het Nederlands gemiddelde (zie figuur), al is dit saldo sinds 2013 wel verbeterd (was 0,77).

Figuur 3.5: Aantal werkzame personen per hoofd van de beroepsbevolking. Bron: Vestigingenregister Flevoland

Werkgelegenheid

In 2024 waren er ruim 218.500 personen werkzaam in Flevoland¹². Dat is 6.700 meer dan in 2023. De werkgelegenheid in Flevoland ontwikkelt zich sterker dan landelijk (zie onderstaande figuur). Tussen 2010 en 2024 is de werkgelegenheid met 25 procent toegenomen, en vanaf de jaren 2017/18 overtreffen de groeicijfers van Flevoland elk jaar (ruimschoots) het landelijk gemiddelde.

Figuur 3.6: Ontwikkeling werkzame personen, Flevoland en Nederland (2010-2024). Bron: Vestigingenregister Flevoland

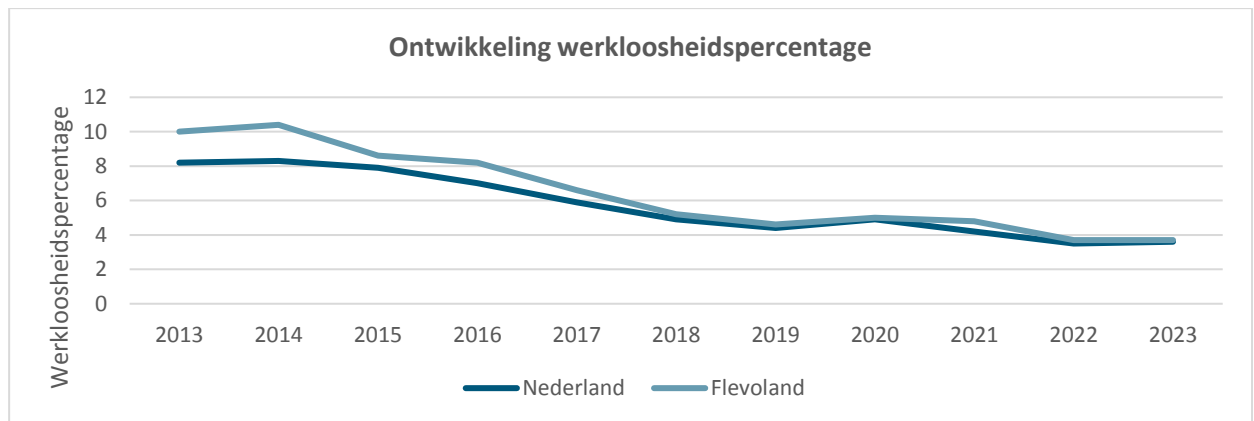
Flevoland kan getypeerd worden als een diensteneconomie. Meer dan 80% van de werkzame personen werkt in de dienstensector. Dat is vergelijkbaar met Nederland. De grootste sectoren (in arbeidsvolume) zijn de groot- en detailhandel en de gezondheidszorg en welzijn, en de zakelijke dienstverlening. Juist deze sectoren zorgden in de afgelopen jaren voor een groot deel van de banengroei. Ten opzichte van Nederland als geheel is Flevoland sterk gespecialiseerd in de sectoren overige zakelijke dienstverlening, de landbouw, bosbouw en visserij, en de groot- en detailhandel.

¹¹ Economic Board Flevoland (2023), Flevoland Monitor 2023. Hogeschool Windesheim in opdracht van de Economic Board Flevoland. URL: <https://economicboardflevoland.nl/flevoland-monitor/>

¹² Vestigingenregister Flevoland (2024), per peildatum 1 april 2024

De regionale arbeidsmarkt is te typeren als zeer krap, hoewel de spanning op de arbeidsmarkt onder het Nederlands gemiddelde ligt¹³. Die krapte doet zich vooral voor bij de praktische en middelbaar geschoolde beroepen. Net als in de rest van Nederland hebben werkgevers in Flevoland veel moeite om vacatures te vervullen. De krapte verschilt per sector, maar dienstverlenende beroepen, agrarisch beroepen en ICT-beroepen kennen de hoogste spanning in Flevoland. Dit krappe arbeidsmarkt leidt ook tot een laag werkloosheidspercentage. In 2013 lag het Flevolandse werkloosheidspercentage met 10% nog ruim boven het Nederlands gemiddelde, in 2023 is deze gedaald tot 3,7% waarmee de werkloosheid op hetzelfde niveau ligt als het landelijk gemiddelde¹⁴. De werkloosheid onder jongeren was in 2023 met 8,8% nog wel bovengemiddeld hoog (8,2% landelijk)¹⁵.

Figuur 3.7: Ontwikkeling werkloosheidspercentage. Bron: CBS

Versterken onderwijs-/kennisinfrastructuur (aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt)

In Flevoland is het basis- en praktijkonderwijs goed vertegenwoordigd. In mindere mate is er in Flevoland hoger en universitair onderwijs aanwezig (de Aeres hogeschool in Dronten, en dependances van Wageningen University & Research, o.a. in Lelystad). Hbo-onderwijs wordt verder in Almere aangeboden door de Hogeschool Windesheim. Diverse MBO-locaties zijn verspreid door de provincie aanwezig. Met een beperkt aanbod aan hoger- en universitair onderwijs trekken jongeren weg uit de regio voor hun vervolg opleiding of studie. Dat verhoogt de kans dat ze niet meer terugkomen. Dat terwijl juist goed opgeleide jongeren nodig zijn om de verschillende clusters in Flevoland verder te laten groeien. Er ligt dan ook een opgave in het versterken van de kennisinfrastructuur in Flevoland.

Digitalisering en verduurzaming bedrijfsleven

Flevoland kenmerkt zich op dit moment door een aantal gevestigde en ontwikkelende clusters op uiteenlopende terreinen. Vijf clusters die er uit springen zijn de agrofood, de logistiek (logistiek cluster Almere-Lelystad-Zeewolde), het maritieme cluster (Urk), de maakindustrie en de bouw. Ook op het gebied van voertuigtechnologie is rondom het MITC in Marknesse een cluster in ontwikkeling. Deze clusters zijn verbonden met het DNA van Flevoland. Het zijn sectoren met een dynamisch MKB-weefsel, maar die nog veelal klein zijn en onafhankelijk van elkaar opereren. Dat wil zeker niet zeggen dat deze clusters onbelangrijk zijn voor de Flevolandse economie. De Strategische Agenda Flevoland stelt als opgave dat bestaande clusters moeten worden uitgebouwd zodat ze op bovenregionaal niveau onderscheidend zijn¹⁶.

Een sterk en veerkrachtig bedrijfsleven is voorbereid op de toekomst. Bedrijven die stappen zetten in de transitie die voor hun eigen bedrijfstype relevant zijn. Of dit nu digitalisering is of het verminderen van uitstoot of gebruik van grondstoffen. Een goed draaiende, innovatieve en duurzame economie is een belangrijke voorwaarde voor brede welvaart. Daarom zet Flevoland in op een toekomstbestendig bedrijfsleven. Verduurzaming is hier onderdeel van, en bedrijven hebben hier de afgelopen jaren stappen in gezet. Dat is onder

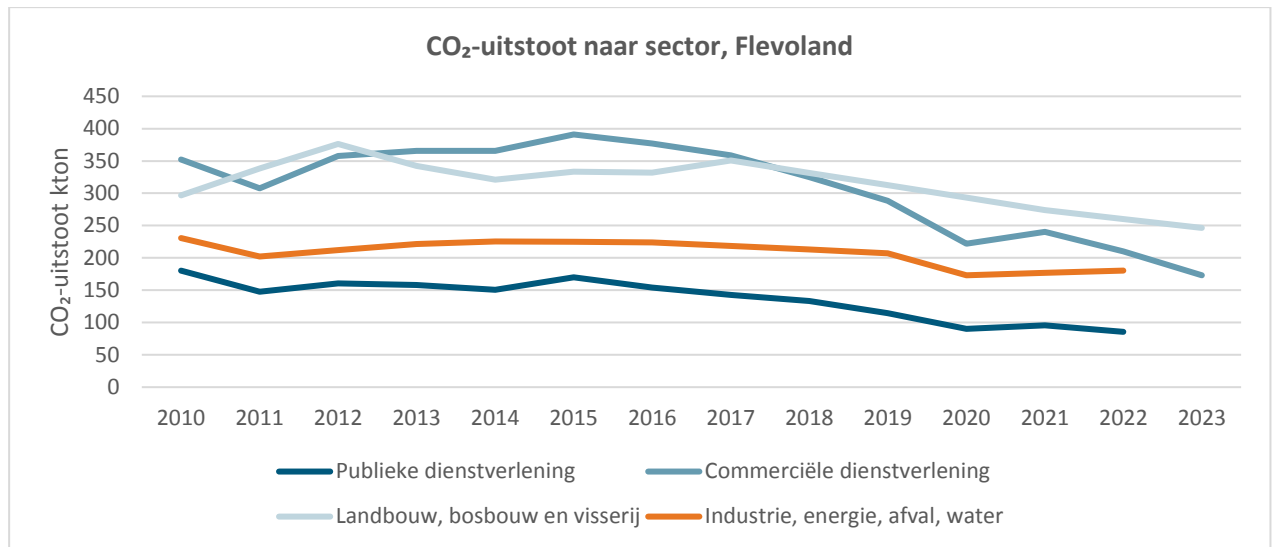
¹³ Hier wordt gekeken naar de spanningsmarktindicator van het UWV: een maat voor de krapte (spanning) op de arbeidsmarkt, waarbij – kort door de bocht gesteld - het aantal vacatures wordt afgezet tegen het aantal werkzoekenden.

¹⁴ CBS (2024), Statline: Arbeidsdeelname; provincies

¹⁵ CBS (2024), Statline: Arbeidsdeelname; provincies

¹⁶ Provincie Flevoland (2022), Over de brug komen: Strategische Agenda Flevoland 1.0

meer te zien in de daling van de CO₂-uitstoot. Gemiddeld gezien is de CO₂-uitstoot van de vier sectoren opgenomen in figuur X gedaald met 30% ten opzichte van 2010.

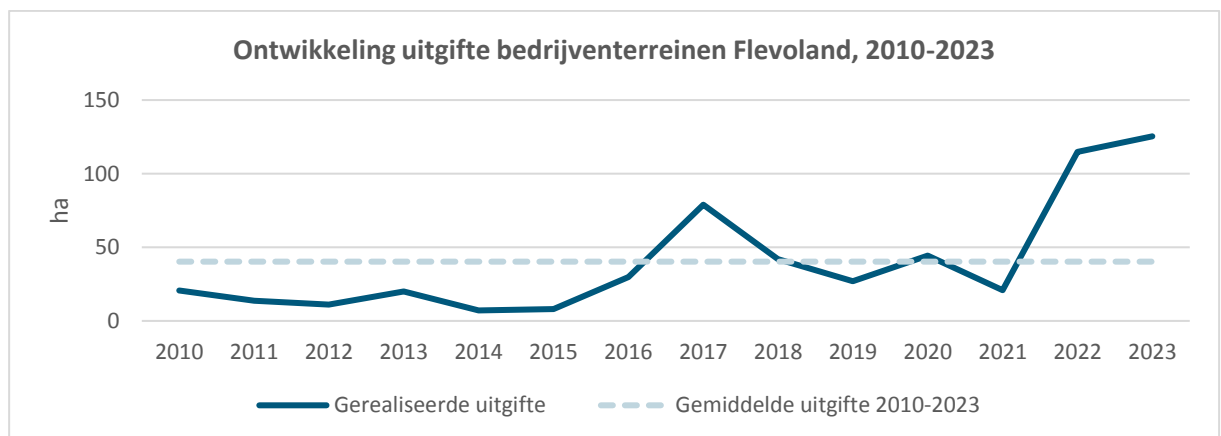

Figuur 3.8: CO₂-uitstoot naar sector. Bron: Klimaatmonitor

Aanbod en kwaliteit werklocaties

Flevoland beschikt over 113 bedrijventerreinen, inclusief bedrijventerreinen die in ontwikkeling zijn zoals Port of Urk en het binnendijkse bedrijventerrein Flevokust Haven. Daarnaast beschikken met name Almere en Lelystad over enkele locaties waar kantoren zich concentreren. Werklocaties zijn belangrijk voor de Flevolandse economie: ze huisvesten ruim een derde van de Flevolandse werkgelegenheid¹⁷.

Vanuit het bedrijfsleven is er veel interesse in beschikbare kavels op Flevolandse bedrijventerreinen. In de uitgiftecijfers is te zien dat vanaf 2017 de jaarlijkse uitgifte van bedrijfskavels toeneemt, met enkele pieken als gevolg van grootschalige vestigers op bijvoorbeeld bedrijventerrein Flevokust. Deze toename van de uitgifte heeft ertoe geleid dat het nog beschikbare aanbod is gedaald. Van de totale netto oppervlakte bedrijventerrein van 2.823 hectare was per 1 januari 2024 2.123 hectare uitgegeven.

Figuur 3.9: Ontwikkeling uitgifte bedrijventerreinen Flevoland, 2010-2023

Via het spoor ruimtelijk-economische ontwikkeling wordt ingezet op een toekomstbestendig ondernemersklimaat waar ruimte is voor ondernemers om te kunnen groeien. Dit betekent dat er, naast de ontwikkeling van nieuwe werklocaties, ook wordt gekeken naar het toekomstbestendig maken van bestaande werklocaties. Denk hierbij o.a. aan het vergroenen en klimaatadaptief maken van werklocaties (hittestress, wateroverlast), en aandacht voor verduurzaming. Gemiddeld gezien kan ook de ruimte op Flevoland bijvoorbeeld

¹⁷ Provincie Flevoland (2024), Vestigingenregister

beter worden benut, gezien vanuit indicatoren als de Floor-Space Index (FSI), of het gemiddelde bebouwingspercentage¹⁸.

Hoewel er vooruitgang is geboekt, zijn er ook uitdagingen. Een belangrijk obstakel is de wet- en regelgeving rondom circulair inkopen en bouwen. Gemeenten en andere overheden willen graag strengere eisen stellen voor circulair bouwen, maar lopen tegen juridische beperkingen aan. Daarom is Flevoland betrokken bij de ontwikkeling van een juridische landkaart die inzicht geeft in de mogelijkheden en beperkingen voor circulaire gebiedsontwikkeling.

3.2.3 Trends en ontwikkelingen

- De economische groei in Flevoland is over het algemeen vergelijkbaar met die van Nederland, maar is iets sterker op de lange termijn. Tussen 2011 en 2021 groeide het bruto regionaal product (brp) van Flevoland met 33,5%, iets meer dan de 31,7% groei van het nationaal bruto binnenlands product (bbp). Hoewel de coronacrisis minder impact had op Flevoland dan elders in het land, blijft een hogere arbeidsproductiviteit noodzakelijk voor verdere groei. Innovatie en efficiëntere productiemethoden zijn cruciaal om dit te bereiken.
- Digitalisering speelt een steeds grotere rol in de Flevolandse economie, vooral binnen de gevestigde en opkomende clusters zoals de agrofood-, logistieke en maakindustrie. Bedrijven zetten steeds meer in op digitale transformaties, zowel in hun processen als in hun producten. Deze verschuiving draagt bij aan de efficiëntie en concurrentiekracht van het bedrijfsleven en maakt het mogelijk om beter in te spelen op de veranderende marktvraag. Dit biedt kansen voor groei, maar vereist ook investeringen in technologie en digitale vaardigheden binnen de regio.

3.2.4 Beoordeling referentiesituatie

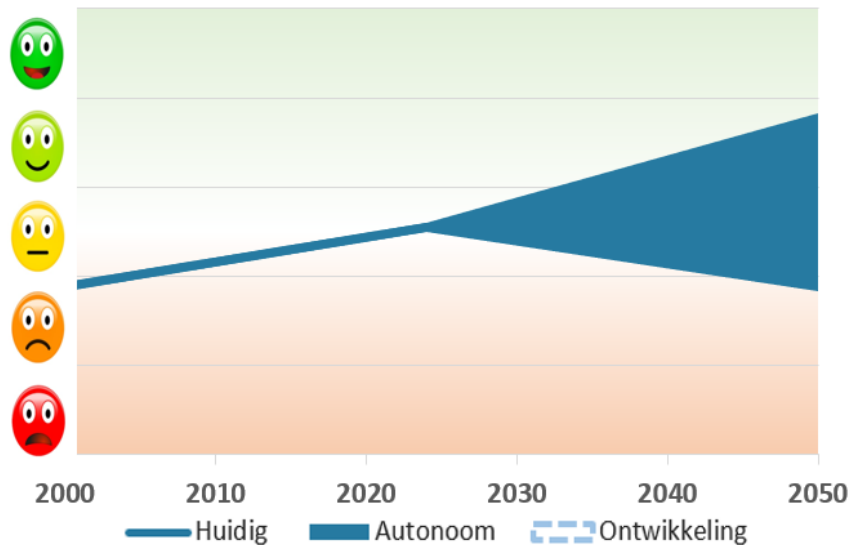
De regionale economie van Flevoland laat een sterke groei zien, gedreven door een dynamisch MKB dat goed is voor het merendeel van de werkgelegenheid en toegevoegde waarde. Tegelijkertijd blijft de provincie sterk afhankelijk van omliggende regio's door een beperkte woon-werkbalans en een tekort aan hoger onderwijs, wat talentbehoud bemoeilijkt. Sectoren zoals groot- en detailhandel, logistiek en agribusiness vormen belangrijke economische pijlers, maar verdere clusterontwikkeling is nodig om Flevoland bovenregionaal te positioneren. De arbeidsmarkt is krap, met tekorten in praktische en middelbaar geschoolde beroepen, ondanks een sterke werkgelegenheidsgroei en een dalend werkloosheidspercentage. Investerings in verduurzaming, digitalisering en toekomstbestendige werklocaties zijn cruciaal om het economische potentieel van Flevoland volledig te benutten.

Vanaf 2025 is er onzekerheid: digitalisering en verduurzaming kunnen de groei versterken, maar personeelstekorten en een beperkte kennisinfrastructuur kunnen deze groei belemmeren. Tegen 2050 is een sterke en stabiele economie mogelijk, mits investeringen en beleidsmaatregelen de juiste ontwikkelingen ondersteunen.

---

¹⁸ Bron: Provincie Flevoland (2024), Monitor Economisch Programma

Huidige & autonome situatie Regionale Economie

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	
Autonome ontwikkeling	- De verwachting is dat de economie van Flevoland op de middellange termijn kan profiteren van regionale en landelijke economische trends, zoals investeringen in infrastructuur en woningbouw. De geplande uitbreiding van woongebieden kan zorgen voor een grotere arbeidsmarkt en daarmee een aantrekkelijkere regio voor bedrijven. - De verdere ontwikkeling van de logistieke sector en de doorontwikkeling van innovatieve landbouw kunnen bijdragen aan een positieve economische trend. - Tegelijkertijd blijven er structurele uitdagingen, zoals het aantrekken van hoger opgeleiden en het vergroten van de diversiteit in de economische sectoren. - Al met al wordt een licht positieve trend verwacht voor de autonome ontwikkeling.
Bandbreedte	- De economische ontwikkeling is afhankelijk van verschillende onzekerheden, zoals nationale en internationale economische conjunctuur, arbeidsmarktontwikkelingen en de invloed van milieubeperkingen, zoals stikstof- en PFAS-regelgeving. - Daarnaast spelen beleidsmaatregelen vanuit de EU en het Rijk een rol in de groeimogelijkheden van sectoren zoals landbouw en logistiek. - Hierdoor blijft de bandbreedte onzeker (tussen matig en goed), maar met een potentieel voor verbetering onder gunstige omstandigheden.

3.3 Mobiliteit en bereikbaarheid

3.3.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Mobiliteit en bereikbaarheid zijn essentieel voor de economische en sociale samenhang binnen Flevoland. Dit hoofdstuk beschrijft de staat van de infrastructuur, het openbaar vervoer en fietsgebruik, en de beschikbaarheid van elektrische laadinfrastructuur. Veranderingen in reistijden, verkeersveiligheid en de groei van elektrisch vervoer worden geanalyseerd, met aandacht voor de uitdagingen die de bevolkingsgroei met zich meebrengt.

Beleid

- **Mobiliteitsvisie (2030):** Deze mobiliteitsvisie is de visie op mobiliteit van de provincie Flevoland. Deze visie heeft het jaar 2030 als horizon. De provincie kiest daarom voor een mobiliteitsvisie op hoofdlijnen, aangevuld met een Programma Mobiliteit en Ruimte.
- **Programma Mobiliteit en Ruimte (2022):** Het Programma Mobiliteit & Ruimte biedt houvast met concrete inhoudelijke afwegingskaders en verbindt deze met de doelstellingen en activiteiten van partners. Dit programma gaat aan de slag met de tien mobiliteitsdoelen uit de mobiliteitsvisie. De provincie wil dat reizigers snel, betrouwbaar en veilig kunnen reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.
- **Partiële herziening Omgevingsprogramma Flevoland i.v.m. het Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC):** Met deze wijziging van het Omgevingsprogramma wordt een kader gegeven voor de planologische inbedding van de ontwikkeling van het MITC op deze locatie. Het (Smart) Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC) is een cluster van onderling samenhangende bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen en andere activiteiten dat wordt verplaatst richting Noordelijk Flevoland. Het doel hierbij is het versterken van de economische kracht van het gebied.
- **Partiële herziening omgevingsprogramma (i.v.m. actualisatie wegcategorisering provinciale wegen 2040):** In deze partiële herziening van het Omgevingsprogramma Flevoland wordt de beoogde wegcategorisering van de provinciale wegen inzichtelijk gemaakt.

Hoofdlijnen beleidsdoelstelling

Provincie Flevoland streeft naar een efficiënter mobiliteitsnetwerk. Als algemeen doel hanteert de provincie een reistijdnormfactor 1,25 van deur tot deur in Flevoland. De provincie wil dat reizigers snel, betrouwbaar en veilig kunnen reizen en kunnen kiezen tussen vervoersmiddelen. Hierbij is duurzaamheid het uitgangspunt; door bijvoorbeeld realisatie en onderhoud en aanbestedingen/inkoop situaties te verduurzamen. In 2050 sluit de bereikbaarheid aan op de groei die de regio heeft doorgemaakt, zowel binnen de regio als naar buiten. De IJmeerverbinding is de stip op de horizon, omdat de verwachting is dat vanaf 2030 het niet meer toereikend zal zijn om te reizen naar Amsterdam zonder kwaliteitsverlies zoals files en volle treinen. Ook is de ambitie de Lelylijn aan te leggen. Dit zal zorgen voor meer vitaliteit in de NOP. Het (Smart) Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC) is een cluster van onderling samenhangende bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen en andere activiteiten dat wordt verplaatst richting Noordelijk Flevoland. Het doel hierbij is het versterken van de economische kracht van het gebied. Tenslotte streeft de provincie naar een goede bereikbaarheid per fiets van economische en maatschappelijke kernen als gezond alternatief voor de auto. Ook wil ze nieuwe ontwikkelingen zoals e-fietsen faciliteren. Tot 2030 dient er een continue dalende trend zichtbaar te zijn in het aantal ernstige verkeersslachtoffers in Flevoland, met als stip aan de horizon nul verkeersdoden in 2050.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Mobiliteit en bereikbaarheid	Autobereikbaarheid	• Verandering in- en uitgaande pendel • OV- en fietsgebruik • Vermindering reistijdverliezen • Vermindering verkeersslachtoffers
	OV-bereikbaarheid	
	Langzaam verkeer (fietsen/wandelen)	
	Verkeersveiligheid	

3.3.2 Huidige situatie

Autobereikbaarheid

Flevoland is goed aangesloten op het landelijke hoofdwegennet door middel van enkele belangrijke snelwegen, zoals de A6, die van Almere via Lelystad naar de Noordoostpolder loopt, en de A27, die Almere met Utrecht verbindt. Deze snelwegen vormen de belangrijkste verkeersaders van de provincie, en zorgen voor de verbinding met de Metropoolregio Amsterdam, het noorden van Nederland en andere delen van het land.

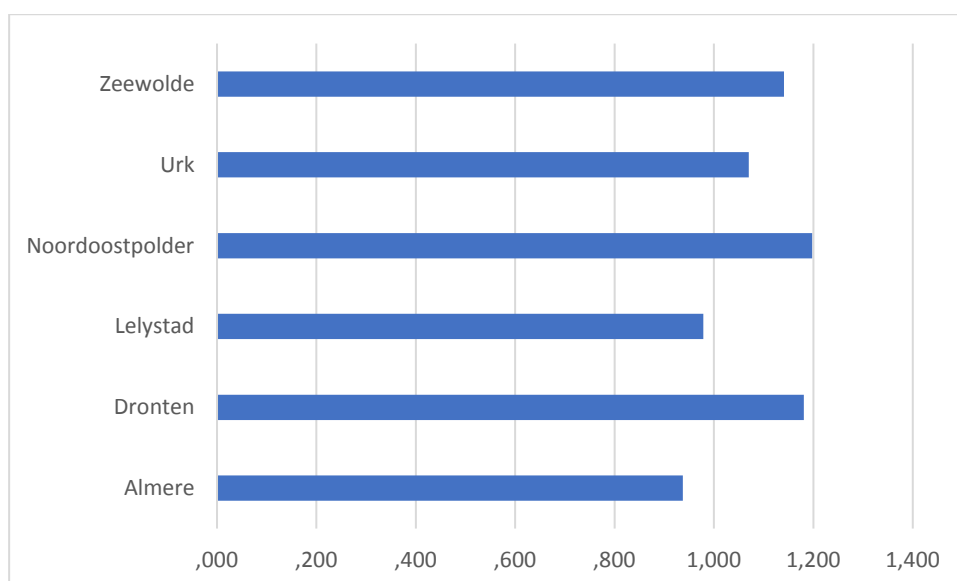
Naast de snelwegen speelt het onderliggende provinciale en lokale wegennet een belangrijke rol in de ontsluiting van kleinere kernen, zoals Dronten, Urk, en Zeewolde. De verbindingen tussen deze kernen en de snelwegen worden ondersteund door provinciale wegen zoals de N50 en N302. Het wegennetwerk van Flevoland is daarbij gericht op het efficiënt verwerken van zowel regionale als interregionale verkeersstromen, maar kampt door de toenemende bevolkingsgroei en forensenverkeer steeds vaker met capaciteitsproblemen. De voornaamste knelpunten zijn zichtbaar op de A1 en A6, met name rondom het knooppunt Muiden. Deze congestie breidt zich uit tot de A6 richting Almere. Ondanks eerdere wegverbredingen blijft de druk op deze verbindingen groot¹⁹.

Daarnaast kent Flevoland specifieke uitdagingen met betrekking tot de toegankelijkheid van werkgelegenheid. De woon-werkbalans is scheef, wat resulteert in een aanzienlijke pendel naar andere delen van Nederland, met name richting de Metropoolregio Amsterdam. Het bestaande hoofdwegennet heeft moeite om deze mobiliteitsstromen af te handelen, vooral tijdens de spitsuren. Dit leidt tot toenemende filedruk en vertraagde reistijden, met negatieve gevolgen voor de bereikbaarheid van banen buiten de provincie.

Voor bepaalde gebieden, zoals Almere, blijft de wegbereikbaarheid ondanks de ingezette maatregelen een aandachtspunt. De geplande IJmeerverbinding vormt een belangrijke en noodzakelijke schakel om de verkeersdruk als gevolg van de uitbreiding van Almere, met name in de regio Pampus, voor een groot deel op te vangen. Echter, deze verbinding biedt slechts een gedeeltelijke oplossing, aangezien deze route niet direct aansluit bij de voornaamste bestemmingen van Flevoland. Hierdoor blijft de A1/A6 de belangrijkste route voor veel reizigers, ondanks de aanwezige verkeersdruk. Daarnaast neemt de druk op het bestaande verkeerssysteem toe doordat Flevoland in andere gebieden ook verder groeit. In Lelystad worden bovendien knelpunten voorzien op de A6, met name tussen Lelystad en Almere, wat de problematiek verder vergroot. Zeewolde heeft te maken met knelpunten bij de oversteek naar andere provincies via de N301 en N302, vooral door de congestie op de A28 buiten Flevoland. Ook de bereikbaarheid van Urk en de Noordoostpolder via de Ketelbrug wordt gehinderd door capaciteitsproblemen en vertragingen bij brugopeningen.

Automobilisten

Van alle Flevolandse van 15 jaar en ouder heeft 74% een rijbewijs. Per huishouden is er gemiddeld 1 auto. Als we kijken naar deelauto's dan heeft Flevoland met 16,4 deelauto's (excl. P2P) per 100.000 inwoners minder deelauto's dan het landelijke gemiddelde van 44,4 (CROW, 2023). Daarmee scoort Flevoland redelijk vergelijkbaar met andere provincies met een groot aandeel landelijk gebied. Aanbieders van deelauto's concentreren zich nog vooral op de stedelijke agglomeraties. Het aantal laadpunten voor elektrische auto's per 100.000 inwoners is met 774 vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde van 815 (CROW, 2023). De zuidelijke helft van Flevoland behoort tot de koplopers in Nederland.

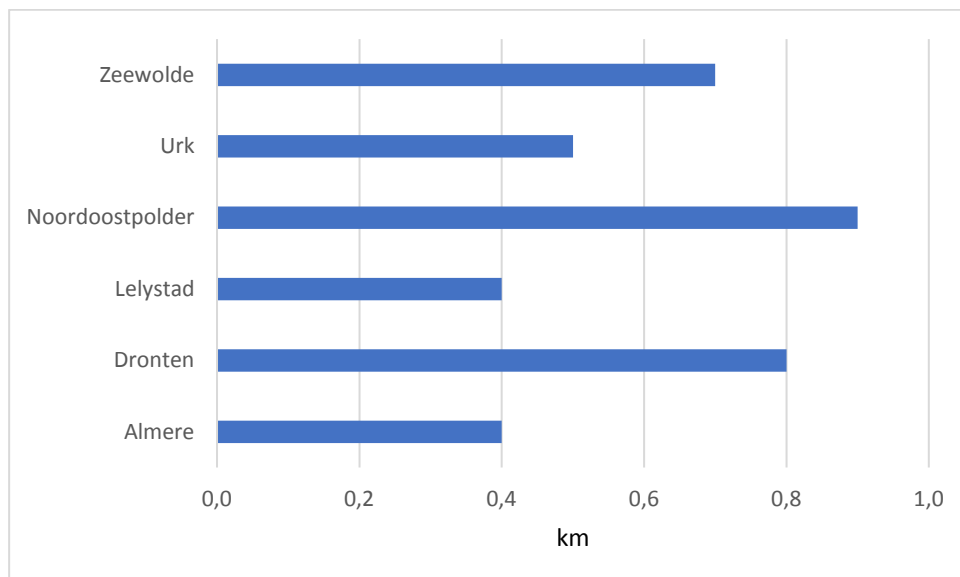
Figuur PM Aantal auto's per huishouden (CBS, 2020)

¹⁹ Provincie Flevoland: Bereikbaarheidsonderzoek 100.000+ woningen Flevoland (2024)

OV-bereikbaarheid

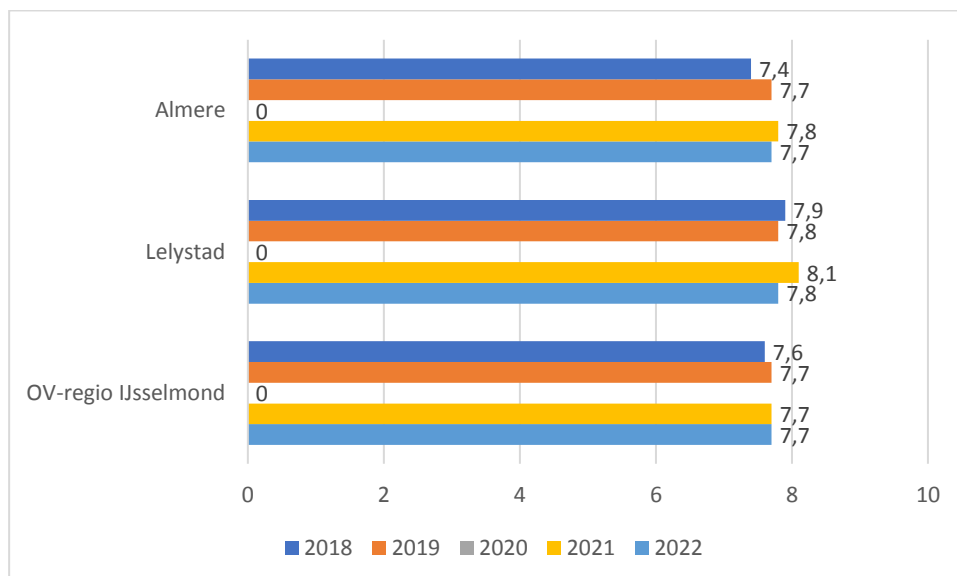
De spoorlijn (Amsterdam/Schiphol, Almere, Lelystad, Zwolle) in Flevoland wordt bediend door de NS. Op dit spoortracé zijn er acht stations waarvan Almere Centrum en Lelystad de grootste zijn. Hiermee woont ca. 40% van de inwoners op fietsafstand (3km) van een station. Om te ontdekken welke aspecten er toe doen in de beleving van de reiziger, is door NS Stations en ProRail een onderzoeksmethode ontwikkeld waarmee de impact van de verschillende maatregelen op de stationsbeleving van reizigers gemeten kan worden. Dit is de stationsbelevingsmonitor (SBM). Via enquêtes worden reizigers gevraagd naar hun waardering van de stations. Met behulp van deze informatie worden de stations gemonitord en wordt er per station een focus geïdentificeerd en wordt bekeken welke maatregelen wel of niet werken voor de reiziger. De score in de stationsbelevingsmonitor voor de stations is lager dan gemiddeld voor hun klasse (NS, ProRail). De Stationsbelevingsmonitor meet hoe reizigers Nederlandse treinstations ervaren, met aandacht voor tevredenheid, schoonmaak, veiligheid, voorzieningen, reisinformatie, toegankelijkheid en sfeer.

Voor de bus zijn er vanaf december 2023 twee concessies in Flevoland: concessie Almere waar Keolis de vervoerder is en IJssel-Vecht waar EBS rijdt. Deze vervoerders bedienen 391 bushaltes (halteparen) waardoor het overgrote deel van de inwoners een bushalte in de buurt heeft (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). De busstations Emmeloord en Almere 't Oor zijn naast de stations nu al knooppunten/hubs. Op Urk en in Zeewolde worden de komende jaren centrale knooppunten ontwikkeld waar mensen makkelijk op de bus kunnen stappen.

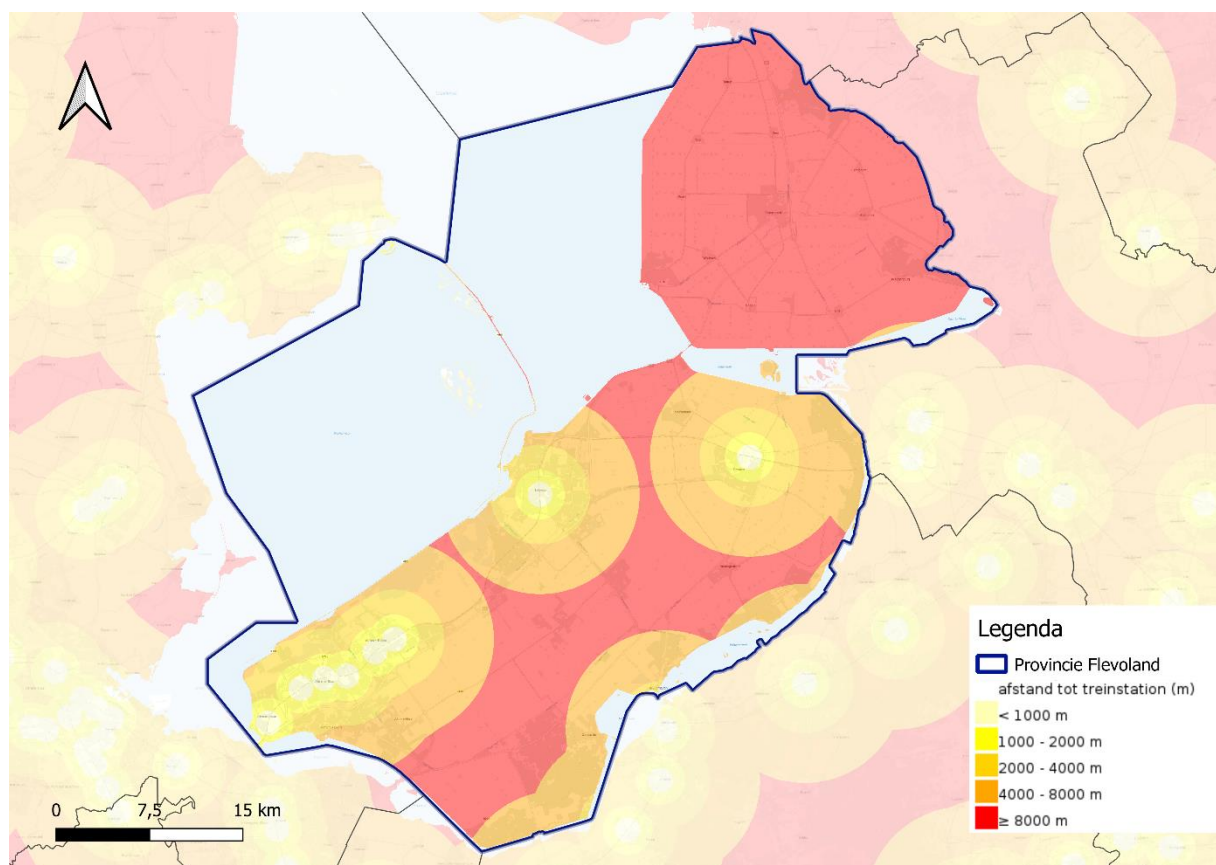
Figuur 3.10: Afstand tot bushalte in km per gemeente per inwoner

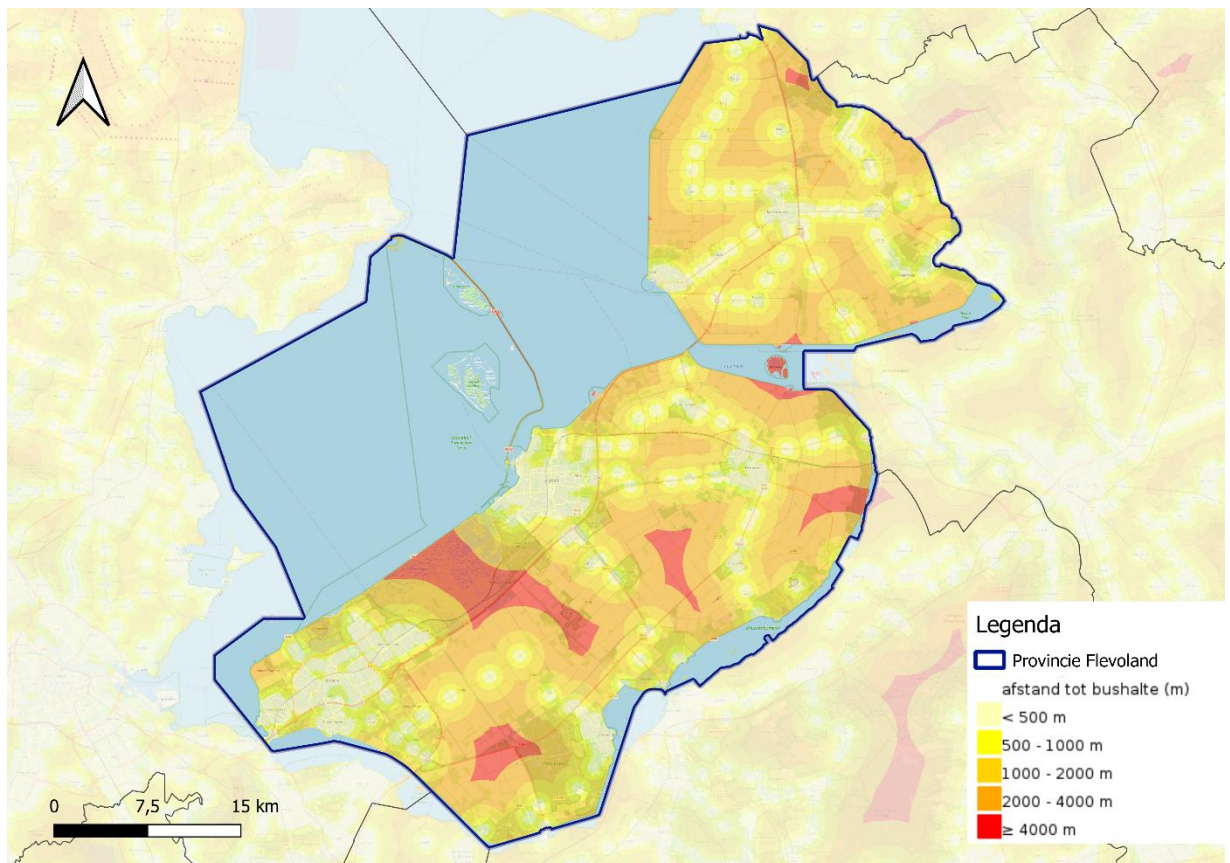

Figuur 3.11: Klantwaardering openbaar vervoer (CROW)

In onderstaande afbeeldingen is de afstand tot de dichtstbijzijnde bushaltes en treinstations weergegeven.

Figuur 3.12: Afstanden tot treinstations (boven) en bushaltes (onder) in de provincie Flevoland (bron: Antea Group, 2025).

Langzaam verkeer (fietsen/wandelen)

Langzaam verkeer, zoals fietsen en wandelen, speelt een belangrijke rol in de mobiliteit van Flevoland. De provincie beschikt over een goed ontwikkeld netwerk van vrijliggende fietspaden langs provinciale wegen, wat zorgt voor veilige en efficiënte verbindingen tussen steden en dorpen. Daarnaast biedt het volledig dekkende fietsknooppuntennetwerk een sterke basis voor recreatief gebruik. Het recreatieve fietsen in Flevoland groeit, mede door de populariteit van elektrische fietsen. Deze maken langere afstanden mogelijk, met een gemiddelde actieradius van 6,3 kilometer per rit, bijna twee keer zoveel als die van een traditionele fiets. Het fietsnetwerk wordt ook gedeeld met gebruikers zoals brommers, scooters en brommobielen, wat de infrastructuur intensiever belast.

Fietsen is een essentieel vervoermiddel in Flevoland, zowel recreatief als utilitair. Het dient als een gezond en duurzaam alternatief voor gemotoriseerd vervoer. In stedelijke gebieden zoals Almere en Lelystad speelt de fiets een belangrijke rol voor korte afstanden tussen woon- en werkgebieden. Tegelijkertijd wordt fietsen steeds vaker gebruikt als voor- en natransport bij het openbaar vervoer. Stations en busstations in de provincie zijn voorzien van stallingsmogelijkheden, hoewel de capaciteit en kwaliteit hiervan per locatie variëren²⁰.

Naast fietsen is wandelen een populaire activiteit, vooral in natuur- en recreatiegebieden. Het wandelnetwerk is gericht op recreatieve routes en sluit goed aan op de toeristische infrastructuur. Ondanks de sterke basis in zowel fiets- als wandelinfrastructuur, zijn er enkele knelpunten. De toename van e-fietsen en andere gemotoriseerde lichte voertuigen leidt tot hogere snelheidsverschillen op fietspaden, wat de verkeersveiligheid onder druk zet. Ouderen en recreatieve fietsers ervaren regelmatig conflicten met sneller verkeer. Daarnaast zijn er op bepaalde locaties ontbrekende schakels in het fietsnetwerk of worden fietspaden onderbroken door kruisingen met provinciale wegen, wat de doorstroming en veiligheid van fietsers beperkt. Ook enkele wandelpaden kampen met slijtage en beperkte toegankelijkheid, vooral in afgelegen gebieden.

²⁰ Mobiliteitsvisie Flevoland 2030

Over het algemeen biedt Flevoland een solide infrastructuur voor langzaam verkeer. Het goed onderhouden fietsnetwerk en de recreatieve mogelijkheden maken fietsen en wandelen aantrekkelijk.

Verkeersveiligheid

Flevoland is een relatief jonge provincie. Hierdoor zijn bijvoorbeeld bij de inrichting van de steden al mogelijkheden geweest om fietsers een aparte infrastructuur te geven. Ook is de inrichting van de wegen relatief ruim met vaak gescheiden rijbanen en brede bermen. Hierdoor is het mogelijk om op veel provinciale wegen een snelheid van 100km/u toe te staan. Echter is er op een deel van het netwerk nog wel een wens voor het aanleggen van een parallelweg, waar niet overal ruimte voor is.

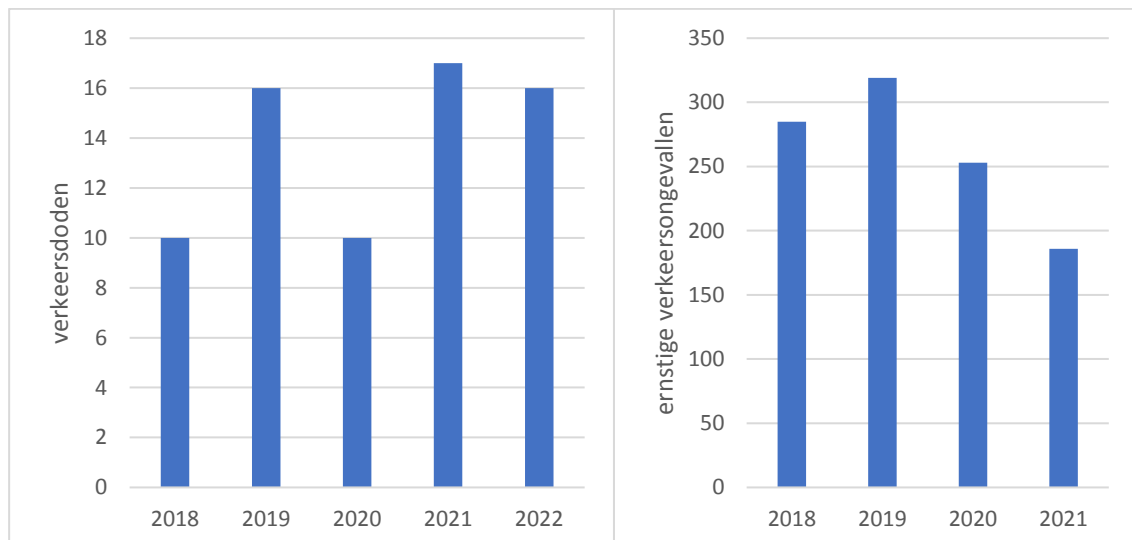
De provincie heeft veel lange rechte wegen waar vaak te hard wordt gereden. Daarnaast zorgt dit ook voor polderblindheid door afwezigheid van prikkels. Dit zorgt ervoor dat je als bestuurder minder snel reageert op onverwachte gebeurtenissen in het verkeer met als gevolg soms hele ernstige ongevallen, regelmatig met letsel of overlijden tot gevolg. De overige risicofactoren die ook van belang zijn voor de verkeers(on)veiligheid zijn o.a. (fiets-)verlichting, afleiding en fietsers die met hoge snelheden ongeregelde gelijkwaardige kruispunten/fietsoversteken.

Specifieke risicovolle locaties waar deze en andere risico's optreden zijn:

- N302 Markerwaarddijk
- N305 Biddingringweg
- N714 Espelerweg

In Flevoland vielen in 2022 17 verkeersdoden (CBS). Dit was het laagste aantal van alle provincies.

Het aantal (dodelijke) ongevallen fluctueert de afgelopen jaren en blijft min of meer stabiel, terwijl de ambitie is om het aantal slachtoffers te halveren in 2030 en in 2050 nul verkeersdoden.

Figuur 3.13: Verkeersdoden in Flevoland per jaar Figuur 3.14 Verkeersongevallen met letsel/dodelijke afloop in Flevoland per jaar

3.3.3 Trends en ontwikkelingen

- **Gebruikspatronen:** De veranderende gebruikspatronen, zoals de opkomst van e-fietsen, vragen om aandacht voor de capaciteit en veiligheid van de infrastructuur. Het aanpakken van de huidige knelpunten is van belang om langzaam verkeer verder te ondersteunen als duurzaam en gezond alternatief in de mobiliteit van de provincie.
- **Versterking van elektrische laadinfrastructuur:** Het aantal elektrische voertuigen zal de komende jaren sterk toenemen. Dit vraagt om een verdere uitbreiding van laadpalen, zowel in stedelijke als in landelijke gebieden, om de energietransitie te faciliteren.

- **Vergrijzing en openbaar vervoer:** De vergrijzing zal de vraag naar toegankelijk en betrouwbaar openbaar vervoer, of beter publieke mobiliteit, vergroten, vooral in gebieden met een afnemende bevolkingsdichtheid. Flexibele en vraaggestuurde vervoersoplossingen worden steeds belangrijker.

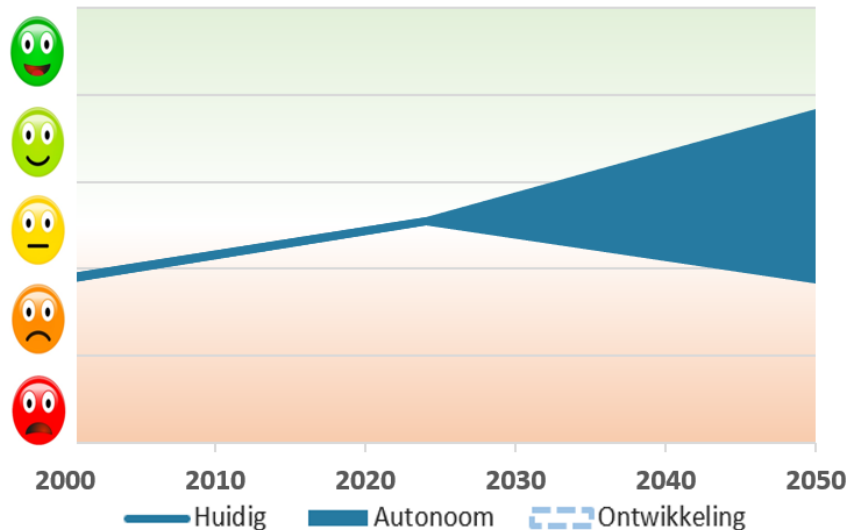
Druk op de wegen door toenemende bevolking: De groei van de bevolking en de werkgelegenheid zorgt voor toenemende druk op het wegennet, met name op de A6. Dit vraagt om verdere investeringen in de wegcapaciteit en het verminderen van files.

3.3.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland heeft de afgelopen decennia positieve stappen gezet in de mobiliteit, met goede aansluiting op het hoofdwegennet en groeiende vervoersmogelijkheden. Toch blijft de situatie deels neutraal door structurele knelpunten in de infrastructuur, vooral de A6 en A27, die het groeiende verkeer niet altijd goed kunnen verwerken. Dit zorgt voor oplopende filedruk en reistijden, wat de bereikbaarheid belemmert.

Vanaf 2025 wordt een lichte verbetering verwacht, vooral door verduurzaming en de uitbreiding van elektrische laadinfrastructuur, wat de mobiliteit ten goede zal komen. De groei in flexibel openbaar vervoer en fietsnetwerken zal de provincie helpen om meer duurzame mobiliteit te faciliteren. De positieve verschuiving komt hierdoor vooral door de verwachte investeringen en innovatieve oplossingen en meer deelmobiliteit. Deze ontwikkeling kan de mobiliteit verder verbeteren, zolang de druk op de wegen niet te veel blijft toenemen.

Tegen 2050 wordt een uitstekende situatie verwacht als de investeringen in infrastructuur de groei bij kunnen houden, vooral met slimme mobiliteitsoplossingen en uitbreiding van het openbaar vervoer. Als deze maatregelen echter niet tijdig en in voldoende mate worden doorgevoerd, kunnen de knelpunten in de wegcapaciteit blijven bestaan, waardoor de vooruitzichten in de lagere bandbreedte van de beoordeling zouden kunnen blijven hangen.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	• Flevoland beschikt over een goed wegennetwerk, dat de afgelopen 25 jaar is verbeterd, met de A6 en A27 als belangrijkste routes. Echter, de toenemende congestie rond Almere en Lelystad heeft een groeiende impact op de reistijden. Het OV heeft een redelijke dekking, maar buiten stedelijke gebieden blijft de bereikbaarheid beperkt. Fiets- en wandelvoorzieningen zijn goed, maar de groei van e-fietsen vraagt om verbeteringen in infrastructuur en veiligheid. Ondanks relatief weinig verkeersdoden blijven hoge snelheden en lange rechte wegen risicofactoren. • Gezien deze omstandigheden wordt de huidige situatie als neutraal beoordeeld.

Autonome ontwikkeling	• Bevolkingsgroei en economische ontwikkeling vergroten de mobiliteitsdruk, wat zonder investeringen tot verslechtering leidt. De toename van elektrische mobiliteit vereist uitbreiding van laadinfrastructuur en aanpassing van het netwerk. Vergrijzing vergroot de behoefte aan flexibel OV en deelmobiliteit. De effectiviteit van verkeersveiligheidsmaatregelen hangt af van tijdige uitvoering. • Bij voldoende investeringen verbeterd de autonome ontwikkeling tot licht positief.
Bandbreedte	• Investerings in het wegennet en het spoornetwerk (zoals de mogelijke Lelylijn) kunnen de bereikbaarheid sterk verbeteren. Zonder deze maatregelen verslechteren de knelpunten, vooral op de A6 en A27. Duurzaam vervoer en laadinfrastructuur bieden kansen, mits goed gefaciliteerd. • De ontwikkeling varieert van matig zonder investeringen tot positief bij succesvolle realisatie van projecten.

3.4 Landbouw

3.4.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Landbouw vormt een belangrijke pijler van de Flevolandse economie en is van groot belang voor de voedselproductie en het landschap. Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de huidige stand van de landbouwsector, inclusief innovaties op het gebied van duurzaamheid en circulariteit.

Beleid

- **Bouwstenennotitie Flevoland Natuurinclusief (2023):** Een uitvoeringsprogramma naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten – aangenomen op 28 april 2021 – die het College van Gedeputeerde Staten heeft opgedragen om biodiversiteit als uitgangspunt van provinciaal beleid te nemen. Deze bouwstenennotitie geeft hier invulling aan. Dit omvat vijf opgestarte natuurbeleidstrajecten, natuurinclusieve doorontwikkeling naar invulling van de motie en hoe dit gezamenlijk met partners behaald kan worden.
- **Conceptontwerp Flevolands Programma Landelijk Gebied (2023):** Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft het Rijk de twaalf provincies gevraagd een FPLG op te stellen. In het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn de hoofddoelen herstel van de biodiversiteit in combinatie met een toekomstbestendige landbouw. Dit beleidsstuk dient zowel als programma als uitvoering.
- **Beleidsregel ontwikkelingen landelijk gebied Flevoland (2024):** Met deze beleidsregel willen Gedeputeerde Staten aangeven op welke wijze zij omgaan met de uitgangspunten zoals die in het Omgevingsprogramma Flevoland zijn geformuleerd met betrekking ontwikkelingen in het landelijk gebied. De beleidsregel stelt dat niet-agrarische en/of agrarisch aanverwante activiteiten op (voormalige) agrarische bouwpercelen zijn mogelijk, tenzij belemmeringen en hinder ontstaan voor het functioneren van de naastgelegen (agrarische) bedrijven en/of activiteiten, zoals wonen en recreëren.
- **Programma Landschap van de Toekomst:** Visie, ambities, handvatten en uitvoeringsprogramma voor hoge ruimtelijke kwaliteit in Flevoland. Het is, sinds de aanleg van de polder, het eerste integrale document op regionaal-provinciaal niveau dat de kwaliteiten van Flevoland in beeld brengt en visies en ambities schetst voor de toekomst.
- **Natuurbeheerplan Flevoland:** In dit plan beschrijft de provincie de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor het beheer van natuurgebieden, landschapselementen en voor agrarisch natuurbeheer inclusief groenblauwe diensten in de provincie. Het plan bevat de begrenzing van de natuurgebieden en agrarische natuurgebieden, met name toegespitst op de internationale biodiversiteitsdoelen en de internationale natuurgerichte agromilieu-, water en klimaatdoelen.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

Na 2030 staat Flevoland bekend om haar meerdere smaken in de agrosector, die door haar aanpassingsvermogen vernieuwingen en innovaties voortvarend en snel in praktijk brengt. Flevoland ligt ideaal als productiegebied voor de Randstad. Daarom is Flevoland goed gepositioneerd om koploper te worden in de productie van plantaardige voeding en bouwmaterialen. In Flevoland zullen de voorlopers van de sector, die worden gesteund door onderzoek, onderwijs en overheid zitten. Hierbij is het van belang dat agrarische bedrijven toekomstbestendige landbouw kunnen ondernemen in balans met een vitale natuur. De regio zal bijvoorbeeld een teeltplan invoeren voor 6000 ha waarmee een forse reductie van broeikasgas (-55% in 2030 tov 1990), pesticiden (-50% tov 2015), kunstmest (-20%) en nutriënten (-50%) mogelijk is. In 2030 en verder staat Flevoland bekend als de grondstoffenleverancier voor de circulaire economie. In 2050 heeft de provincie zelfs een 100% circulaire economie. (Rest) stromen uit de landbouw, bedrijven en huishoudens maken we geschikt voor duurzaam (her)gebruik. Ook op landelijk gebied is er, mede dankzij de ontwikkelingen in de landbouwsector, meer ruimte voor ontwikkeling op meerdere functies zoals lokale toerisme en producten zolang deze bestaande activiteiten en functies niet hinderen.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Landbouw	Toekomstbestendig landschap	- Innovaties in de landbouw - Verdien capaciteit - Toename (her)gebruik materialen - Voorzieningenniveau dorpen en landelijk gebied

3.4.2 Huidige situatie

Algemene beschouwing landbouw in Flevoland

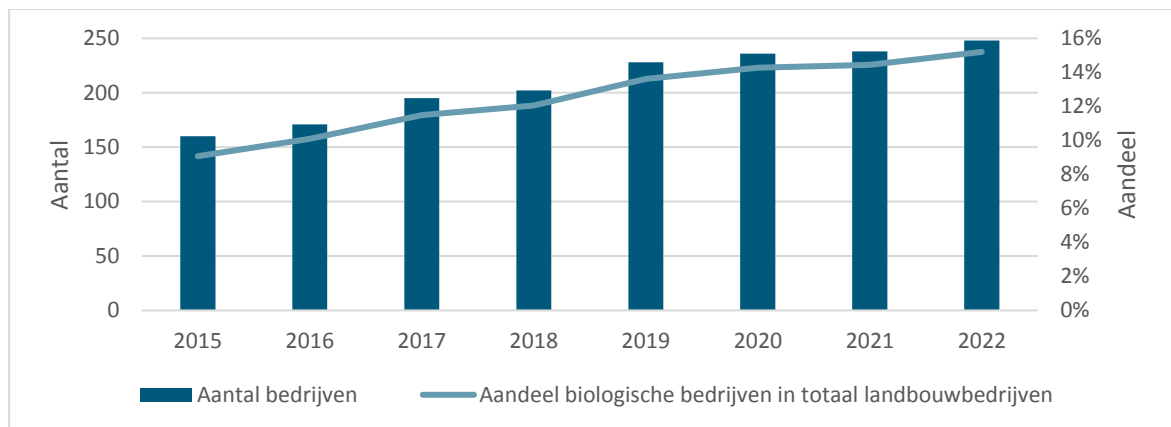
De landbouw in Flevoland wordt gekenmerkt door vruchtbare grond, een efficiënte verkaveling en een hoge mate van mechanisatie en schaalvergroting. De provincie behoort tot de duurste landbouwgebieden ter wereld door de hoge grondprijzen, wat de financieringslasten voor agrarische bedrijven verhoogt en het bedrijfsrendement onder druk zet. Akkerbouw vormt de belangrijkste sector en richt zich op voedselproductie voor directe consumptie in Noordwest-Europa, evenals de teelt van pootgoed en zaaizaden voor de internationale markt. Daarnaast zijn melkveehouderij, biologische landbouw, bloembollenteelt, fruitteelt en glastuinbouw belangrijke onderdelen van de agrarische sector²¹.

De sector staat voor verschillende uitdagingen, waaronder de stijgende kosten van grond en productie, de toenemende afhankelijkheid van technologische innovaties en de noodzaak om te voldoen aan veranderende milieueisen en maatschappelijke verwachtingen. De relatie tussen landbouw en samenleving is een aandachtspunt, mede door de groeiende nadruk op duurzaamheid en biodiversiteit. Tegelijkertijd blijft de landbouwsector een belangrijke economische pijler in de regio, met een sterke positie in zowel nationale als internationale markten.

Duurzame landbouw

Een manier om de verduurzaming van de landbouwsector in kaart te brengen is de ontwikkeling van biologische landbouw. Onder biologische landbouw wordt een productiewijze verstaan waarbij geen kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. In plaats daarvan worden organische mest en biologische gewasbeschermingsmethoden toegepast. Het aantal biologische bedrijven is gestegen van 160 in 2015 naar 248 in 2022. Dit aantal groeit elk jaar. Deze toename is een stijging van 55%, wat hoger is dan gemiddeld in Nederland (+43%). Het afgelopen jaar is het aantal biologische landbouwbedrijven in Flevoland gestegen met +4,2%. Landelijk was dit +3,6%. Het aandeel van biologische landbouwbedrijven in de hele landbouwsector neemt toe (zie onderstaande figuur). In 2015 lag dit aandeel op 9%, inmiddels is dit gestegen naar 15%. Het totale landbouwareaal in gebruik door biologische bedrijven in Nederland is gestegen met 87,5 hectaren 2015 naar 131,4 hectare in 2022 (+50%).

²¹ Visie op Landbouw 2050- Flevoland

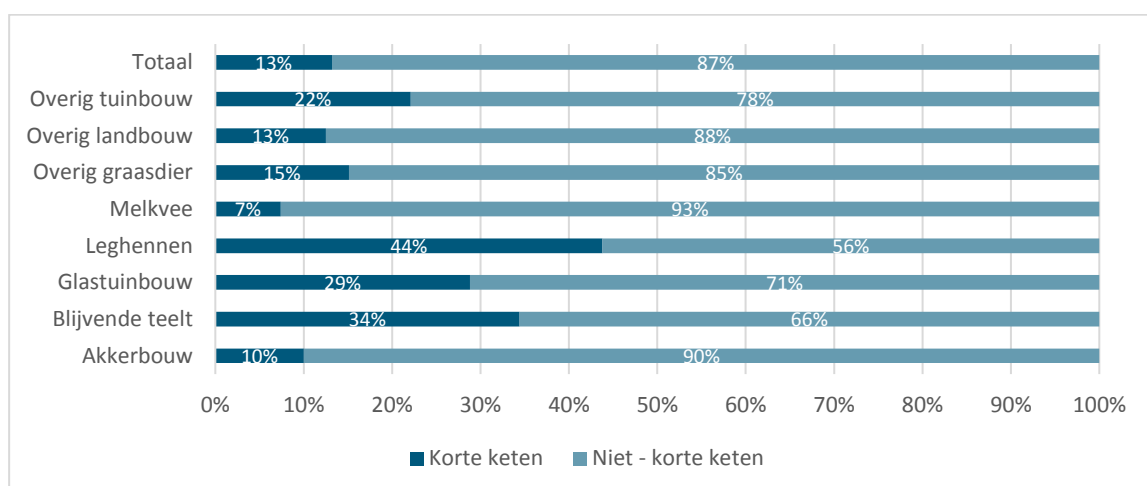

Figuur 3.14: Aantal biologische bedrijven en het aandeel van biologische bedrijven in het totaal van landbouwbedrijven. Bron: CBS landbouwtelling & WUR

Circulariteit

Circulaire landbouw is een landbouwsysteem dat gericht is op het minimaliseren van afval en het sluiten van kringlopen binnen de landbouw. Het concept is gebaseerd op de principes van de circulaire economie, waarbij grondstoffen zo efficiënt en duurzaam mogelijk worden gebruikt, met als doel de impact op het milieu te verkleinen.

Bij circulaire landbouw worden reststromen, zoals mest, gewasresten of voedselafval, niet als afval gezien, maar als waardevolle grondstoffen die opnieuw in de productieketen kunnen worden gebracht. De transitie richting kringlooplandbouw is gebaat bij korte voedselketens, omdat kringlopen dan gemakkelijker te sluiten zijn. Korte ketens zorgen ook voor minder voedselkilometers, meer leveringszekerheid en ondersteunen het verdienvermogen van de boer. Daarom is het aantal bedrijven met een korte keten als nieuwe indicator in de monitor Omgevingsvisie opgenomen. Een bedrijf heeft een korte keten op het moment dat er geen of maximaal een schakel zit tussen de producent (boer/tuinder) en consument. In totaal heeft 13% (219 bedrijven) van de Flevolandse agrarische bedrijven een korte keten. Per sector verschilt het aantal bedrijven met korte ketens (zie figuur 5). Het percentage bedrijven met een korte keten ligt in Flevoland 0,5% lager dan gemiddeld in Nederland. De verschillen hebben sterk te maken met de aanwezigheid van bedrijfstypen per provincie. Een belangrijk aspect daarbij is de mate waarin bewerking van producten nodig is voordat het kan worden verkocht. Ook de geringe bevolkingsdichtheid in Flevoland kan een rol spelen.

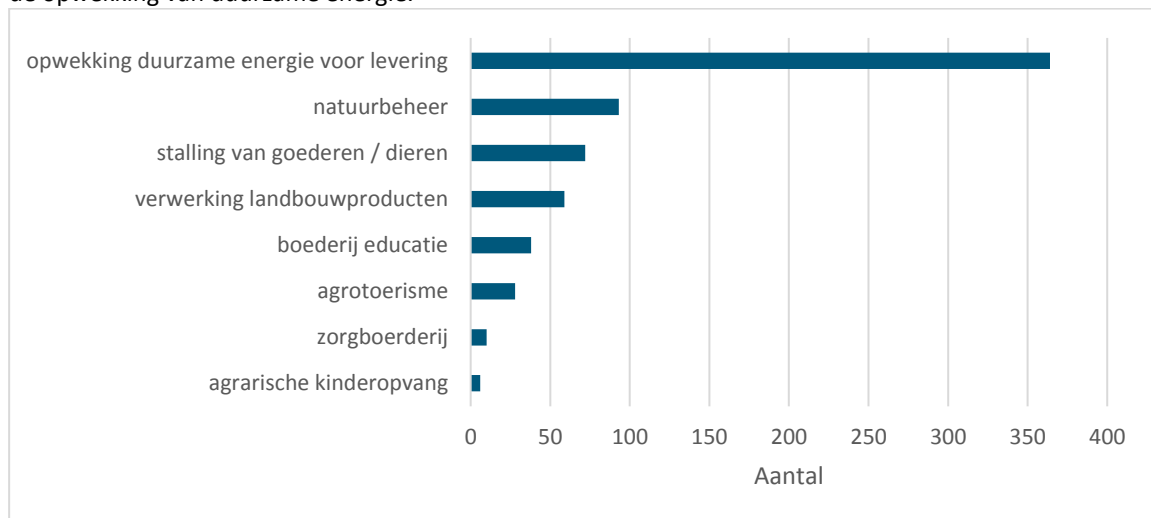
Figuur 3.15: Aandeel van de Flevolandse agrarische bedrijven dat actief is met een korte keten, totaal en per sector, 2020. Bron: CBS Landbouwtelling & WUR. De WUR heeft in 2021 een uitgebreide factsheet gepubliceerd over agrarische afzet via korte ketens in Flevoland.

Verbreidingsactiviteiten

Agrarische ondernemers vinden naast traditionele verdienmodellen steeds vaker een aanvullende inkomstenbron. Het gaat om verbredingsactiviteiten die niet direct gerelateerd zijn aan de primaire agrarische

activiteiten (zie hiernavolgende figuur). In 2020 hebben bijvoorbeeld 364 bedrijven inkomsten gegenereerd met de opwekking van duurzame energie.

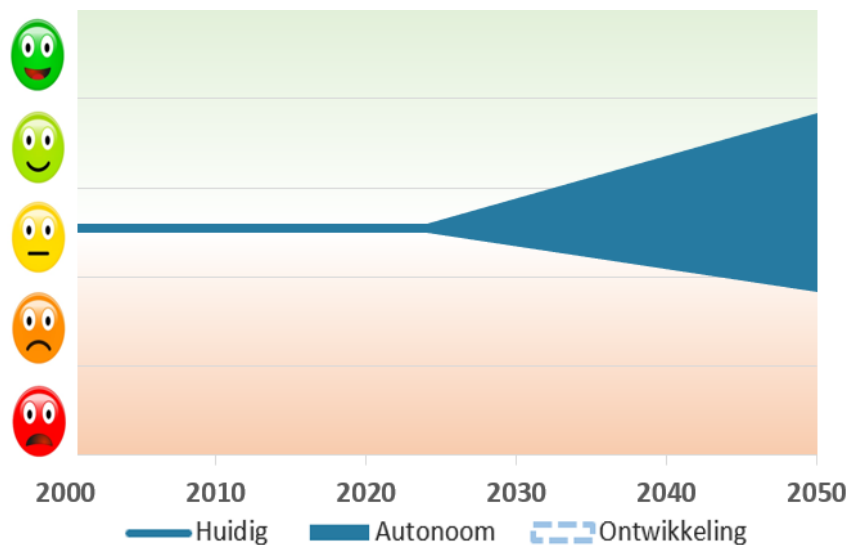
Figuur 3.16: Aantal Flevolandse agrarische bedrijven met verbredingsactiviteiten (2020). Bron: CBS

3.4.3 Trends en ontwikkelingen

- **Toename van kringlooplandbouw:** De transitie naar kringlooplandbouw zal doorzetten, waarbij boeren meer lokaal gaan produceren en reststromen optimaal gebruiken.
- **Groei in duurzame energieopwekking door agrariërs:** Steeds meer agrarische bedrijven wekken eigen energie op, bijvoorbeeld met zonne-energie. Dit biedt kansen voor verdere verduurzaming van de landbouw, maar vraagt ook om een betere aansluiting op het energienet.
- **Aanpassing aan klimaatverandering:** De landbouw zal zich steeds meer moeten aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals extremere weersomstandigheden en langere periodes van droogte. Innovaties in waterbeheer en droogtebestendige gewassen worden steeds crucialer.
- **Toenemende druk door milieuwetgeving en biodiversiteitsverlies:** De landbouwsector staat onder druk door striktere eisen rond stikstofuitstoot, waterkwaliteit, bemestingsregels en bodemgezondheid. Tegelijkertijd speelt het verlies aan biodiversiteit een groeiende rol. Deze uitdagingen vragen om innovatieve oplossingen, samenwerking in de keten, en duidelijk toekomstperspectief voor agrariërs.

3.4.4 Beoordeling referentiesituatie

De landbouw in Flevoland heeft sinds 2000 een positieve ontwikkeling doorgemaakt, vooral door de groei van duurzame en circulaire landbouwtechnieken. De sector heeft zich versterkt door innovaties in agritech en precisielandbouw, maar kampt nog steeds met uitdagingen, zoals bodemdegradatie en waterbeheer. Het landelijke gebied in Flevoland wordt gekenmerkt door vooruitstrevende landbouwpraktijken en een focus op duurzaamheid en innovatie, zoals kringlooplandbouw en biologische productie. Toch blijft de sector kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering, zoals droogte, bodemverzakkingen en verzilting. Daarnaast neemt de druk op het landelijk gebied toe door de uitbreiding van stedelijke gebieden en infrastructuur. Hoewel de landbouw verder zal verduurzamen en innovatieve technieken zullen worden ingevoerd, zullen de effecten van klimaatverandering steeds sterker voelbaar worden. De groei van stedelijke gebieden kan de beschikbare landbouwgrond verder beperken en de biodiversiteit in het landelijk gebied aantasten. Er is een risico dat de landbouwsector moeite heeft om zich volledig aan te passen aan de nieuwe klimaatomstandigheden. Vanaf 2025 wordt er verwacht dat verduurzaming verder doorzet, wat de sector positief zal beïnvloeden. De vooruitzichten zijn positief richting 2050, mits Flevoland erin slaagt om de verduurzaming verder te versnellen en innovatie blijft stimuleren. Als de transitie te traag is, kan de regio echter in de lagere bandbreedte blijven hangen.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	- De landbouw in Flevoland is goed gepositioneerd met duurzame en innovatieve praktijken, zoals biologische en circulaire landbouw. Toch kampt de sector met uitdagingen zoals hoge grondprijzen, bodemdegradatie en de gevolgen van klimaatverandering. De druk op landbouwgrond neemt toe door stedelijke expansie. - Het thema landbouw in Flevoland wordt als neutraal beoordeeld, omdat de sector stabiel blijft zonder grote ontwikkelingen of terugvallen.
Autonome ontwikkeling	- De verduurzaming van de landbouw zet door, maar de snelheid ervan is afhankelijk van investeringen in innovatie en aanpassing aan klimaatverandering. Duurzame energieproductie door agrariërs biedt kansen, maar vraagt om betere infrastructuur. - De autonome ontwikkeling betreft een licht positieve trend.
Bandbreedte	- Met de juiste investeringen in duurzame technologie en circulaire landbouw kan Flevoland koploper worden in duurzame agrarische productie. Zonder deze investeringen blijft de vooruitgang beperkt. - De ontwikkeling varieert van matig zonder maatregelen tot goed bij succesvolle implementatie van verduurzaming.

3.5 Energietransitie

3.5.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

De energietransitie is een van de belangrijkste opgaven voor Flevoland, met directe invloed op de duurzaamheid en het toekomstige energieverbruik. Dit hoofdstuk richt zich op de huidige situatie rondom de opwekking van hernieuwbare energie, de uitdagingen van netcongestie en de rol van energieopslag. Daarnaast wordt ingegaan op de voortgang van provinciale plannen binnen de Regionale Energie Strategie (RES) en de impact daarvan op de leefomgeving.

Beleid

- Economisch programma (2023-2028):** In het Economisch Programma 2023-2028 maakt de provincie, met vier programmalijnen, de provinciale inzet concreet. In beide programmalijnen beschrijven ze de provinciale inzet, uitvoering, gewenste impact, monitoring en evaluatie. De vier programmalijnen zijn het verdienvermogen voor mkb, menselijk en sociaal kapitaal, toekomstbestendig bedrijfsleven en ruimtelijk-economische ontwikkeling.

- **Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland (2016):** Een gebiedsgerichte uitwerking van de strategie ‘opschalen en saneren’, die in de hele provincie geldt. Het plangebied van het Regioplan is het buitengebied van Lelystad, Dronten en Zeewolde met daarbij een klein deel van het grondgebied van Almere. Het uiteindelijke resultaat is een mooier landschap, een duurzamere energiehuishouding, een sterkere economie en een onverminderd groot draagvlak in de samenleving.
- **Structuurvisie zon (2018):** Beleidskader ten behoeve van het opwekken van grondgebonden zonne-energie in het landelijk gebied. Vaststelling van landelijk gebied waar ruimte voor energieopwekking zich zal plaatsvinden.
- **Monitor RES (Regionale Energiestrategie) 1.0 (2021):** In de RES 1.0 is een aantal randvoorwaarden genoemd om de gemaakte afspraken goed uit te kunnen voeren. In deze monitor gaat de provincie in op de randvoorwaarden participatie en infrastructuur.

Hoofddijnen beleidsdoelstelling

Het elektriciteitsnet in Flevoland zit vol. Bij bedrijven resulteert dit in langere wachttijden tot zij met werkzaamheden kunnen beginnen wat daarmee de economie ook remt. Ontwikkelingen in het kader van de energietransitie, zoals waterstof als brandstof of energieopslag, bieden hier mogelijkheden voor. Tevens worden er nu maatregelen genomen om knelpunten in het elektriciteitsnet van Flevoland in periode 2030 en verder te voorkomen. Verder heeft Flevoland de ambitie om in 2030 energieneutraal, inclusief vervoer te draaien. Flevoland zal bekend staan als de provincie die draait op duurzame energie. Daarbij is voor zonne-energie bijvoorbeeld 1.000 ha landelijk gebied nodig te hebben om te voldoen aan de energie eisen Na het vergeven van de eerste tranche van 500ha heeft GS vastgesteld dat in de tweede tranche grondgebonden zonne-energie in het landelijk gebied van Flevoland in beginsel niet is toegestaan op agrarische gronden, tenzij de Omgevingsverordening Flevoland anders bepaalt. Daarnaast wordt ook windenergie gezien als de toekomstige energiebron van Flevoland. Rond 2030 zullen oude windmolens vervangen zijn door nieuwe. Deze windmolen wekken twee keer meer energie op dan de huidige en dus zullen er minder nodig zijn. Dit draagt ook bij aan een mooier landschap. Ook ondernemers worden gesteund bij initiatieven die bijdragen aan de energietransitie. Hierdoor ontstaan duizenden nieuwe banen en zijn we bekend geworden om onze energie kennis.

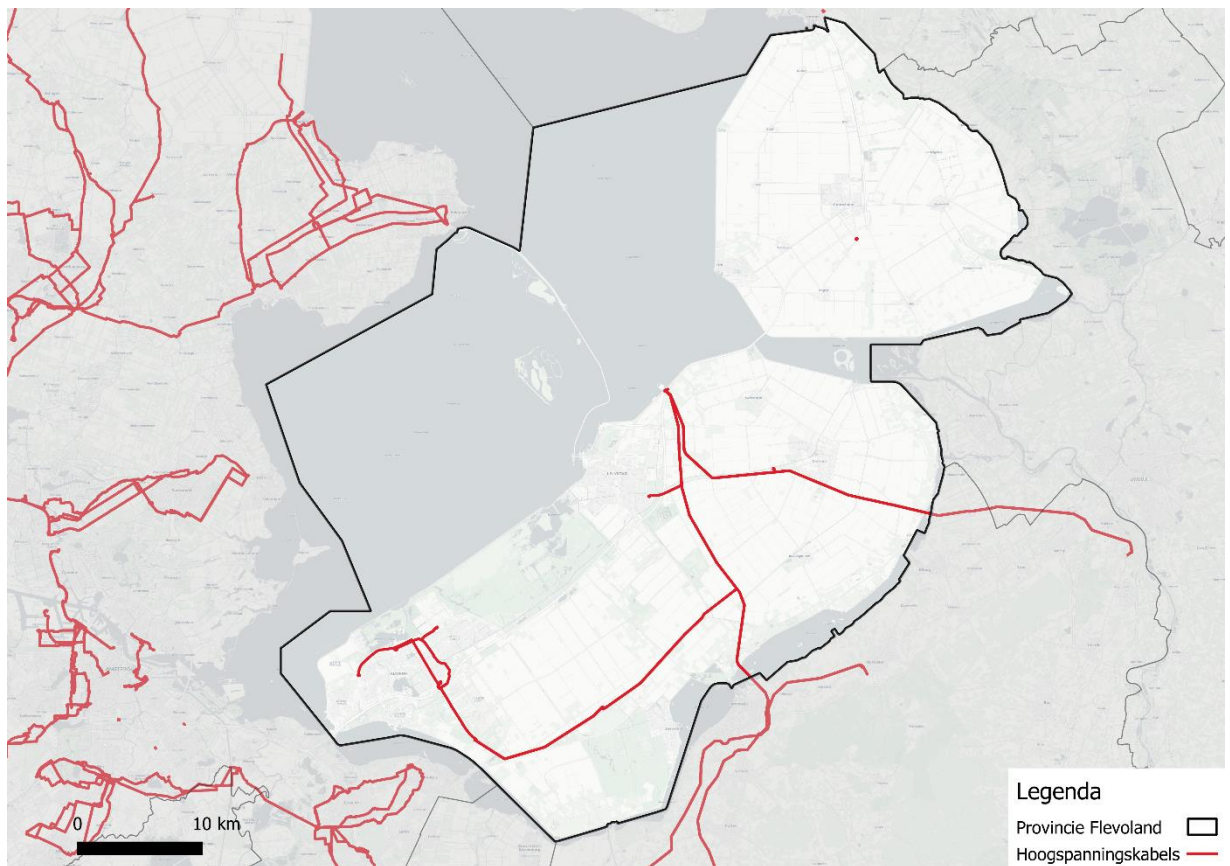
Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Energietransitie	Hernieuwbare elektriciteit	• Doelen RES en PMIEK • Vermindering knelpunten netcongestie
	Duurzame energie-infrastructuur (o.a. energieopslag)	
	Energiegebruik	
	Netcongestie	

3.5.2 Huidige situatie

Hernieuwbare elektriciteit

Op onderstaande kaart zijn de hoogspanningskabels in Flevoland weergegeven, die het elektriciteitsnet in de regio in beeld brengen.

Figuur 3.17: Weergave van het hoogspanningsnet in de provincie

Dit netwerk speelt een cruciale rol in de transport en verdeling van elektriciteit, waaronder de groeiende hoeveelheid hernieuwbare energie. In 2023 is de grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit gegroeid naar 5,46 TWh, wat neerkomt op 94% van het bod van de RES-regio Flevoland²². Het grootste deel van de totale productie van hernieuwbare elektriciteit komt van windenergie (82%). Zonnestroom is goed voor 18% van de hernieuwbare elektriciteitsproductie. Elektriciteit wordt ook opgewekt met biogas en door verbranding van biomassa en stortgas. Het aandeel van deze bronnen is met 0,4% echter zeer beperkt.

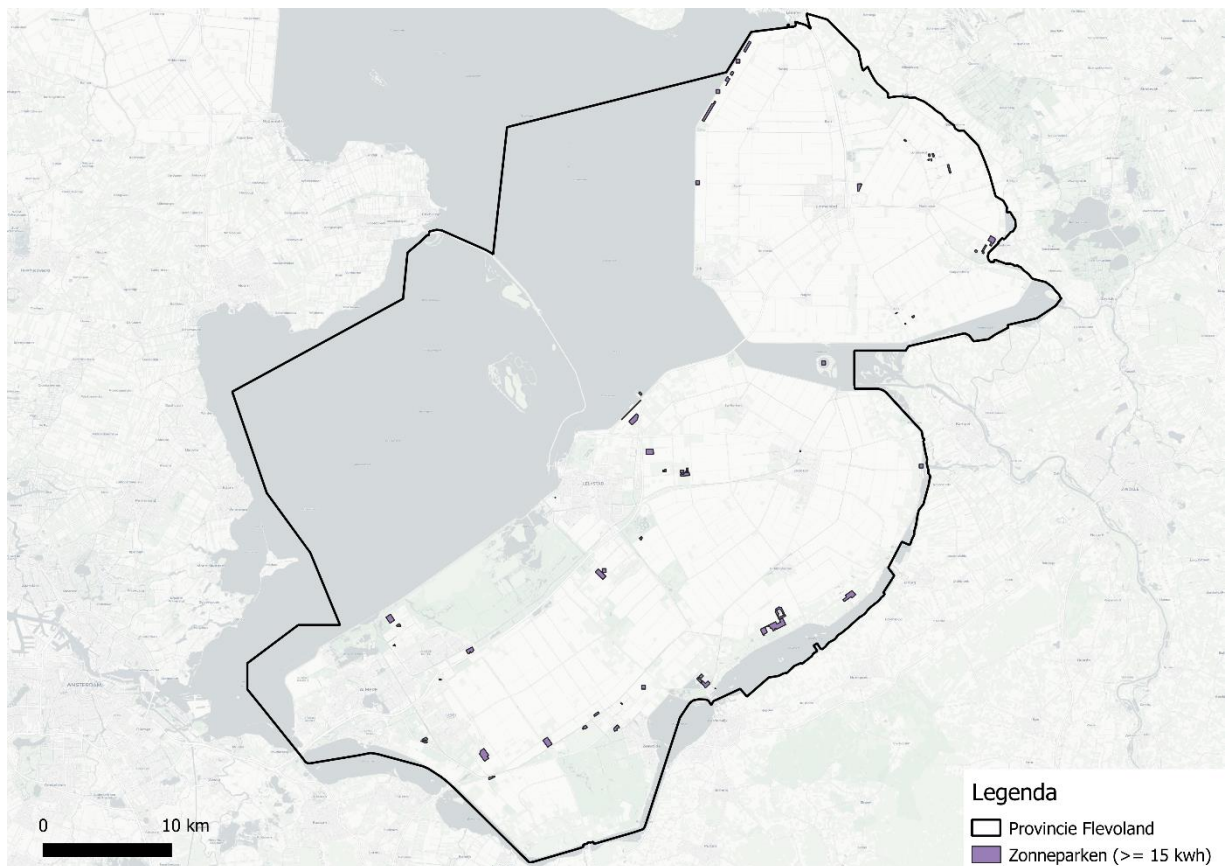
Eind 2023 stonden er 578 windmolens in Flevoland²³. Als gevolg van saneringen is het aantal windmolens sinds 2017 gestaag afgenomen. In 2022 nam het aantal molens tijdelijk toe door de realisatie van veel nieuwe molens, met name in de projectgebieden Blauw en Groen.

2021 is een omslagjaar, van plannen naar realisatie. Het opgesteld vermogen is gestegen door toepassing van grotere windturbines. Het aantal windturbines zal in de komende jaren verder afnemen. De laatste jaren is er ook een toename van zonnepanelen. Ongeveer 24% van de productie uit zon werd in 2023 opgewekt door kleinschalige zonne-installaties (< 15 kWp)²⁴.

²² Bron: Provincie Flevoland (2024), Monitor RES Flevoland

²³ Bron: Provincie Flevoland (2024), Windmonitor 4

²⁴ Bron: Klimaatmonitor (2024)

Figuur 3.18: Zonneparken op kaart (bron: RES Flevoland)

Met de Structuurvisie Zon wil de provincie samen met de gemeenten ongeveer 1.000 hectare aan grondgebonden zonneparken realiseren. Hiervan is bijna 500 hectare in ontwikkeling of gerealiseerd²⁵.

Duurzame energie-infrastructuur (o.a. energieopslag)

De huidige energie-infrastructuur bestaat uit een hoogwaardig leidingnetwerk voor het transport van elektriciteit en installaties voor de omzetting van elektriciteit van hoogspanning naar midden spanning. Dit wordt gedaan met onderstations en transformatorstations die gekoppeld zijn aan dit netwerk. Om de capaciteit van het elektriciteitsnet te vergroten zijn nieuwe 380 kV-verbindingen nodig tussen Diemen en Ens en tussen Ens en Vierverlaten, alsmede de bouw van nieuwe onderstations. Ook zijn investeringen nodig in het regionale elektriciteitsnetwerk dat wordt beheerd door Liander.

Behalve versterking van het elektriciteitsnet zijn er ook werkt de provincie ook toe naar een afwegingskader (beleid) voor grootschalige batterijopslag. Op de korte termijn wordt daarbij vooral gedacht aan grootschalige batterijopslag en power parking. Bij Lelystad zijn twee testinstallaties voor batterij-opslag gerealiseerd: de Rhino-batterij en de Buffalo-batterij. Met middel van een experimentenkader faciliteert de provincie daarnaast een drietal batterijopslag-projecten in Dronten, Zeewolde en Noordoostpolder. In Zeewolde heeft de gemeente de bouwvergunning verleend, én in Dronten en Noordoostpolder is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden.²⁶

Energiegebruik

Het totale energieverbruik in Flevoland bedroeg in 2022 9,8 TWh. Dit verbruik is door de jaren heen redelijk stabiel en varieert tussen de 9,5 en 10,5 TWh per jaar. De daling in 2020 is mede toe te schrijven aan de COVID-19 pandemie (minder reiskilometers en de sluiting van veel bedrijven en gebouwen in 2020)²⁷.

²⁵ Bron: Provincie Flevoland (2024), Monitor Structuurvisie Zon

²⁶ Bron: Energie in balans, 2022

²⁷ Bron: Klimaatmonitor (2024)

Het energieverbruik van woningen is in 2022 en 2023 gedaald. Ten opzichte van 2021 nam het energieverbruik in 2023 met 22% af, ondanks een toename van de woningvoorraad in diezelfde periode. Het gemiddelde energieverbruik van particuliere woningen daalt dus sterk. Flevoland heeft een relatief jonge woningvoorraad die goed geïsoleerd is. 75% van de woningen met een geldig energielabel heeft een energielabel A++ t/m B²⁸ in 2024.

De sector verkeer en vervoer is verantwoordelijk voor 37% van het energieverbruik in Flevoland. De gebouwde omgeving (woningen, bedrijfspanden) is goed voor 33%, de landbouw voor 13% en de industrie voor 8%.

Netcongestie

Door de groei van wind- en zonne-energie is het druk op het elektriciteitsnet in Flevoland. Nieuwe aansluitingen op het stroomnet zijn vrijwel niet meer mogelijk voor grootverbruikers (industrie, distributie). Op 17 november 2022 heeft TenneT (beheerder hoogspanningsnet) aangegeven dat in de Flevopolder de maximale capaciteit voor het verbruik van elektriciteit is bereikt. Eerder werd al in 2021 bekend dat de maximale capaciteit voor teruglevering is bereikt. Meer recent (13 juni 2023) heeft TenneT aangegeven dat in de Noordoostpolder en Urk de maximale capaciteit voor teruglevering is bereikt. Het gevolg is dat de regionale netbeheerder Liander geen extra capaciteit meer kan toezeggen aan grootverbruikers van elektriciteit (Bron: Liander). Met behulp van congestiemanagement wordt naar een oplossing gezocht. Door vraag en aanbod van elektriciteit beter op elkaar af te stemmen, wordt geprobeerd de huidige netten beter te benutten.

3.5.3 Trends en ontwikkelingen

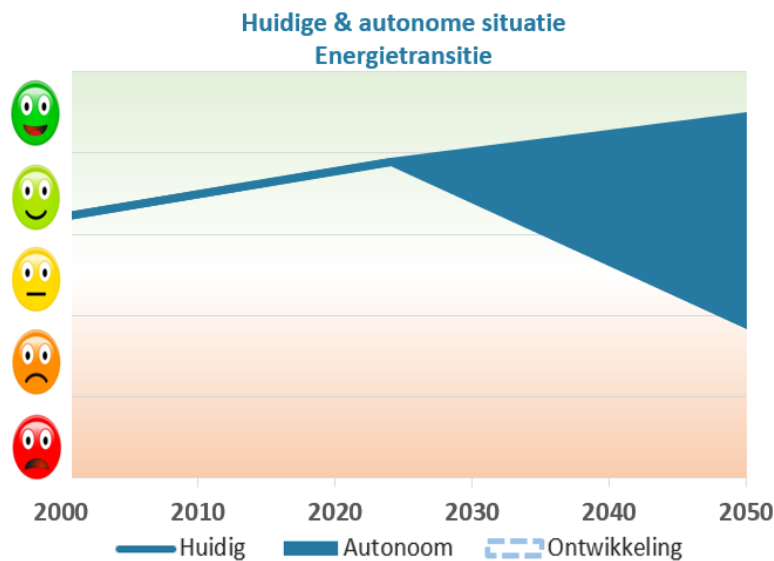
- Flevoland zal een belangrijke rol blijven spelen in de opwekking van hernieuwbare energie, vooral wind- en zonne-energie. De verdere groei van deze sector vereist echter oplossingen voor de huidige netcongestie.
- De energietransitie omvat een breed scala aan opgaven. Vanuit de Regionale Energie Strategie (RES 1.0) is er de opgave om 5,81 TWh duurzame elektriciteit op te wekken in 2030. Daarnaast is er de ambitie om in 2050 geen fossiele brandstoffen meer te verbruiken voor de verwarming van woningen, in het verkeer en de industrie. De CO₂-emissie moet naar nul. Onderdeel van de energietransitie is ook het opwekken, benutten en opslaan van hernieuwbare warmte, zoals warmte- en koudeopslag, geothermie en biomassa. Om alle geproduceerde hernieuwbare elektriciteit bij de woningen en bedrijven te krijgen moet er worden geïnvesteerd in de energie-infrastructuur.
- Uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk: Het huidige elektriciteitsnetwerk zal verder uitgebreid moeten worden om de groeiende vraag naar duurzame energie aan te kunnen. Dit vraagt om strategische infrastructuurplannen en investeringen.

3.5.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland is een van de voorlopers op het gebied van duurzame energieproductie in Nederland, met grote investeringen in wind- en zonne-energie. Toch kampt de provincie met netcongestie, waardoor de aansluiting van nieuwe duurzame energiebronnen moeilijk verloopt. Er zijn initiatieven voor energieopslag en vergroting van de capaciteit, maar dit vergt tijd en investeringen. In 2050 zal de energietransitie zal verder gevorderd zijn, met betere oplossingen voor netcongestie en een toename van energieopslag. Tegelijkertijd kan de uitbreiding van duurzame energieoplossingen druk uitoefenen op de ruimtelijke kwaliteit, met name door de groei van zonneparken en windmolens. De balans tussen energietransitie en behoud van landschappelijke waarden blijft een uitdaging.

---

²⁸ Bron: Klimaatmonitor (2024)

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	- Flevoland is koploper in duurzame energieproductie en heeft de afgelopen 25 jaar een groei doorgemaakt, vooral op het gebied van wind- en zonne-energie. In 2023 werd 94% van de RES-doelen behaald, met windenergie als grootste bron. Desondanks is er netcongestie, wat de aansluiting van nieuwe duurzame energiebronnen bemoeilijkt. De provincie heeft reeds maatregelen getroffen, zoals batterijopslag en netwerkuitbreiding, maar er blijft werk aan de winkel. - De huidige situatie wordt als goed beoordeeld, met kansen en uitdagingen in de balans.
Autonome ontwikkeling	- De autonome ontwikkeling van de energietransitie in Flevoland hangt sterk af van investeringen in infrastructuur en energieopslag. De opwekking van hernieuwbare energie blijft groeien, maar netcongestie vormt een obstakel voor verdere groei. De opgaven uit de RES, zoals het behalen van 5,81 TWh duurzame elektriciteit in 2030 en het verduurzamen van verwarming en mobiliteit, vergen aanzienlijke inspanningen. - De autonome ontwikkeling wordt als positief beoordeeld, mits de infrastructuur adequaat wordt versterkt en de benodigde technologieën (zoals energieopslag) verder ontwikkeld worden.
Bandbreedte	- Investeringen in netversterking, batterijopslag en nieuwe energie-infrastructuur kunnen de energietransitie in Flevoland aanzienlijk versnellen. Het succes van de energietransitie in de regio is afhankelijk van het vermogen om netcongestie op te lossen en duurzame energieproductie verder uit te breiden. Zonneparken en windmolens blijven essentieel, maar de balans tussen energietransitie en ruimtelijke kwaliteit blijft een uitdaging. Zonder investeringen dreigt stagnatie, maar met de juiste maatregelen kan de provincie in 2050 als energieneutrale regio schitteren. - De bandbreedte varieert van matig zonder investeringen tot zeer goed bij succesvolle uitvoering van de plannen.

3.6 Klimaat

3.6.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Door de uitstoot van broeikasgassen verandert ons klimaat. Deze klimaatverandering heeft directe gevolgen voor de fysieke leefomgeving in Flevoland. Het wordt warmer, natter en droger. Ook leidt klimaatverandering tot een versnelde bodemdaling en zettingen (inklinking) als gevolg van versnelde rijping en veenoxidatie.

Klimaatverandering leidt in Flevoland ook tot schade aan infrastructuur en gebouwen. De geschatte directe schade aan panden als gevolg van wateroverlast van nu tot en met 2050 loopt voor de provincie als geheel uiteen van in totaal 251 tot 580 miljoen euro, (bron: klimaatschadeschatter). De schade voor de natuur uit zich primair door biodiversiteitsverlies, door toename van invasieve exoten, verdroging en afname waterkwaliteit (zie thema natuur en biodiversiteit). Ook het risico op bos- en natuurbranden neemt toe.

In dit hoofdstuk worden de effecten van klimaatverandering in onze provincie vermeld. Ook worden de risico's op overstroming en bodemdaling- en verzilting in beeld gebracht. Tot slot worden ook de CO₂-emissies en klimaatschade in beeld gebracht.

Beleid

- **Waterprogramma:** De provincie bepaalt de hoofdlijnen van het waterbeleid. Dit programma gaat om de regionale wateren, het grondwater en zwemwater. Om de doelen omtrent het waterprogramma te bereiken werkt de provincie samen met de Flevolandse gemeenten, het waterschap en andere gebiedspartners. Het is belangrijk dat het watersysteem op orde blijft en dat het kan bijdragen aan realisatie van andere functies/opgaven.
- **Regionale Adaptatiestrategie (2023):** In deze Regionale Adaptatiestrategie Flevoland hebben de Flevolandse overheden vastgelegd wat de ambities en strategieën van een klimaatadaptief Flevoland zijn, met als hoofddoelstelling om in 2050 volledig klimaatbestendig te zijn.

Beoordelingskader

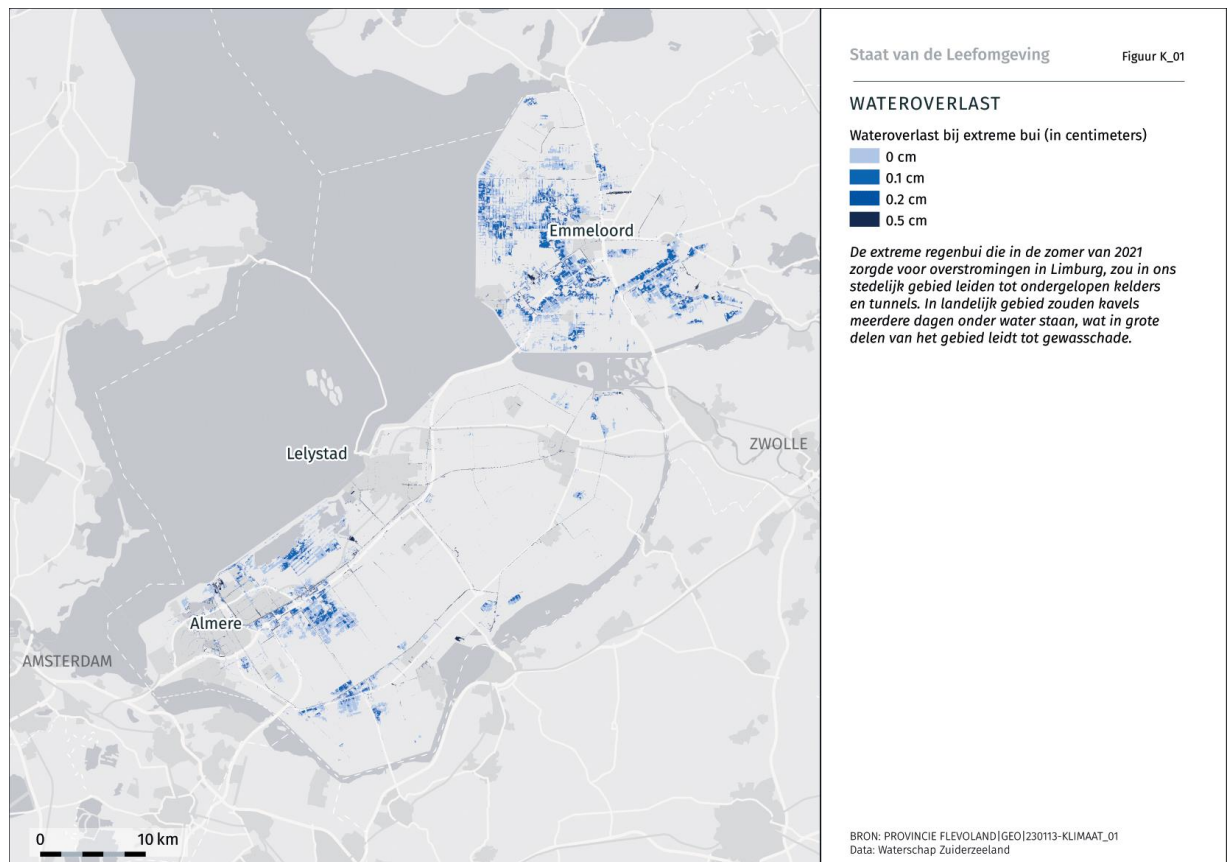
Thema	Aspect	Doelbereik
Klimaat	Wateroverlast en verdroging	• Vermindering risico's wateroverlast en verdroging • IJsselmeer- en randmeerdijken voldoen aan nieuwe veiligheidsnormen • Afname CO₂-emissie
	Overstromingsrisico's	
	Bodemdaling en verzilting	
	CO ₂ -emissie	
	Klimaatschade	

3.6.2 Huidige situatie

Wateroverlast

Het Flevolandse watersysteem is zo ontworpen dat het goed bestand is tegen wateroverlast. Door de grote peilvakken kan een lokale bui makkelijk wegstromen zonder wateroverlast. Ook de ruime drooglegging en gemaalcapaciteit maken het systeem relatief robuust voor wateroverlast. Flevoland is één van de gebieden in Nederland waar de wateroverlast relatief beperkt is. Door bodemdaling en zetting (inklinking) in specifieke gebieden (Noordoostpolder, Oostelijk Flevoland, Zeewolde) neemt de drooglegging echter af, dit betekent dat de grondwaterspiegel komt dichterbij het maaiveld te staan waardoor de kans op grondwateroverlast toeneemt. Ook de kans op wateroverlast uit het oppervlaktewater neemt hierdoor toe (Bron: Monitor Waterprogramma Flevoland). Extremen in neerslag leiden in bepaalde delen van Flevoland tot wateroverlast. Ook zijn er langere perioden met wateroverlast. Voor de landbouw neemt de schade toe als het water langer blijft liggen op het land. Door bodemverdichting en verlies van organische stof in de bodem (afname sponswerking) blijft het water langer

op het land liggen. In onderstaande kaart is de wateroverlast bij extreme buien (in centimeters) in Flevoland weergegeven. Hieruit is op te merken dat er voornamelijk in de omgeving Almere en Emmeloord wateroverlast plaatsvindt.

Figuur 3.19: Weergave van gebieden waar wateroverlast optreedt in geval van een piekbui

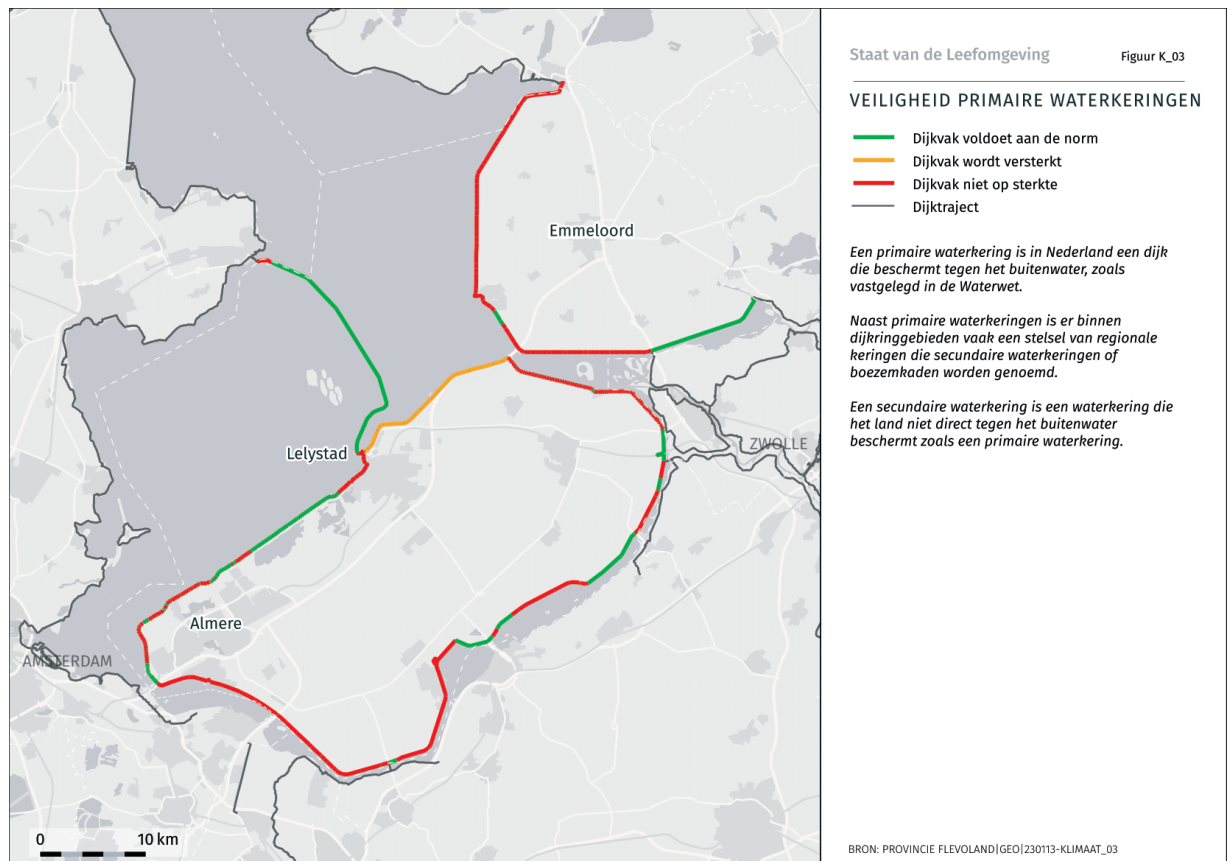
Verdroging

Flevoland is op dit moment niet erg kwetsbaar voor watertekorten gedurende langere periodes van droogte. Hoewel Flevoland in de afgelopen jaren te maken heeft gehad met droge jaren, zoals 2018, 2019 en 2020, was er geen sprake van watertekort (Bron: Waterschap Zuiderzeeland, Rapport waterbeschikbaarheid, 2023). In 2018 was sprake van een extreem droog jaar. Het neerslagtekort in dat jaar bedroeg gedurende de zomermaanden 300 millimeter

Overstromingsrisico's

De primaire dijken, die de Flevopolder en de Noordoostpolder beschermen tegen het buitenwater, zijn op dit moment sterk genoeg. Sinds 2017 gelden in Nederland nieuwe, landelijke waterveiligheidsnormen om ervoor te zorgen dat iedereen hetzelfde beschermingsniveau krijgt. Veel Flevolandse dijken voldoen niet meer aan de strenge norm van 2050 (zie kaartje). Inmiddels is een start gemaakt met de versterking van de IJsselmeerdijk.

Naast het risico op overstromingen door falende dijken, is er ook een risico op wateroverlast en lokale overstromingen binnen de polder door extreme neerslag. Door klimaatverandering nemen zowel de frequentie als de intensiteit van zware regenbuien toe, wat kan leiden tot overbelasting van het regionale watersysteem.

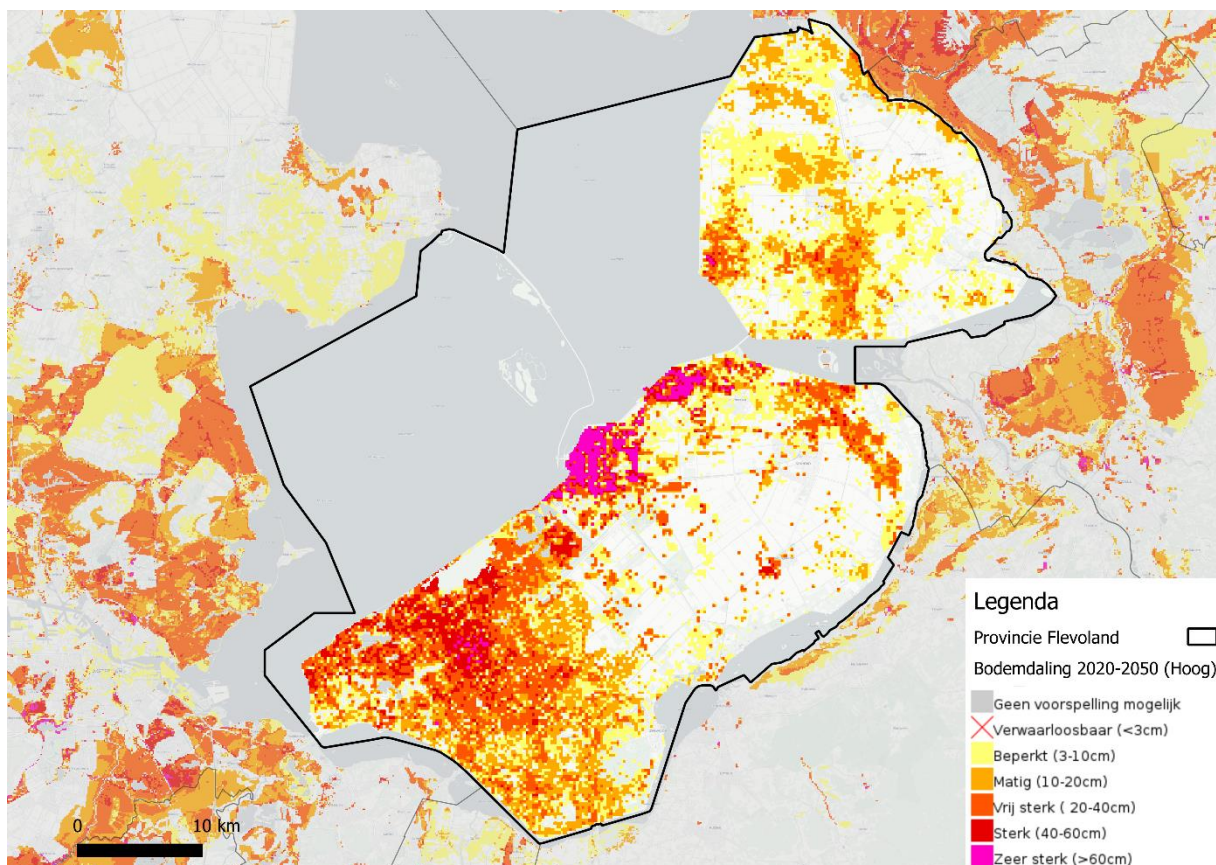

Figuur 3.20: Weergave van beoordeling van dijktrajecten in de provincie

Bodemdaling en verzilting

De bodemdalings-/zettingsgebieden waar momenteel, en richting 2050, de meeste bodemdaling optreedt, liggen ten zuidwesten van Emmeloord en rond Almere.

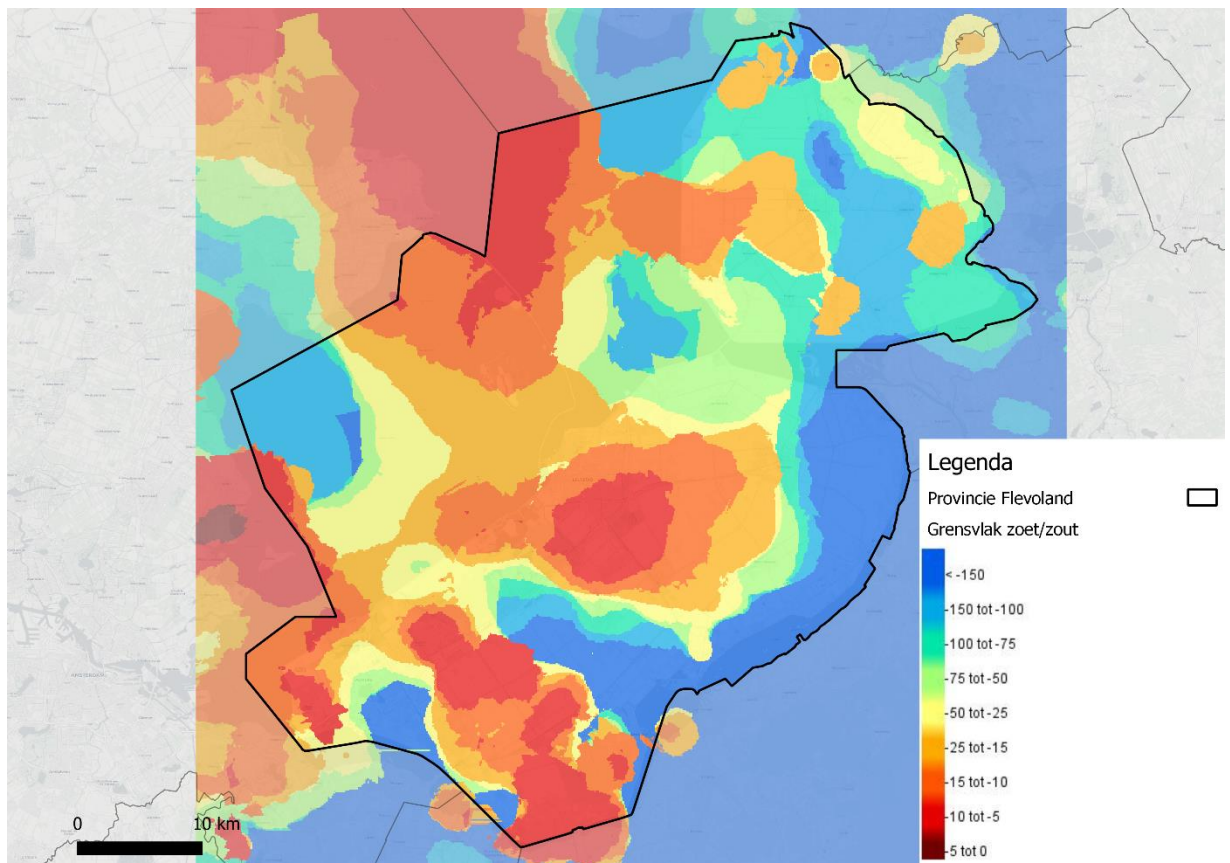

Figuur 3.21: Mate van gevoeligheid voor bodemdaling in de periode 2020-2050

In bepaalde delen van Flevoland wordt verzilting ervaren en gemeten (oude Vechtgeul NOP, rondom Lelystad en gehele westelijk deel van Zuidelijk Flevoland). Dit kan zowel verzilting van het oppervlaktewater als grondwater (uit een beregeningsbron) zijn²⁹. In onderstaande kaart wordt het ondiepste grensvlak weergegeven. In grote delen van de provincie, met name Zuidelijk Flevoland, bevindt zich ook dieper nog zoet grondwater (inversie).

²⁹ Quickscan klimaatadaptatie en bodemdaling Flevoland

Figuur 3.22: Weergave van de mate van zoet-/zoutheid van het oppervlaktewater

CO₂-emissies

De emissie van broeikasgassen in Flevoland laat een dalende trend zien (Voortgangsrapportage Klimaat en Energie Flevoland). In totaal werd in 2022 door huishoudens, bedrijven en verkeer 2,12 megaton CO₂ uitgestoten. Dat is een reductie van 19% t.o.v. 2010, en 3% ten opzichte van 2021. Deze daling is vooral het gevolg van een reductie van de uitstoot in de gebouwde omgeving: denk hierbij aan woningen en bedrijfspanden. Het energieverbruik is in de gebouwde omgeving sinds 2010 met 16% gereduceerd, ondanks o.a. een toename van de woningvoorraad. Dit is weer het gevolg van besparing en het 'vergroenen' van de elektriciteitsmix: het vervangen van fossiele elektriciteitsproductie door vooral wind- en zonne-energie ('vergroening' elektriciteitsmix).

Klimaatsschade

Klimaatverandering heeft in Flevoland al merkbare gevolgen. Zo is de gemiddelde temperatuur sinds 1991 met ongeveer 1 graad Celsius gestegen, en het aantal zomerse dagen (25°C of warmer) neemt toe. In 2018 waren er in Lelystad 49 zomerse dagen, terwijl het gemiddelde op 21 per jaar ligt; prognoses wijzen op een toename naar 40 dagen per jaar. Deze opwarming leidt tot een langer groeiseizoen, wat enerzijds gunstig kan zijn voor de landbouw, maar anderzijds ook resulteert in meer 'allergiedagen' voor hooikoortspatiënten. Bovendien is de jaarlijkse neerslag in Flevoland met 20% toegenomen sinds 1951, met een grotere kans op extreme neerslag, wat het risico op overstromingen en wateroverlast verhoogt.

De landbouwsector in Flevoland ondervindt zowel positieve als negatieve effecten van klimaatverandering. Hoewel een langer groeiseizoen en hogere CO₂-concentraties de gewasproductie kunnen bevorderen, brengen extremere weersomstandigheden zoals intense regenval en langdurige droogte risico's met zich mee voor oogsten en bodemgesteldheid. Daarnaast verandert het klimaat de natuurlijke leefomstandigheden, waardoor sommige plant- en diersoorten verdwijnen en andere, mogelijk invasieve soorten, hun intrede doen³⁰. Extreem weer, zoals hittegolven, kan directe gevolgen hebben voor de gezondheid van de inwoners van Flevoland. Hittestress, een toename van allergieën en de verspreiding van ziekten zoals de ziekte van Lyme zijn

³⁰ Klimaatsschadeschatter 2020

enkele van de potentiële risico's. Vooral kwetsbare groepen, zoals ouderen en kinderen, lopen hierbij extra gevaar.

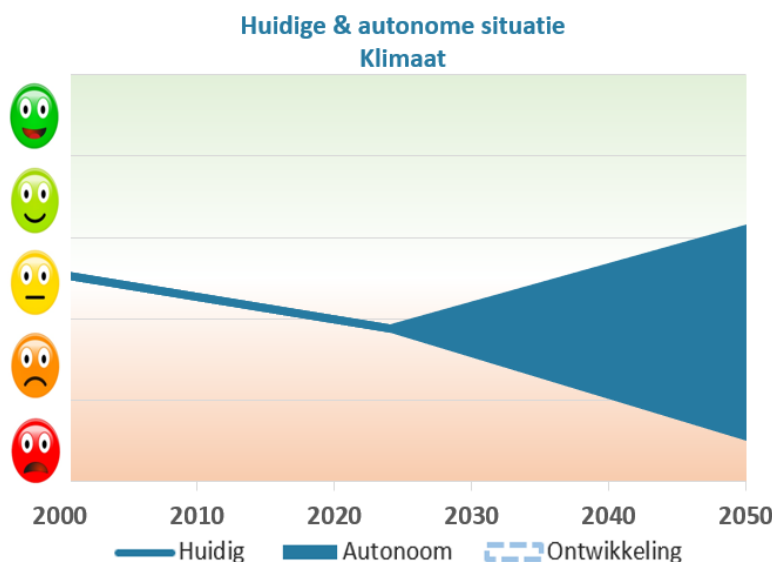
3.6.3 Trends en ontwikkelingen

- **Toenemende wateroverlast door klimaatverandering en bodemdaling:** Hoewel Flevoland van oudsher goed beschermd is tegen wateroverlast, leiden extremere neerslag en bodemdaling tot een verhoogd risico op zowel oppervlaktewater- als grondwateroverlast, vooral in gebieden zoals Almere en Emmeloord.
- **Verhoogd overstromingsrisico door verouderde dijken:** De primaire dijken in Flevoland voldoen niet aan de strengere waterveiligheidsnormen die in 2050 van kracht worden. Hoewel versterkingsprojecten, zoals aan de IJsselmeerdijk, zijn gestart, blijft het risico op overstromingen bestaan.

3.6.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland wordt steeds meer geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering, die steeds ingrijpender worden. Het watersysteem in de regio is robuust, maar specifieke gebieden ondervinden al ernstige verzakkingen en een toenemend risico op wateroverlast door extreme neerslag. De beschikbaarheid van drinkwater wordt steeds meer een groeiend probleem, doordat perioden van droogte langer en frequenter worden. Stedelijke gebieden in Flevoland hebben te maken met toenemende hittestress, terwijl de landbouw in de regio zich zorgen maakt over de verzilting van gronden en de verminderde landbouwproductiviteit. Bodemdaling vormt een serieuze bedreiging voor de stabiliteit van infrastructuur, wat kan leiden tot functiewijziging van bepaalde gebieden.

Hoewel er maatregelen worden genomen om het watersysteem te versterken en dijken te verbeteren, zullen de effecten van klimaatverandering waarschijnlijk intensiveren. Dit zal niet alleen leiden tot een grotere kans op wateroverlast, maar ook de risico's op verzilting in landbouwgebieden verhogen, wat kan leiden tot grotere economische schade voor boeren. De urgentie van klimaatadaptatie wordt steeds duidelijker, maar sommige effecten zullen moeilijk te beheersen zijn. Het is van groot belang dat er nu al wordt geïnvesteerd in langetermijnoplossingen, want de gevolgen van klimaatverandering zijn al zichtbaar en zullen zich verder ontwikkelen.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	• Flevoland ondervindt steeds grotere gevolgen van klimaatverandering. Deze gevolgen zijn de afgelopen 25 jaar toegenomen, waaronder extremere weersomstandigheden, bodemdaling, en een verhoogd risico op wateroverlast. Het

	watersysteem is robuust, maar bodemdaling in specifieke gebieden zoals de Noordoostpolder en Almere vergroot het risico op zowel grondwater- als oppervlaktewateroverlast. Ook zijn de dijken in veel gebieden niet meer voldoende voor de strengere normen die in 2050 van kracht worden. De provincie werkt aan maatregelen zoals de versterking van de IJsselmeerdijk, maar het risico op overstromingen blijft. De CO2-emissies nemen af, maar de klimaatverandering heeft al merkbare schade veroorzaakt, zoals hogere temperaturen, meer zomerse dagen en intensievere regenval. • De huidige situatie wordt als matig beoordeeld.
Autonome ontwikkeling	• De autonome ontwikkeling van de klimaatadaptatie in Flevoland hangt sterk af van het vermogen om zowel het watersysteem te versterken als de infrastructuur aan te passen aan de veranderende omstandigheden. Bodemdaling en verzilting zullen toenemen zonder ingrijpende maatregelen. De provincie heeft al stappen gezet, zoals de versterking van de dijken en de ontwikkeling van de Regionale Adaptatiestrategie, maar er zijn aanzienlijke uitdagingen, zoals de stijgende waterstanden door klimaatverandering en het aanpassen van de landbouwpraktijken aan de nieuwe klimatologische omstandigheden. • De autonome ontwikkeling betreft een negatieve trend.
Bandbreedte	• De klimaatverandering in Flevoland kan zowel een zware impact hebben als kansen bieden voor de regio, afhankelijk van de mate van adaptatie en de uitvoering van maatregelen. Investerings in het versterken van dijken, het verbeteren van het watersysteem en het aanpassen van de landbouw zijn cruciaal om de provincie klimaatrobuust te maken. De ambitie om in 2050 volledig klimaatbestendig te zijn is mogelijk, maar alleen met aanzienlijke investeringen en samenwerking tussen verschillende betrokken partijen. Zonder verdere maatregelen zullen de risico's op wateroverlast, verzilting en overstromingen toenemen. • De bandbreedte varieert van zeer slecht zonder verdere aanpassingen tot redelijk als de noodzakelijke maatregelen succesvol worden doorgevoerd.

3.7 Gezonde en veilige leefomgeving

3.7.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Een gezonde en veilige leefomgeving is essentieel voor het welzijn van de inwoners van Flevoland. Dit hoofdstuk behandelt de huidige situatie op het gebied van lucht- en geluidskwaliteit, externe veiligheidsrisico's, en zwemwaterkwaliteit. Ook wordt ingegaan op infectieziekten en andere gezondheidsrisico's die samenhangen met de fysieke omgeving, zoals de gevolgen van klimaatverandering. Deze analyse biedt inzicht in de huidige staat van de leefomgeving en de uitdagingen op het gebied van gezondheid en veiligheid.

Beleid

- **Bossenstrategie provincie Flevoland:** De provincie is politiek bestuurlijk verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) kwaliteit van het buitengebied en voor het behoud van het areaal van de houtopstanden die zich in dit buitengebied bevinden. Daarom is besloten de landelijke strategie verder uit te werken in een Flevolandse strategie. Ze zal fungeren als het beleidskader voor het Flevolandse bos.
- **Partiele herziening Flevokust Geluidzone (2014):** Aan de noordzijde van Lelystad wordt, nabij de Maximacentrale, een op- en overslaghaven en een nat industrieterrein gerealiseerd. In de Wet geluidhinder is vastgelegd dat een dergelijke geluidzone in een bestemmingsplan of provinciaal

inpassingsplan vastgelegd moet worden. Dit plan in de vorm van een partiële herziening van diverse bestemmingsplannen heeft tot doel om de nieuwe geluidzone vast te leggen.

- **Actieplan Geluid (2024-2029):** In navolging op deze geluidbelastingskaarten dient de provincie in een actieplan aan te geven welke geluid reducerende maatregelen zij voornemens is uit te voeren bij woningen waarvan de geluidbelasting te hoog is.
- **Vitaal leven in Flevoland (2019-2022):** Voortgangsrapportage en monitoring van programma Krachtige Samenleving (2019-2022). Per programmalijn beschrijft de provincie de urgentie, het netwerk en hun rol, hun werk in uitvoering en verdere ontwikkelingen.
- **Omgevingsprogramma Flevoland Geitenhouderijen (2019):** Wijziging omgevingsprogramma. Onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) uit 2017 toont aan dat er een verhoogde kans op longontsteking bestaat voor mensen die in de omgeving van een geitenhouderij wonen. Uit voorzorg is ook in Flevoland de ontwikkeling van geitenhouderijen tijdelijk stilgezet.
- **Waterprogramma:** De provincie bepaalt de hoofdlijnen van het waterbeleid. Het gaat om de regionale wateren, het grondwater en zwemwater. Om de doelen te bereiken heeft de provincie haar gebiedspartners hard nodig, met name het waterschap. Het is belangrijk dat het watersysteem op orde blijft en dat het kan bijdragen aan realisatie van andere functies/opgaven.
- **Bodematlas (Duurzaam gebruik ondergrond):** Actuele (bodem-) informatie voor de adequate ordening en duurzaam gebruik van de ondergrond.

Hoofdlijnen beleidsdoelstelling

De provincie wil inzetten op positieve gezondheid, want gezondheid en veerkracht zijn essentieel om in de veranderende samenleving mee te kunnen doen. Daarbovenop heeft de provincie ook andere kwaliteitsdoelen. Voor de luchtkwaliteit speelt het behoud van bos een grote rol, omdat de bossen fijnstof opnemen uit de lucht. Ook is de verdere ontwikkeling van geitenhouderijen tijdelijk verboden vanwege nader onderzoek over de verhoogde kans op longontsteking voor mensen die in de omgeving van een geitenhouderij wonen. Om de geluidskwaliteit de waarborgen langs provincie wegen geldt een plandrempel verlaagd van 55 dB. Hierbij geldt dat hoe hoger de geluidshinder is voor omliggende gebieden, hoe meer maatregelen er genomen kunnen worden. Daarnaast hebben ook goede waterkwaliteit en hygiëne van zwemlocaties hoge prioriteit voor de provincie. Toezicht en actieve communicatie is belangrijk. Dit beperkt de tijdsduur van blootstelling aan gezondheidsrisico's en kan ziektes bij zwemmers voorkomen worden.

Luchtkwaliteit	Stikstofoxiden NOx	Fijnstof PM10	Fijnstof PM2,5
Huidige wettelijke grenswaarden	40 µg/m3	40 µg/m3	25 µg/m3
Nieuwe normen, geldend tot 2030	20 µg/m3	20 µg/m3	10 µg/m3
Nieuwe normen, geldend vanaf 2030 (doelbereik 2050)	10 µg/m3	15 µg/m3	5 µg/m3
Gemiddelde waarden in Flevoland (2022)	<10 - 14 µg/m3	<15 - 17 µg/m3	7 - 9 µg/m3

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Gezonde en veilige leefomgeving	Luchtkwaliteit	• Verbeterde lucht- en geluidskwaliteit • Flevolandse wonen in gebieden waar de risico's voor brand-, explosie- en gifvolkgevaar aanvaardbaar zijn
	Geluidskwaliteit	
	Externe veiligheidsrisico's	
	Geurhinder	

Infectieziekten

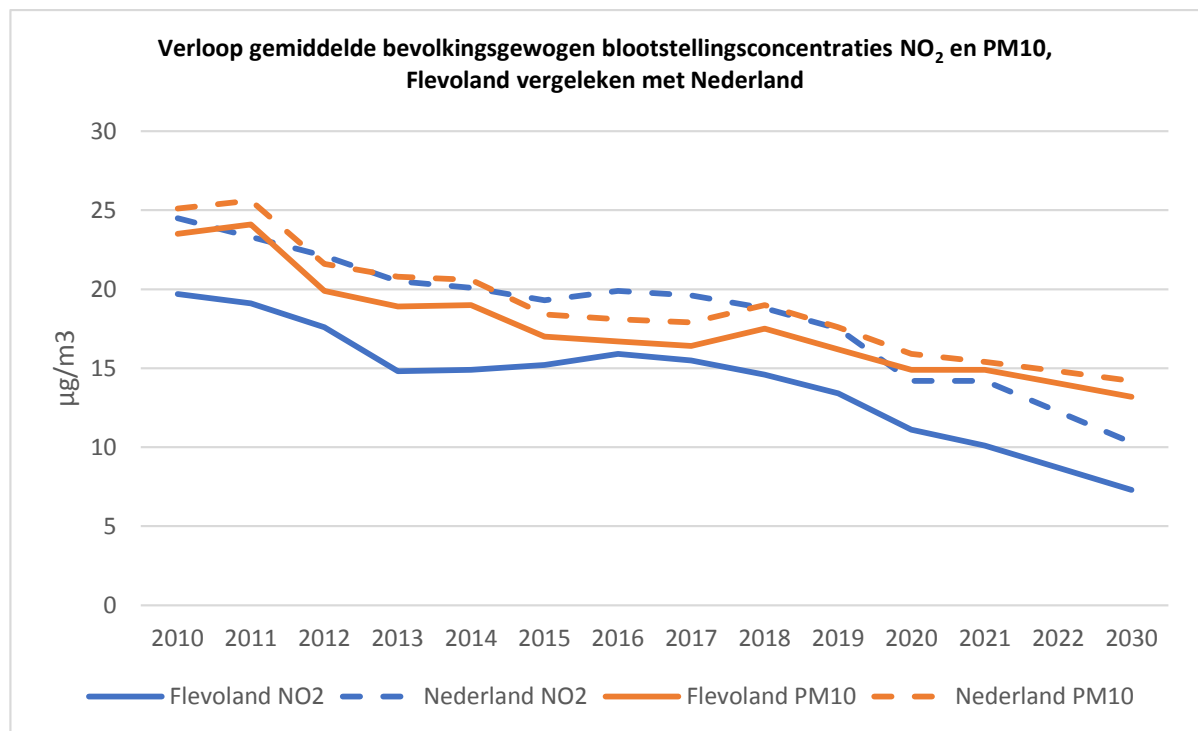
3.7.2 Huidige situatie

Luchtkwaliteit

Voor de luchtkwaliteit zijn de geldende normen voor NO_x (emissies van verbrandingsmotoren), PM₁₀ en PM_{2,5} richtinggevend. Voor inzicht in de verspreiding en concentraties van deze stoffen in Flevoland kan gebruik worden gemaakt van de informatie in de Atlas voor de leefomgeving. De monitoring van de luchtkwaliteit vindt plaats via het Centraal Instrument Monitoring Luchtkwaliteit (CIMLK).

In Flevoland worden de normen nergens overschreden. Op 14 oktober 2024 heeft het Europees Parlement en de Europese Raad de nieuwe richtlijn voor luchtkwaliteit (RICHTLIJN (EU) 2024/2881) vastgesteld. De nieuwe normen treden over twee jaar in werking. De richtlijn legt de WHO-advieswaarden van 2005 vast als tussennorm voor 2030. De Europese Commissie zal uiterlijk in 2030 de luchtkwaliteitsnormen herzien en vanaf dan om de 5 jaar. Het doel is dat in 2050 de WHO-advieswaarden van 2021 worden bereikt (zie Tabel PM hierboven).

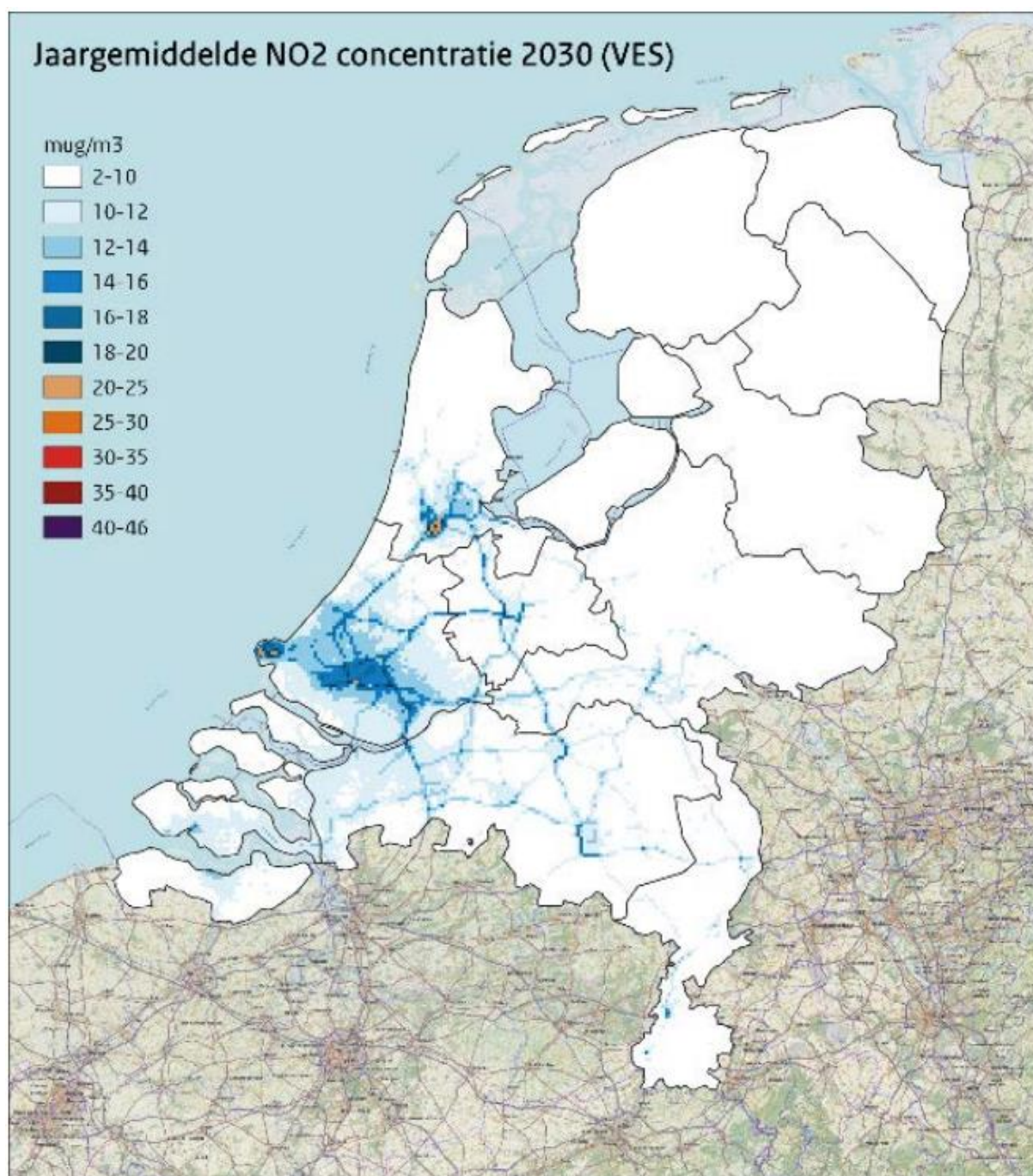
Het huidige beeld (monitoringjaar 2022) is dat voor alle drie componenten de gemiddelde concentraties in Flevoland onder zowel de huidige als de nieuwe normen voor 2030 liggen.

Figuur 3.23: Concentraties NO₂ en PM₁₀ en prognose 2030 (bron: Monitoring NSL 2021 en Monitoring NSL-2022 in RIVM-rapport 2023-0394)

De provincie Flevoland is deelnemer aan het Schone Lucht Akkoord (SLA). Het uitgangspunt van het SLA is om in 2030 de advieswaarden na te streven die de WHO in 2005 formuleerde. Berekeningen uit 2021 voor de monitoring van het SLA laten zien dat de gemiddelde concentraties in een raster van 1*1km (GCN-niveau) in 2030 in Flevoland lager zullen uitkomen dan 10 µg/m³ NO₂, 15 µg/m³ PM₁₀ en 7 µg/m³ PM_{2,5}. Dit geldt bij uitvoeren van de afspraken uit het SLA en de uitvoering van de nationale luchtbeleidsplannen in het omringende buitenland (Ruyssenaars et al., 2021, Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord: eerste voortgangsmeting | Rapport | Rijksoverheid.nl). De NSL-2022 Monitoring heeft geen blootstellingwaarden berekend. De berekeningen worden opgenomen in de rapportage Doelbereik SLA 2023 die in mei 2024 uitkomt.

Zie figuren 2 a., b. en c. hieronder.

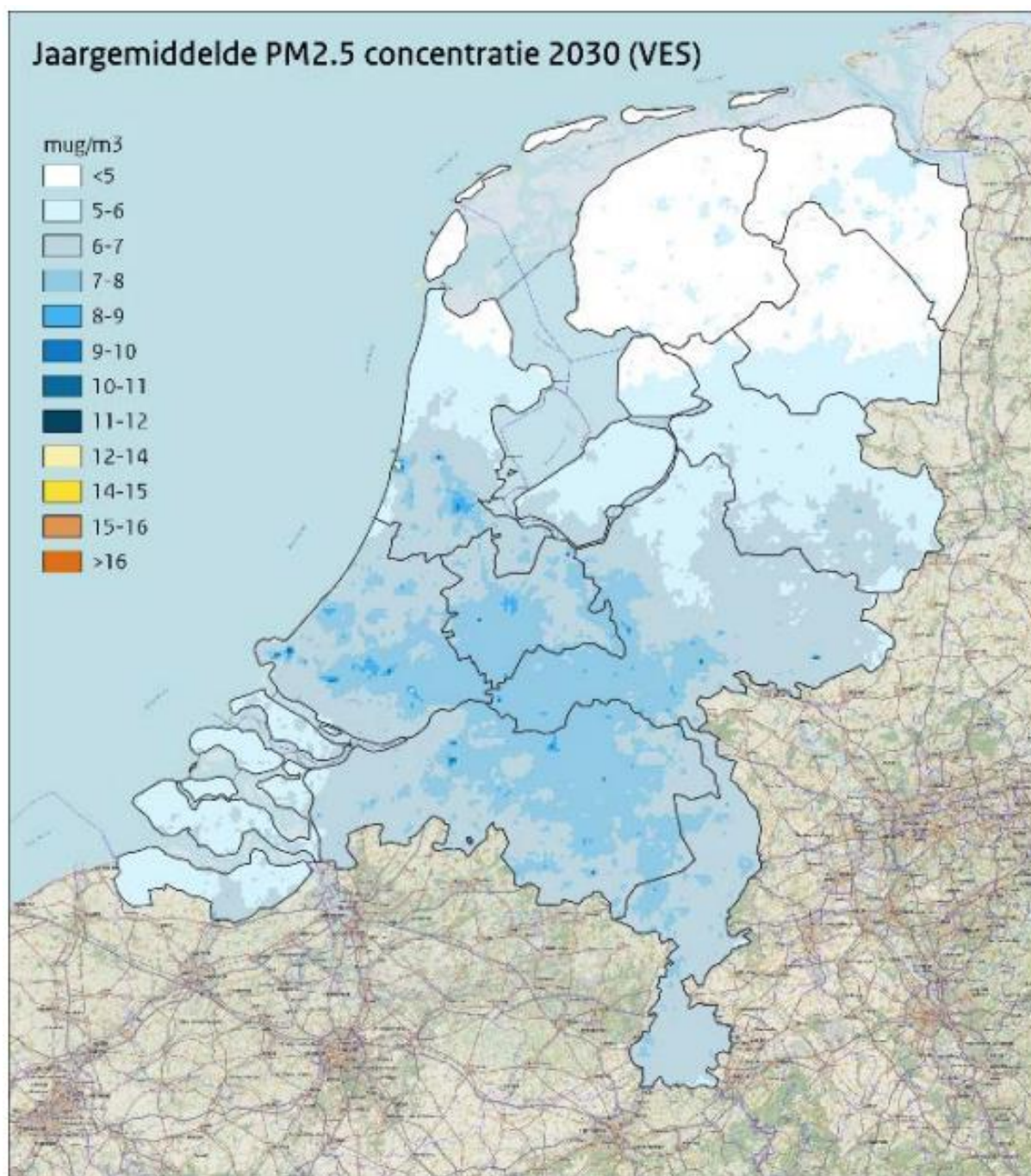

Figuur 3.24: Concentraties van NO₂ in 2030 bij VES-scenario. Detailniveau niveau 1*1 km. Bron: GCN/GDN

Figuur 3.25: Concentraties van PM10 in 2030 bij VES-scenario. Detailniveau niveau 1*1 km. Bron: GCN/GDN

Figuur 3.26: Concentraties van PM2,5 in 2030 bij VES-scenario. Detailniveau niveau 1*1 km. Bron: GCN/GDN

Tabel 1: Gemiddelde blootstellingsconcentraties Flevolandse gemeenten in 2021 en prognose 2030 (VES -scenario) 1*1km-niveau GCN/GDN, in µg/m³

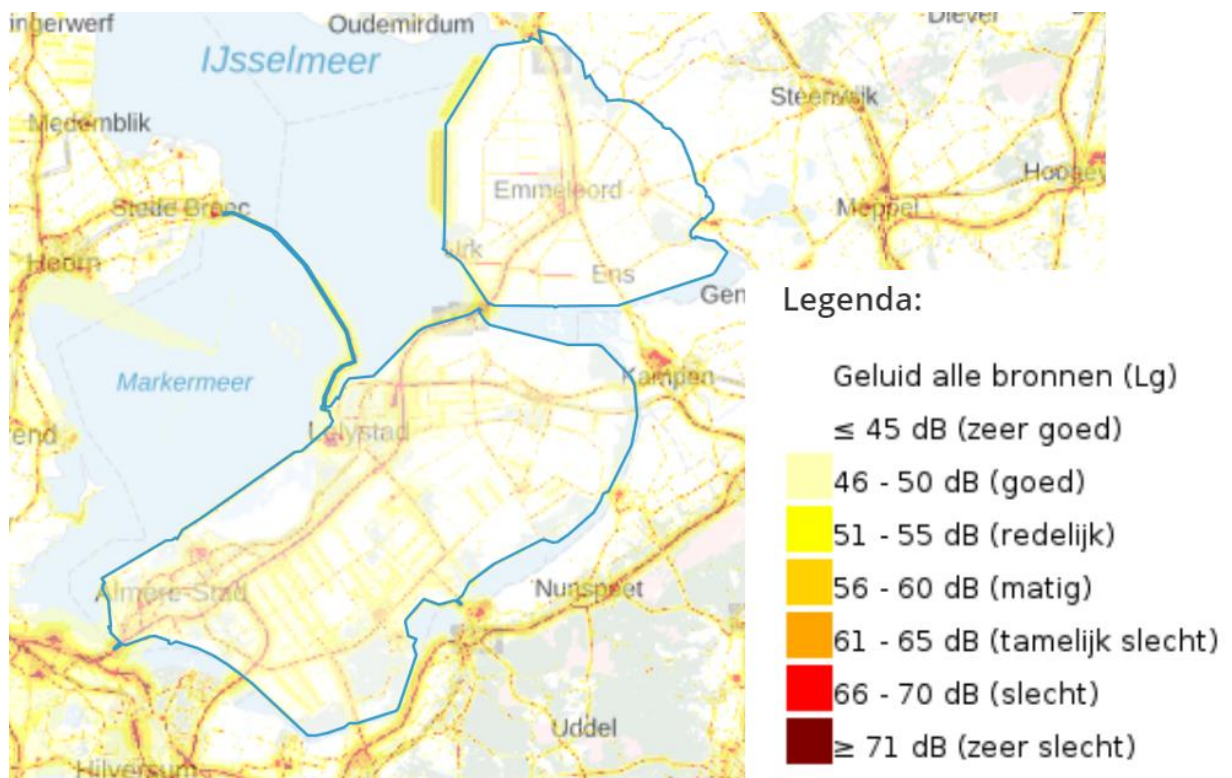
Gemeente	Stikstofoxiden NO ₂		Fijnstof PM10		Fijnstof PM2,5	
	Huidige situatie 2021	2021	2021	2030	2021	2030
Almere		14-16	2-10	16-17	10-11	6-7
Dronten		12-14	2-10	14-15	9-10	5-6
Lelystad		12-14	2-10	15-16	9-10	6-7
Noordoostpolder		10-12	2-10	14-15	8-9	5-6
Urk		10-12	2-10	14-15	8-9	5-6
Zeewolde		12-14	2-10	16-17	10-11	6-7

Geluidskwaliteit

Voor geluidshinder wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende bronnen, waarvoor de wettelijke normen en beleidskaders van elkaar verschillen. Onderscheid is te maken tussen weg- en railverkeer, geluid van bedrijven, windparken en vliegtuigverkeer Lelystad Airport. De provincie gaat over het geluidbeheer van provinciale wegen. Voor provinciale wegen worden voor eind 2025 geluidproductieplafonds vastgesteld, waarmee de maximale geluidruimte voor de ontwikkeling van verkeer op deze wegen komt vast te liggen.

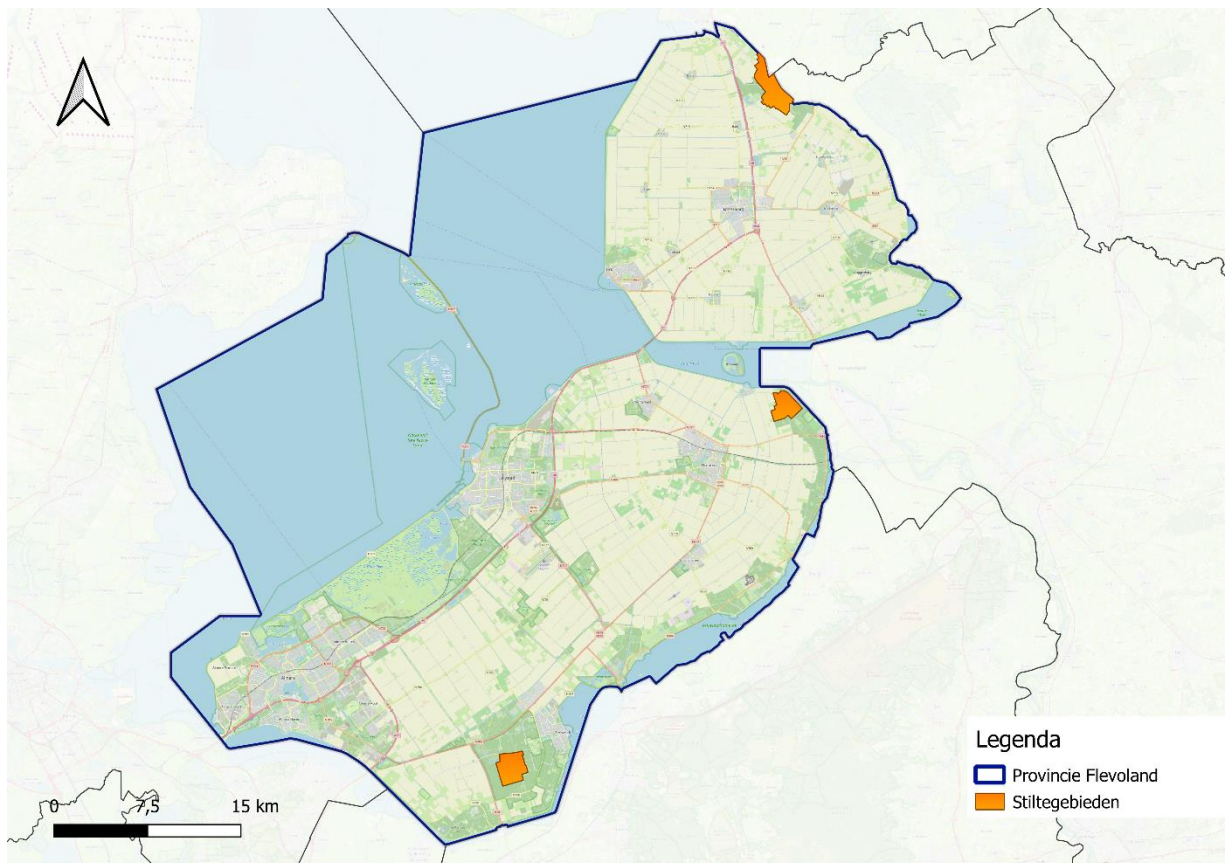
Het beheer van de geluidsemissie van rijkswegen is in handen van Rijkswaterstaat, voor railverkeer beheert ProRail de geluidproductieplafonds (GPP). Voor deze (spoor)wegen zijn GPP's en geluids aandachtsgebieden vastgesteld, zodanig dat buiten deze aandachtsgebieden voldaan wordt aan de wettelijke standaardwaarde voor de maximale geluidbelasting. Het stellen van grenzen aan het geluid van luchthaven Lelystad is een bevoegdheid van het Rijk. De provincie heeft samen met de omliggende gemeenten en de luchthaven een geluidinformatienetwerk ontwikkeld waarmee op basis van metingen de inwoners worden geïnformeerd. Binnen deze geluidszones kunnen alleen woningen worden gebouwd als voldaan wordt aan specifieke voorwaarden (hogere grenswaarden beleid). Hiervoor zijn de gemeenten bevoegd. Voor Flevoland is een geluidkaart gemaakt met de gecumuleerde geluidbelasting van het geluid van provinciale wegen, Rijkswegen en -spoorwegen, windparken en vliegverkeer van Lelystad Airport (Bron: Atlas van de Leefomgeving - situatie 2019).

Figuur 3.27: Geluidklimaat in de provincie Flevoland

Gemeenten gaan over het geluidsbeheer van lokale wegen, (gezoneerde) bedrijventerreinen en windparken. Alleen de gemeente Almere beschikt over een (integrale) geluidkaart. Voor de andere gemeenten geldt een overgangstermijn van 7 jaar (Omgevingswet). Om inzicht te geven in de geluidbelasting in de gemeente, wordt de Basisgeluidemissie opgesteld, zoals verplicht bij de invoering van de Omgevingswet. Zowel de provinciale geluidproductieplafonds als ook de gemeentelijke Basisgeluidemissie worden uiteindelijk opgenomen in de Centrale voorziening geluidsgegevens (CVVG).

Flevoland heeft drie stiltegebieden: het Kuinderbos, het Roggebotzand, en de "Stille kern" van het Horsterwold. Voor deze stiltegebieden geldt een richtwaarde voor de maximaal toegestane geluidbelasting van 35 dB(A) als uurgemiddelde geluidbelasting.

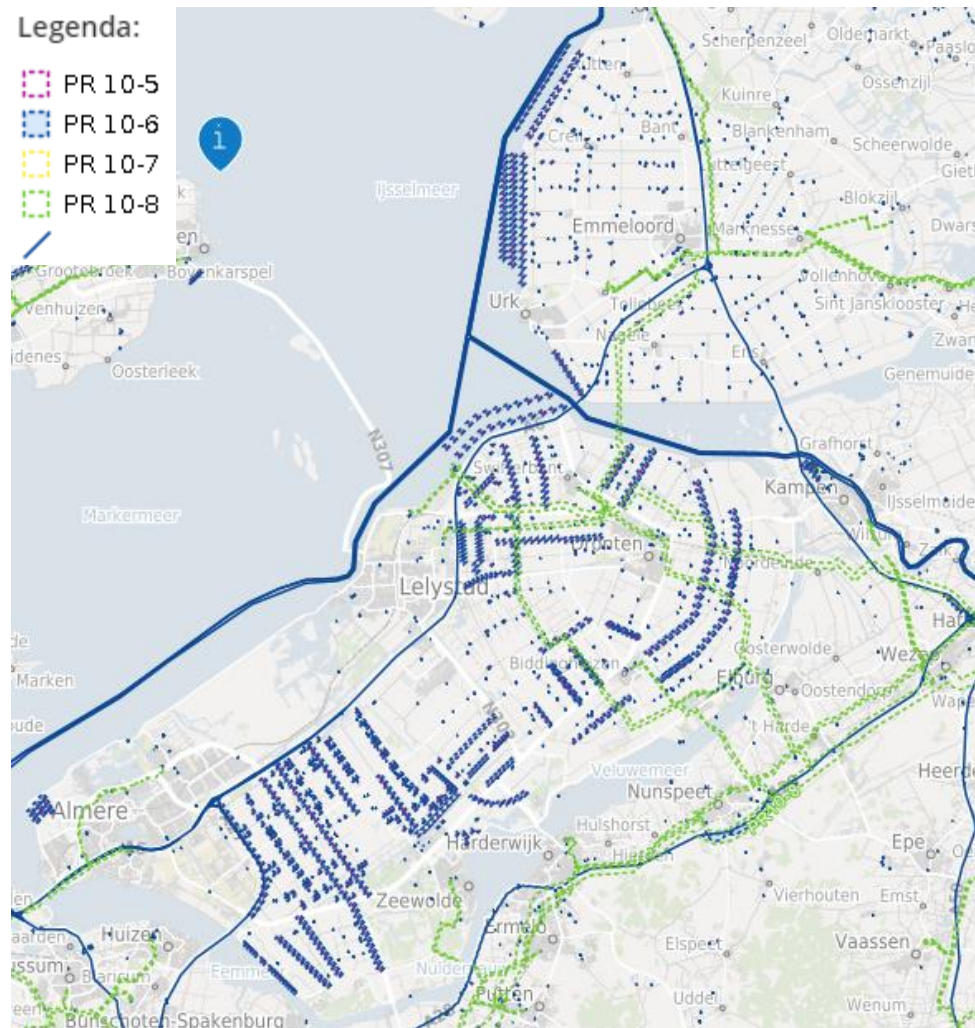

Figuur 3.28: Stiltegebieden in Flevoland

Externe veiligheidsrisico's

Bronnen van externe veiligheidsrisico's zijn bedrijven waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt en of gevaarlijke stoffen worden opgeslagen: Waterstof- en LPG-tankstations, windturbines, transport van gevaarlijke stoffen over weg, rail, water, door buisleidingen, en de bijzondere ramptypen aardbeving en overstroming. De provincie is het bevoegde gezag en samen met de andere provincies verantwoordelijk voor het ontsluiten van de risico-informatie via de provinciale risicokaart.

Raadpleging van informatie over risico's kan vanaf 1 januari 2024 op de website van de Atlas van de Leefomgeving (ALO). Op de risicokaart staan alle relevante risicovolle activiteiten met brand-, explosie-, gifwolkrisico's in de provincie Flevoland, met hun respectieve 10^{-5} en 10^{-6} risicocontouren, gebaseerd van het openbaar Register Externe Veiligheid (REV).

Figuur 3.29: Risicovolle installaties in Flevoland (bron: ALO, 17 jan 2024)

Ruimtelijke impact Omgevingsveiligheid

Voor de brand en explosiegevaarlijke activiteiten zijn aandachtsgebieden geïdentificeerd op basis van berekende effectafstanden. De aandachtsgebieden leggen beperkingen op aan kwetsbare bestemmingen en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Er zijn nog geen aandachtsgebieden voor het scenario gifwolk berekend.

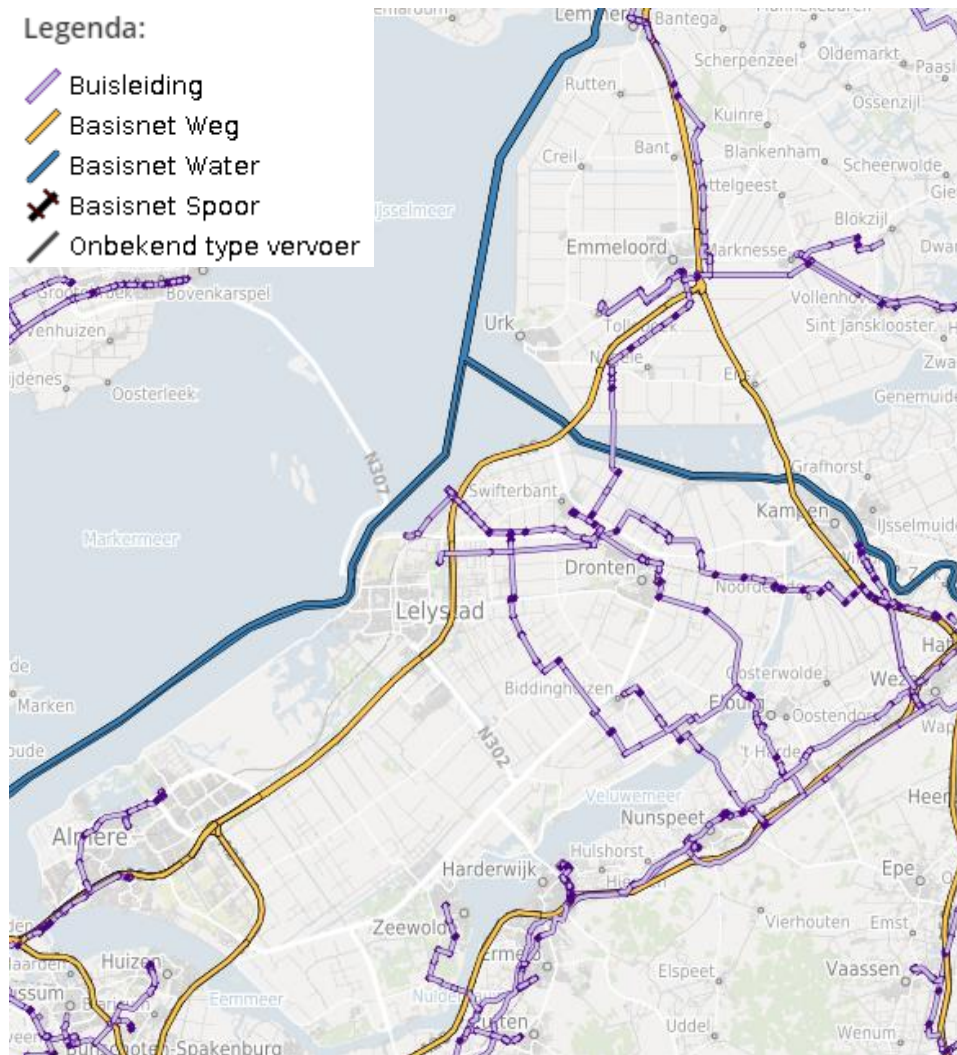
Figuur 3.30: Brand- en explosieaandachtsgebieden in Flevoland (bron: ALO, 17 januari 2024)

Binnen de aandachtsgebieden bevinden zich 189.000 woningen en andere risicogevoelige gebouwen. Omgerekend gaat het om 78.000 personen die (permanent) binnen deze aandachtsgebieden verblijven.

In 2023 is duidelijk geworden dat de aandachtsgebieden voor het scenario gifwolk niet goed zijn gedefinieerd. De rekenmethodiek is inmiddels aangepast en de Omgevingsdiensten hebben opdracht gekregen de gifwolk-aandachtsgebieden in voorkomende gevallen her te berekenen. Aan het bevoegd gezag RO en het bevoegd gezag MBA is voorgesteld om tot de wetswijziging de ruimtelijke impact te toetsen volgens de bestaande (incomplete) aandachtsgebieden en daarnaast een eigen afweging te maken voor het rekenresultaat volgens de nieuwe methode (die berekening is op te vragen bij hun EV-OD). In voorkomende gevallen van ruimtelijke ontwikkelingen zullen adviezen van de Veiligheidsregio nodig zijn.

In Flevoland zijn er vier BRZO-inrichtingen en geen bedrijven met grote opslagen van gevaarlijke stoffen die vallen in dit scenario. Het gifwolk-scenario heeft ook betrekking op transport (ammoniak over weg, spoor, water en door buisleidingen).

Figuur 3.31: Weergave van transportassen voor risicovolle stoffen

Risico's als gevolg van opslag en transport van ammoniak als waterstofrijke energiedrager is een neveneffect van de energietransitie dat de komende jaren steeds meer landelijke aandacht zal krijgen, vooral op spoortrajecten waar de risicoruimte al beperkt is en routes door stedelijke kernen. Voor Flevoland speelt dit niet direct. Wel andere neveneffecten van de energietransitie zoals opslagbatterijen in de leefomgeving, zonnedaken die blussen van branden kunnen bemoeilijken, batterijbranden van elektrische auto's, risico's rondom windmolens.

Geurhinder

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet komt de verantwoordelijkheid voor geurbeleid bij de gemeenten te liggen. De gemeenten, met uitzondering van de gemeente Almere, hebben geurbeleid in 2023 vastgesteld vooruitlopend op opname in de Omgevingsplannen. De provincie heeft ditzelfde beleid ook vastgesteld voor haar bedrijven in 2023. In 2023 zijn voornamelijk geurklachten (301 geurklachten) afgehandeld voor de provincie Flevoland. De afvalbedrijven voldeden in 2023 aan de geurnormen in de omgevingsvergunningen. Dat neemt niet weg dat omwonenden klaagden over de geur afkomstig van afvalbedrijven. Het betrof in de meeste gevallen dezelfde afvalbedrijven waar in 2022 ook de meeste klachten over binnenkwamen (Bron: Jaarrapportage 2023, OFGV).

Infectieziekten

In Flevoland is de aanpak van infectieziekten een belangrijke taak van de GGD Flevoland. Het team infectieziektebestrijding richt zich op het voorkomen, opsporen en bestrijden van infectieziekten door middel van bron- en contactonderzoek, vaccinaties, voorlichting en hygiëneadviezen.

Een specifiek aandachtspunt in de provincie is de geitenhouderij. Uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is gebleken dat omwonenden van geitenhouderijen een verhoogd risico op longontsteking hebben. Hoewel de exacte oorzaak nog niet volledig is vastgesteld, heeft dit geleid tot voorzorgsmaatregelen.³¹

In februari 2019 heeft de provincie Flevoland een stop ingesteld op de vestiging van nieuwe geitenhouderijen en de uitbreiding van bestaande bedrijven binnen een straal van 2 kilometer van woonkernen. Dit besluit werd genomen om mogelijke gezondheidsrisico's voor omwonenden te beperken. Bestaande geitenhouderijen buiten deze zones mogen onder bepaalde voorwaarden nog wel uitbreiden³².

Daarnaast is Flevoland aangesloten bij het AMR Zorgnetwerk Noord-Holland | Flevoland, dat zich inzet voor het voorkomen en bestrijden van antimicrobiële resistentie. Dit netwerk verbindt zorgprofessionals en organisaties om gezamenlijk de opkomst van resistente micro-organismen tegen te gaan en de volksgezondheid te beschermen.

Samengevat neemt Flevoland diverse maatregelen om infectieziekten te bestrijden en de volksgezondheid te beschermen, met speciale aandacht voor de risico's die samenhangen met geitenhouderijen en antimicrobiële resistentie.

3.7.3 Trends en ontwikkelingen

- **Toename van hitte-gerelateerde ziektes:** Door hogere zomertemperaturen neemt het risico op hitte-gerelateerde ziekten toe, vooral onder ouderen. Dit vraagt om aanpassingen in stedelijk ontwerp, zoals vergroening en verkoeling van de leefomgeving.
- **Vergroting van de focus op luchtkwaliteit:** Strengere normen en maatregelen om luchtkwaliteit te verbeteren zullen noodzakelijk zijn, zeker in stedelijke gebieden waar verkeer en industrie de grootste bronnen van vervuiling zijn.
- **Infectieziekten door klimaatverandering:** Nieuwe infectieziekten zoals overgedragen door muggen en teken zullen zich verder verspreiden, wat vraagt om aanpassingen in volksgezondheidsbeleid en monitoring.

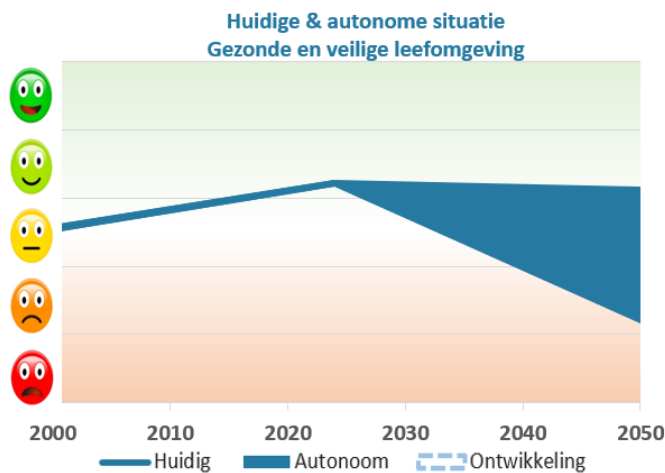
3.7.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland scoort redelijk op luchtkwaliteit en waterveiligheid, maar er zijn zorgen over geluidsoverlast en verkeersveiligheid. De toenemende verstedelijking leidt tot uitdagingen met betrekking tot hittestress en de beschikbaarheid van groene ruimten in stedelijke gebieden. Naar verwachting zullen de effecten van klimaatverandering, zoals hittestress en luchtkwaliteit, verder toenemen. De toename van verstedelijking en bevolkingsgroei kan ervoor zorgen dat leefbaarheidsvraagstukken, zoals de beschikbaarheid van groene ruimtes, onder druk komen te staan.

---

³¹ GGD Flevoland- Infectieziekten

³² Omroep Flevoland- Flevoland gaat geitenhouderijen weren, 2019

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige situatie	- Flevoland doet het relatief goed als het gaat om lucht- en waterkwaliteit, maar er zijn zorgen over geluidsoverlast en externe veiligheidsrisico's. De luchtkwaliteit voldoet aan de geldende normen en ligt onder de grenswaarden voor 2030, wat een positief resultaat is. Er zijn ook geen significante problemen met de zwemwaterkwaliteit. Echter, geluidsbelasting door verkeers- en industrielawaai vormt een uitdaging, vooral in de nabijheid van belangrijke infrastructuur zoals Lelystad Airport. De provincie heeft maatregelen getroffen, zoals geluidsplafonds voor provinciale wegen en lokale geluidskaarten, maar geluidsoverlast blijft een belangrijk aandachtspunt. Externe veiligheidsrisico's door bedrijven met gevaarlijke stoffen, zoals LPG-tankstations en windmolens, worden beheerd door middel van risicokaarten en de aanleg van aandachtsgebieden, maar de risico's voor bepaalde situaties, zoals gifvolkgevaaren, worden nog herzien. - De situatie wordt over het algemeen als redelijk beoordeeld, met zowel positieve als verbeterpunten.
Autonome ontwikkeling	- De autonome ontwikkeling van de gezonde en veilige leefomgeving in Flevoland hangt sterk af van verdere aanpassingen aan de infrastructuur, zoals het beheer van lucht- en geluidskwaliteit, en de veiligheid van risicovolle gebieden. De provincie blijft zich inzetten voor het verbeteren van de luchtkwaliteit en het beheersen van geluidsbelasting. Het beleid richt zich ook op het beschermen van de gezondheid van omwonenden, bijvoorbeeld door het stopzetten van de uitbreiding van geitenhouderijen en het aanpakken van geuroverlast. Toch blijft het belangrijk om in te zetten op maatregelen tegen geluidsoverlast en het monitoren van externe veiligheidsrisico's, vooral gezien de groei van de provincie en de toename van industriële en woningbouwactiviteiten. - Ondanks de mogelijke maatregelen lijkt de
Bandbreedte	De bandbreedte van de ontwikkelingen op het gebied van de gezonde en veilige leefomgeving varieert sterk. Bij succesvolle uitvoering van de beleidsmaatregelen kan de provincie Flevoland een gezonde leefomgeving blijven waarborgen, met verbeterde luchtkwaliteit, geluidbeheersing en bescherming tegen externe veiligheidsrisico's. De toename van verstedelijking en de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress en toegenomen luchtvervuiling, kunnen echter de leefbaarheid onder druk zetten.

	Het is essentieel dat Flevoland blijft investeren in infrastructuur en milieubeleid om deze uitdagingen het hoofd te bieden. • De bandbreedte loopt van slecht, afhankelijk van de uitvoering van de maatregelen, tot licht positief.

3.8 Maatschappelijke voorzieningen

3.8.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Het thema maatschappelijke voorzieningen is een van de thema's is van belang voor een vitale samenleving. Dit betekent o.a. de aandacht die wordt besteed aan de maatschappelijke voorzieningen die nodig zijn om de geplande woningbouw mogelijk te maken. Voor maatschappelijke voorzieningen kan een onderscheid worden gemaakt tussen voorzieningen op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, ouderenzorg, cultuur, toerisme & recreatie, sport, ontmoetingen & welzijn. Hiervoor is gebruik gemaakt van kengetallen die bij het CBS, Kadaster of andere instanties bekend zijn over Flevoland.

Beleid

Nota Cultuurbeleid (2021-2024): Deze nota Cultuurbeleid 2021-2024 maakt de ambities voor kunst en cultuur uit het coalitieakkoord concreet. Een rijke culturele identiteit en goede culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, te werken en te recreëren. De provincie zet zich daarom in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit. Dit geactualiseerde beleid is bovendien inhoudelijk gebaseerd op het nieuwe rijksbeleid, de input van gemeenten en instellingen, de cultuurmonitor, de huidige nota Cultuurbeleid en het Flevoprofiel.

Sportnota (2023): De toegevoegde waarde van sport op economisch en maatschappelijk vlak is nog steeds overduidelijk. In deze nota geeft provincie Flevoland aan welke koers de komende tijd gevaren wordt en welke uitvoeringen hierbij passen. Er worden zeven maatschappelijke opgaven genoemd waar provincie, gemeenten, rijk en instellingen in betrokken zijn.

Toekomstbeeld Kitesurfen in het IJsselmeergebied (2021): Dit toekomstbeeld schetst een beeld van de huidige situatie en geeft aan waar er verbetermogelijkheden zijn, voor kitesurfen en voor de natuur. Dit is in samenwerking met diverse (overheids-)organisaties gedaan. De leden van de werkgroep zullen de voorgenomen acties komende jaren gaan uitvoeren.

- **Beleidsplan recreatie & toerisme:** Op basis van het huidige profiel van de vrijetijdssector, de veranderende vraag en beschreven visie zet de Provincie Flevoland in op de volgende strategie voor de vrijetijdssector: Het generen van meer bezoekers en bestedingen door het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland beter te benutten, uit te dragen en beleefbaar te maken. In dit beleidsplan wordt besproken hoe dit verwezenlijkt kan worden.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

De provincie wil ook in de toekomst inzetten op brede welvaart en een vitale samenleving. De opgave is om te zorgen voor voldoende en bereikbare culturele, sport-, zorg-, sociale en onderwijsvoorzieningen. Zo wil de regio in 2030 8.000 onderwijsplekken hebben gerealiseerd voor het wetenschappelijk onderwijs. Daarnaast is het belangrijk dat de volledige onderwijsketen van praktisch tot theoretisch aanwezig is in 2050 in de provincie. Een kans hierbij is het opzetten van een 'Campus innovatieve Woningbouw' waarbij innovatieve Flevolandse bedrijven samenkomen met de vestiging van kwalitatieve opleidingen van VMBO tot TUE/TUD. Daarnaast wordt er ingezet op sport. Naast dat in beweging blijven, van jong tot oud, een speerpunt is van het Flevolandse sportbeleid, dragen (sport)evenementen ook bij aan het imago en bekendheid van de provincie. Deze evenementen hebben daarmee ook een direct en meetbaar economisch effect. Ook het verbinden van het aanbod recreatieve dagactiviteiten met (overnachtings)accommodaties zal leiden tot een versterking van de identiteit van Flevoland als toeristische bestemming. Tenslotte moeten er ook in het landelijk gebied voldoende voorzieningen zijn. Er moet ruimte zijn om kleinschalig uit te breiden met woningbouw en er moet een goede ontsluiting zijn met OV, auto en fiets.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Maatschappelijke voorzieningen	Nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen op het gebied van gezondheid, zorg, onderwijs, sport, recreatie, ontmoeting en welzijn	Opheffen/terugdringen van tekorten van voorzieningen op het gebied van onderwijs, gezondheid, zorg, hulpdiensten, sport, recreatie en welzijn

3.8.2 Huidige situatie

Maatschappelijke voorzieningen

Onderwijs

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van voorzieningen op het gebied van onderwijs in Flevoland.

Tabel 2: Aantal onderwijsvoorzieningen per gemeente in Flevoland (bron: DUO Onderwijsdata, 2025)

Gemeente	Basis-onderwijs (exclusief speciaal basisonderwijs)	Voortgezet Onderwijs (exclusief speciaal voortgezet onderwijs)	MBO
Almere	74	19	3
Dronten	19	7	4
Noordoostpolder	31	10	2
Lelystad	34	5	3
Urk	12	3	1
Zeewolde	10	2	n.v.t.

Het aantal onderwijsvoorzieningen in Flevoland verschilt per gemeente. Almere heeft veruit het grootste aanbod, met 74 basisscholen en 19 middelbare scholen, wat samenhangt met de hoge bevolkingsdichtheid. Het mbo-aanbod in de stad is beperkt tot drie instellingen. Dronten en Noordoostpolder hebben een vergelijkbaar aantal middelbare scholen, maar Dronten biedt relatief meer mbo-opleidingen. Lelystad heeft met 34 basisscholen een aanzienlijk primair onderwijsaanbod, maar minder middelbare scholen dan Noordoostpolder. Urk en Zeewolde beschikken over de minste voorzieningen, waarbij Zeewolde als enige gemeente geen mbo-instelling heeft. Dit kan betekenen dat studenten uit deze gemeente voor vervolgonderwijs moeten uitwijken naar omliggende steden.

Landelijk gezien zijn er volgens gegevens van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in het schooljaar 2020-2021 ongeveer 6.500 basisscholen en 1.500 middelbare scholen in Nederland. Dit betekent gemiddeld ongeveer 1 basisschool per 2.600 inwoners en 1 middelbare school per 11.000 inwoners. Wanneer we deze gemiddelden toepassen op de bevolkingsaantallen van de Flevolandse gemeenten, zien we dat het aantal onderwijsvoorzieningen over het algemeen in lijn is met de landelijke verhoudingen.

In de provincie Flevoland zijn er enkele hogescholen die hbo-opleidingen aanbieden. Aeres Hogeschool heeft vestigingen in Dronten en Almere en biedt opleidingen aan in de agrarische en groene sectoren. Hogeschool Windesheim Flevoland is actief in Almere en Lelystad en biedt diverse hbo-opleidingen aan in verschillende vakgebieden. Deze instellingen voorzien in het hoger onderwijsaanbod binnen de provincie.

Gezondheidszorg

In onderstaande is een overzicht gegeven van de belangrijkste en meest voorkomende gezondheidszorgvoorzieningen in Flevolandse gemeenten.

Tabel PM. Aantal gezondheidszorginstellingen per gemeente in Flevoland

Tabel 3: Aantal gezondheidszorginstellingen per gemeente in Flevoland (Bron: Zorgkaart Nederland 2024) * Dronten is polikliniek. (Zeewolde heeft ook een beperkte polikliniek, maar komt niet voor in zorgkaart Nederland en is daarom niet meegenomen).

Gemeente	Huisarts (FTE)	Apotheek	Ziekenhuis Polikliniek
Almere	96,75	22	1
Dronten	16	5	1*
Noordoostpolder	15,33	3	1
Lelystad	31	10	1
Urk	7,5	2	
Zeewolde	11	2	*

De beschikbaarheid van gezondheidszorgvoorzieningen varieert per gemeente en is afhankelijk van factoren zoals bevolkingsomvang en regionale zorgbehoeften. Almere beschikt over 96,75 huisarts-FTE's en 22 apotheken, wat overeenkomt met ongeveer 4,3 huisartsen en 1 apotheek per 10.000 inwoners. Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers; volgens het Nivel waren er in 2020 gemiddeld 4,5 huisartsen per 10.000 inwoners in Nederland.

Kleinere gemeenten zoals Urk en Zeewolde hebben een lager aantal huisartsen en apotheken, wat past bij hun bevolkingsaantallen. Het ontbreken van een ziekenhuis in deze gemeenten betekent dat inwoners voor specialistische zorg zijn aangewezen op nabijgelegen steden.

Sport

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van beschikbare sportvoorzieningen in Flevoland.

Tabel 4: Beschikbare sportvoorzieningen per gemeente in Flevoland (Bron: Mullier Instituut)

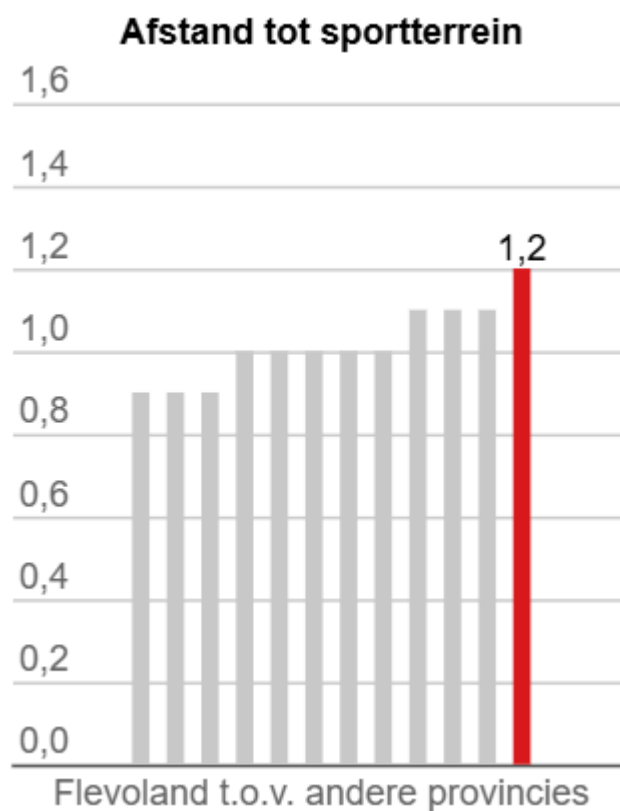
Gemeente	Totaal sportvoorzieningen (excl. locatieoverlap en gymzalen)	Aantal inwoners	Sportvoorzieningen per 10.000 inwoners
Almere	111	226.500	4,9
Dronten	66	44.354	14,9
Noordoostpolder	57	50.035	11,4
Lelystad	58	84.080	6,9

Urk	16	21.000	7,6
Zeewolde	36	27.000	13,3

Uit de vergelijking tussen het aantal sportvoorzieningen per 10.000 inwoners in Flevoland en het landelijke gemiddelde blijkt dat alle gemeenten in de provincie onder het Nederlandse gemiddelde van 21,7 sportvoorzieningen per 10.000 inwoners zitten. Hoewel Dronten (14,9) en Zeewolde (13,3) relatief beter scoren dan Almere (4,9) en Lelystad (6,9), blijven ook zij onder dit gemiddelde. Noordoostpolder heeft met 11,4 voorzieningen per 10.000 inwoners een iets gunstigere verhouding, terwijl Urk met 7,6 nog iets lager scoort.

Almere, de grootste stad in Flevoland, heeft ondanks het hoogste absolute aantal sportvoorzieningen relatief de laagste dichtheid (4,9 per 10.000 inwoners). Dit is mogelijk een gevolg van de hoge bevolkingsdichtheid en stedelijke inrichting. Lelystad volgt met 6,9 voorzieningen per 10.000 inwoners, wat eveneens aan de lage kant is. In de meer landelijk gelegen gemeenten zoals Dronten en Zeewolde is de dichtheid van sportvoorzieningen iets hoger, maar nog steeds niet op het niveau van het landelijk gemiddelde.

Deze cijfers wijzen erop dat Flevoland over het algemeen een lagere voorzieningsgraad van sportaccommodaties heeft dan gemiddeld in Nederland. Dit blijkt ook uit de Monitor Brede Welvaart. De provincie Flevoland scoort het laagst van alle provincies in Nederland, met een gemiddelde van 1,2 kilometer tot het dichtstbijzijnde sportterrein.

Figuur 3.32: Gemiddelde afstand tot sportterreinen. Flevoland scoort het laagst van alle Nederlandse provincies (Bron: Monitor Brede Welvaart Flevoland (2025)).

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de horeca in Flevoland

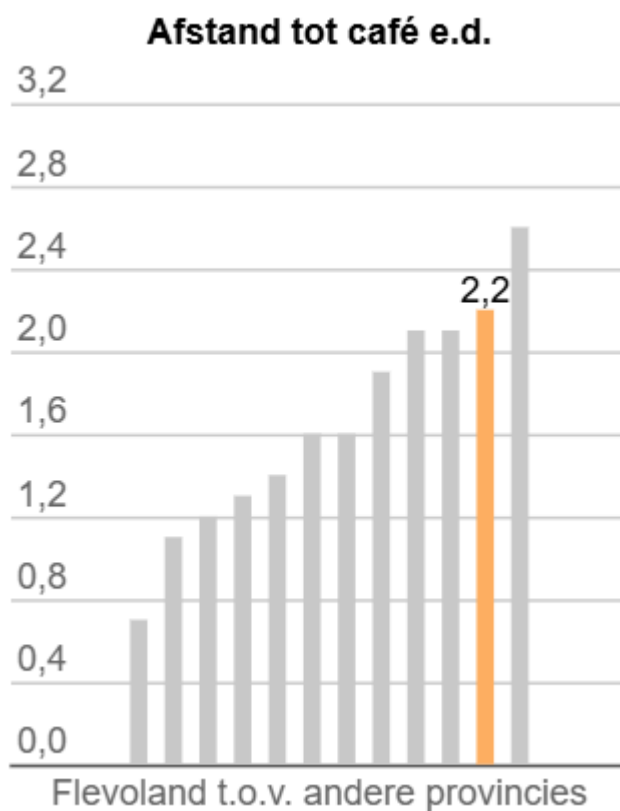
Tabel 5: Beschikbare voorzieningen voor ontmoeting en welzijn in Flevoland

Gemeente	Horeca
Almere	234
Dronten	66
Noordoostpolder	55
Lelystad	109
Urk	17
Zeewolde	31

Bron: Openstreetmap, 2025

Het landelijke gemiddelde in Nederland is ongeveer 27,5 horecagelegenheden per 10.000 inwoners. Uit deze vergelijking blijkt dat alle gemeenten in Flevoland onder het landelijke gemiddelde zitten wat betreft het aantal horecavoorzieningen per 10.000 inwoners. Dronten heeft met 14,9 voorzieningen per 10.000 inwoners de hoogste dichtheid binnen de provincie, gevolgd door Lelystad en Zeewolde met elk 13,0. Urk heeft met 7,8 de laagste dichtheid aan horecavoorzieningen.

Dit blijkt ook uit de Monitor Brede Welvaart. De gemiddelde afstand tot een café e.d. in Flevoland is 2,2 kilometer. Alleen in Drenthe is de afstand groter.

Figuur 3.33: Afstand tot café en dergelijken. Bron: Monitor Brede Welvaart Flevoland (2025)

3.8.3 Trends en ontwikkelingen

- **Toenemende zorgvraag en personeelstekorten:** Door vergrijzing en bevolkingsgroei stijgt de zorgvraag, terwijl er een tekort is aan zorgpersoneel. Dit leidt tot druk op huisartsen en ziekenhuizen.
- **Woonproblematiek en bevolkingsgroei:** In steden zoals Almere en Lelystad groeit de bevolking snel, wat de vraag naar sociale voorzieningen vergroot. Dit speelt vooral in de woningmarkt en zorgsector.
- **Tekort aan sportvoorzieningen:** Landelijk is er een groeiende vraag naar sportaccommodaties, terwijl de beschikbaarheid achterblijft. Flevoland heeft relatief weinig sportvoorzieningen per inwoner.

3.8.4 Beoordeling referentiesituatie

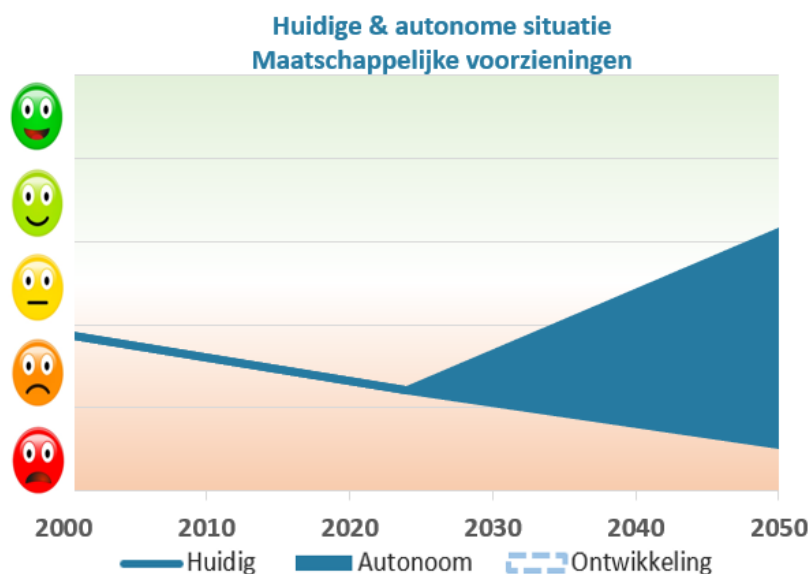
De maatschappelijke voorzieningen in Flevoland variëren sterk per gemeente en zijn grotendeels in lijn met landelijke verhoudingen, maar er zijn enkele opvallende tekorten en knelpunten. Op het gebied van onderwijs is er een breed aanbod aan basis- en middelbare scholen, waarbij Almere veruit de meeste voorzieningen heeft. Het mbo-aanbod is echter beperkt, met name in Zeewolde, waar geen mbo-instelling aanwezig is. Dit betekent dat studenten vaak naar andere steden moeten uitwijken voor vervolgonderwijs. In Flevoland zijn twee hogescholen aanwezig en geen universiteit.

De gezondheidszorg in Flevoland laat een gemengd beeld zien. Almere heeft de meeste zorgvoorzieningen, terwijl kleinere gemeenten zoals Urk en Zeewolde minder goed voorzien zijn, vooral door het ontbreken van een ziekenhuis. Dit zorgt ervoor dat inwoners vaker afhankelijk zijn van zorg in naburige steden.

Bij de sportvoorzieningen scoort Flevoland over het algemeen lager dan het landelijk gemiddelde. Met name Almere en Lelystad hebben een relatief laag aantal sportvoorzieningen per inwoner, terwijl Dronten en Zeewolde beter scoren, maar nog steeds onder het nationale niveau blijven. Dit kan invloed hebben op de sportdeelname en gezondheid van inwoners.

Ook de horecavoorzieningen zijn beperkter dan gemiddeld in Nederland. Geen enkele gemeente in Flevoland haalt het landelijke gemiddelde aantal horecagelegenheden per inwoner. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de sociale cohesie en ontmoetingsmogelijkheden, vooral in kleinere gemeenten zoals Urk en Zeewolde.

Samenvattend laat de referentiesituatie zien dat Flevoland een degelijke basis heeft op het gebied van maatschappelijke voorzieningen, maar dat er tekorten en uitdagingen zijn in de spreiding en toegankelijkheid, vooral in de zorg, sport en horeca. De groeiende bevolking en veranderende zorgvraag zullen deze uitdagingen in de toekomst verder beïnvloeden.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	- Flevoland beschikt over een beperkt aanbod van maatschappelijke voorzieningen, met ook aanzienlijke verschillen tussen de verschillende gemeenten, vooral wat betreft zorg, onderwijs en sportvoorzieningen. In grotere steden zoals Almere zijn de voorzieningen relatief goed, maar kleinere gemeenten, zoals Urk en Zeewolde, kampen met tekorten, vooral in de zorg en het onderwijsaanbod. De vergrijzing in de provincie leidt tot een toenemende druk op de zorgvoorzieningen, terwijl de beperkte aanwezigheid van mbo- en hbo-opleidingen in de regio leidt tot mobiliteits- en onderwijsuitdagingen voor jongeren. Wat betreft sportvoorzieningen is er een redelijk aanbod in de grotere gemeenten, maar het aantal per 10.000 inwoners ligt lager dan het landelijk gemiddelde, met name in Almere. - Over het algemeen wordt de situatie als slecht beoordeeld, aangezien er wel degelijk voorzieningen zijn, maar de spreiding en capaciteit zijn niet optimaal om in de toekomstige behoeften te voorzien.
Autonome ontwikkeling	- De autonome ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen in Flevoland is sterk afhankelijk van de bevolkingsgroei en de vergrijzing. In grotere steden zoals Almere zal de vraag naar zorg, onderwijs en sportvoorzieningen blijven toenemen, terwijl in de kleinere gemeenten de groei van het aanbod moet worden gemonitord om tekorten te voorkomen. De druk op de zorgvoorzieningen zal stijgen door de vergrijzing, wat extra investeringen vereist in zowel de capaciteit als de infrastructuur van zorginstellingen. - Op het gebied van onderwijs zullen er waarschijnlijk meer mbo- en hbo-aanbieders moeten komen om de regionale tekorten in het hoger onderwijs aan te pakken. De provincie heeft potentieel om sportvoorzieningen te versterken door te investeren in lokale initiatieven en het verbeteren van de sportinfrastructuur, vooral in kleinere gemeenten. Horeca- en ontmoetingsplekken zullen in de toekomst belangrijker worden, vooral in verstedelijkte gebieden waar een grotere diversiteit aan horeca een positieve impact kan hebben op de sociale cohesie. - De autonome ontwikkeling volgt de negatieve trend.
Bandbreedte	- De ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen in Flevoland kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben, afhankelijk van de snelheid en effectiviteit van de investeringen in de regio. Als de provincie erin slaagt om de tekorten in zorg, onderwijs en sportvoorzieningen tijdig aan te pakken, kan het een aantrekkelijke regio blijven voor zowel bewoners als bedrijven. De verbetering van de horecazorg en het sociaal aanbod kan de leefbaarheid in kleinere gemeenten bevorderen en de sociale cohesie versterken. - Aan de andere kant, zonder adequate investeringen en een duidelijke visie voor de toekomst, kan de provincie te maken krijgen met toenemende tekorten en ongelijke toegang tot voorzieningen, met name in de kleinere en landelijke gebieden. Dit kan leiden tot sociale en economische ongelijkheid, waarbij bepaalde groepen onvoldoende kunnen profiteren van basisvoorzieningen. - De bandbreedte varieert van zeer slecht als er geen actie wordt ondernomen, tot redelijk als de nodige maatregelen succesvol worden uitgevoerd, waardoor Flevoland een regio blijft met een brede toegang tot maatschappelijke voorzieningen.

3.9 Bodem- en watersysteem

3.9.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Het bodem- en watersysteem staat onder druk als gevolg van klimaatverandering en ruimtelijke opgaven op het gebied van landbouw, natuur, drinkwaterwinning en waterveiligheid. Bij het maken van keuzes over de ruimtelijke inrichting is 'water en bodem sturend' een belangrijk principe. Voor de toepassing van dit principe is het van belang te begrijpen hoe het bodem-watersysteem werkt. De verschillende onderdelen van het bodem-watersysteem hangen samen, waardoor een verandering van een onderdeel leidt tot veranderingen in andere onderdelen. Dit hoofdstuk brengt de kwaliteit van de bodem en het grond- en oppervlaktewater in kaart. De beschikbaarheid van zoetwater, de staat van de drinkwatervoorraden en de impact van bodemdaling en verzilting worden besproken. Deze onderwerpen zijn belangrijk voor zowel de landbouw als de woonomgeving en zijn daarom essentieel voor het toekomstbestendig maken van de provincie.

Beleid

- **Bodematlas (Duurzaam gebruik ondergrond):** Actuele (bodem-) informatie voor de adequate ordening en duurzaam gebruik van de ondergrond.
- **Conceptontwerp Flevolands Programma Landelijk Gebied (2023):** Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft het Rijk de twaalf provincies gevraagd een FPLG op te stellen. In het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn de hoofddoelen herstel van de biodiversiteit in combinatie met een toekomstbestendige landbouw. Dit beleidsstuk dient zowel als programma als uitvoering.
- **Bouwstenennotitie Flevoland Natuurinclusief (2023):** Een uitvoeringsprogramma naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten – aangenomen op 28 april 2021 – die het College van Gedeputeerde Staten heeft opgedragen om biodiversiteit als uitgangspunt van provinciaal beleid te nemen. Deze bouwstenennotitie geeft hier invulling aan. Omvat vijf opgestarte natuurbeleidstrajecten, natuurinclusieve doorontwikkeling naar invulling van de motie en hoe dit gezamenlijk met partners behaald kan worden.
- **Waterprogramma:** De provincie bepaalt de hoofdlijnen van het waterbeleid. Het gaat om de regionale wateren, het grondwater en zwemwater. Om de doelen te bereiken heeft de provincie haar gebiedspartners hard nodig, met name het waterschap. Het is belangrijk dat het watersysteem op orde blijft en dat het kan bijdragen aan realisatie van andere functies/opgaven.
- **Regionale Adaptatiestrategie (2023):** In deze Regionale Adaptatiestrategie Flevoland legt de provincie vast wat de ambities en strategieën van een klimaatadaptief Flevoland zijn. Het doel is het samenwerkingsnetwerk op het gebied van klimaatadaptatie verstevigen en (bestuurlijk) uitbreiden.
- **Monitor Waterprogramma (versie 27 augustus 2024):** Voor het Waterprogramma is een specifieke monitor ontwikkeld, toegespitst op de doelstellingen en activiteiten van dit programma. Hiermee kunnen we volgen of we op koers liggen om de gestelde doelen te bereiken, en kunnen we leren van de voortgang. Te benaderen via deze link: [Monitor Waterprogramma \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

Hoofdlijnen beleidsdoelstelling

Flevoland vormt het 'Groenblauwe Hart' van Nederland, waar het natuurlijk fundamenteel leidend is in de ruimtelijke ontwikkeling. De provincie streeft naar een gezond, veilig en toekomstbestendig watersysteem en hanteert hierbij het principe van goed rentmeesterschap. Dit houdt in dat schoon en voldoende water essentieel zijn voor het leven, waaronder natuur, landbouw, drinkwater, archeologie en recreatie. Het behoud en de versterking van waterveiligheid en waterbeschikbaarheid zijn cruciaal, met specifieke aandacht voor uitdagingen zoals klimaatverandering en bodemdaling.

Het watersysteem van Flevoland biedt tegelijkertijd kansen en stelt grenzen. Het speelt een belangrijke rol in de economische ontwikkeling, verstedelijking en versterking van natuur en landschap. Tegelijkertijd vereist het een

zorgvuldige balans: ruimtelijke ontwikkelingen moeten rekening houden met de randvoorwaarden die het watersysteem stelt. Er wordt actief gezocht naar synergie tussen binnen- en buitendijkse gebieden om zowel natuur als landschap te versterken. Waar wateropgaven door klimaatverandering of bodemdaling leiden tot onoplosbare uitdagingen tegen maatschappelijk redelijke kosten, is een beleidsmatige heroriëntatie noodzakelijk.

De provincie Flevoland richt zich op het waarborgen van gezond, veilig en voldoende water voor nu en de toekomst. Water is een natuurlijk kapitaal en een schaars goed. Het speelt een cruciale rol in bijvoorbeeld de landbouw, biodiversiteit, drinkwatervoorziening, archeologie en recreatie. Hoewel het watersysteem kansen biedt, stelt water ook grenzen aan ruimtelijke ontwikkeling. Het is onze taak om een goede balans te vinden tussen de mogelijkheden en beperkingen van het watersysteem. Om de nationale en regionale doelen te bereiken, werkt de provincie samen met gebiedspartners zoals het waterschap en het Rijk.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Bodem- watersysteem	Bodemkwaliteit/-vruchtbaarheid	- Gezonde bodems - Grond- en oppervlaktewater voldoet aan KRW-normen (optimale benutting) - Veiligstellen strategische drinkwatervoorraden
	Grond-/oppervlaktewaterkwaliteit	
	Beschikbaarheid zoet water	
	Zwemwaterkwaliteit	
	Drinkwatervoorraden	

3.9.2 Huidige situatie

Bodemkwaliteit/- vruchtbaarheid

De chemische bodemkwaliteit in Flevoland is over het algemeen vrij goed.

Grond-/oppervlaktewaterkwaliteit

Oppervlaktewaterkwaliteit

De KRW-watervaten³³ moeten voldoen aan de doelstellingen voor biologische en chemische waterkwaliteit. De regionale doelen en maatregelen worden elke 6 jaar geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. De biologische kwaliteit van het oppervlaktewater in 2022 is in 17 van de 19 Flevolandse oppervlaktewaterlichamen te classificeren als matig of goed. In 1 geval wordt een waterlichaam geclassificeerd als ontoereikend en 1 als slecht. Voor de fysisch chemische waterkwaliteit is 1 waterlichaam geclassificeerd als ontoereikend. Dit betreft het Harderbroek Roerdomp en dit is het gevolg van een slechtere score van het biologische kwaliteitselement 'fytoplankton'. Wat betreft het totaaloordeel van chemie en specifiek verontreinigende stoffen voldoet geen enkel waterlichaam³⁴. Normoverschrijdingen van de specifieke verontreinigende stoffen worden in Flevoland grotendeels veroorzaakt door de natuurlijke interactie met het grondwater dat rijk is aan de stoffen ammonium, arseen, kobalt en barium. Deze stoffen overschrijden de norm, maar hoeven volgens de KRW niet te worden aangepakt omdat deze vallen onder de categorie 'natuurlijke omstandigheden'. De overschrijdingen van andere stoffen die op sommige locaties in Flevoland voorkomen moeten wel worden aangepakt en dat gebeurt hoofdzakelijk via het wettelijke rijksbeleid en via regionaal bovenwettelijk beleid³⁵.

Grondwaterkwaliteit

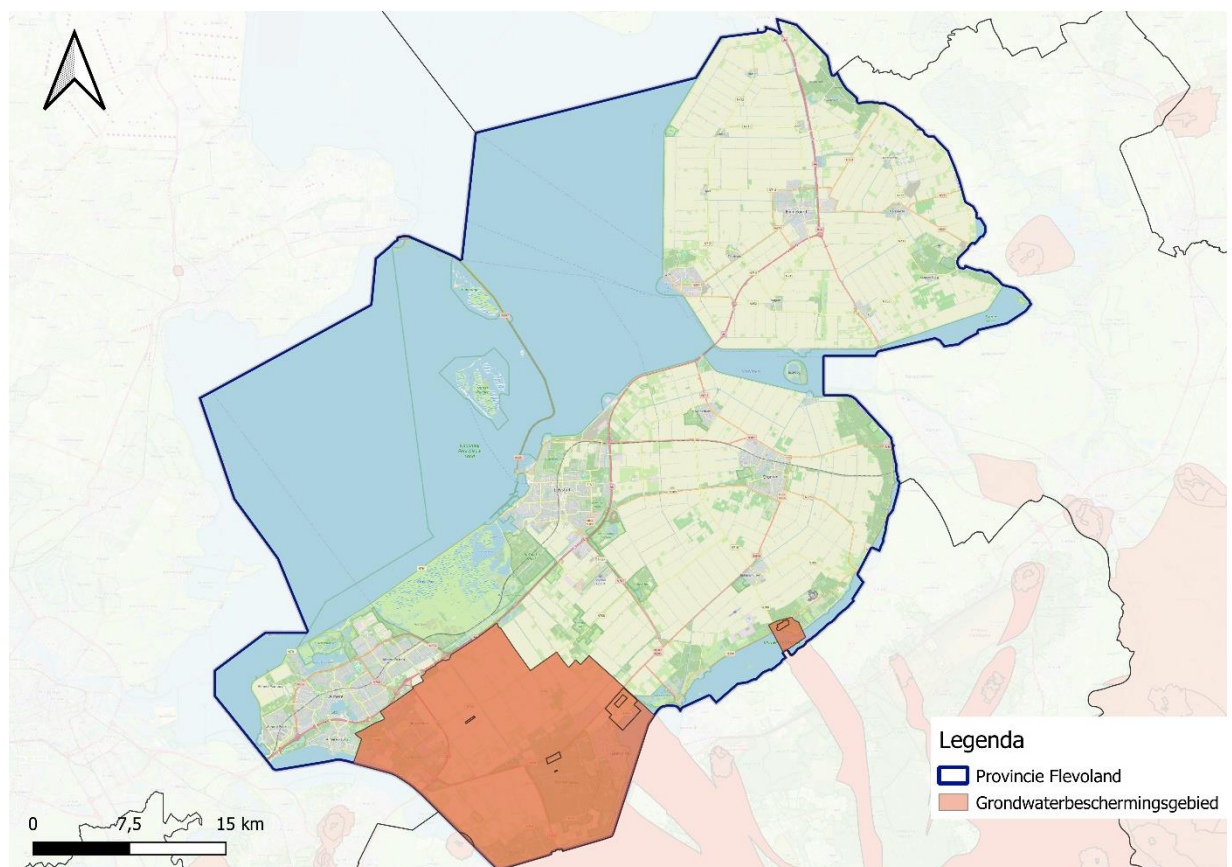
³³ De Europese Kaderrichtlijn Water. Het doel van de KRW is om uiterlijk in 2027 de kwaliteit van alle Europese wateren in een goede toestand te brengen en te houden.

³⁴ Bron: Waterkwaliteitsportaal (2023), KRW-bronbestanden 2022.

³⁵ Bron: Provincie Flevoland (2023), Monitor Waterprogramma

Flevoland maakt deel uit van het KRW-grondwaterlichaam 'Zand Rijn-Midden', dat verder delen van Utrecht en Gelderland omvat. De provincie monitort de kwantitatieve en kwalitatieve toestand van het grondwater. Dit geeft inzicht voor de toestandsbepaling van de KRW. Daarnaast geeft het ook een breder beeld van verziltingsrisico's en andere bedreigingen van het grondwater³⁶.

Voor 2020 beoordeelt de KRW de toestand van het grondwaterlichaam als goed ('totaaloordeel'). In Flevoland is het grondwater, mede door de recente ontstaansgeschiedenis, relatief schoon. Ondanks dat er lokaal normoverschrijdingen voor gewasbeschermingsmiddelen zijn geconstateerd, voldoet het grondwater in Flevoland aan de KRW-eisen³⁷. Uit onderzoeken blijkt dat de huidige Flevolandse onttrekkingen geen achteruitgang van de totale voorraad zoet grondwater veroorzaken. De voorraad zoet grondwater neemt nog enigszins toe. Lokaal zijn er bij agrarische onttrekkingen wel verziltingsverschijnselen³⁸.

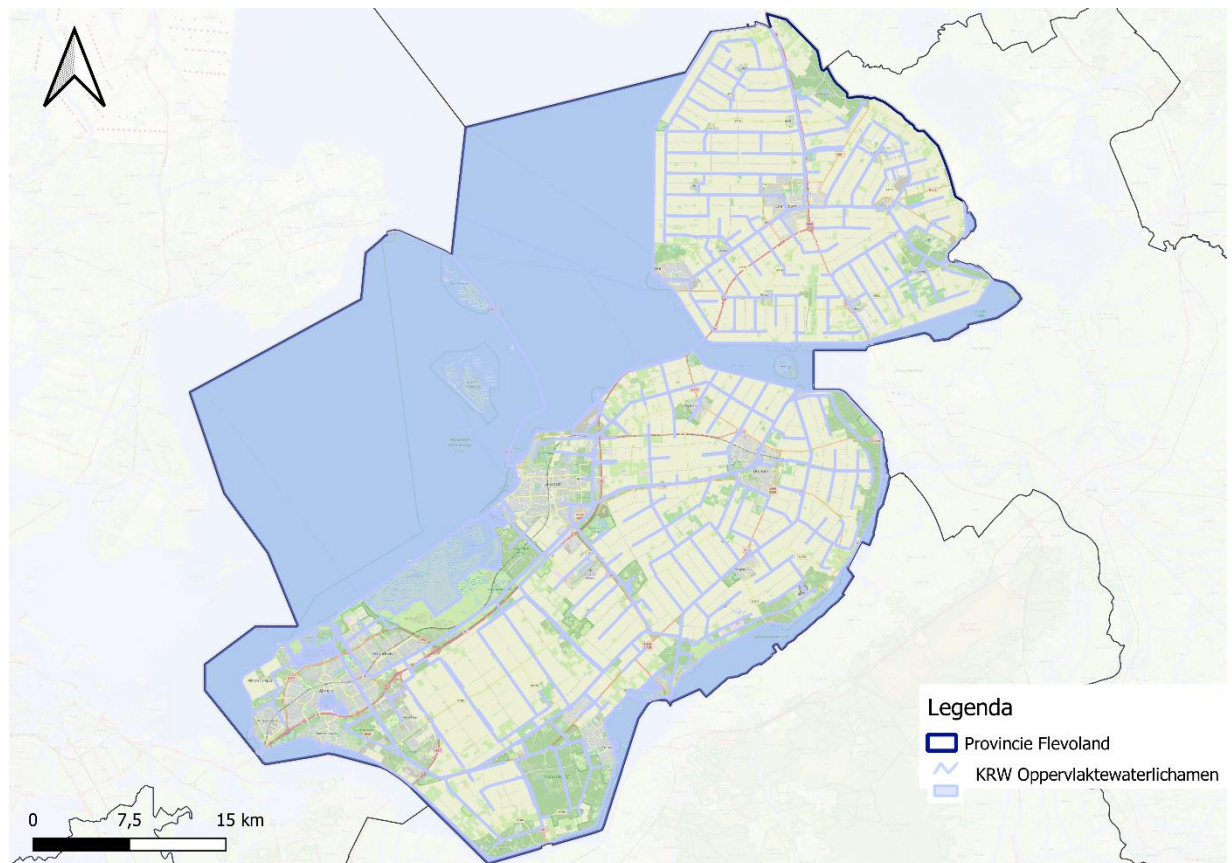

Figuur 3.34: Aanwezige grondwaterbeschermingsgebieden in de provincie Flevoland

³⁶ Bron: Royal HaskoningDHV (2020), Grondwaterkwaliteit provincie Flevoland

³⁷ Bron: Waterkwaliteitsportaal (2023), Meetgegevens Grondwaterkwaliteit

³⁸ Bron: Provincie Flevoland (2023), Monitor Waterprogramma

Figuur 3.35: Weergave van de KRW-oppervlaktewaterlichamen in de provincie

Zwemwaterkwaliteit

In de provincie Flevoland kan op veel plaatsen in open water worden gezwommen. Volgens de Europese Zwemwaterrichtlijn mag dat alleen op de aangewezen officiële zwemlocaties.

Gedurende het seizoen wordt de kwaliteit van het water op zwemlocaties frequent gecontroleerd. Actuele informatie over de zwemwaterkwaliteit tijdens het seizoen wordt ontsloten via het portaal van zwemwater.nl.

In Flevoland is het aantal zwemwaterlocaties door de jaren heen altijd constant geweest. Van de 33 Flevolandse zwemwaterlocaties hebben er 29 een goede of uitstekende kwaliteit hadden op basis van E-coli (cijfers 2021). Recent is een van de 33 zwemwaterlocaties gesloten, maar er zijn ook 12 nieuwe zwemlocaties bijgekomen. Vanaf 2015 moeten alle officiële zwemlocaties ten minste tot de klasse aanvaardbaar behoren. Volgens deze normering voldoet 100% van de Flevolandse zwemwaterlocaties aan de norm. Daarnaast zijn er ook andere normen waaraan het zwemwater moet voldoen, zoals normen conform landelijk protocollen voor de aanwezigheid van andere ziekteverwekkers (bv. blauwalg, zwemmersjeuk, ziekte van Weil en botulisme). Blauwalg is voor de Nederlandse wateren en ook de Flevolandse zwemlocaties de belangrijkste ziekteverwekker.

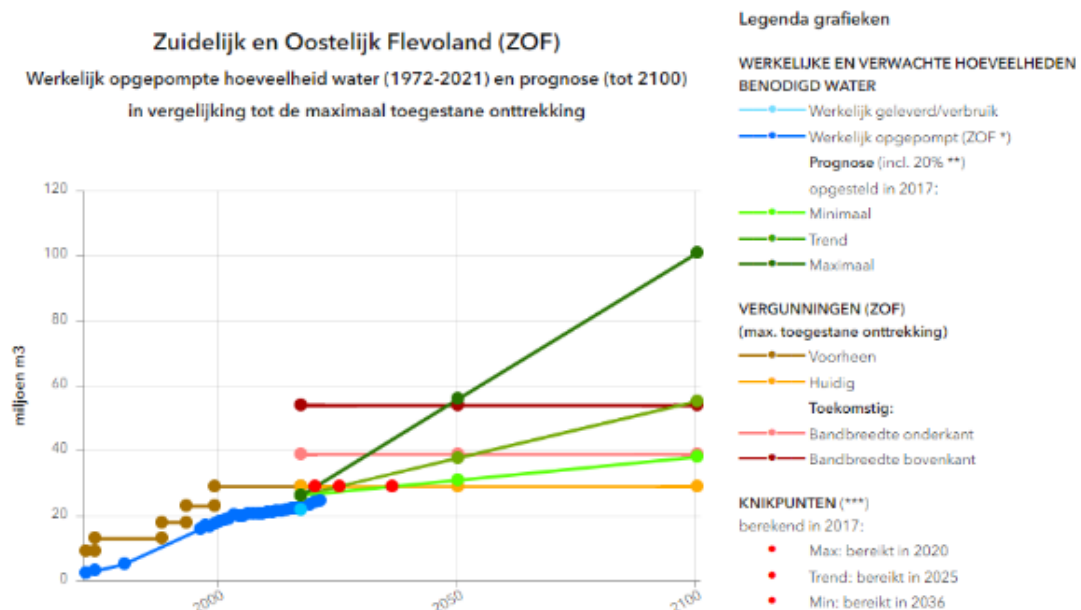
Beschikbaarheid zoetwater

Flevoland heeft een goede uitgangspositie bij de zoetwatervoorziening. Door de diepe ligging stroomt grondwater als kwel de polders binnen. Hierdoor zijn zelfs bij extreme droogte de polders vrijwel zelfvoorzienend. Wel wordt er, met name in de Noordoostpolder, water ingelaten voor waterkwaliteitsverbetering. Er wordt vrijwel altijd meer water uitgeslagen dan ingelaten. In de droge zomer van 2018 zijn er echter wel lokale problemen opgetreden, zowel bij landbouw, natuur als in stedelijk gebied. Ook was dit het eerste jaar dat er gedurende een korte periode sprake was van netto waterinlaat.

Drinkwatervoorraden

De drinkwatervoorziening in geheel Flevoland is van een uitstekend niveau. De aanwezige bronnen zijn voldoende om te voorzien in de huidige toekomstige vraag tot 2050. De verwachting is dat na 2050 de huidige bronnen niet langer kunnen voorzien in de toenemende vraag. Door de groei van de bevolking en economie raken de bronnen op langere termijn aan hun limiet. Om die reden is het beleid gericht op een systeemverandering via drie sporen:

Bescherming van het zoete grondwater via het voorzorgsprincipe (1), alternatieve bronnen en innovaties (2) en waterbesparing en waterbewustzijn (3).

Figuur 3.36: Vraag en aanbod (gerealiseerd en geprognosticeerd) voor Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. Bron: Provincie Flevoland (2023), Monitor Waterprogramma, op basis van Vitens, Deltares (2018) en RIVM

Bovenstaand figuur geeft meer informatie over de geleverde en geprognosticeerde vraag naar drinkwater in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. Ook wordt een vergelijking gemaakt met de maximaal toegestane onttrekking. Hierin worden onder andere 'knikpunten' getoond: Wanneer het aanbod van drinkwater minder wordt dan 120% van de vraag, wordt dit een knikpunt genoemd.

3.9.3 Trends en ontwikkelingen

- **Toenemende zoetwatervraag:** De vraag naar zoetwater zal blijven stijgen, vooral door bevolkingsgroei en landbouwactiviteiten. Dit vraagt om duurzame waterbeheerstrategieën en besparingsinitiatieven.
- **Beperkte beschikbaarheid van schoon grond- en oppervlaktewater:** De kwaliteit blijft onder druk staan door vervuiling en natuurlijke verontreinigingen. Dit vergt meer investeringen in zuiveringsmaatregelen en duurzaam gebruik van waterbronnen.
- **Bodemdaling in Flevoland:** Er is sprake van bodemdaling, vooral door oxidatie van veen en ontwatering, en dit gaat door met gemiddeld 1 tot 2 cm per jaar. Dit veroorzaakt verzakkingen en verhoogt de kans op overstromingen, wat leidt tot hogere kosten voor waterbeheer en schade aan infrastructuur.
- **Bodemvruchtbaarheid in Flevoland:** De bodemvruchtbaarheid in Flevoland is in gevaar door intensieve landbouw, wat leidt tot bodemverdichting. Duurzame landbouwmethoden zoals groenbemesters en precisielandbouw worden steeds belangrijker om de bodemgezondheid en vruchtbaarheid te behouden op de lange termijn.

3.9.4 Beoordeling referentiesituatie

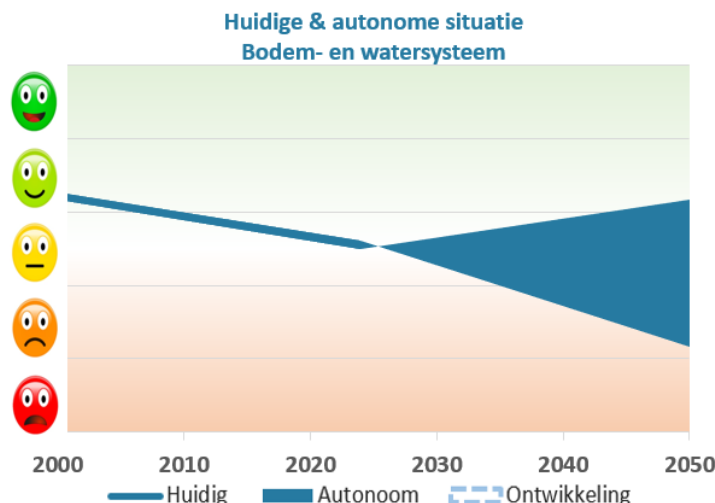
De huidige toestand van het bodem- en watersysteem in Flevoland bevindt zich op een redelijk stabiel niveau, hoewel er duidelijk uitdagingen zijn. Over het algemeen scoort de bodemkwaliteit vrij goed, er zijn gezonde bodems. Ook het grondwater in Flevoland is relatief schoon dankzij de recente ontstaansgeschiedenis van het gebied. Echter, de oppervlaktewaterkwaliteit is zorgwekkender, met chemische verontreinigingen in bijna alle waterlichamen en specifieke problemen rond natuurlijke stoffen zoals arseen en ammonium.

Voor de wateroverlastsituatie wordt een langzame achteruitgang van de toestand voorzien door de autonome ontwikkelingen van bodemdaling en klimaatverandering. Door de bodemdaling ontstaan er meer lage plekken in

het maaiveld die kwetsbaar zijn voor wateroverlast. Door klimaatverandering neemt de belasting van het watersysteem toe, hierdoor zullen oppervlaktewateroverlast en grondwateroverlast toenemen.

Wat betreft de toekomst is het duidelijk dat de druk op het systeem zal toenemen. De vraag naar zoetwater zal blijven stijgen door bevolkingsgroei, landbouw en klimaatverandering, terwijl de beschikbaarheid van schoon oppervlaktewater en drinkwater onder toenemende druk komt te staan. De verzilting van het oppervlaktewater in bepaalde delen van Flevoland en de verslechtering van de waterkwaliteit zijn blijvende aandachtspunten. Ondanks de uitdagingen zet de provincie in op innovatieve oplossingen, zoals alternatieve waterbronnen en besparing.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	- Het bodem- en watersysteem in Flevoland functioneert momenteel redelijk, maar staat onder druk door klimaatverandering, intensieve landbouw en verstedelijking. De bodemkwaliteit is goed, maar chemische verontreinigingen in het water en beginnende verzilting vragen aandacht. Waterbeschikbaarheid is over het algemeen voldoende door kwel, al brengt bodemdaling uitdagingen mee voor waterbeheer. - Ondanks bovenstaande drukfactoren wordt de situatie neutraal beoordeeld, met aandachtspunten voor de toekomst.
Autonome ontwikkeling	- Zonder ingrijpen zal de autonome ontwikkeling van het bodem- en watersysteem in Flevoland verder onder druk komen te staan. Bodemdaling zal naar verwachting doorgaan met een snelheid van 1 tot 2 cm per jaar, wat de kans op wateroverlast vergroot. Dit vereist aanpassingen in de waterhuishouding, bijvoorbeeld door het versterken van dijken en het verbeteren van de afwatering. De kwaliteit van het grondwater is relatief goed en zal, mits goed beheerd, op peil blijven, maar de risico's van verzilting zullen groeien door de intensieve landbouw en droogteperioden. - De watervoorziening blijft voorlopig voldoende, maar de stijgende vraag naar zoetwater, samen met de druk op het grondwater door bevolkingsgroei en landbouwactiviteiten, zal de situatie moeilijker maken. Het vergroten van de watervoorziening door alternatieve bronnen en het bevorderen van waterbesparing zijn dan ook noodzakelijke stappen. - Door bovenstaande knelpunten wordt er een licht negatieve trend verwacht.

Bandbreedte	De toekomstige situatie van het bodem- en watersysteem in Flevoland heeft een bandbreedte van een negatieve uitkomst bij uitblijven van maatregelen, tot een redelijke als er tijdig wordt ingegrepen. Als er niet wordt geacteerd, zal de druk op het watersysteem sterk toenemen, met een grotere kans op wateroverlast door bodemdaling, verontreiniging van oppervlaktewater, en verzilting van het grondwater. De vraag naar zoetwater zal blijven stijgen, waardoor er een tekort kan ontstaan na 2050.

3.10 Natuur en biodiversiteit

3.10.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over de staat van instandhouding van beschermde natuurgebieden (Natura 2000, Nationaal Natuurnetwerk, weidevogelgebieden) en beschermde soorten. Voor de instandhouding en verspreiding van soorten is een aaneengesloten netwerk van beschermde natuurgebieden van essentieel belang. Bos en houtopstanden en de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied dragen aanvullend ook bij aan de biodiversiteit. De staat van instandhouding van beschermde natuurgebieden is mede afhankelijk van de beschikbaarheid van zoet (grond)water, de waterkwaliteit en stikstofdepositie. Minder goede milieucondities en invasieve exoten zijn een bedreiging voor de biodiversiteit.

Beleid

- (ruimtelijke) kwaliteit van het buitengebied en voor het behoud van het areaal van de houtopstanden die zich in dit buitengebied bevinden. Daarom is besloten de landelijke strategie verder uit te werken in een Flevolandse strategie. Ze zal fungeren als het beleidskader voor het Flevolandse bos.
- Flevoland verrassend groen (2013):** Dit beleidsstuk bespreekt het natuur- en landschapsbeleid van Flevoland en biedt richtlijnen voor het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden. Het document gaat in op verschillende aspecten van natuurbeheer, waaronder het versterken van ecologische netwerken, het bevorderen van recreatie en de vrijetijdseconomie, en het combineren van functies zoals natuur en gezondheid. Verder behandelt het de rol van de provincie binnen het nationale en Europese natuurbeleid.
- Aanpak Stikstof in Flevoland (2021):** Sinds de PAS-uitspraak van de Raad van State in mei 2019 is de provincie aan de slag gegaan om de stikstofproblematiek in Flevoland voor korte en lange termijn op te lossen. Dat doen ze samen met andere provincies en het Rijk. Ze willen kwetsbare, stikstofgevoelige natuur in Natura2000-gebieden herstellen en beschermen, waarbij overigens stikstofgevoelige natuur buiten N2000 'meelift'.
- Omgevingsverordening (2020):** De regels zijn gesteld met het oog op het borgen dat bij het opsporen en winnen van schaliegas en schalieolie de provinciale belangen niet worden geschaad.
- Uitvoeringsprogramma invasieve exoten Flevoland (2022):** Om verspreiding van en problemen van invasieve exoten te voorkomen of te verminderen heeft de Europese Unie landen verplicht om maatregelen te nemen. De provincies moeten op grond van de Wet natuurbescherming deze verplichting voor een belangrijk deel uitvoeren. Het Uitvoeringsprogramma geeft richting en handvatten voor de provincie en haar gebiedspartners in de wijze waarop we invasieve exoten in Flevoland aanpakken.
- Natuurbeheerplan Flevoland:** In dit plan beschrijft de provincie de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor het beheer van natuurgebieden, landschapselementen en voor agrarisch natuurbeheer inclusief groenblauwe diensten in de provincie. Het plan bevat de begrenzing van de natuurgebieden en agrarische natuurgebieden, met name toegespitst op de internationale biodiversiteitsdoelen en de internationale natuurgerichte agromilieu-, water en klimaatdoelen.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

De provincie streeft naar herstel van de biodiversiteit in de provincie. Hiervoor zijn twee hoofdsporen behoud en versterking van het Natuur Netwerk (inclusief Natura 2000) in Flevoland en de inzet op een natuurinclusieve samenleving in de provincie. De provincie streeft naar 10% groenblauwe dooradering te hebben in 2050, waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is. Dit is ten behoeve van waterkwantiteit en -kwaliteit en versterking van biodiversiteit. Het behoud en versterken van het huidige bos in de provincie is hierbij belangrijk. Zo streeft de provincie naar geen verdere afname van het bosareaal. Bovendien heeft de provincie het doel 1700 hectare extra bos aan te leggen tot 2050. De ambitie is hiervan 1200 hectare in de periode tot 2030 aan te leggen. Eén van de redenen hiervoor is dat extra bos meer koolstof kan vastleggen. Dit helpt Flevoland klimaatbestendiger te maken. Het zal gerealiseerd worden door bos bij te planten in en bij bestaande natuurgebieden, maar ook erfsingels en wegbeplantingen worden benoemd als locaties voor nieuwe bebossing. De bebossing van de hiervoor genoemde locaties zal bovendien ook het landschappelijke identiteit versterken dat zich kent als 'een robuuste indeling in grote eenheden, in samenhang met landbouwkundig gebruik'. Ook voor de bescherming van weide- en akkervogels is verbetering van de groenblauwe dooradering, met landschapselementen en kleurrijke bermen en sloten, cruciaal. Voor de aanpak van invasieve exoten is samenwerken en kennisdelen wezenlijk. De provincie volgt hierin de landelijke strategie.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Natuur en biodiversiteit	Natuurgebieden (Natura2000- en NNN-gebieden)	• Uitvoering bossenstrategie • Voltooiing Nationaal Natuurnetwerk • Vergroting areaal bos en houtopstanden • Instandhouding weide- en akkervogels • Terugdringen van invasieve exoten
	Biodiversiteit	

3.10.2 Huidige situatie

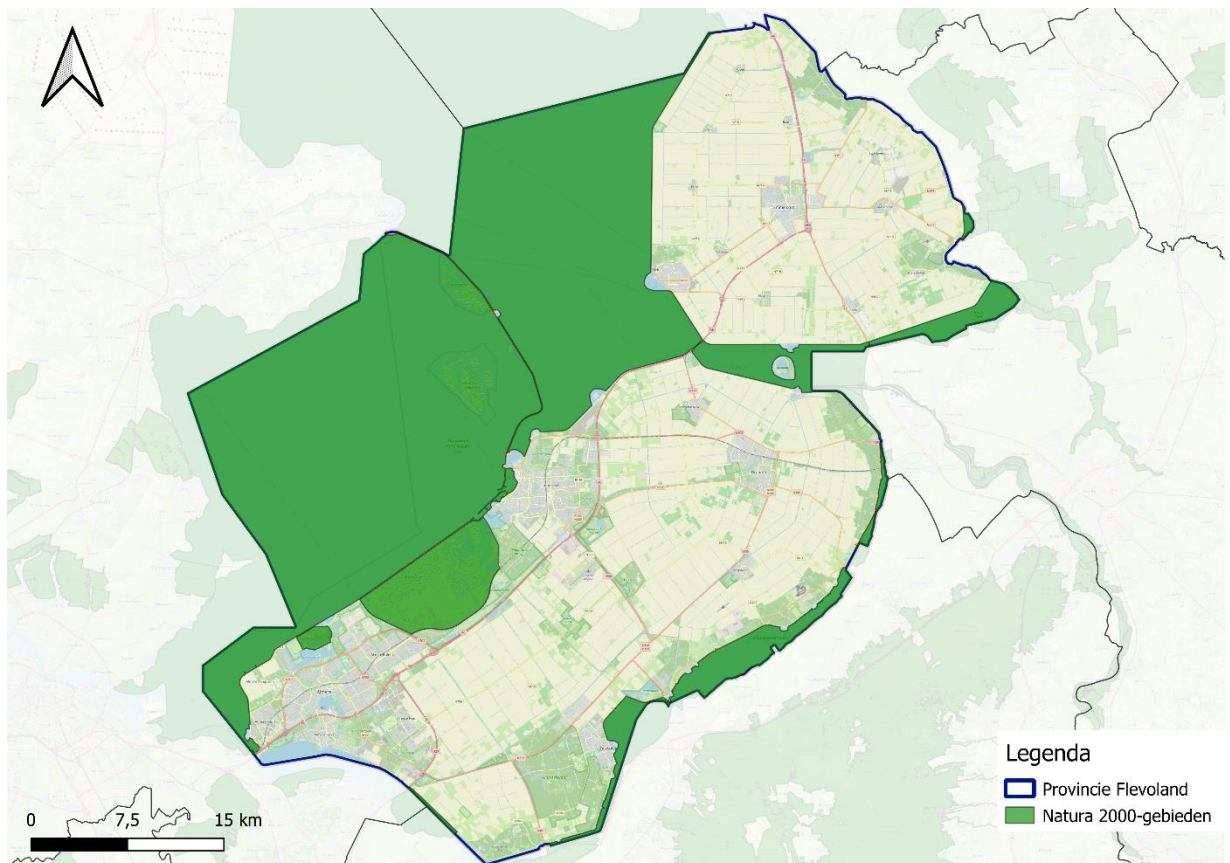
Natuurgebied (Natura2000- en NNN-gebieden)

Natura 2000

In Flevoland hebben de volgende gebieden de status van Natura 2000:

- Eemmeer & Gooimeer Zuidoever
- IJsselmeer
- Ketelmeer & Vossemeer
- Lepelaarplassen
- Markermeer & IJmeer
- Oostvaardersplassen
- Veluwerandmeren
- Vollenhovermeer (onderdeel van de Wieden en Weerribben)
- Zwarte Meer

Het Markermeer, de Oostvaardersplassen, de Lepelaarplassen zijn samen met de Marker Wadden onderdeel van Nationaal Park Nieuw Land.

Figuur 3.37: Natura 2000-gebieden in Flevoland

Voor de Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelen vastgelegd in de Beheerplannen N-2000. De Beheerplannen N-2000 bevatten informatie over de huidige staat van instandhouding. De belangrijkste opgaven zijn per Natura 2000-gebied uiteengezet in onderstaande tabel.

Natura 2000-gebied	Opgaven
Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	• Aanwezigheid van broedgebieden garanderen: Voor de visdief is in de huidige situatie voldoende broedgebied van geschikte kwaliteit in het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever aanwezig. Terugkerend onderhoud van het broedgebied is echter van belang om deze gunstige situatie in stand te houden. Voor deze pionierbroedvogel is daarom de opgave om zandige, predatorvrije en rustige eilandjes te behouden. • Verbeteren voedselbeschikbaarheid: De aantallen slobeenden bereiken recent net wel het gestelde doelaantal, hetgeen suggereert dat de voedselbeschikbaarheid voor de soort in het gebied (zoöplankton en kleine bodemdieren) recent is verbeterd. Ook voor de visdief is er sprake van een afname van de voedselbeschikbaarheid (te weinig kleine vis hoog in de waterkolom). De voedselbeschikbaarheid zal voor beide soorten moeten verbeteren om de doelaantallen te realiseren. Daarnaast geldt voor een aantal vogelsoorten dat de aantallen vogels te laag zijn, terwijl de kwaliteit van het Eemmeer & Gooimeer Zuidoever zelf goed op orde is. Paragraaf 4.6 van het Algemeen Deel behandelt het begrip externe werking en beschrijft waarom voor bepaalde soorten de doelaantallen in het IJsselmeergebied niet bereikt worden.
Ijsselmeer	• Verbetering van de voedselbeschikbaarheid voor watervogels: De slechte spieringstand heeft gezorgd voor een afname van visetende watervogels, zoals dwergmeeuw, fuut, grote zaagbek, nonnetje en sterns (waaronder broedende visdieven, ruiende zwarte sterns en pleisterende reuzensterms). Voor grote zaagbek, zwarte stern en nonnetje is de landelijke staat van instandhouding slecht en de relatieve bijdrage van het Ijsselmeer zeer groot. Voor bodemfauna-

	eters die met name leven van driehoeksmosselen (zoals meerkoet en topper) geldt dat de afname (biomassa en voedingswaarde) van driehoeksmosselen knelpunt vormt. De opgave is een verbetering van voedselbeschikbaarheid voor visetende en bodemfauna etende watervogels te bereiken. • Aanwezigheid van geschikte broedgebieden garanderen: Voor pionierbroedvogels (visdief en bontbekplevier) en moerasbroedvogels (roerdomp, bruine kiekendief, porseleinhoen) is de verwachting dat in de komende beheerplanperiode onvoldoende broedgebied van geschikte kwaliteit in het IJsselmeer aanwezig zal blijven zonder voortdurende beheerinspanning. Bepaalde gebieden (Friese buitenwaarden) zijn toegankelijk voor grondpredatoren. Door successie en verruiging zijn nog nauwelijks kale gronden aanwezig. De moerassen langs de Friese IJsselmeerkust en bij Andijk gaan onder andere in kwaliteit achteruit door verruiging. Ook de schrale natte graslanden hebben zonder beheer te maken met verruiging, waardoor broedgebied van kempaan in potentie achteruit kan gaan. Voor de pionierbroedvogels is er een opgave om zandige, predatorvrije en rustige plekken te behouden en/ of te creëren. Voor de moerasbroedvogels is er een opgave voor uitbreiding van een goede kwaliteit overjarig nat rietland. Voor kempaan als broedvogel is er een opgave voor behoud van schrale natte graslanden. • Rust en ruimte garanderen: Rust is een belangrijke randvoorwaarde voor de slaapplekken van reuzenster en zwarte stern, broedgebied van pionierbroedvogels, moerasbroedvogels, aalscholver en lepelaar en rustende, foeragerende en ruiende eenden. De volgende gebieden zijn verstoringsgevoelig: de Afsluitdijk, Houtribdijk en dijken langs Noord-Holland en Flevoland, De Kreupel, Steile Bank, de Friese waarden en de kust nabij Andijk. In deze gebieden ligt er een opgave om rust te garanderen • Behoud ruigten en zomen, overgangs- en trilvenen en groenknolorchis: Zonder dynamisch en gedifferentieerd maaibeheer vindt successie plaats van 'ruigten en zomen' en 'overgangs- en trilvenen', waardoor de kwaliteit achteruitgaat. De opgave is om door middel van maaibeheer te voorkomen dat successie optreedt. De groenknolorchis is niet meer aanwezig in het gebied. De opgave is om de omstandigheden voor de soort te verbeteren, waardoor herkolonisatie kan plaatsvinden. Voor de wintertaling is er een afname van dynamisch leefgebied, waardoor foerageergebied voor deze soort aan de kleine kant is. Opgave is om de dynamiek in het foerageergebied te herstellen. Dit kan door dynamisch en gedifferentieerd maaibeheer
Ketelmeer & Vossemeer	• Verbetering kwaliteit en omvang rietmoeras voor broedvogels: Door het huidige peilbeheer in combinatie met op commercieel rietsnijden gericht terreinbeheer is het areaal rietmoeras in kwaliteit en omvang gestaag afgenomen. Broedvogels die afhankelijk zijn van grootschalig rietmoeras en/of vitale waterrietzones zoals grote karekiet, roerdomp en porseleinhoen zijn hierdoor de laatste tientallen jaren sterk in aantallen gedaald. Om de populaties van deze soorten in het gebied te handhaven, is het noodzakelijk om het moerasbiotoop te herstellen en uit te breiden. Er dient voldoende, grootschalig rietmoeras te zijn, met voldoende variatie binnen het rietmoeras en voldoende areaal vitaal waterriet. • Garanderen rust en ruimte in de IJsselmonding: Het Ketelmeer nabij de IJsselmonding is van groot belang voor broedende rietvogels en voor ruiende watervogels. De rust en ruimte zijn in dit gebied niet gegarandeerd. Hoewel dit mogelijke knelpunt nog niet tot uiting komt in de aantallen watervogels, is het een mogelijke oorzaak van de matige kwaliteit van het leefgebied van broedende rietvogels. De opgave is om op de meeste kwetsbare locaties de rust te garanderen. • Verbetering beschikbaarheid van voedsel voor vogels: Voor fuut, grote zaagbek, kuifeend, nonnetje en mogelijk aalscholver lijkt de voedselbeschikbaarheid in het Ketelmeer & Vossemeer niet voldoende te zijn om de tot doel gestelde aantallen vogels te kunnen

	dragen. De voedselbeschikbaarheid in de vorm van kleine vis en bodemfauna zal moeten verbeteren om de tot doel gestelde aantallen te realiseren
Lepelaarsplassen	• Rui- en rustplaatsen: Voldoende ruiplaatsen en rustgebieden voor watervogels zoals fuut, ganzen, slobbeend en kuifeend. • Overjarig riet: Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging t.b.v. noordse woelmuis en rietvogels, zoals roerdomp, woudaap, snor en grote karekiet.
Markermeer & IJmeer	• Verbetering van de voedselbeschikbaarheid voor watervogels: De slechte spieringstand en afname van driehoeksmosselen hebben gezorgd voor een afname van visetende en driehoeksmosseletende watervogels (dwergmeeuw, zwarte stern, fuut, grote zaagbek, kuifeend, visdief, brilduiker, tafeleend en nonnetje). Voor de dwergmeeuw en het nonnetje is de landelijke staat van instandhouding slecht en de relatieve bijdrage van het Markermeer & IJmeer groot. De opgave is daarom om de voedselbeschikbaarheid te verbeteren. • Kaal houden rust- en broedgebieden: Hoewel voor vogels die gebruik maken van kale gronden als rust- of broedgebied (visdief en zwarte stern) niet duidelijk is of er in de huidige situatie voldoende voedsel van geschikte kwaliteit in het Markermeer & IJmeer aanwezig is, is ook de blijvende beschikbaarheid van kale of schaars begroeide gronden een punt van zorg. Voor deze soorten is vooral de afwezigheid van grondpredatoren van belang. De visdief is afhankelijk van de instandhouding van de broedgelegenheid op de Hoeckelingsdam en het eiland Ierst. Een essentiële vereiste voor het behoud van de huidige gunstige staat van instandhouding van de visdief en een verbetering van de staat van instandhouding van de zwarte stern is het behoud van het kale karakter op lange termijn door continu duurzaam beheer • Behoud van rust en ruimte in de gebieden: Warder, Hemmeland en Muiderberg liggen belangrijke rui-, rust-, en foerageergebieden voor de brilduiker, kuifeend, meerkoet en nonnetje. In deze gebieden is er momenteel onvoldoende rust, waardoor de gebieden van onvoldoende kwaliteit zijn. De gebieden Gouwzee, kustzone van Muiden en Pampushaven Noord zijn eveneens van belang als rustgebieden voor vogels. Momenteel is in deze gebieden is nog voldoende rust aanwezig, maar als gevolg van verwachte autonome ontwikkelingen kan deze rust niet voor de gehele eerste beheerplanperiode worden geborgd.
Oostvaardersplassen	• Moeraszone: De broedhabitat in de moeraszone staat onder druk door de afname van riet- en moerasvegetatie. Dit wordt veroorzaakt door een hoog vast stuwpeil en een gebrek aan voldoende waterpeildynamiek. Daarnaast dragen begrazing en betreding door ganzen en edelherten bij aan de achteruitgang. De aanwezigheid van de gestippelde rietboorder tast de rietvegetatie verder aan. Het gebrek aan bomen als broedlocaties voor aalscholvers is het gevolg van overmatige bemesting en onvoldoende nieuwe boomgroei. Foerageergebieden worden beperkt door het ontbreken van ondiep water en slikranden, veroorzaakt door het gebrek aan waterpeildynamiek. Troebel water door bodemwoelende vissen, zoals karpers, en een gebrek aan diversiteit in rietvegetaties versterken dit probleem. Het voedselaanbod schiet tekort door een onvoldoende hoeveelheid kleine vis, waterinsecten en insecten. Dit wordt veroorzaakt door de dominantie van karpers, beperkte peildynamiek en gebrekkige connectiviteit tussen habitats, wat de ecologische balans verstoort. • Grazige deel: De broedhabitat in het grazige deel gaat achteruit door overmatige begrazing en een gebrek aan waterpeildynamiek, wat leidt tot een afname van riet- en ruigtevegetatie. Foerageergebieden schieten tekort door het ontbreken van geïnundeerde graslanden en structuurrijke graslanden met elementen zoals ruigtes en struweel. Daarnaast is er onvoldoende helder water met jonge vis in poelen en

	sloten. Het voedselaanbod is ontoereikend door een gebrek aan muizen, insecten en kleine vogels. Dit wordt veroorzaakt door eenzijdig graslandbeheer en intensieve begrazing, wat de biodiversiteit in het gebied beperkt.
Veluwerandmeren	• Vergroting en verbetering leefgebied broedende moerasvogels: Door het huidige peilbeheer in combinatie met op commercieel rietsnijden gericht terreinbeheer is het areaal rietmoeras in kwaliteit en omvang gestaag afgenomen. Broedvogels die afhankelijk zijn van grootschalig rietmoeras en/of vitale waterrietzones zoals grote karekiet en roerdomp zijn hierdoor de laatste tientallen jaren sterk in aantallen gedaald. Om de populaties van deze soorten in het gebied te handhaven, is het noodzakelijk om het moerasbiotoop te herstellen en uit te breiden. Er dient voldoende, grootschalig rietmoeras te zijn, met voldoende variatie binnen het rietmoeras en voldoende areaal vitaal waterriet. • Voedselprobleem en/of gebrek aan rust voor watervogels open water: Het voortzetten van het tot dusver succesvol gebleken waterkwaliteitsbeheer zal de borging moeten bieden voor het geschikt maken en houden van de kwaliteit en draagkracht van het open water van de Veluwerandmeren voor de verschillende soorten watervogels die leven van bodemfauna en kleine vis. De verwachting is dat dit voor de 1e beheerplanperiode zal gaan lukken. Minstens even belangrijk voor deze groep van vogels is het om bij een toenemende recreatiedruk, gepaard gaande met structurele seizoensverlenging bij veel van de activiteiten, voldoende rust in het gebied te blijven garanderen.
Vollenhovermeer	• Fosfaatreductie in oppervlaktewater: Er moet actie worden ondernomen om de fosfaatbelasting in het water te verminderen. Hoge fosfaatgehalten bedreigen de instandhoudingsdoelen, zoals de ontwikkeling van habitattypen. Specifieke maatregelen worden gericht op de belangrijkste inlaatpunten, met een doelstelling om de fosfaatconcentraties terug te brengen tot 0,05 mg/l bij inlaatlocaties. • Verbetering van het leefgebied van de grote karekiet: Het doel is om de leefomgeving te herstellen, met focus op het ontwikkelen van rietkragen en het beschermen tegen vraat door herbivore vogels. In het Vollenhovermeer worden maatregelen getroffen om rietvelden te ondersteunen. • Bestrijding van invasieve exoten: Dit omvat de bestrijding van invasieve waterplanten en de aanpak van soorten zoals de Amerikaanse rivierkreeft, die habitats aantast. Monitoring en gerichte verwijdering zijn hierin belangrijk
Zwarte Meer	• Vergroting en verbetering leefgebied broedende moerasvogels: Door het huidige peilbeheer in combinatie met op commercieel rietsnijden gericht terreinbeheer is het areaal rietmoeras in kwaliteit en omvang gestaag afgenomen. Broedvogels die afhankelijk zijn van grootschalig rietmoeras en/of vitale waterrietzones zoals grote karekiet, roerdomp, purperreiger, snor, rietzanger en porseleinhoen zijn hierdoor de laatste tientallen jaren sterk in aantallen gedaald. Om de populaties van deze soorten in het gebied te handhaven, is het noodzakelijk om het moerasbiotoop te herstellen en uit te breiden. Er dient voldoende, grootschalig rietmoeras te zijn, met voldoende variatie binnen het rietmoeras en voldoende areaal vitaal waterriet vooral langs de rand met het ondiepe water. • Herstel en uitbreiding van 'glanshaver- en grote vossenstaartheuvels': Om het behoud van het habitatype 'glanshaver- en grote vossenstaartheuvels' te garanderen zal het areaal hersteld en uitgebreid moeten worden. Om de kwaliteitsverbetering te realiseren zal het beheer gericht worden op uitbreiding van de typische soort wilde kievitsbloem. • Verbeteren voedselbeschikbaarheid wintertaling en pijlstaart: Om een groter aantal wintertalingen en pijlstaarten in het gebied te kunnen herbergen zal de voedselbeschikbaarheid vergroot moeten worden. Ze vinden voedsel in waterplantvelden, oeverbegroeiing en pioniersvegetaties.

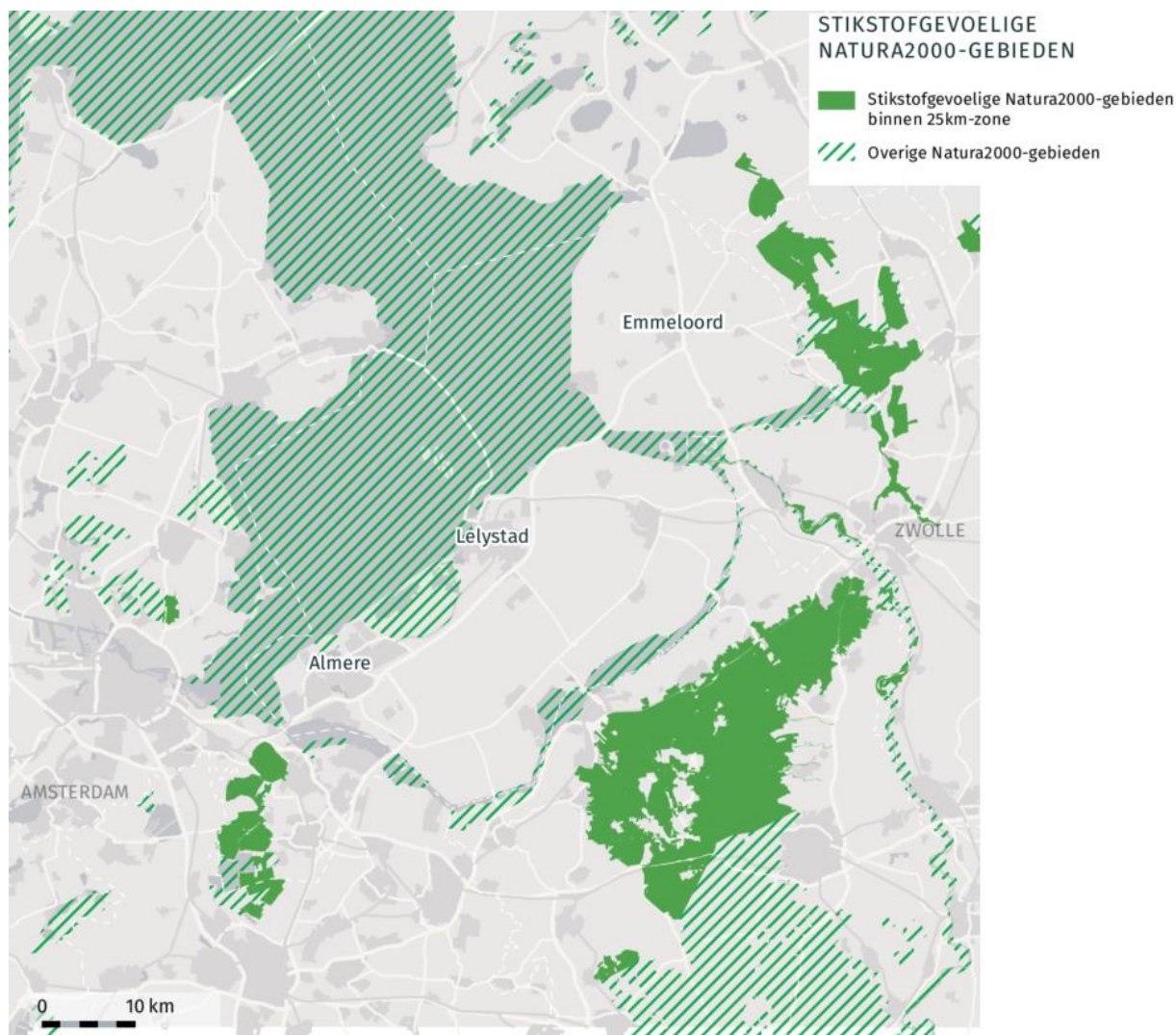

Stikstofdepositie

Flevoland heeft zelf geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Wel liggen enkele van deze gebieden nabij de provinciegrenzen, zoals de Rottige Meenthe & Brandemeer (Friesland), De Wieden en Weerribben (Overijssel), de Veluwe (Gelderland) en het Naardermeer (Noord-Holland). Hoewel Flevoland geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden heeft, ondervindt de natuur in de provincie wel negatieve gevolgen van een overmaat aan stikstofdepositie.

Stikstofdepositie heeft een vermestende werking op de bodem, waardoor soorten die goed gedijen bij hoge stikstofniveaus (zoals bramen, brandnetels en gras) de overhand krijgen. Hierdoor worden zeldzame en kwetsbare plantensoorten, zoals wilde orchideeën, verdrongen. Dit heeft een domino-effect op het ecosysteem, omdat dieren en insecten die afhankelijk zijn van deze specifieke vegetatietypen geen geschikt voedsel of leefomgeving meer vinden. Dit leidt tot een afname van biodiversiteit in het Flevolandse landschap en de natuur.

Flevoland zet zich actief in om stikstofdepositie op omliggende stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden te verminderen. Deze reductie in stikstofemissie heeft niet alleen een positief effect op de natuur in deze beschermde gebieden, maar draagt ook bij aan een gezonder en gevarieerder ecosysteem binnen de provincie zelf.

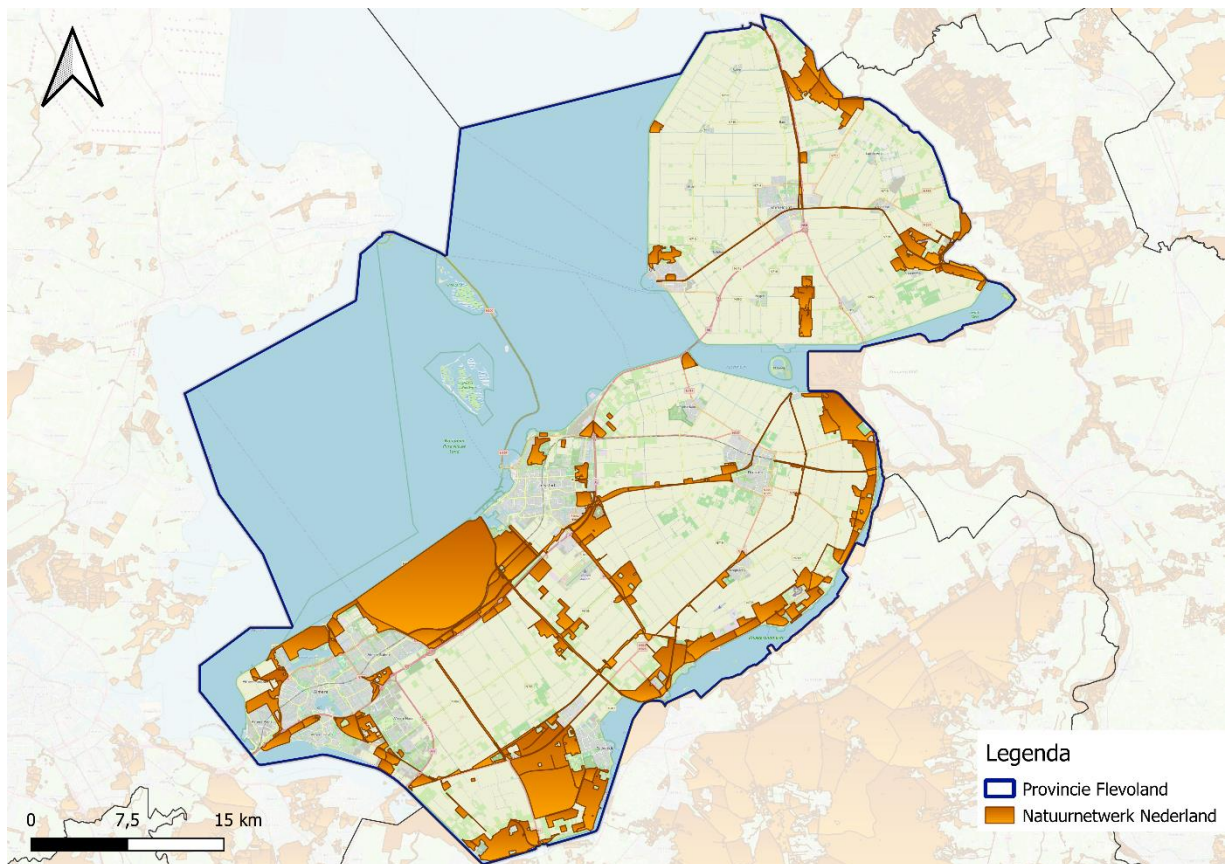
Figuur 3.38: Stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

Natuurnetwerk Nederland

De natuurnetwerk Nederland (NNN) gebieden van Flevoland bestaan uit de Natura 2000-gebieden, overige beschermde natuurgebieden en ecologische verbindingzones. De doelstelling van het NNN is om

natuurgebieden met elkaar te verbinden. Soorten hebben dan de mogelijkheid om zich te verspreiden en voort te planten, wat ten goede komt aan de biodiversiteit. De begrenzing van het Nationaal Natuurnetwerk van Flevoland is vastgelegd in de Omgevingsverordening Flevoland.

Figuur 3.39: Natuurnetwerk Flevoland in de provincie

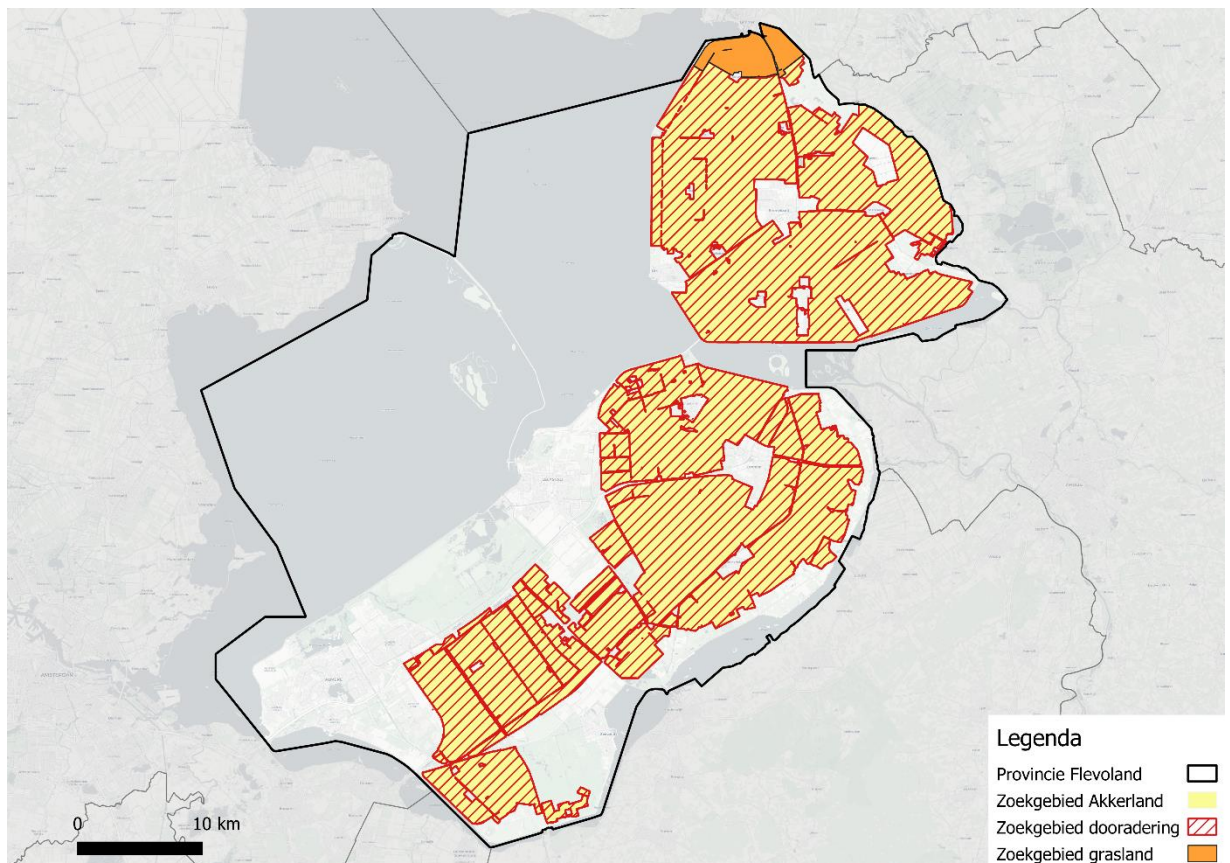
De provincie Flevoland heeft de taakstelling om het NNN vóór 2027 af te ronden. Voor Flevoland resteert er nog een opgave van 104,5 hectare om in te richten. Dit project is in uitvoering.

Biodiversiteit

Weide- en akkervogelgebieden

In Flevoland wordt een onderscheid gemaakt tussen weidevogelgebieden en akkervogelgebieden die vallen onder de regeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb-leefgebieden). Het leefgebied open grasland richt zich op het behoud van weidevogels (kievit, grutto, scholekster). Het leefgebied open akkerland richt zich op akkervogels (grauwe kiekendief, veldleeuwerik, patrijs). In de ANLb-leefgebieden ontvangen agrariërs een subsidie voor het weidevogel- en akkervogelbeheer. Daarnaast zijn er overige kansrijke gebieden voor weidevogels waarvoor sprake is van vrijwillig weidevogelbeheer.

De populatie van verschillende weide- en akkervogels in Flevoland neemt af. Sinds 1990 zijn enkele weidevogelpopulaties (grutto, scholekster) en akkervogelpopulaties (veldleeuwerik) met meer dan 50% afgenomen (zie afbeelding). Via het Meetnet Agrarische Soorten en het subsidiestelsel natuur en landschap worden de aantallen en verspreiding van akkerbroedvogels respectievelijk weidevogels gemonitord. De agrarische zoekgebieden zijn in onderstaande afbeelding weergegeven.

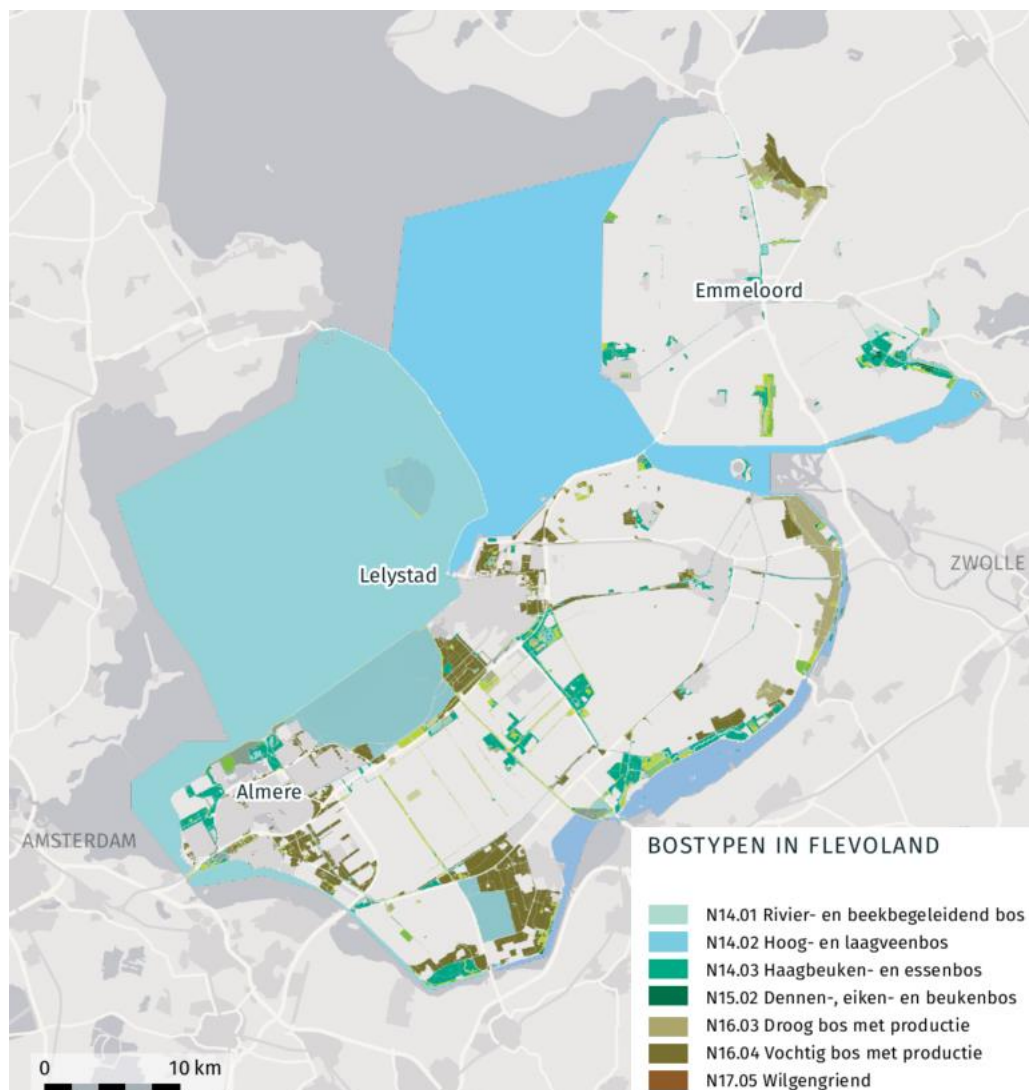
Figuur 3.40: ANLb-leefgebieden

De ANLb-leefgebieden maken geen deel uit van het Nationaal Natuurnetwerk Flevoland.

Bos en houtopstanden

De Flevolandse bossen hebben een unieke ontstaansgeschiedenis, waardoor er in Nederland en daarbuiten nauwelijks vergelijkbare bossen te vinden zijn. Ongeveer 55% van de 17.000 hectare bossen in Flevoland groeit op lichte zeekleigronden. Het bosgebied beslaat ongeveer 12% van het provinciale landoppervlak en 4,6% van het landelijke bosareaal. In Flevoland bestaat meer dan de helft van de totale hoeveelheid natuur op land uit bos.

In 2020 stelden de rijksoverheid en de provincies samen het doel vast om vóór 2030 37.400 hectare nieuw bos aan te leggen, wat een toename van 10% van het bosareaal betekent. In lijn met dit nationale doel heeft Flevoland in haar provinciale bossenstrategie vastgelegd dat het vóór 2050 1.700 hectare nieuw bos wil realiseren, waarvan 1.200 hectare vóór 2030. Hiervan zal ongeveer 135 ha binnen het NNN vallen. Centraal staan de bescherming, herstel, ontwikkeling, en duurzame benutting van het Flevolandse bosareaal, met als doel onder andere het vastleggen van koolstof, het bevorderen van biodiversiteit, het creëren van een aantrekkelijk landschap en het verbeteren van de leef- en werkomgeving.

Figuur 3.41: Bostypen in Flevoland

Veel dier- en plantensoorten zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van bos. De bossen herbergen grote aantallen broedvogels, waaronder 'icoonsoorten' als de zeearend, maar ook diverse soorten die op landelijke schaal achteruitgaan, zoals de zomertortel en zanglijster. Daarnaast zijn de bossen leefgebied van bijzondere insecten, varens en paddenstoelen. Van alle landecosystemen dragen bossen het meeste bij aan de vastlegging van CO₂ (60%)³⁹. Tevens hebben de bossen vanouds een economische functie. In een circulaire economie is het duurzaam benutten en gebruik maken van houtproducten in Flevoland essentieel. De potentiële bijdrage van Flevoland is hierin substantieel door de hoge jaarlijkse bijgroei.

Invasieve exoten

Op steeds meer plekken in Flevoland worden planten en dieren gesignaleerd die hier van nature niet thuishoren, zoals de reuzenbereklauw, Japanse duizendknoop, wasbeerhond en rosse stekelstaart. Dit zijn exoten of uitheemse soorten. Sommige van deze soorten vermeerderen zich snel en verdringen inheemse soorten die uiteindelijk verdwijnen uit Flevoland. Invasieve exoten vormen daarmee een bedreiging voor de biodiversiteit. Ook kunnen invasieve exoten gezondheidsklachten veroorzaken (zie gezonde en veilige leefomgeving) of economische schade toebrengen aan de infrastructuur (klimatschade). Om verspreiding van en problemen met invasieve soorten te voorkomen of te verminderen heeft de Europese Unie landen verplicht om maatregelen te nemen. Flevoland heeft een 'Uitvoeringsprogramma invasieve exoten' vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma geeft richting en handvatten voor de provincie en haar gebiedspartners in de wijze waarop we invasieve exoten

³⁹ Bossenstrategie provincie Flevoland (februari 2021)

in Flevoland aanpakken. In bijlage A van het uitvoeringsprogramma is een lijst opgenomen van meer dan 30 invasieve soorten (planten, vogels, insecten, vissen, zoogdieren) die zich in Flevoland hebben gevestigd⁴⁰.

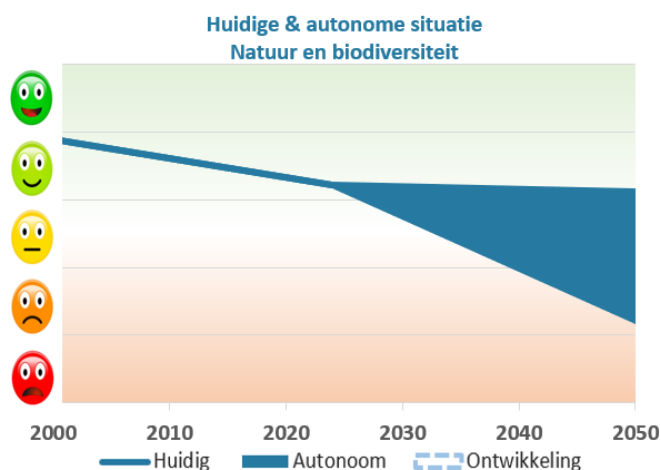
3.10.3 Trends en ontwikkelingen

- **Beheersing van invasieve exoten:** De opmars van invasieve soorten zoals de Japanse duizendknoop en reuzenbereklaauw vormt een groeiend probleem voor de biodiversiteit en infrastructuur. Er zal meer focus komen op preventie en bestrijding van deze soorten.
- **Klimaatadaptatie van natuurgebieden:** Natuurgebieden zullen steeds meer moeten worden aangepast aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals droogte en verlies van biodiversiteit, wat vraagt om innovatieve beheermethodes.

3.10.4 Beoordeling referentiesituatie

De natuur en biodiversiteit in Flevoland staan onder druk, ondanks diverse beschermingsmaatregelen. Veel Natura 2000-gebieden, zoals de Oostvaardersplassen, hebben moeite om hun instandhoudingsdoelen te halen. Vooral de populatie van verschillende vogelsoorten neemt af. Weide- en akkervogelpopulaties zijn sinds 1990 drastisch gedaald, soms met meer dan 50%. Daarnaast vormen invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en reuzenbereklaauw een toenemende bedreiging voor de lokale biodiversiteit. De bossen, waaronder het Horsterwold, leveren wel een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit en CO₂-opslag, maar staan ook onder druk door milieuveranderingen. De stikstofdepositie heeft impact op de Flevolandse natuur en op de aangrenzende Natura 2000-gebieden. De toekomst van natuur en biodiversiteit in Flevoland ziet er gemengd uit. Hoewel de provincie plannen heeft om tegen 2050 grote stappen te zetten, zoals de aanleg van 1700 hectare extra bos en 10% groenblauwe dooradering, blijven er grote uitdagingen. De afname van weide- en akkervogelpopulaties en het verlies van biodiversiteit zijn trends die moeilijk omkeerbaar lijken zonder drastische veranderingen in landbouwmethoden, stikstofreductie en natuurbeheer. Bovendien zullen klimaatverandering en de opmars van invasieve soorten, zoals de Japanse duizendknoop, zich waarschijnlijk verder doorzetten, wat extra druk zal uitoefenen op de natuur.

Ondanks de toegenomen focus op bosuitbreiding en ecologische verbindingen, bestaat het risico dat deze maatregelen onvoldoende zijn om de negatieve effecten van milieuvervuiling, verstedelijking en droogte tegen te gaan. Invasieve exoten kunnen tegen 2050 een nog grotere bedreiging vormen voor de lokale flora en fauna, en het herstel van kwetsbare vogelsoorten blijft onzeker.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige	• Hoewel de natuurgebieden in Flevoland goed beschermd en ontwikkeld zijn, is de biodiversiteit de afgelopen 25 jaar wel

⁴⁰ 'Uitvoeringsprogramma invasieve exoten Flevoland', december 2022.

Situatie	achteruitgegaan door landbouwintensivering, verstedelijking en klimaatverandering. De natuur in Flevoland staat onder druk door verschillende factoren zoals stikstofdepositie, de afname van weiden en akkervogels, en de opmars van invasieve exoten. Stikstofdepositie heeft negatieve effecten op de bodem, wat leidt tot vermessing en verdringing van zeldzame plantensoorten door soorten die beter gedijen bij hoge stikstofniveaus. Vogels zoals de grutto en de scholekster, die van groot belang zijn voor de biodiversiteit, vertonen een sterke achteruitgang. Tegelijkertijd neemt de aanwezigheid van invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en reuzenbereklaauw toe, wat leidt tot een verdere afname van de biodiversiteit en verstoring van het ecosysteem. • Gelet op bovenstaande factoren wordt de huidige situatie als neutraal beoordeeld.
Autonome ontwikkeling	• Zonder ingrijpen van de provincie zullen de negatieve trends zich verder doorzetten. De stikstofdepositie blijft een belangrijke bedreiging voor de natuur, met de afname van vogelpopulaties als gevolg. Invasieve exoten zullen zich blijven verspreiden, wat de lokale flora en fauna verder onder druk zet. De autonome ontwikkelingen wijzen op een voortzetting van de achteruitgang van de natuur zonder aanvullende maatregelen. • Gelet op het ontbreken van ingrijpen worden de autonome ontwikkelingen als negatief beoordeeld.
Bandbreedte	• Er zijn mogelijkheden om de situatie te verbeteren, bijvoorbeeld door het realiseren van de plannen voor bosaanleg en ecologische verbindingzones. Als de provincie Flevoland de gestelde doelen voor 2050 haalt, kan de biodiversiteit herstellen en kan er meer ruimte worden geboden aan kwetsbare soorten. Dit vereist echter een intensieve aanpak, waaronder het reduceren van stikstofemissies, het herstel van natuurgebieden en het actief bestrijden van invasieve exoten. • Gelet op de afhankelijkheid van de maatregelen betreft de bandbreedte tussen zeer negatief en licht positief

3.11 Ruimtelijke kwaliteit

3.11.1 Inleiding, beoordelingskader en beleid

Inleiding

Voor ruimtelijk kwaliteit bestaat geen eenduidige definitie. Een definitie van ruimtelijke kwaliteit is de mate waarin er tegemoet wordt gekomen aan de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde van verschillende belangen (economisch, sociaal, ecologisch) bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze definitie is complex en leent zich minder gemakkelijk voor een beschrijving van de ruimtelijke kwaliteit van Flevoland. Voor Flevoland is gekozen voor een uitwerking van ruimtelijke kwaliteit op basis van de bouwstenen kernkwaliteiten landschap, cultureel erfgoed en archeologische/aardkundige monumenten.

Beleid

- **Conceptontwerp Flevolands Programma Landelijk Gebied (2023):** Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft het Rijk de twaalf provincies gevraagd een FPLG op te stellen. In het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) zijn de hoofddoelen herstel van de biodiversiteit in combinatie met een toekomstbestendige landbouw. Dit beleidsstuk dient zowel als programma als uitvoering.
- **Bossenstrategie provincie Flevoland:** De provincie is politiek bestuurlijk verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) kwaliteit van het buitengebied en voor het behoud van het areaal van de houtopstanden

die zich in dit buitengebied bevinden. Daarom is besloten de landelijke strategie verder uit te werken in een Flevolandse strategie. Ze zal fungeren als het beleidskader voor het Flevolandse bos.

- **Regionale Adaptatiestrategie (2023):** In deze Regionale Adaptatiestrategie Flevoland legt de provincie vast wat de ambities en strategieën van een klimaatadaptief Flevoland zijn. Het doel is het samenwerkingsnetwerk op het gebied van klimaatadaptatie verstevigen en (bestuurlijk) uitbreiden.
- **Bouwstenennotitie Flevoland natuurinclusief (2023):** Een uitvoeringsprogramma naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten – aangenomen op 28 april 2021 – die het College van Gedeputeerde Staten heeft opgedragen om biodiversiteit als uitgangspunt van provinciaal beleid te nemen. Deze bouwstenennotitie geeft hier invulling aan. Omvat vijf opgestarte natuurbeleidstrajecten, natuurinclusieve doorontwikkeling naar invulling van de motie en hoe dit gezamenlijk met partners behaald kan worden.
- **Flevoland verrassend groen (2023):** Dit beleidsstuk bespreekt het natuur- en landschapsbeleid van Flevoland en biedt richtlijnen voor het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden. Het document gaat in op verschillende aspecten van natuurbeheer, waaronder het versterken van ecologische netwerken, het bevorderen van recreatie en de vrijetijdseconomie, en het combineren van functies zoals natuur en gezondheid. Verder behandelt het de rol van de provincie binnen het nationale en Europese natuurbeleid.
- **Programma Landschap van de Toekomst:** Visie, ambities, handvatten en uitvoeringsprogramma voor hoge ruimtelijke kwaliteit in Flevoland. Het is, sinds de aanleg van de polder, het eerste integrale document op regionaal-provinciaal niveau dat de kwaliteiten van Flevoland in beeld brengt en visies en ambities schetst voor de toekomst.
- **Erfgoedprogramma Flevoland, Erfgoed van de Toekomst:** In het erfgoedprogramma geeft de provincie aan welk beleid ze voeren om erfgoed te beschermen en verrijken, en hoe ze erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor ruimtelijke transformaties. Het is daarmee uitvoeringsbeleid en een uitvoeringsprogramma in één.
- **Bodematlas (Duurzaam gebruik ondergrond):** Actuele (bodem-) informatie voor de adequate ordening en duurzaam gebruik van de ondergrond.
- **APPENDIX: Handboek kernkwaliteiten Flevoland:** In het handboek beschrijft de provincie de kenmerken en kwaliteiten van het Flevolandse landschap. Dit heeft de provincie uitgewerkt in 24 kernkwaliteiten: de bouwstenen voor een hoge ruimtelijke kwaliteit van het landschap van de toekomst.

Hoofdpijnen beleidsdoelstelling

Na 2030 is Flevoland nog steeds de kroon op de Nederlandse poldertraditie. Het toont waar Nederland groot in is: land maken uit water en hierin een samenleving tot bloei laten komen. De eigenzinnige schoonheid van de oorspronkelijke opzet van de polders wordt nog steeds gekoesterd. Zo wil de provincie meer bekendheid geven aan de inpolderingsgeschiedenis door verhalen van eerste polderpioniers en oude Zuiderzeevissers vast te leggen. Ook fysieke documenten en materialen worden opgespoord om de geschiedenis van de provincie vast te leggen. Daarnaast geeft de provincie aan dat het opbouwen van cultureel erfgoed, juist voor de jonge provincie, heel waardevol is. Hierbij is het wel belangrijk dat het bieden van ruimte aan niet-agrarische activiteiten in het landelijk gebied niet leidt tot hindering van bestaande activiteiten en functies en niet leidt tot verstedelijking van het landelijk gebied. Tenslotte staat de provincie ook bekend om zijn scheepswrakken en bijzondere vindplaatsen uit de prehistorie, de jagers/verzamelaars en eerste boeren. Er wordt een monitoringsprogramma opgestart om de conserveringstoestand van de scheepswrakken die nog in de bodem liggen te volgen en te onderhouden.

Beoordelingskader

Thema	Aspect	Doelbereik
Ruimtelijke kwaliteit	Landschappelijke waarden	

	Cultureel erfgoed	• Behoud en bescherming kernkwaliteiten Flevolands landschap • Behoud/bescherming cultureel erfgoed • Zorgvuldig en efficiënt ruimtegebruik
	Archeologische monumenten	

3.11.2 Huidige situatie

Landschappelijke waarden

Het landschap van Flevoland kent drie polders met elk een eigen concept, casco, schaal, karakter, sfeer en beleving. Dit landschap is steeds in beweging. Nieuwe ruimtelijke opgaven moeten worden ingepast in het bestaande landschap. Om grip te houden op de ruimtelijke kwaliteit bij huidige en toekomstige opgaven zijn kernkwaliteiten van het landschap geïdentificeerd. Kernkwaliteiten zijn 'de onderscheidende, karakteristieke en waardevolle elementen in het landschap. Het zijn de cruciale bouwstenen voor de identiteit en ruimtelijke kwaliteit van het landschap van Flevoland' (Programma Landschap van de Toekomst, provincie Flevoland, 2021).

Voor de kernkwaliteiten van het landschap zijn er zes hoofdcategorieën:

- Waterbouwkundig bouwwerk: het fundament, de oorsprong en het DNA van de polders van Flevoland. Het is het belangrijkste symbool van de inpolderingstraditie.
- Hoofdstructuur per polder: voor elk van de drie polders is een ruimtelijk concept bedacht met een kenmerkende hoofdstructuur.
- Maaiveld: het maaiveld is te lezen als een rationele lappendeken van akkers en weiden, met een grote diversiteit aan teelten en landgebruik.
- Beplantingsstructuren: een samenhangend hiërarchisch raamwerk van lanen, singels en aaneengesloten boscomplexen als tweede laag in het landschap.
- Infrastructuur: de infrastructuur is ontworpen als een hiërarchisch systeem van wegen. De entrees tot de polders bestaan uit infrastructuur.
- Oud land in nieuw land: het contrast tussen het rationele polderlandschap en elementen als oude eilanden, havenhoofden en kustlijnen heeft een grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde.

Elke hoofdcategorie bestaat uit meerdere kernkwaliteiten, ruimtelijke bouwstenen. In onderstaande tabel zijn deze samengevat.

Hoofdcategorieën	Kernkwaliteiten
Waterbouwkundig bouwwerk	1.Dijkzones 2.Gemalen en sluizen 3.Hoofdwaterwegen 4.IJsselmeer en Markermeer 5.Randmeren 6.Marker Wadden
Hoofdstructuur per polder	7.Dorpenring en assenkruis in de Noordoostpolder 8.Netwerk van polderparkwegen in Oostelijk Flevoland 9.Poldercarré en Vogelweg in Zuidelijk Flevoland
Maaiveld	10.Openheid en Mondriaanlandschap 11.Natuurlijke hoogtes en laagtes 12.Poldernatuur
Beplantingsstructuren	13.Lanen en singels 14.Erfbeplanting 15.Aaneengesloten boscomplexen 16.Stads- en dorpsbossen 17.Elzenhagen bij fruitteeltpercelen
Infrastructuur	18.Polderentrees 19.Geësceneerde wegen 20.Spoorlijn Oostvaardersplassen
Oud land in nieuw land	21.Urk 22.Schokland (UNESCO Werelderfgoed) 23.Grens (dijk) tussen oud en nieuw land in de Noordoostpolder 24.Havenhoofden aan de voormalige Zuiderzee

Kernkwaliteiten per polder

Elke polder heeft onderscheidende landschappelijke kwaliteiten.

Noordoostpolder	In de Noordoostpolder staan de consequente concentrische opbouw en het assenkruis centraal. Als ruimtelijke drager van de polder is de dorpenring inclusief de begeleidende beplanting van grote waarde. De boerenerven, arbeidershuisjes, dorpen en de stad zijn op een logische wijze met elkaar verbonden. Een fijnmazig netwerk van verschillende landschapselementen zorgt hierin voor samenhang.

Oostelijk Flevoland	In Oostelijk Flevoland is een landschap ontstaan met een geheel ander karakter. Het is een systeem van vaarten en gemalen. Naar het midden toe is een zorgvuldig ontworpen netwerk van polderparkwegen gerealiseerd. Aan de randen van de polder zijn randbossen aangelegd, die als groene horizon fungeren en een natuurlijke overgang vormen tussen het agrarische land en de omliggende wateren.
Zuidelijk Flevoland	Voor Zuidelijk Flevoland is onderscheidend een aantal grote landschappelijke eenheden die allemaal een eigen identiteit en kwaliteit hebben. Kenmerkend zijn de grote afmetingen van elke eenheid: Oostvaardersplassen, Hosterwold, Almere meerkernige stad. In dit gebied is ook het carre gelegen, bestaande uit monumentale lanen en een open middengebied. Daarnaast bevindt ook de Zuidlob zich hier. Dit betreft een open agrarisch gebied met uitgestrekte akkerbouwvelden, kenmerkend voor de polder. Het vormt een aparte landschappelijke eenheid binnen zuidelijk Flevoland. In dit gebied bevindt zich het Prinses Alexia Windpark, ook wel bekend als Windpark Zuidlob, met 36 windturbines.
IJsselmeer en Markermeer	Het blauwe hart van Nederland kenmerkt zich door grootschalige openheid. De stedelijke waterfronten van het oude land en de nieuwere waterfronten van Flevoland vormen een serie. De Marker Wadden is de meest recente toevoeging aan het waterbouwkundig bouwwerk, een voorbeeld van Building with Nature.

Cultureel erfgoed

Het cultureel erfgoed bestaat uit de door de mens gemaakte sporen uit het verleden die de moeite waard worden gevonden om te bewaren, te beheren en door te geven aan de volgende generatie. Naast archeologie en gebouwde monumenten kunnen ook ensembles, immaterieel erfgoed, mobiel erfgoed, museale collecties, landschapskunst, cultuurlandschap en groene elementen hieronder vallen⁴¹.

Flevoland is het pronkstuk van de Nederlandse geschiedenis en weerspiegelt de voortdurende strijd tegen het water. Het grootschalige Zuiderzeeproject, dat leidde tot de drooglegging van de Flevopolders, markeert een belangrijk hoofdstuk in de Nederlandse geschiedenis van waterbeheer en landwinning. Het door ingenieur Cornelis Lely bedachte project begon met de aanleg van de Afsluitdijk in 1932, waarna de polders stap voor stap drooggelegd werden. Deze technologische prestatie is een belangrijk stuk van de cultuurhistorie dat de invloed van het water en de menselijke ingrepen op het landschap toont. Een bijzonder voorbeeld van deze strijd is Werelderfgoed Schokland, gelegen in Flevoland. Ooit een eiland in de Zuiderzee, werd Schokland door de drooglegging uiteindelijk verbonden met het vasteland en is het nu een symbool van de ingenieuze Nederlandse aanpak van waterbeheer. Het toont zowel de historische rol van water in het landschap als de technologische vindingrijkheid die de basis vormt voor het gehele Zuiderzeeproject.⁴²

Monumenten zoals het Gemaal Wortman in Lelystad, een van de eerste gemalen die de Flevopolder droog hield, en de vele dijken, zoals de Oostvaardersdijk, zijn concrete herinneringen aan de enorme inpolderingsinspanningen. Deze gemalen en dijken functioneren nog steeds en maken deel uit van een wereldwijd erkend waterbeheersysteem dat Nederland beschermt tegen overstromingen.

De steden in Flevoland vormen een belangrijk aspect van het cultureel erfgoed van de provincie. Lelystad en Almere zijn ontworpen als geheel nieuwe steden in de drooggelegde polders en weerspiegelen moderne stedenbouwkundige en architectonische principes uit de 20e eeuw. Lelystad werd ontworpen volgens het concept van een “stad op menselijke maat”, met wijken die functioneren als zelfstandige eenheden binnen de stad. Almere is beroemd om zijn experimentele wijken, zoals de Regenboogbuurt, waar kleurrijke woningen en innovatieve architectuur een breed scala aan ontwerpstijlen vertegenwoordigen. Deze stedenbouwkundige ontwerpen maken deel uit van Flevolands moderne erfgoed en tonen de evolutie van naoorlogse woningbouw in Nederland.

Daarnaast is de Noordoostpolder aangewezen als een van de dertig wederopbouwgebieden van nationaal belang. Dit benadrukt de unieke waarde van de regio in de wederopbouwperiode na de Tweede Wereldoorlog. Binnen deze context is het dorp Nagele bijzonder opmerkelijk. Nagele werd ontworpen als een modeldorp met een strikte, functionele opzet en is een voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur uit die tijd. Het dorp heeft zijn oorspronkelijke structuur en uitstraling grotendeels behouden, wat bijdraagt aan de cultuurhistorische waarde van de Noordoostpolder.

⁴¹ Flevoland: Erfgoed van de Toekomst (2019)

⁴² Ven, G.P. van de (2016). *Man-made Lowlands: History of Water Management and Land Reclamation in the Netherlands*. Uitgeverij Matrijs.

Bovendien loopt er momenteel een initiatief genaamd Post65-erfgoed, gericht op de architectuur en stedenbouw van na 1965. Dit project onderstreept de voortdurende aandacht voor en waardering van Flevolands moderne erfgoed.

De provincie gaat een nieuwe cultuurhistorische waardenkaart participatief ontwikkelen. De cultuurhistorische waardenkaart verbeeldt de omgevingswaarden en kernkwaliteiten van de provincie. Dit zijn de kwaliteiten die essentieel zijn voor 'Het Verhaal van Flevoland'. Het gaat hierbij om gebouwd erfgoed, cultuurlandschap, archeologie en aardkundige waarden.

Archeologische monumenten

Ondanks de moderne geschiedenis van Flevoland heeft het gebied ook een lange prehistorische en maritieme geschiedenis, die verrassend naar voren kwam na de drooglegging. De poldergrond herbergt een van de grootste verzamelingen archeologische vondsten van Nederland, waaronder scheepswrakken en vindplaatsen van prehistorische bewoning.

De scheepswrakken die in Flevoland zijn ontdekt, variëren van vissersboten tot handelsschepen uit de middeleeuwen tot de drooglegging van de polders. Door de drooglegging zijn meer dan 435 scheepswrakken aangetroffen, waarvan een groot deel afkomstig is uit de periode dat de Zuiderzee een belangrijk maritiem knooppunt was. Deze wrakken, gevonden onder lagen poldergrond, zijn uitzonderlijk goed bewaard gebleven door de zuurstofarme omstandigheden. De ontdekking van deze schepen levert belangrijke informatie op over de geschiedenis van de Nederlandse maritieme handel en de rol van de Zuiderzee in de economie van de Lage Landen.

Naast maritiem erfgoed heeft de polder ook verrassende prehistorische vondsten blootgelegd. Opgravingen hebben sporen van menselijke bewoning uit de Steentijd en Bronstijd aangetoond, met vuurstenen werktuigen, potten, en zelfs resten van woningen. Deze vondsten tonen aan dat het gebied al duizenden jaren voor de inpoldering bewoond was, toen het deel uitmaakte van een rivierdelta. Archeologische projecten zoals de opgravingen in Swifterbant hebben belangrijk bewijs geleverd van vroege landbouwgemeenschappen in het gebied, die leefden in een landschap dat voortdurend veranderde door overstromingen en klimaatveranderingen (Gehasse, 2005).

De maritieme en prehistorische vondsten zijn van grote betekenis voor het begrip van de vroege geschiedenis van de regio. Flevoland heeft dankzij zijn unieke geografie en de drooglegging van de Zuiderzee een schat aan archeologische monumenten blootgelegd, die nog steeds bestudeerd worden om de geschiedenis van zowel de prehistorische mens als de maritieme economie van Nederland te begrijpen.

3.11.3 Trends en ontwikkelingen

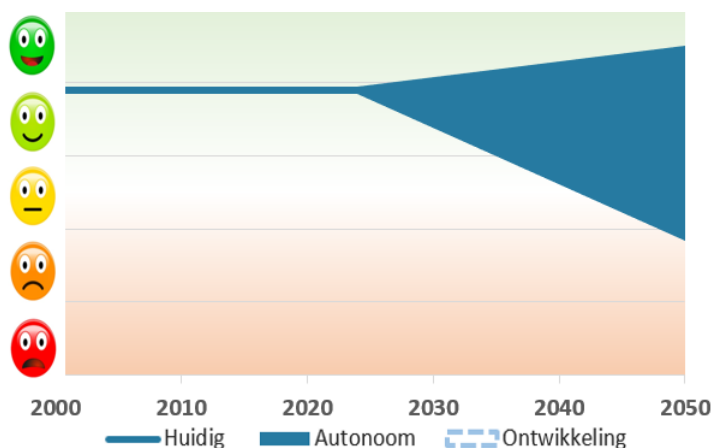
- **Klimaatverandering en ruimtelijke kwaliteit:** Klimaatverandering veroorzaakt veranderingen zoals vernatting, verdroging en bodemdaling, die aanzienlijke gevolgen hebben voor de ruimtelijke kwaliteit. Deze processen bedreigen archeologische vindplaatsen door fluctuaties in grondwaterstanden en bodembewegingen. Ook landschappelijke aanplant, zoals karakteristieke bomen en beplanting, heeft te lijden onder de toenemende weersextremen en veranderende bodemomstandigheden. Het rapport Nationale klimaatadaptatiestrategie - klimaatrisico's voor cultureel erfgoed 1990-2023 benadrukt hoe deze ontwikkelingen het behoud van cultureel erfgoed onder druk zetten.
- **Impact van grootschalige bebouwing op ruimtelijke kwaliteit:** De opkomst van grootschalige, vaak utilitaire bebouwing in het landschap vormt een groeiende bedreiging voor de ruimtelijke kwaliteit. Deze ontwikkelingen, zoals grote distributiecentra en bedrijfsgebouwen, verstoren het open en authentieke karakter van het landschap. Historische structuren en natuurlijke kenmerken raken versnipperd of verdwijnen volledig, waardoor de identiteit en belevingswaarde van het gebied aanzienlijk afnemen. Dit vraagt om bewuste keuzes in ruimtelijke planning om de kwaliteit van het landschap te waarborgen.
- **Duurzaam landgebruik en multifunctionele ruimtelijke planning:** De stijgende vraag naar ruimte voor wonen, werken, natuur en recreatie maakt multifunctioneel landgebruik steeds belangrijker. Duurzame

en circulaire stadsontwikkeling, waarbij verschillende functies worden gecombineerd, helpt bij het efficiënt benutten van de beschikbare ruimte en draagt bij aan een optimale ruimtelijke kwaliteit.

- **Stedelijke groei Flevoland:** Met steden zoals Almere en Lelystad, ervaart de provincie een toenemende druk op de ruimte door bevolkingsgroei en de aantrekkingskracht van stedelijke voorzieningen. Deze groei leidt tot de noodzaak voor uitbreiding van woningbouw, infrastructuur en openbare voorzieningen. De verstedelijking vraagt om een zorgvuldige balans tussen stedelijke ontwikkeling en het behoud van de unieke ruimtelijke kwaliteiten van het polderlandschap. Dit omvat het integreren van groen, recreatie en natuur in stedelijke plannen. Deze trend kan zowel kansen als uitdagingen met zich meebrengen. Terwijl de groei mogelijkheden biedt voor economische ontwikkeling en sociale cohesie, bestaat er ook het risico van verstedelijking die kan leiden tot verlies van archeologische, landschappelijke en ecologische waarden.

3.11.4 Beoordeling referentiesituatie

Flevoland heeft een unieke ruimtelijke structuur, waarbij het polderlandschap met zijn karakteristieke elementen centraal staat. De provincie werkt aan het behoud en de bescherming van kernkwaliteiten zoals de waterbouwkundige werken, beplantingsstructuren en het contrast tussen het oude en nieuwe land. Er zijn echter uitdagingen met betrekking tot verstedelijking en de integratie van nieuwe ontwikkelingen zonder afbreuk te doen aan de bestaande landschappelijke kwaliteiten. Verwacht wordt dat door de toenemende verstedelijking en economische groei, bepaalde landschappelijke waarden verder onder druk komen te staan. Hoewel er plannen zijn om kernkwaliteiten te beschermen en te versterken, kan de toegenomen druk op de ruimte ten koste gaan van de ruimtelijke kwaliteit, vooral in gebieden rondom Almere en Lelystad. Met betrekking tot erfgoed wil de provincie het cultureel erfgoed van Flevoland beschermen en behouden. Daarnaast zet de provincie er ook op in om deze kwaliteiten te benutten om ruimtelijke transformaties vorm te geven om zo de eigen identiteit te behouden.

Verklaring trendfiguur

Beoordeling huidige Situatie	• Flevoland kent een unieke ruimtelijke structuur, gevormd door ingrepen in het landschap en de aanleg van nieuwe polders. De ruimtelijke kwaliteit van de provincie wordt gekarakteriseerd door de diversiteit aan natuur, het cultuurlandschap en de iconische polderstructuren. • De huidige situatie wordt hierdoor als goed beoordeeld.
Autonome ontwikkeling	• Er zijn steeds meer ontwikkelingen die invloed hebben op deze ruimtelijke kwaliteit, zoals de uitbreiding van verstedelijking, infrastructurele projecten en landgebruik. Hoewel er op dit moment een evenwicht bestaat tussen natuurbehoud en economische ontwikkeling, komen er steeds meer drukpunten, zoals de verstoring van het landschap. De provincie heeft al stappen gezet in het versterken van het groenstructuurbeleid en de bescherming van

	natuurgebieden, maar de groeiende bevolking en de vraag naar nieuwe woningen kunnen deze initiatieven onder druk zetten. • De autonome ontwikkeling betreft een licht negatieve trend, afhankelijk van de koers die de provincie vaart in het verder versterken van groen en cultuurhistorisch erfgoed.
Bandbreedte	• De toekomstige ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit in Flevoland kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben, afhankelijk van hoe de provincie omgaat met de groeiende ruimtelijke vraagstukken. Aan de ene kant biedt de uitbreiding van de verstedelijking mogelijkheden voor economische ontwikkeling en meer woonruimte. Aan de andere kant is er een risico dat het landschap en natuurwaarden verstoord worden door verdere verstedelijking en landbouwuitbreiding. Het behoud van ruimtelijke kwaliteit is mogelijk als er voldoende aandacht is voor de integratie van natuur en cultuurhistorie in ruimtelijke plannen. De bandbreedte varieert van matig zonder adequate ruimtelijke maatregelen tot zeer positief als er succesvolle integratie van natuur, cultuurhistorie en verstedelijking plaatsvindt.

4. Beoordeling scenario's

4.1 Werken met scenario's

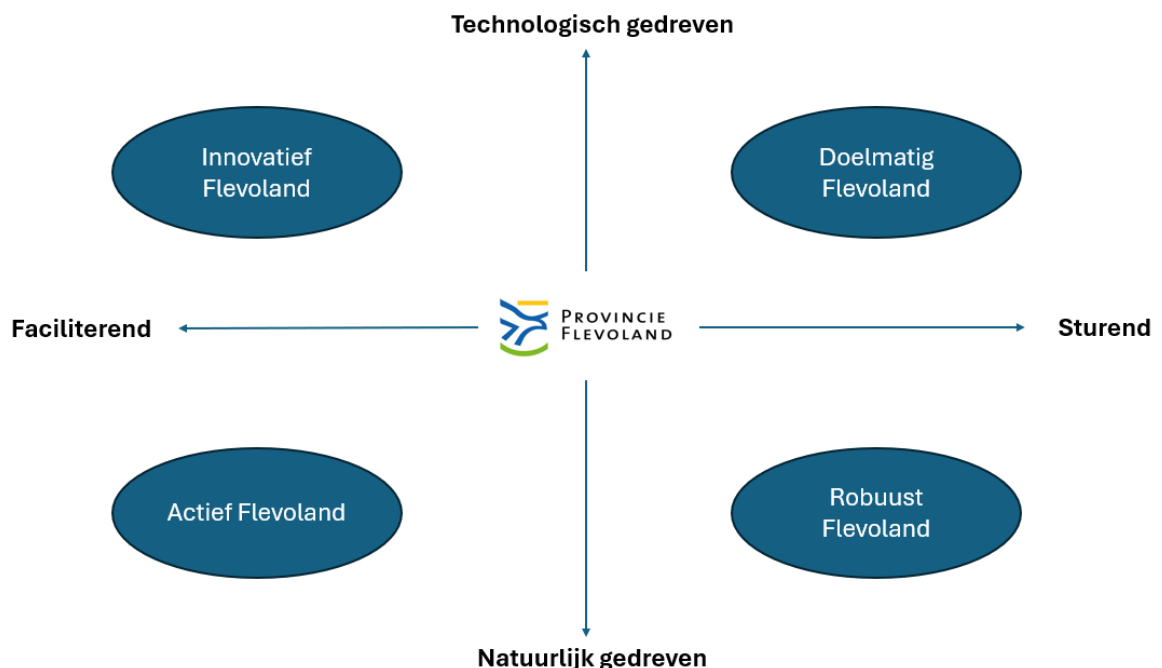
In paragraaf 3.2 van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (april 2024) heeft de provincie Flevoland aangekondigd te werken met "scenario's". In deze notitie werd aangekondigd dat voor de Omgevingsvisie 2050 vier scenario's uitgewerkt worden die te beschouwen zijn als 'hoeken van het speelveld'. Methodisch waren deze scenario's nog niet uitgewerkt in de NRD-fase, maar verondersteld werd wel dat een assenkruis hiervoor geschikt zou kunnen zijn, met op de X-as de mate van overheidssturing en op de Y-as de mate van houdbaarheid versus maakbaarheid.

Middels de Reactienota Notitie Reikwijdte en Detailniveau (januari 2025) heeft de provincie deze keuze als gevolg van zienswijzen en advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage bestendigd, maar ook de positie van deze scenario's binnen het mer-onderzoek nader geduid.

De hoofdstuk is een weergave van het onderzoek dat in fase 1 van de mer-procedure heeft plaatsgevonden. Op hoofdlijnen bestaat dit hoofdstuk uit een beoordeling van de door de provincie opgestelde scenario's. Dit is basis voor het opstellen van de meer concrete perspectieven (zie hoofdstuk 6)

4.2 Beschrijving scenario's

De provincie heeft vier scenario's uitgewerkt die de uitersten van mogelijke ontwikkelingen verkennen. Deze modellen, gebaseerd op de assen faciliterend-sturend en natuurlijk-technologisch, dienden als basis voor gesprekken en participatie. Hoewel geen enkel scenario de werkelijkheid volledig zal weerspiegelen, helpen ze bij het vormgeven van een gedragen Omgevingsvisie. Onderstaand zijn de eerste grove scenario's van de provincie uiteengezet.

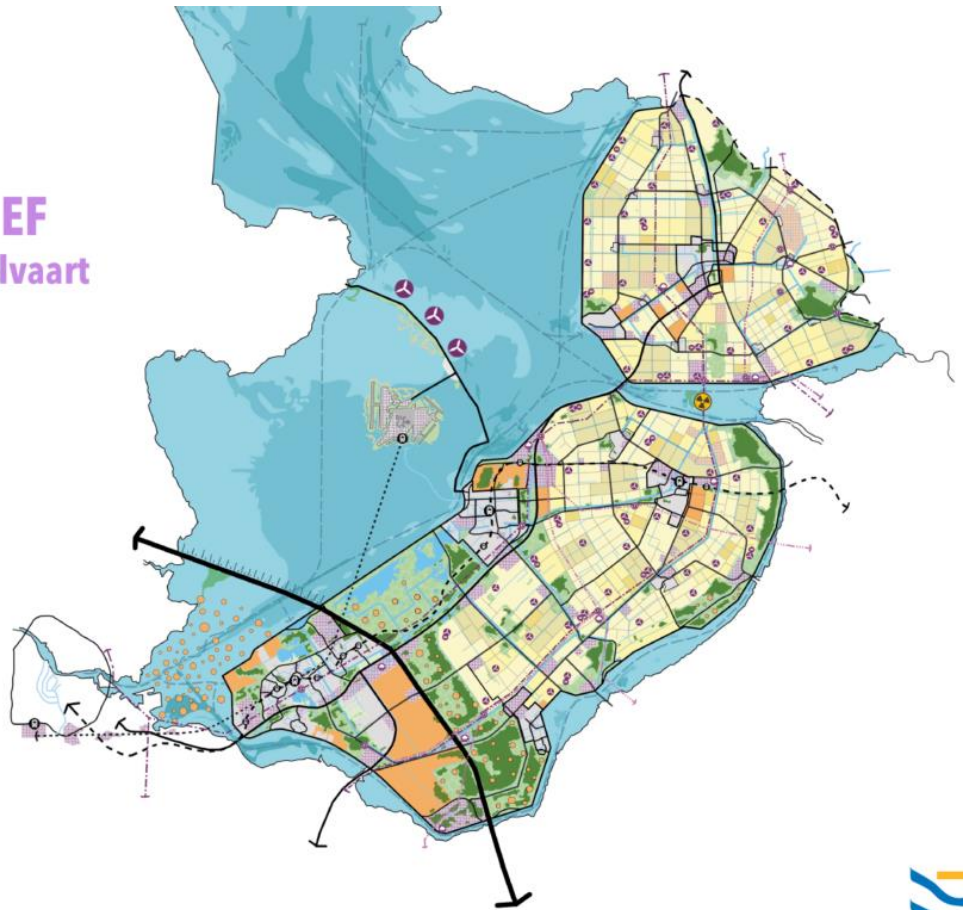
Figuur PM Assenkruis eerste opzet scenario's Flevoland

4.2.1 Innovatief Flevoland

Dit scenario draait om de innovatiekracht van de markt, waarin Flevoland een dynamisch economisch centrum wordt. De stad "Amstelmere" ontstaat tussen Almere en Amsterdam en wordt een kernpunt voor wonen en werken. Functies clusteren zich langs aantrekkelijke knooppunten en economisch waardevolle locaties. Landbouw specialiseert zich op wereldmarkten, waarbij boeren werken voor grote ondernemingen en er wordt

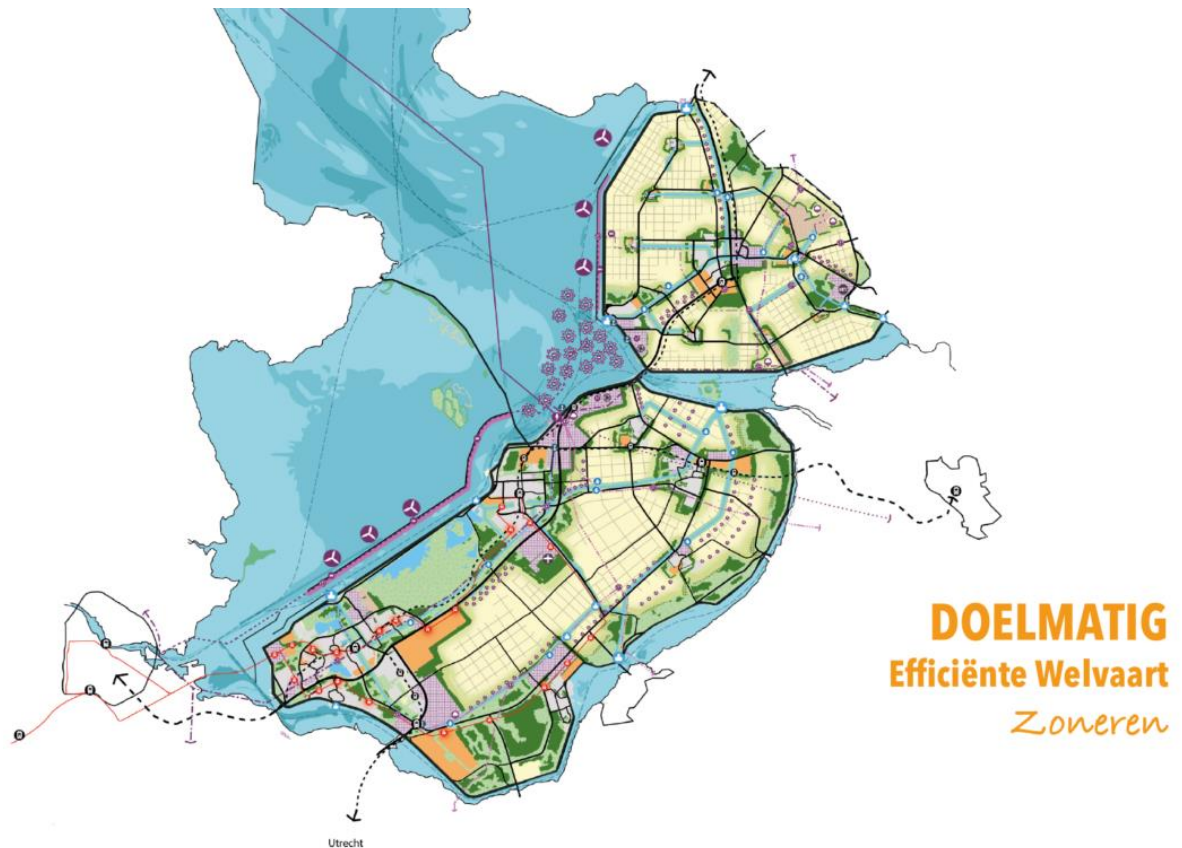
door boeren ingezet op technologische innovaties, met zelfrijdende voertuigen wat precisielandbouw ondersteund. De provincie speelt een faciliterende rol door samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en de overheid te stimuleren. Wonen concentreert zich rond stedelijke centra en aantrekkelijke plekken met een hogere opbrengst voor ontwikkelaars, ook innovatieve woonconcepten zoals drijvende wooncomplexen worden gebouwd. Natuur heeft een recreatieve of economische functie en wordt ontwikkeld als aantrekkelijk woon- en recreatielandschap. Netwerken en infrastructuur zijn gericht op zelfrijdend vervoer, light rail en energie-HUB's, terwijl het watersysteem technologisch wordt geoptimaliseerd voor individuele bedrijfsbehoeften. Energie productie en opslag wordt aan de markt overgelaten, waarbij ook een kerncentrale tot de mogelijkheden behoort.

INNOVATIEF Materiële Welvaart Clusteren

4.2.2 Doelmatig Flevoland

In dit scenario ligt de nadruk op een evenwichtige economische groei in relatie tot wonen, waarbij Flevoland minder afhankelijk wordt van andere regio's. De provincie stuurt actief op ruimtelijke ordening met een strikte functiescheiding en overgangsgebieden. Landbouw- en industrie gebieden worden gescheiden gehouden van steden en dorpen door randbossen terwijl openheid in landbouwgebieden behouden blijft. Technologie wordt ingezet om stedelijke uitbreiding slim te organiseren, zoals in Almere en Lelystad, waar datagestuurde systemen zorgen voor betere mobiliteit en leefkwaliteit. Landbouw wordt gekenmerkt door schaalvergroting en slimme technologieën en roboticering, waardoor precisielandbouw en verticale landbouw toeneemt. Economische ontwikkeling richt zich op innovatiedistricten, high tech en groene technologie. Grote infrastructuurnetwerken, zoals OV-lijnen en duurzame energievoorzieningen, versterken de verbindingen binnen en buiten Flevoland. Natuurgebieden blijven grotendeels behouden, maar kleinere gebieden worden omgezet naar landbouw. Het water- en bodemsysteem wordt aangepast om efficiëntie te ondersteunen, met dijkverhogingen en verbeterde pompsystemen.

4.2.3 Actief Flevoland

In dit scenario staat de kracht van gemeenschappen en zelfredzaamheid centraal. Flevoland ontwikkelt zich tot een mozaïek van lokale initiatieven, waarin sociale cohesie, duurzaamheid en kleinschalige projecten de boventoon voeren. De provincie ondersteunt burgerinitiatieven en faciliteert ruimte voor gemeenschapsprojecten. Inwoners bouwen zelfvoorzienende woningen met lokale materialen en ontwikkelen korte ketens tussen stad en platteland. Landbouw wordt diverser en duurzamer met voedselbossen, biobased producten en andere innovatieve verdienmodellen. Natuurontwikkeling wordt door de gemeenschap geleid en geïntegreerd in het dagelijks leven, met een focus op recreatie en duurzaamheid. Mobiliteit richt zich op lokale verbindingen en versterking van wegen, terwijl energieopwekking en -gebruik op kleine schaal door bewoners en bedrijven worden geregeld. Het watersysteem blijft grotendeels behouden, terwijl natuurlijke veerkracht tegen klimaatverandering wordt gestimuleerd.

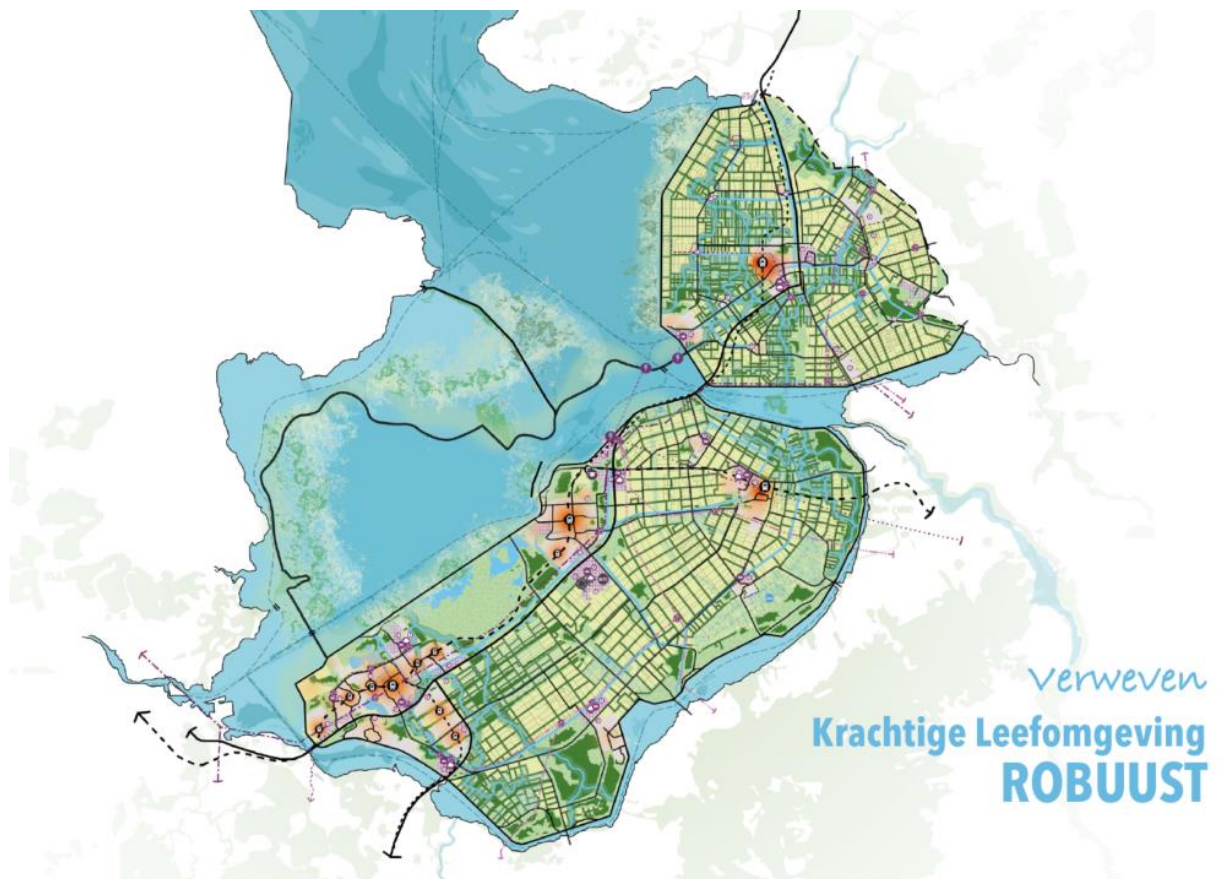
Mozaïek
Individueel Welzijn
ACTIEF

4.2.4 Robuust Flevoland

Robuust Flevoland richt zich op het creëren van een duurzame en veerkrachtige leefomgeving, waarin de overheid een leidende rol speelt. Natuurlijke systemen en duurzaamheid staan centraal. Flevolandse wonen hier, maar zijn voor werk veelal aangewezen op de omliggende metropoolregio's zoals Amsterdam, Utrecht en Zwolle. Steden worden verdicht en compact ingericht volgens het 15-minuten-principe, waarbij bewoners alles dichtbij hebben. De focus komt meer op biologische landbouw te liggen met een natuurinclusieve structuur op basis van groen-blauwe dooradering. Het richt zich op regionale voedselproductie en biobased producten binnen een straal van 400 kilometer. Natuurgebieden worden uitgebreid en verbonden in een netwerk van corridors, wat bijdraagt aan biodiversiteit en recreatiemogelijkheden. Het watersysteem wordt versterkt met meer capaciteit om zoetwater vast te houden met een extra basin in het Markermeer grootschalige wadi's, wateropslag en natuurlijke waterzuivering om klimaatverandering op te vangen. Dijken worden versterkt met natuurlijke structuren zoals kwelders. Economische groei wordt afgestemd op behoud van natuurlijke hulpbronnen en versterkt door een kenniscentrum voor biologische landbouw. Het energienet en mobiliteitssystemen worden geoptimaliseerd voor duurzaamheid, met nadruk op elektrische bussen, fietsen en OV met de Lelylijn als grootschalige uitbreiding.

4.3 Beoordeling scenario's

Onderstaand de beoordeling van de hoeken van het speelveld. De beoordeling begint met een algemene beschouwing van de effecten en wordt vervolgens per thema uitgewerkt aan de hand van het beoordelingskader van de leefomgevingsfoto.

4.3.1 Innovatief Flevoland

Algemene effectbeschouwing

Het scenario "Innovatief Flevoland" stelt de innovatiekracht en ontwikkelkracht van de markt centraal. De focus ligt op het versterken van stedelijke agglomeraties, technologische vooruitgang en marktgestuurde oplossingen, met Flevoland als overlooptgebied van economische activiteiten die ergens anders (andere provincies) niet meer kunnen of mogen landen. Dit scenario biedt aanzienlijke mogelijkheden voor economische groei en technologische ontwikkeling, maar brengt ook complexe uitdagingen met zich mee, vooral op het gebied van leefomgeving, sociale samenhang en ecologische duurzaamheid.

Dit scenario heeft een sterke focus op economische dynamiek en technologische innovatie. Het ontstaan van de nieuwe stad Amstelmere, als symbiose tussen Amsterdam en Almere, vormt hiermee een krachtig economisch knooppunt met brede voordelen voor werkgelegenheid en economische activiteit. De clustering van functies op waardevolle locaties bevordert efficiënt ruimtegebruik en versterkt economische rendementen.

Innovatieve concepten zoals drijvende eilanden verbinden wonen, werken en recreatie op een unieke manier, waarmee Flevoland een voorloper wordt in stedelijke innovatie en klimaatadaptieve oplossingen. De landbouwsector speelt in dit scenario in op wereldwijde markten door schaalvergroting en specialisatie. Precisielandbouw en verticale landbouw verhogen de productiviteit en dragen bij aan duurzame voedselvoorziening. Dit maakt Flevoland een voorbeeldregio in moderne landbouwtechnologie en internationale

concurrentie. Wel komt deze landbouwgrond onder druk te staan door de prijswerking van andere economieën die op deze grond activiteiten gaan ondernemen.

Infrastructuur en netwerken worden versterkt door technologische innovaties. Zelfrijdende voertuigen, een uitgebreid light-railsysteem en nieuwe economische zones rondom Lelystad Airport en Schiphol verbeteren de bereikbaarheid en stimuleren regionale economische interactie. Energie-HUB's aan de stadsranden ondersteunen de groeiende vraag naar duurzame energie en maken efficiënt gebruik van bestaande netwerken. Natuur en recreatie krijgen een specifieke, geclusterde rol in grote recreatieve landschappen. Deze gebieden dragen bij aan een aantrekkelijk woonklimaat en ondersteunen toerisme en vrijetijdseconomie. Daarnaast speelt de versterking van hoogwaterkeringen een cruciale rol in de bescherming van stedelijke gebieden tegen overstromingen, waarmee de waterveiligheid in dit scenario wordt gewaarborgd voor het stedelijk gebied Amstelmere, andere delen worden minder beschermd, omdat hier de dijk niet wordt opgehoogd.

Hoewel de nadruk op economische groei en marktgestuurde oplossingen aanzienlijke voordelen biedt, roept dit scenario ook zorgen op over de leefomgeving en sociale cohesie. Een van de grootste risico's is de ruimtelijke en sociale ongelijkheid die kan ontstaan. De clustering van functies op waardevolle locaties kan leiden tot verwaarlozing van minder rendabele gebieden, wat een kloof tussen stedelijke en landelijke gebieden vergroot.

In rurale gebieden kan de schaalvergroting in de landbouw leiden tot een verlies van kleine familiebedrijven, met negatieve gevolgen voor sociale structuren en gemeenschappen. De nadruk op stedelijke ontwikkeling en economische groei brengt ook ecologische risico's met zich mee. Hoewel natuurgebieden worden geclusterd, staan deze primair in dienst van recreatie, toerisme, wonen en als productiebos. Dit kan leiden tot een afname van biodiversiteit en verlies van natuurwaarden die niet direct economisch rendabel zijn. Bovendien wordt in landelijke gebieden minder nadruk gelegd op natuurbeheer, waardoor ecosysteemdiensten zoals waterzuivering en klimaatregulatie onder druk kunnen komen te staan.

De impact van dit scenario op de leefomgeving is significant. De ontwikkeling van Amstelmere als een nieuwe stedelijke kern zorgt voor een intensivering van stedelijke druk en infrastructuur. Dit kan leiden tot landschappelijke aantasting in overgangsgebieden en een toename van verkeersbewegingen, met mogelijke gevolgen voor luchtkwaliteit en geluidsoverlast. De schaalvergroting in de landbouw heeft gevolgen voor het landschap. Het verdwijnen van kleinschalige agrarische structuren en de opkomst van monoculturen verminderen de diversiteit van het agrarische landschap. Dit kan het visuele karakter en de belevingswaarde van Flevoland veranderen, met gevolgen voor zowel bewoners als recreanten. De technologische nadruk op mobiliteit en energievoorziening draagt bij aan een modern en efficiënt netwerk, maar vraagt ook ruimte voor infrastructuur zoals light rail, energie-HUB's en datacenters. Deze functies kunnen leiden tot conflicten met andere ruimteclaims, zoals natuur, landbouw of wonen.

Het scenario "Innovatief Flevoland" biedt een ambitieuze visie op de rol van Flevoland als economisch en technologisch middelpunt. Het benut de innovatiekracht van de markt en biedt kansen voor economische groei, stedelijke vernieuwing en internationale concurrentie. Hoewel het scenario "Innovatief Flevoland" aanzienlijke kansen biedt voor economische en technologische vooruitgang, tekent zich ook een scherpe tweedeling af binnen de provincie. De ontwikkeling van Amstelmere als zwaartepunt van groei en innovatie leidt tot een concentratie van investeringen, voorzieningen en bescherming in dit stedelijk knooppunt. Daartegenover staat een toenemende achterstelling van andere delen van Flevoland, waar minder economische dynamiek, lagere investeringsdruk en beperkte bescherming tegen overstromingen kunnen leiden tot een gevoel van verwaarlozing. Deze ruimtelijke ongelijkheid uit zich in verschillen in bereikbaarheid, leefkwaliteit en economische kansen. Zonder aanvullende beleidsmaatregelen bestaat het risico dat deze scheidslijn zich verdiept, waardoor sociale en economische verschillen binnen de provincie verder toenemen en cohesie en solidariteit tussen stedelijke en landelijke gebieden onder druk komen te staan.

Beschouwing per thema

1. Woningbouw en wonen

De ontwikkeling van Amstelmere als stedelijke agglomeratie biedt innovatieve woonoplossingen, zoals drijvende eilanden tussen Amsterdam en Almere. Dit biedt niet alleen nieuwe woonmogelijkheden, maar versterkt ook de verbinding tussen de twee steden. Het benadrukken van wonen en werken dichtbij elkaar draagt bij aan een duurzame en efficiënte stedelijke ontwikkeling.

2. Regionale economie

Dit scenario legt de nadruk op de marktkracht en versterkt Flevoland als economisch centrum door de clustering van economische activiteiten, vooral rondom knooppunten zoals Lelystad Airport. Dit heeft het potentieel om de regionale economie te stimuleren, met een focus op technologische innovaties en high-tech industrieën. De provincie speelt hierin een faciliterende rol, wat de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen bevordert. Er is echter het risico dat andere, minder economisch rendabele gebieden niet profiteren van deze groei, waardoor de regionale ongelijkheid kan toenemen.

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Innovaties in mobiliteit, zoals light rail, zelfrijdende voertuigen en drones, zouden de bereikbaarheid en mobiliteit in Flevoland aanzienlijk verbeteren. Deze ontwikkelingen kunnen de regio beter verbinden met andere economische hubs, wat de concurrentiepositie versterkt. Desondanks kan de focus op technologie en transportinfrastructuur in plaats van langzaam verkeer en het bevorderen van een leefbare openbare ruimte leiden tot verwaarlozing van duurzaam en verkeersveilig beleid op lokaal niveau.

4. Landbouw

De landbouwspecialisatie op wereldmarkten en de toepassing van technologische innovaties zoals precisielandbouw en verticale landbouw vergroten de efficiëntie en duurzaamheid van de productie. Dit kan bijdragen aan een hogere voedselproductie met minder landgebruik, wat een positieve impact heeft op de landbouwsector. Echter, de schaalvergroting kan kleinschalige boerenbedrijven verdringen en de biodiversiteit verminderen, doordat het gebruik van monoculturen en intensieve productiemethoden toeneemt.

5. Energietransitie

Er wordt intensief gebruikgemaakt van bestaande energie-infrastructuur, en energie-HUB's worden ontwikkeld om duurzame energie efficiënter te benutten. Daarnaast maakt een kerncentrale onderdeel uit van dit scenario. Dit draagt bij aan de versterking van de energiezekerheid. Het intensieve gebruik van energie-infrastructuur kan leiden tot een versterkte netcongestie, vooral bij grootschalige implementatie van duurzame energiebronnen zoals windenergie.

6. Klimaat

De implementatie van nieuwe hoogwaterkeringen en het optimaliseren van het polderwatersysteem draagt bij aan een verbeterde bescherming tegen overstromingen, met name in en rond de stedelijke kern van Amstelmere. Deze technologische aanpassingen verhogen de waterveiligheid en ondersteunen de economische functies in dit gebied. Tegelijkertijd ontstaat er een ongelijke verdeling van bescherming binnen de provincie, waarbij minder economisch rendabele of landelijke gebieden mogelijk achterblijven in investeringen in waterveiligheid. Dit kan leiden tot verhoogde risico's op wateroverlast of overstromingen in die delen van Flevoland, wat vraagt om aanvullende afwegingen op het gebied van klimaatrechtvaardigheid en robuustheid op provinciale schaal.

7. Gezonde en veilige leefomgeving

Hoewel dit scenario enkele innovatieve woonconcepten biedt, zoals drijvende eilanden, die bijdragen aan een aantrekkelijke en moderne leefomgeving, is er weinig aandacht voor sociale en ecologische aspecten van gezondheid. Het scenario richt zich vooral op de economische belangen en technologie, wat kan leiden tot een leefomgeving die onvoldoende aandacht besteedt aan de bredere volksgezondheid, luchtkwaliteit en geluidsvervuiling.

8. Maatschappelijke voorzieningen

Dit scenario biedt kansen voor de ontwikkeling van nieuwe stedelijke gebieden die de economische waarde van de regio versterken. De clustering van functies maakt een efficiënte benutting van bestaande voorzieningen mogelijk. Echter, er bestaat een risico dat maatschappelijke voorzieningen vooral worden ingericht rondom de economisch waardevolle zones, waardoor kwetsbare en minder welvarende gebieden achterblijven. Er is weinig aandacht voor de distributie van voorzieningen op sociaal vlak.

9. Bodem- en watersysteem

Technologische optimalisatie van het watersysteem zorgt voor een efficiënter gebruik van waterbronnen, aangepast aan de behoeften van bedrijven en landbouw. Hierbij wordt er door de boeren grondwater onttrokken om de landbouw blijvend van water te kunnen voorzien in droge periodes. Dit kan leiden tot een duurzamer gebruik van water in de regio, waarbij overstromingsrisico's effectief worden beheerst.

10. Natuur en biodiversiteit

De natuur krijgt een recreatieve functie, waarbij natuurgebieden worden ontwikkeld voor toerisme en als aantrekkelijk woonlandschap. Daarnaast wordt deze natuur ook gebruikt voor de productie van hout voor woningen. Dit biedt kansen voor de ontwikkeling van groene recreatieve zones die de regio aantrekkelijk maken voor bewoners en toeristen. Echter, de nadruk ligt meer op de recreatieve en esthetische waarde van natuur dan op het behoud van ecologische diversiteit. Dit kan op lange termijn de biodiversiteit schaden, omdat natuurgebieden vooral functioneel worden ingericht voor economische doeleinden.

11. Ruimtelijke kwaliteit

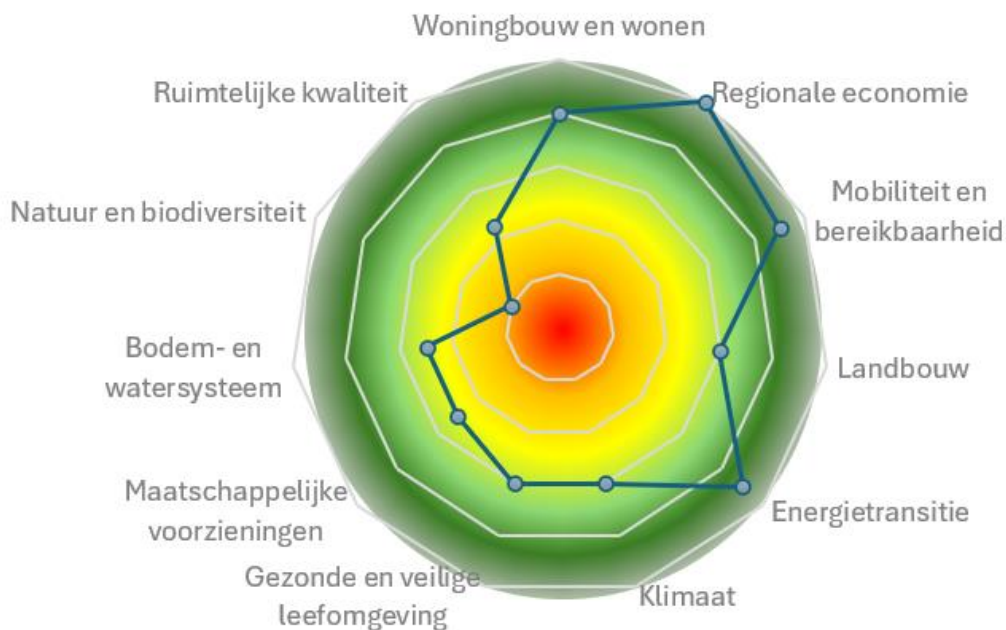
De clustering van functies op economisch waardevolle locaties kan bijdragen aan een efficiëntere ruimtelijke ordening, waarbij de focus ligt op de optimale benutting van de ruimte voor economische doeleinden. Dit leidt tot een dynamische stedelijke ontwikkeling en versterkt de concurrentiepositie van Flevoland. Desondanks kan de nadruk op economische waarde ten koste gaan van de ruimtelijke kwaliteit in landelijke gebieden, die mogelijk onder druk komen te staan door intensieve functionele inrichting en minder aandacht voor landschapsbehoud.

Belangrijkste kansen en risico's

Het scenario 'Innovatief Flevoland' is een zeer sterk technologisch gedreven en marktgedreven scenario. Het meest voorname risico van dit scenario is dan ook dat een ongebreidelde groei leidt tot verdringing van andere functies, zelfs op locaties waar de huidige functie (zoals landbouw) logisch en gewenst is.

1. De maatschappelijke belangen van **natuur** worden niet onderkend en beschermd in dit scenario. Dit scenario zoekt de ondergrens voor natuurkwaliteit op waarin de volgende drukfactoren een rol spelen:
  - a. Hoewel recreatie een positieve bijdrage kan leveren aan natuurbescherming, veroorzaakt het ook negatieve effecten op de mate van rust en stilte: belangrijke randvoorwaarden voor goed functionerende ecosystemen
  - b. De verbinding tussen Almere en Amsterdam is gelegen binnen het Natura 2000-gebied Markermeer en IJmeer, een voor (voornamelijk) niet-broedvogels zeer relevant natuurgebied. Deze innovatieve woonvorm veroorzaakt zeer waarschijnlijk negatieve effecten op de geschiktheid van het Markermeer als slaap- en rustplaats en foerageergebied voor meerdere soorten. Daarnaast schaadt deze verstedelijking de Outstanding Universal Value van UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam, onder meer omdat deze de historische samenhang van Forteiland Pampus uitwissen.
  - c. Een agrarisch systeem dat toegesneden is op de wereldmarkt pakt niet noodzakelijk positief uit voor de biodiversiteit in het agrarisch gebied. Dit biedt ruimte voor schadelijke teelten (bollen en snijbloemen) en de ruimte voor schaalvergroting pakt eveneens negatief uit voor de biodiversiteit van het agrarisch gebied.
2. Innovatief Flevoland biedt veel mogelijkheden voor stedelijke ontwikkeling die grootschalig van aard is. Dit verhoudt zich matig tot het uitgangspunt om dit aan de markt over te laten. Risico hiervan is dat er veel nieuwe ontwikkeling zal plaatsvinden, maar slechts **beperkt sprake van een kwaliteitsversterking van openbaar vervoer, recreatie en ruimtelijke kwaliteit**. Hiervoor is de overheid nadrukkelijk aan zet. Het ontbreken van sturing op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties kan ertoe leiden dat meerdere 'ad hoc' ontwikkelingen leiden tot een onlogische ruimtelijke opzet, waarbij de belangen van hoogwaardige landbouwgronden, natuurgebieden en gezondheidsbelangen (bijvoorbeeld in relatie tot windturbines) niet beschermd worden.
3. Optimalisaties van watersystemen op basis van individuele bedrijfsbehoeften is risicovol, **omdat problemen hiermee eenvoudig afgewenteld worden op omliggende (agrarische) gronden**. De Provincie heeft in de huidige situatie grote peilvakken met flexibele mogelijkheden voor waterberging. Dit biedt een groot voordeel bij lokale extreme buien. Het water kan dan makkelijk van gebieden met veel naar gebieden met minder neerslag stromen, waardoor zulke buien meestal maar beperkte overlast veroorzaken. Dit systeem van wateroverlast wordt gehinderd door het leidend maken van individuele bedrijfsbehoeften.

Innovatief Flevoland

4.3.2 Doelmatig Flevoland

Algemene effectbeschouwing

Het scenario “Doelmatig Flevoland” positioneert Flevoland als een belangrijke schakel in goed verbonden metropoolregio’s binnen een globaliserende en concurrerende wereld. De nadruk ligt op economische groei, efficiëntie en technologische innovatie, ondersteund door een zorgvuldig ingerichte ruimtelijke ordening. Deze visie biedt aanzienlijke kansen voor brede welvaart, maar kent ook potentiële risico’s die om zorgvuldige afwegingen vragen.

Een van de belangrijkste voordelen van dit scenario is de stimulering van economische groei en werkgelegenheid. Door de ontwikkeling van innovatiedistricten en een focus op groene technologie en circulaire economie, creëert Flevoland een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en investeerders. Deze aanpak versterkt niet alleen de regionale economie, maar bevordert ook werkgelegenheid in opkomende sectoren zoals technologie, duurzame energie en landbouw. Dit maakt Flevoland niet alleen een economische motor, maar ook een voorbeeldregio in de energietransitie en technologische vooruitgang.

Op het gebied van infrastructuur en mobiliteit speelt Flevoland in op haar strategische ligging. Investerings in grootschalige mobiliteitsnetwerken, zoals de IJmeerlijn, Lelylijn, de opening van het vliegveld Lelystad en de uitbreiding van het wegennet, verbeteren de bereikbaarheid binnen en buiten de provincie. Door het toepassen van data-gedreven mobiliteitsoplossingen, zoals druktemonitoring en slimme stadslogistiek, worden reistijden verkort en vervoersstromen geoptimaliseerd. Dit draagt niet alleen bij aan economische efficiëntie, maar ook aan de kwaliteit van leven voor inwoners.

In de landbouwsector biedt het scenario mogelijkheden voor maximale efficiëntie. Schaalvergroting en de inzet van technologieën zoals zelfrijdende landbouwvoertuigen en drones optimaliseren het gebruik van vruchtbare gronden en verhogen de productiviteit. Tegelijkertijd blijft de kenmerkende openheid van de landbouwkerengebieden behouden, wat bijdraagt aan de landschappelijke identiteit van Flevoland. Dit stelt Flevoland in staat om zich te profileren in de voedselproductie en innovatie binnen de agrarische sector.

Ook de energietransitie wordt sterk ondersteund in dit scenario. De aanleg van nieuwe energie-infrastructuren, waaronder windparken op leidammen, batterij-opslagfaciliteiten en een waterstofbackbone, maakt Flevoland tot een cruciale speler in duurzame energieopwekking. De investeringen in energievoorzieningen sluiten niet alleen aan bij de mondiale klimaatdoelstellingen, maar versterken ook de regionale energiezuiverheid.

Daarnaast biedt het scenario oplossingen voor waterbeheer en klimaatbestendigheid. Het versterken van het gesloten watersysteem, door middel van dijkverhogingen en grotere pompcapaciteit, waarborgt de veiligheid en stabiliteit van de polder op lange termijn. Aanpassingen in het peilbeheer zorgen ervoor dat de diverse functies in het gebied optimaal worden ondersteund, zelfs onder veranderende klimaatomstandigheden. Dit zorgt echter wel voor verdere bodemdaling op bepaalde gebieden bij peilaanpassing. Het verlagen of variabel maken van het waterpeil in bepaalde gebieden kan leiden tot versnelde bodemdaling, vooral in veenrijke of organische bodems. Dit brengt diverse risico's met zich mee: funderingsschade aan gebouwen, extra kosten voor infrastructuuronderhoud, een verhoogd risico op verzilting en een grotere opgave voor waterbeheer op de lange termijn. Bovendien kan bodemdaling de klimaatadaptieve veerkracht van het gebied verminderen, waardoor toekomstige aanpassingen moeilijker of kostbaarder worden.

Ondanks deze voordelen zijn er ook significante uitdagingen verbonden aan dit scenario. Het omzetten van kleinere natuurgebieden naar landbouw kan negatieve effecten hebben op de biodiversiteit en ecologische verbindingen. Dit leidt tot een vermindering van ecosystemendiensten, zoals natuurlijke waterzuivering, en kan de recreatieve en esthetische waarde van het landschap aantasten. Tegelijkertijd brengt de nadruk op schaalvergroting in de landbouw risico's met zich mee, zoals de homogenisering van het landschap door monoculturen en de mogelijke uitputting van bodemvruchtbaarheid op lange termijn.

Een andere zorg betreft het sociale aspect van deze visie. De technologische en economische vooruitgang die dit scenario met zich meebrengt, kan ongelijkheden vergroten als niet alle bevolkingsgroepen gelijke toegang hebben tot de voordelen van slimme technologieën en data-gedreven oplossingen. Dit vraagt om een inclusieve aanpak, zodat niemand wordt uitgesloten van de maatschappelijke vooruitgang.

Daarnaast kunnen grootschalige infrastructuurprojecten, zoals nieuwe OV-lijnen en windparken, negatieve milieueffecten veroorzaken. Denk hierbij aan visuele verstoringen, geluidsoverlast en een mogelijke inbreuk op de leefgebieden van flora en fauna. Het is van belang om deze effecten zorgvuldig te monitoren en te mitigeren waar mogelijk.

Tot slot kan de intensivering van functies, zoals stedelijke uitbreiding en grootschalige landbouw, de druk op het watersysteem verder verhogen. Hoewel versterkingen van de waterinfrastructuur zijn voorzien, vraagt dit om aanpassingen om waterkwaliteit en -beschikbaarheid op lange termijn te garanderen.

Beschouwing per thema

1. Woningbouw en wonen

Slimme stedelijke uitbreiding in grote kernen zoals Almere, Lelystad, Dronten en Emmeloord zorgt voor een efficiënte benutting van de beschikbare ruimte. Technologie, zoals smart cities en datagedreven oplossingen, verbetert de leefkwaliteit door minder files, druktemonitoring en een betere ruimtelijke indeling. Het behoud van open landbouwgebieden en het toevoegen van bosrandzones rond steden verhoogt de leefkwaliteit en biedt groene uitloopgebieden. Tegelijkertijd kan de focus op uitbreiding leiden tot versnippering van landschappelijke kwaliteiten, zeker als de groene zones niet voldoende beschermd worden. Ook kan stedelijke groei druk uitoefenen op de bestaande infrastructuur.

2. Regionale economie

Het scenario versterkt de regionale economie door de ontwikkeling van innovatiedistricten en de focus op groene technologie. Dit draagt bij aan een sterke concurrentiepositie binnen de regio. Grootschalige landbouw en technologische innovaties zoals precisielandbouw verhogen de economische efficiëntie, terwijl circulaire en grondstoffeneconomieën bijdragen aan een duurzame economische structuur. Toch bestaat het risico dat deze economische focus de sociaal-maatschappelijke aspecten, zoals inclusiviteit en welzijn, naar de achtergrond schuift.

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Investerings in openbaar vervoer, zoals de Lelylijn, IJmeerlijn en Stichtse lijn, verbeteren de bereikbaarheid en verkleinen de afhankelijkheid van de auto. Duurzame mobiliteitsoplossingen, zoals elektrische voertuigen en mobiliteitshubs, dragen bij aan een efficiënter en groener vervoersnetwerk. Tegelijkertijd kan het subsidiëren van elektrische auto's de afhankelijkheid van wegvervoer in stand houden, in plaats van deze te verschuiven naar meer duurzame vervoersmodaliteiten zoals fietsen en openbaar vervoer.

4. Landbouw

De landbouw wordt in dit scenario zo efficiënt mogelijk ingericht door middel van schaalvergroting, precisielandbouw en verticale landbouw. Dit verhoogt de productiviteit en benut vruchtbare gronden optimaal voor voedselproductie. Toch kan de focus op schaalvergroting leiden tot een afname van biodiversiteit en een meer eenvormig landschap.

5. Energietransitie

De energietransitie krijgt een flinke impuls door de versterking van 380kV-verbindingen, de aanleg van een waterstofbackbone en de integratie van windenergieopwekking via leidammen in het Markermeer. Batterij-opslag bij onderstations zorgt voor een stabiele energievoorziening. Dit versterkt de regio als duurzaam energieknooppunt.

6. Klimaat

Het watersysteem wordt versterkt door dijkverhogingen, vergroting van de pompcapaciteit en peilverhoging van het Markermeer en IJsselmeer. Dit verbetert zowel de waterveiligheid als de beschikbaarheid van zoetwater, wat belangrijke maatregelen zijn om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Aanvullend worden strekdammen en leidammen toegepast om de golfslag te reduceren en daarmee de belasting op de primaire dijken te verlagen. Deze technische ingrepen dragen bij aan een robuuster systeem. Tegelijkertijd kan de sterke nadruk op technische en efficiënte oplossingen ertoe leiden dat natuurlijke maatregelen, zoals ecologische wateropvangsystemen, minder prioriteit krijgen. Dit kan ten koste gaan van biodiversiteit, landschappelijke kwaliteit en de veerkracht van het watersysteem op de lange termijn.

7. Gezonde en veilige leefomgeving

De toevoeging van bosrandzones rondom steden biedt verkoeling en verbetert de luchtkwaliteit. Slimme stedelijke planning door gebruik van data kan geluidsoverlast en verkeersrisico's verminderen. Toch blijven risico's, zoals geluidshinder van Lelystad Airport, een aandachtspunt bij verdere stedelijke uitbreiding.

8. Maatschappelijke voorzieningen

Er wordt in dit scenario weinig expliciete aandacht besteed aan de uitbreiding of diversificatie van deze voorzieningen, wat een gemiste kans kan zijn voor het versterken van de sociale infrastructuur.

9. Bodem- en watersysteem

Door de versterking van dijken, de verhoging van het waterpeil in het Markermeer en IJsselmeer, en het aanpassen van peilvakken aan specifieke functies, wordt het watersysteem veerkrachtiger. Dit bevordert zowel waterveiligheid als de beschikbaarheid van zoetwater. Toch kan intensief bodemgebruik op termijn de bodemvruchtbaarheid aantasten, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de landbouw en natuur.

10. Natuur en biodiversiteit

Het behoud van grote natuurgebieden draagt bij aan de ecologische en recreatieve waarde van de regio. Toch vormt de omzetting van kleinere natuurgebieden naar landbouw een bedreiging voor biodiversiteit en ecologische verbindingen.

11. Ruimtelijke kwaliteit

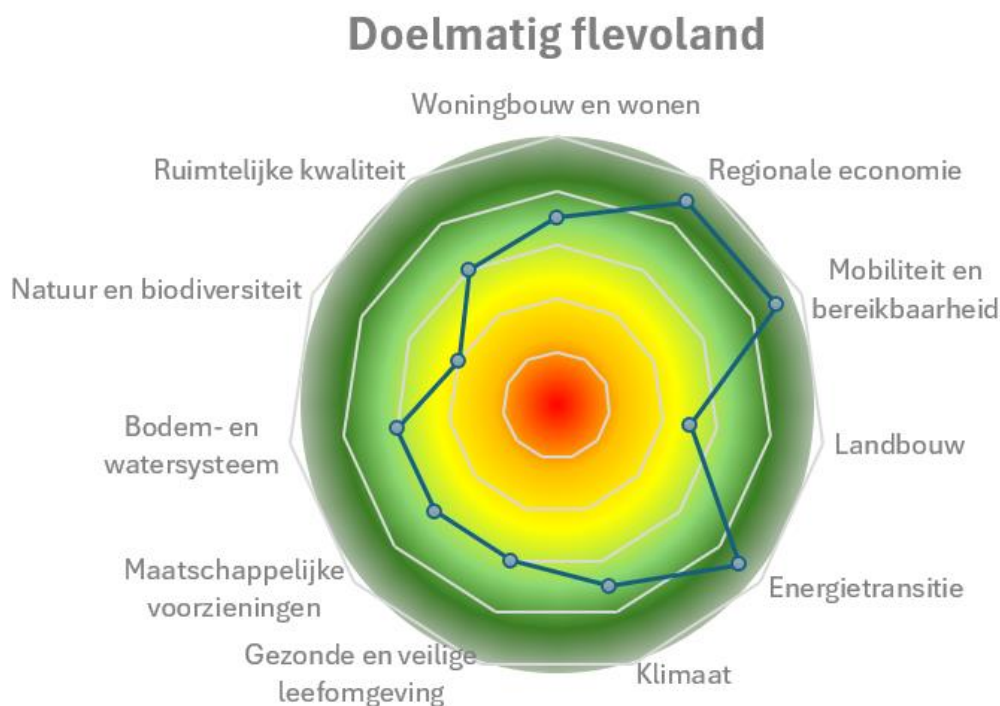
Het scenario versterkt de ruimtelijke kwaliteit door open landbouwgebieden te behouden en groene zones rond stedelijke kernen toe te voegen. Dit draagt bij aan de landschappelijke waarden en recreatieve mogelijkheden. Strikte functiescheiding kan echter leiden tot een eentonig landschap en beperkte integratie van functies, wat de algehele aantrekkelijkheid van het landschap zou kunnen verminderen.

Belangrijkste kansen en risico's

Het scenario 'doelmatig Flevoland' is een scenario van strikte functiescheiding dat in principe goed past bij de ruimtelijke opzet van de provincie. Het scenario heeft een sterke groeifactor, die er naar waarschijnlijkheid toe gaat leiden dat de bestaande grenzen van het stedelijk gebied niet gerespecteerd kunnen worden. Wel leidt dit naar verwachting tot een veel efficiënter gebruik van de ruimte, waarbij bijvoorbeeld ook de resterende ontwikkeling van Oosterveld (veel) intensiever bebouwd wordt.

De volgende kansen en risico's zijn het belangrijkste vanuit het perspectief van de leefomgeving:

1. Grenzen aan de houdbaarheid van het natuurlijk en agrarisch systeem: dit scenario gaat in belangrijke mate uit van behoud van de huidige wijze van agrarisch beheer. Het bodem- en watersysteem van de Flevopolder kent echter (steeds groter wordende) risico's voor de huidige bedrijfsvoering. Dit komt voornamelijk door de combinatie bodemdaling, hoge grondwaterstanden en gebieden met een beperkte drooglegging. Op grote schaal worden hier wel maatregelen voor voorgesteld, met grote peilvakken. Echter blijven de laagste delen een probleem houden. Dit leidt tot steeds groter wordende uitdagingen voor de landbouw. Dit scenario versterkt deze problemen. De in dit gekozen scenario gekozen maatregelen (dijkverhogingen en verbeterde pompsystemen) lossen deze problemen niet op.
2. Het scenario is zeer sterk op **stedelijke groei** gericht, waarbij ruimte voor woningen, maar ook nieuwe infrastructuur en bedrijvigheid gemaakt moet worden. De aanpak als nu beschreven heeft enkele risico's:
  - a. Mocht er door sterke stedelijke groei veel ruimte nodig zijn voor nieuwe bedrijvigheid, dan gaat dit ontegenzeggelijk ten koste van agrarisch gebied. Deze bedrijvigheid is in de regel niet inpasbaar binnen bestaand stedelijk gebied. Ditzelfde geldt voor benodigde ruimte voor infrastructuur. Het is zeer sterk de vraag of deze ambities verenigbaar zijn met behoud van agrarisch gebied.
  - b. De provincie zet in dit scenario in op zowel verdichting als uitbreidingen. Als de focus echter ligt op verdichting, levert dit vooral voor bedrijvigheid groeibeperkingen op. Dit leidt dan weer tot het in stand houden en vergroten van de uitgaande pendel naar andere provincies. Zeker indien dit niet gepaard gaat met (grote) investeringen aan het regionaal wegennet, leidt dit tot forse congestieproblemen en negatieve hiervan afgeleide milieueffecten (stikstofdepositie, geluidhinder en luchtverontreiniging).

4.3.3 Actief Flevoland

Algemene effectbeschouwing

Het scenario "Actief Flevoland" richt zich op zelfredzaamheid en gemeenschapszin, waarbij Flevoland zich ontwikkelt tot een mozaïeklandschap van kleinschalige, lokale initiatieven. Dit scenario benadrukt duurzaamheid, sociale cohesie en een lokale economie die gedragen wordt door gemeenschappen en individuen. Het biedt een toekomst waarin menselijke creativiteit en samenwerking centraal staan, terwijl het landschap en de natuurlijke hulpbronnen op een duurzame manier worden benut.

In dit scenario bepalen de kwaliteiten van de plek welke ontwikkelingen plaatsvinden, wat resulteert in een gevarieerd landschap waarin ruimte is voor diverse initiatieven. Sociale cohesie wordt versterkt door samenwerking tussen bewoners en door het ontstaan van zelfvoorzienende gemeenschappen. Individuen bouwen hun eigen woningen, zoveel mogelijk met lokale materialen, en dragen actief bij aan de gemeenschap door middel van gedeelde voorzieningen zoals voedselbussen, boekenbussen en mobiele gezondheidsdiensten. Door deze verspreide woonvormen ontstaat een sterke verbinding tussen stad en platteland, ondersteund door korte ketens die lokale productie en consumptie bevorderen.

De landbouwsector ondergaat een transformatie naar duurzaamheid en diversiteit. Kleinschalige boeren richten zich op innovatieve verdienmodellen zoals voedselbossen, biobased producten en kruidenrijke akkerranden. Initiatieven zoals waterboeren en houtboeren spelen in op klimaatadaptatie en versterken de natuurlijke veerkracht van het landschap. Dit creëert niet alleen economische mogelijkheden, maar bevordert ook de biodiversiteit en het behoud van agrarische cultuurlandschappen. Tegelijkertijd blijven er grootschalige bedrijven bestaan, wat bijdraagt aan een gebalanceerde economische structuur.

De economie in dit scenario wordt gekenmerkt door een focus op circulaire bedrijfsmodellen en deeleconomieën. Kleinschalige duurzame productie gaat hand in hand met grootschalige bedrijvigheid, waarbij de nadruk ligt op samenwerking en het delen van middelen. Dit draagt bij aan een inclusieve economie waarin zowel individuele vrijheid als gemeenschapsvorming worden gewaardeerd. Netwerken en infrastructuur worden aangepast aan de behoeften van lokale gemeenschappen. De nadruk ligt op versterking van lokale wegen, waarbij mobiliteit gericht is op korte afstanden en verbindingen tussen stad en platteland. Energieopwekking en -gebruik worden voornamelijk op lokale schaal georganiseerd, met bewoners en bedrijven die hun eigen duurzame energie produceren. Dit versterkt de zelfvoorzienendheid en vermindert de afhankelijkheid van grootschalige infrastructuur.

Natuurontwikkeling wordt in dit scenario geleid door initiatieven uit de gemeenschap, waardoor natuur en recreatie naadloos geïntegreerd worden in het dagelijks leven. Er ontstaan diverse vormen van natuur, van kleine, multifunctionele groene ruimtes in woongebieden tot grotere recreatieve landschappen. Deze aanpak biedt ruime mogelijkheden voor recreatie en toerisme, wat een economische meerwaarde creëert en bijdraagt aan het welzijn van bewoners. Tegelijkertijd wordt de natuurlijke veerkracht tegen klimaatverandering versterkt door lokaal gestuurde initiatieven, zoals wateropvang en biodiversiteitsbeheer.

De ondergrond en het watersysteem blijven grotendeels behouden, maar worden lokaal aangepast om beter bestand te zijn tegen klimaatverandering. Dit betekent dat gebieden met bodemdaling natter worden, terwijl natuurlijke veerkracht wordt bevorderd door kleinschalige maatregelen zoals wateropvang en -beheer door bewoners en boeren. Deze aanpak minimaliseert de noodzaak van grootschalige ingrepen en bevordert een lokaal gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor het landschap.

Hoewel het scenario kansen biedt voor duurzaamheid en gemeenschapsvorming, brengt het ook uitdagingen met zich mee. De kleinschaligheid van dit scenario maakt het uitdagend om een oplossing te bieden voor de grootschalige opgaven. De nadruk op lokale initiatieven en zelfredzaamheid kan leiden tot ongelijkheid tussen gemeenschappen die succesvol zijn in het ontwikkelen van projecten en gebieden die moeite hebben om deze dynamiek te benutten. Dit kan resulteren in verschillen in leefkwaliteit en economische kansen binnen de regio. Het gebrek aan grootschalige sturing kan leiden tot fragmentatie van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling, wat uitdagingen oplevert voor de integratie van regionale en nationale netwerken. Tegelijkertijd kan de focus op lokale zelfvoorzienendheid de efficiëntie van bepaalde systemen, zoals energie en transport, beperken.

Concluderend betreft "Actief Flevoland" een scenario waar duurzaamheid, sociale cohesie en lokale initiatieven de basis vormen.

Beschouwing per thema

1. Woningbouw en wonen

In dit scenario wordt de nadruk gelegd op zelfvoorzienende gemeenschappen, waarbij inwoners hun eigen woningen bouwen met lokale materialen. Dit bevordert een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid, en zorgt voor duurzame, kleinschalige woonoplossingen die passen bij de omgeving. Sociale cohesie wordt versterkt door samenwerking en het ontwikkelen van korte ketens tussen stad en platteland. Dit biedt kansen

voor een hechte gemeenschap. Echter, de verspreide ligging van woningen kan leiden tot een gebrek aan centrale voorzieningen, zoals winkels en zorgdiensten, wat de toegankelijkheid kan verminderen. Daarnaast is het de vraag of de kleinschalige woonoplossingen voldoende zijn om een oplossing te bieden aan de grootschalige woningbouwopgave.

2. Regionale economie

Het scenario stimuleert een circulaire economie en kleinschalige, lokale economische initiatieven die het welzijn van gemeenschappen bevorderen. De nadruk ligt op gemeenschapsvorming, deeleconomieën en lokale samenwerking. Dit biedt kansen voor het creëren van veerkrachtige, duurzame werkgelegenheid en economische zelfstandigheid op regionaal niveau. Desondanks kan de afhankelijkheid van lokale initiatieven en kleinschalige productie leiden tot economische kwetsbaarheid, vooral in gevallen waar samenwerking of marktwerking niet optimaal is. Grootschalige economische ontwikkelingen kunnen lastig zijn in dit model.

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

In dit scenario ligt de focus op het versterken van lokale wegen en verbindingen, waarbij bewoners en lokale bedrijven actief betrokken zijn bij het verbeteren van de infrastructuur. Dit creëert een meer gepersonaliseerde en directe benadering van mobiliteit, wat de zelfredzaamheid en autonomie van gemeenschappen vergroot. Tegelijkertijd kan de beperkte nadruk op regionale en nationale verbindingen de bereikbaarheid van grotere stedelijke gebieden en werkplekken bemoeilijken. Dit kan economische en sociale isolatie in sommige gebieden veroorzaken.

4. Landbouw

Het scenario promoot kleinschalige en duurzame landbouwmodellen, met een focus op biobased producten, voedselbossen en andere innovatieve verdienmodellen zoals het plukken bij de boer. Dit draagt bij aan de verduurzaming van de regio en versterkt de band tussen stad en platteland. De betrokkenheid van lokale gemeenschappen in landbouwinitiatieven bevordert de sociale cohesie en verhoogt de veerkracht van voedselproductie. Aan de andere kant kunnen deze kleinschalige initiatieven niet altijd concurreren met grootschalige commerciële landbouw, wat kan leiden tot lagere rendementen en minder efficiënt gebruik van land.

5. Energietransitie

In dit scenario wordt energie lokaal opgewekt door bewoners en bedrijven voor eigen gebruik, wat bijdraagt aan een zelfvoorzienende en duurzame energiehuishouding. Dit bevordert de veerkracht van gemeenschappen en vermindert afhankelijkheid van grote energieproducenten. Het behoud van het bestaande energienetwerk zorgt voor stabiliteit en integratie met de bredere infrastructuur. Echter, de kleinschaligheid van de energieproductie kan zorgen voor inefficiëntie bij het benutten van hernieuwbare bronnen op grotere schaal.

6. Klimaat

Natuurontwikkeling wordt gedreven door initiatieven uit de samenleving, wat zorgt voor gevarieerde en geïntegreerde natuurgebieden die ook recreatief gebruikt worden. Dit verhoogt de biodiversiteit en maakt de natuur meer toegankelijk voor bewoners. Het vormt bovendien een economisch verdienmodel door recreatie en ecotoerisme. Het risico is echter dat deze initiatieven gefragmenteerd zijn en niet altijd gericht op ecologische coherentie, wat de effectiviteit van natuurbeschoud op lange termijn kan beperken.

7. Gezonde en veilige leefomgeving

Dit scenario bevordert een gezonde leefomgeving door het stimuleren van lokale, duurzame initiatieven die het welzijn van de gemeenschap ondersteunen. De focus op kleinschalige, zelfvoorzienende gemeenschappen creëert een balans tussen wonen, werken en recreëren, wat bijdraagt aan de levenskwaliteit van bewoners. Een potentieel nadeel is echter dat de verspreide woonlocaties kunnen leiden tot verminderde toegang tot essentiële diensten zoals gezondheidszorg en onderwijs, waardoor kwetsbare groepen mogelijk buiten de boot vallen.

8. Maatschappelijke voorzieningen

In het scenario worden nieuwe, door de gemeenschap gedreven initiatieven zoals de voedselbus, boekenbus en huisartsenbus geïntroduceerd, wat de toegankelijkheid van voorzieningen verbetert in landelijke gebieden. Dit bevordert de sociale cohesie en maakt het gemakkelijker voor bewoners om essentiële diensten te bereiken. Tegelijkertijd kan de afhankelijkheid van kleinschalige voorzieningen en mobiele diensten in sommige gevallen

ontoereikend zijn. Het model kan het lastig maken om hoogwaardige zorg en onderwijs te bieden op grotere schaal.

9. Natuur en biodiversiteit

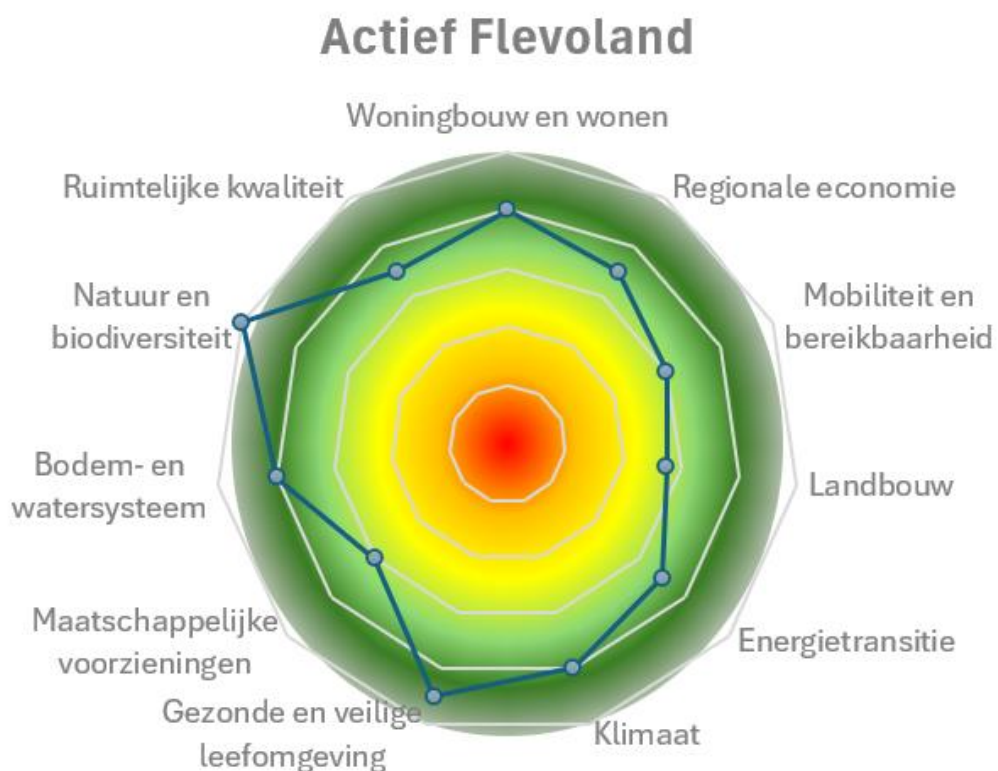
Dit scenario versterkt de ruimtelijke kwaliteit door een kleinschalig en divers landschap te creëren, waarin natuurontwikkeling, duurzaam landgebruik en lokale gemeenschapsinitiatieven centraal staan. Landschappelijke waarden worden vergroot door voedselbossen en biobased landbouw, terwijl recreatie en natuur integreren in het dagelijks leven.

10. Bodem- en watersysteem

In dit scenario blijft het watersysteem grotendeels behouden en wordt de natuurlijke veerkracht tegen klimaatverandering bevorderd door lokale initiatieven. Het behoud van het bestaande watersysteem zorgt voor stabiliteit en behoud van ecologische functies. De adaptatie van het systeem aan klimaatverandering wordt voornamelijk door de gemeenschap zelf vormgegeven, wat leidt tot een grotere betrokkenheid bij de natuur. Desondanks kan de focus op kleinschalige, plaatsgebonden initiatieven ervoor zorgen dat de efficiëntie van waterbeheer niet altijd optimaal is, en kan de effectiviteit in grootschalige klimaatadaptatie beperkt zijn.

11. Ruimtelijke kwaliteit

De nadruk op een mozaïeklandschap, waarin kleinschalige initiatieven de ruimte krijgen om te bloeien, draagt bij aan een diverse en dynamische ruimtelijke ordening die is afgestemd op de specifieke kwaliteiten van elke locatie. Dit creëert een uniek landschap dat aansluit bij de lokale behoeften en wensen. Een mogelijk nadeel is dat deze aanpak tot een onsamenvattend ruimtegebruik kan leiden, waarbij de integratie van verschillende functies niet altijd optimaal is. Dit kan de efficiëntie van de ruimtelijke ordening verminderen en leiden tot een gebrek aan samenhang in de ontwikkeling van de regio.

Belangrijkste kansen en risico's

Het scenario 'Actief Flevoland' legt de nadruk op gemeenschapskracht, zelfredzaamheid en kleinschalige initiatieven. Hoewel dit kansen biedt voor sociale cohesie en duurzaamheid, brengt het ook aanzienlijke risico's

met zich mee. De afwezigheid van grootschalige regie en structuren kan leiden tot ongelijkheid, versnippering en beperkte economische slagkracht.

1. **Gebrek aan regie en ongelijkheid tussen gebieden:** De afhankelijkheid van lokale initiatieven betekent dat de ontwikkeling van Flevoland sterk afhankelijk wordt van de energie en organisatiekracht van gemeenschappen. Dit kan leiden tot ongelijkheid tussen gebieden: sommige gemeenschappen kunnen goedwerkende systemen opzetten, terwijl andere achterblijven. Dit risico wordt versterkt door de beperkte overheidssturing, waardoor regio's met minder sociale of economische veerkracht mogelijk structureel achterop raken. Het scenario werkt bovendien afwenteling van negatieve effecten op omliggende gebieden in de hand, waarbij lokale gemeenschappen minder verantwoordelijkheden hoeven te nemen voor de kwaliteit van hun buurgemeenschappen. Dit bemoeilijkt discussies over bovenregionale vraagstukken (duurzame energie, bedrijventerreinen en Defensie bijvoorbeeld)
2. **Beperkte economische slagkracht en inefficiëntie:** De focus op kleinschalige productie en korte ketens kan de veerkracht van de lokale economie vergroten, maar kan ook leiden tot inefficiëntie en gebrek aan concurrentiekracht op grotere schaal. Daarnaast marginaliseert het scenario de rol van Flevoland als agrarische productie-eenheid. Grootschalige bedrijven en investeerders kunnen afhaken bij een versnipperde en minder voorspelbare economische structuur. Dit kan leiden tot een verlies aan werkgelegenheid en een verminderde aantrekkingskracht van Flevoland voor grotere bedrijven.
3. **Versnippering van infrastructuur en mobiliteit:** De nadruk op lokale mobiliteit en kleinschalige verbinding kan ten koste gaan van regionale en nationale bereikbaarheid. Zonder investeringen in grotere infrastructuurprojecten en een verbetering in het OV-netwerk kan Flevoland minder goed aansluiten op de rest van Nederland, wat economische kansen en woon-werkverkeer in de weg staat.
4. **Natuurontwikkeling zonder samenhang:** Er zijn risico's verbonden aan een kleinschalige/decentrale aanpak op het gebied van natuur. Het ontbreken van een overkoepelende strategie kan leiden tot een versnippering van natuurgebieden en een gebrek aan ecologische verbindingen. Aangezien de sturing in dit scenario ontbreekt, kunnen de verschillende initiatieven elkaar overlappen of tegenwerken.

Het scenario biedt een inspirerende visie op gemeenschapskracht en zelfredzaamheid, maar brengt aanzienlijke risico's met zich mee. De afwezigheid van een sterke overheidsregie kan leiden tot ongelijkheid, economische kwetsbaarheid en een gebrek aan samenhang in infrastructuur en natuurbeheer. Zonder duidelijke structuren en coördinatie dreigt versnippering en verrommeling van initiatieven en een gebrek aan schaalvoordelen, wat de leefbaarheid en economische ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn kan schaden.

4.3.4 Robuust Flevoland

Algemene effectbeschouwing

Het scenario "Robuust Flevoland" richt zich op het creëren van een veerkrachtige en duurzame regio waarin natuurlijke systemen centraal staan. De provincie speelt een leidende rol bij het vormgeven van een stabiele samenleving met gelijke kansen, door een gezonde leefomgeving te bevorderen en natuurlijke hulpbronnen zorgvuldig te beheren. Dit toekomstbeeld benadrukt de verwevenheid van functies en natuur, waarbij het landschap wordt aangepast aan natuurlijke processen en klimaatverandering.

In dit scenario ontstaan compacte, duurzame steden volgens het 15-minuten-principe, waar bewoners alle essentiële voorzieningen binnen handbereik hebben. Er is geen sprake van uitbreiding van bebouwde gebieden; in plaats daarvan worden bestaande wijken getransformeerd en verdicht rond OV-knooppunten. Deze groene steden zijn ontworpen om bestand te zijn tegen regenval en hittestress, met aandacht voor duurzame materialen en innovatieve waterbeheeroplossingen. Het autoverkeer wordt in stedelijke kernen ontmoedigd, terwijl elektrische bussen, fietsen en een versterkt openbaar vervoernetwerk de mobiliteit ondersteunen. Aan snelwegen worden hubs ontwikkeld voor een naadloze overstap van auto naar fiets of OV, wat bijdraagt aan de reductie van uitstoot en verbetering van leefkwaliteit.

De landbouwsector wordt hervormd naar een natuurinclusieve aanpak, waarbij voedsel en biobased producten voor de regio worden geproduceerd binnen een straal van 200 kilometer. Dit beleid stimuleert lokale voedselzekerheid en minimaliseert transportafstanden, wat de ecologische voetafdruk van de regio verkleint. Tegelijkertijd wordt er geïnvesteerd in een grootschalig kennis- en onderzoekscentrum dat zich richt op

biologische en natuurinclusieve landbouw, in samenwerking met onderwijsinstellingen zoals Aeres Hogeschool en Wageningen Universiteit. Dit centrum versterkt Flevoland's positie als wereldleider in duurzame landbouwinnovatie en bevordert economische groei.

Water en bodem zijn kernkwaliteiten in dit scenario, met een grote rol voor grootschalige maatregelen zoals de aanleg van wadi's in bodemdalinggebieden. Deze wadi's vangen overtollig water op tijdens extreme regenval en zuiveren kwelwater op natuurlijke wijze, wat bijdraagt aan klimaatadaptatie. Daarnaast wordt de zoetwatervoorraad uitgebreid door de IJsseldelta te vergroten en het Markermeer te betrekken bij natuurlijke waterzuivering en natuurontwikkeling. Dijken worden versterkt met natuurlijke structuren zoals vooroevers en kwelders, wat zowel de veiligheid als de biodiversiteit ten goede komt. Daarnaast wordt in dit scenario kwelwater in Flevoland dat afkomstig is van de Veluwe opgevangen om in natte periodes met dit water de drinkwatervoorziening van de Veluwe aan te vullen (nationale gieter).

De natuur in Flevoland wordt verder ontwikkeld en verbonden via een netwerk van corridors, waardoor biodiversiteit en recreatiemogelijkheden toenemen. Nationaal Park Nieuw Land wordt uitgebreid met nieuwe natuurgebieden, zoals Markerwadden 3.0 (initiatief om meer water te kunnen bergen in voorheen bedachte Markerwaard), en vormt het hart van de Nederlandse natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland. Deze gebieden zijn niet alleen aantrekkelijk voor recreanten, maar spelen ook een belangrijke rol in het behoud van flora en fauna. De verwevenheid van natuur en stedelijke gebieden bevordert de leefkwaliteit en maakt natuur toegankelijker voor bewoners.

De focus op werk ligt in dit scenario vooral in de aangrenzende regio's MRA, MRZ, MRU en Groningen die door de OV infrastructuur beter en sneller bereikbaar zijn. Dit wordt ondersteund door investeringen in onderwijs en kennisdeling, die Flevoland internationaal op de kaart zetten als centrum voor duurzame ontwikkeling.

Ondanks de vele voordelen brengt dit scenario uitdagingen met zich mee. De transitie naar compacte steden, een duurzaam landbouwsysteem en veerkrachtige infrastructuur vraagt om aanzienlijke investeringen en een langdurige inzet van alle betrokken partijen. Er is een risico op ongelijkheid tussen gebieden die baat hebben bij deze transitie en regio's die achterblijven. Daarnaast vergt de integratie van natuur, stedelijke ontwikkeling en landbouw een zorgvuldig evenwicht, waarbij belangen van verschillende sectoren en stakeholders samenkomen.

Het scenario "Robuust Flevoland" schetst een toekomst waarin de provincie een leidende rol speelt in de transitie naar een duurzame, klimaatbestendige en inclusieve regio.

Beschouwing per thema

1. Woningbouw en wonen

In Robuust Flevoland worden compacte kernen en het 15-minuten-steden-principe geïmplementeerd, wat zorgt voor duurzame woonomgevingen met alles binnen handbereik. Deze aanpak maakt het mogelijk om ruimte efficiënt te gebruiken, wat bijdraagt aan duurzaamheid en leefbaarheid. De nadruk op verdichting kan echter ook leiden tot een hogere bevolkingsdichtheid en meer druk op bestaande voorzieningen. In sommige gevallen kan er een gebrek aan variëteit in woningtypes zijn, wat voor bepaalde groepen beperkend kan zijn.

2. Regionale economie

Robuust Flevoland stimuleert een verantwoorde economie met een focus op duurzame landbouw en biobased producten. Het kenniscentrum voor biologische en natuurinclusieve landbouw versterkt de innovatieve economische groei binnen de regio, wat kan leiden tot een belangrijke rol voor Flevoland als voorloper op het gebied van duurzame landbouw. De overgang naar duurzame productie kan echter hoge initiële kosten met zich meebrengen, wat kleinere bedrijven ontmoedigt om zich te vestigen.

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Duurzame mobiliteit wordt bevorderd door het verbeteren van het openbaar vervoer, het ontwikkelen van elektrische bussen, en het versterken van de Lelylijn. Dit zorgt voor betere bereikbaarheid van de regio, vooral voor stedelijke kernen. De focus ligt ook op fietsvriendelijkheid, met sterke fietsinfrastructuur en duurzame netwerken. Er is echter een risico dat het moeilijk is om het openbaar vervoer financieel rendabel te maken, zeker in minder dichtbevolkte gebieden.

4. Landbouw

Natuurinclusieve landbouw in Robuust Flevoland zorgt voor een duurzame voedselproductie die lokaal blijft. Dit bevordert zowel de ecologische balans als de lokale economie, wat een duurzame toekomst voor de regio ondersteunt. De omschakeling naar natuurinclusieve landbouw kan echter leiden tot hogere kosten voor boeren, wat hen kan ontmoedigen om deze methoden te omarmen. Dit kan de overgang naar duurzame landbouw vertragen en kortetermijnopbrengsten verlagen.

5. Energietransitie

Robuust Flevoland richt zich sterk op hernieuwbare energie en een duurzame energie-infrastructuur. Er wordt gewerkt aan het opwekken van hernieuwbare elektriciteit en het implementeren van energieopslagsystemen, wat de regio energie-onafhankelijker maakt en bijdraagt aan het klimaatdoel. Echter, het ontwikkelen van deze infrastructuur kan kostbaar en technisch complex zijn. Er kunnen ook problemen ontstaan met netcongestie als de infrastructuur niet snel genoeg wordt aangepast.

6. Klimaat

De veerkracht van Robuust Flevoland tegen klimaatverandering wordt versterkt door grootschalige wateropslag en natuurlijke waterzuivering. Het watersysteem wordt versterkt door het creëren van wadi's en het vergroten van de zoetwatervoorraad via de IJsseldelta en Markermeer, wat de regio helpt bij het beheersen van wateroverlast, verdroging en overstromingsrisico's. De implementatie van deze klimaatmaatregelen kan echter aanzienlijke kosten met zich meebrengen, en er is een risico dat sommige gebieden moeilijker bereikbaar worden door de ingrepen in het landschap.

7. Gezonde en veilige leefomgeving

De focus op groene steden, rainproof gebieden en het verbeteren van de luchtkwaliteit draagt bij aan een gezonde en veilige leefomgeving. Duurzame stedelijke ontwikkeling vermindert de blootstelling aan schadelijke stoffen en bevordert de gezondheid van bewoners. De nadruk op verdichting kan echter leiden tot verhoogde druk op de gezondheidszorg en andere publieke diensten, wat kan leiden tot overbelasting van voorzieningen zoals zorginstellingen of onderwijsfaciliteiten.

8. Maatschappelijke voorzieningen

Het 15-minuten-steden-principe zorgt ervoor dat basisvoorzieningen zoals scholen, winkels en zorginstellingen dichtbij zijn voor bewoners, wat de sociale cohesie en het welzijn versterkt. Dit maakt het leven comfortabeler en draagt bij aan de lokale gemeenschap.

9. Bodem- en watersysteem

Robuust Flevoland zet in op het versterken van het watersysteem met maatregelen zoals grootschalige wadi's, wateropslag en natuurlijke waterzuivering. Deze maatregelen dragen bij aan het creëren van een robuust systeem dat beter bestand is tegen klimaatverandering en overstromingsrisico's. De kosten van het implementeren en onderhouden van deze systemen kunnen echter hoog zijn, en in sommige gevallen kunnen ze negatieve gevolgen hebben voor de landbouwproductie.

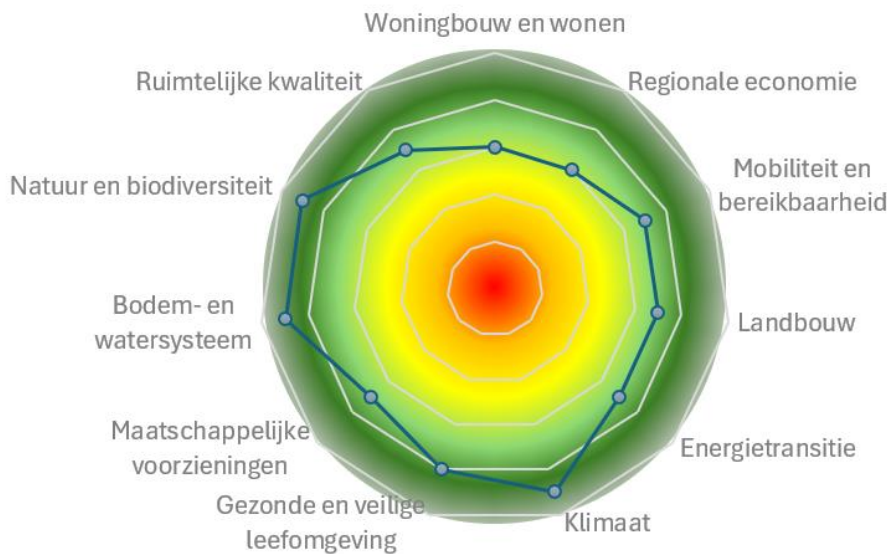
10. Natuur en biodiversiteit

Door natuurgebieden uit te breiden en te verbinden in ecologische corridors wordt de biodiversiteit in Flevoland vergroot. Het netwerk van natuurgebieden draagt bij aan het behoud van het milieu en biedt tegelijkertijd recreatiemogelijkheden voor bewoners en toeristen. Deze aanpak kan echter conflicten veroorzaken met andere ruimteclaims, zoals woningbouw of landbouw, wat kan leiden tot een beperking van beschikbare ruimte voor andere initiatieven.

11. Ruimtelijke kwaliteit

De nadruk op het versterken van landschappelijke waarden en het behoud van cultureel erfgoed draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van Flevoland. Natuur en stedelijke ontwikkeling worden met elkaar verweven, wat het gebied esthetisch aantrekkelijk maakt en de ecologische waarde verhoogt. De integratie van natuur in het landschap kan echter leiden tot beperkingen in de flexibiliteit van ruimtelijke ontwikkeling. Dit kan zorgen voor hogere kosten voor stedelijke ontwikkeling en een beperking van de ruimte voor nieuwe initiatieven.

Robuust Flevoland

Belangrijkste kansen en risico's

Het scenario 'Robuust Flevoland' richt zich op duurzaamheid, natuurinclusieve ontwikkeling en een sterke overheidssturing. Dit biedt kansen op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit en leefkwaliteit. Tegelijkertijd brengt de grootschalige herinrichting van stedelijke en agrarische gebieden risico's met zich mee, zoals hoge investeringskosten, ruimtelijke rigiditeit en mogelijke economische nadelen.

- Veerkracht tegen klimaatverandering en duurzaam waterbeheer:** Dit scenario biedt kansen door grootschalige wateropslag, natuurlijke waterzuivering en versterking van dijken met natuurlijke structuren zoals kwelders. Dit maakt Flevoland beter bestand tegen extreme neerslag en zeespiegelstijging. Tegelijkertijd brengt de herinrichting van het watersysteem risico's met zich mee, zoals mogelijke conflicten tussen waterbeheer en bestaande agrarische functies.
- Risico op afname van agrarische productiviteit:** De transitie naar natuurinclusieve landbouw en regionale voedselproductie betekent dat traditionele, grootschalige landbouw minder ruimte krijgt. Dit kan leiden tot lagere opbrengsten en een vermindering van de concurrentiekracht.
- Druk op bestaande stedelijke gebieden:** Hoewel de Flevolandse steden en dorpen ruim opgezet zijn en dus nog ruime mogelijkheden bieden om verder te verdichten, is het de vraag of de volledige woningvraag geacommodeerd kan worden binnen bestaand stedelijk gebied. Tegelijkertijd biedt de aanpak die gericht is op het 15-minuten-principe wel kansen vanuit het perspectief van duurzame mobiliteit (die nu nog maar matig scoort op provinciaal niveau).
- Ongelijkheid tussen regio's en bevolkingsgroepen:** De transitie naar een robuust, duurzaam Flevoland kan leiden tot ongelijkheid tussen regio's en sociale groepen. Stedelijke gebieden profiteren mogelijk sterker van de verbeterde infrastructuur en nabijheid van voorzieningen (15 minuten- principe), terwijl landelijke gebieden minder direct baat hebben bij de investeringen.

Dit scenario biedt een duurzaam toekomstbeeld, waarin klimaatadaptatie, duurzaamheid en sterke regie van de overheid centraal staan. Dit kan een verbetering in leefkwaliteit tot gevolg hebben, maar brengt ook de nodige uitdagingen met zich mee. Mogelijke economische nadelen voor bepaalde sectoren kunnen de haalbaarheid van dit scenario beperken. Daarnaast vraagt de beperkte ruimte voor individuele initiatieven en de nadruk op collectieve structuren om zorgvuldige afstemming, om ongelijkheid tussen verschillende regio's en bevolkingsgroepen te voorkomen.

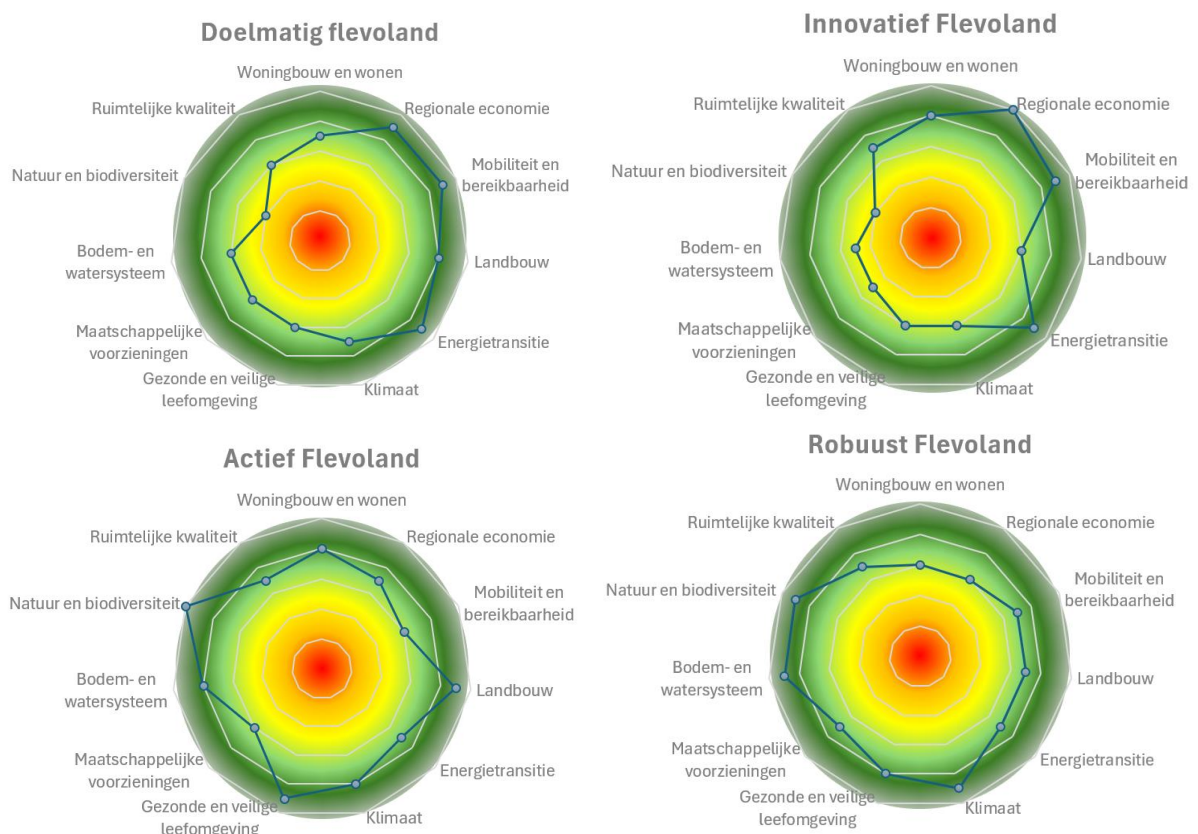

4.4 Conclusie

De vier scenario's die in dit document zijn uitgewerkt – Doelmatig Flevoland, Innovatief Flevoland, Actief Flevoland en Robuust Flevoland – bieden een waardevolle blik op de uiteenlopende mogelijkheden voor de toekomst van Flevoland. Elk scenario belicht een ander perspectief op hoe de provincie zich kan ontwikkelen, afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt en de prioriteiten die worden gesteld.

Het doel van deze scenariostudie is niet om een definitief toekomstbeeld te presenteren, maar om inzicht te bieden in de consequenties van verschillende ontwikkelrichtingen. Door de uitersten te verkennen langs de assen van faciliterend versus sturend en natuurlijk versus technologisch, ontstaat een breed spectrum van mogelijke toekomsten. Deze aanpak helpt niet alleen om de implicaties van specifieke keuzes te begrijpen, maar biedt ook een kader om met belanghebbenden in gesprek te gaan en de Omgevingsvisie van Flevoland verder vorm te geven.

De scenario's benadrukken ieder unieke kwaliteiten en uitdagingen. Zo zet *doelmatig Flevoland* in op economische efficiëntie en technologische innovatie, terwijl *innovatief Flevoland* de kracht van marktgestuurde oplossingen en clustering centraal stelt. *Actief Flevoland* biedt een beeld van gemeenschapszin en kleinschalige initiatieven, en *robuust Flevoland* legt de nadruk op veerkracht en duurzaamheid, met een centrale rol voor natuurlijke systemen.

4.4.1 Aanbevelingen

Vanuit het perspectief van de leefomgeving scoren de twee scenario's op de onderste as van het assenkruis positiever dan de twee bovenste. Dit heeft ermee te maken dat het groenblauwe belang in beide scenario's sterker vertegenwoordigd is. Dat betekent echter niet zonder meer dat de onderste twee modellen recht doen aan maatschappelijke ontwikkelingen in de provincie (en daarbuiten), waarin ook de belangen van de agrarische sector, verstedelijking en recreatie volwaardig geadresseerd dienen te worden. Om deze redenen moeten er in

de trechtering naar een voorkeursalternatief keuzes gemaakt worden op basis van de vier scenario's. Deze gaan over:

Zoneer verstedelijking en koppel (programmatische) doelstellingen aan ontwikkelingen van bedrijvigheid, infrastructuur en ruimtelijke kwaliteit

Er zitten wezenlijke verschillen tussen de mate waarin de scenario's in staat zijn doelen te bereiken (woningbouw, bedrijvigheid etc.). In discussies over een toekomstbeeld en het behalen van doelen voor alle ruimtevragers helpt het om deze (volwaardig) naast elkaar te zetten. Dat is voor o.a. het agrarische belang en het natuurbelang in deze scenario's nog niet gedaan. Ook het concreet maken van welke OV-verbindingen (bijvoorbeeld) nodig gaan zijn helpt bij het maken van keuzes.

Maak keuzes over de landbouw, maar bescherm deze ook als belangrijke ruimtevrager voor Flevoland

Veel van de scenario's grijpen in op het agrarische systeem van de provincie. Flevoland heeft echter geen eenduidig watersysteem heeft. Zo is aan de oost en zuidrand van de provincie de kwelstroom veel groter dan in andere delen van de provincie, en is deze kwel vanuit de Veluwe over het algemeen van zeer hoge kwaliteit. Meer naar het midden van de polder wordt de dikte van zandige lagen in de toplaag van de bodem steeds kleiner. In combinatie met een beperkte mate van drooglegging (het verschil tussen polderpeil en maaiveld) zijn deze gronden grofweg genomen wat minder geschikt voor de huidige wijze van agrarisch gebruik. Het ligt voor de hand om op basis van de water- en bodemkwaliteiten en de geschiktheid van die kwaliteiten voor agrarisch gebruik en waterveiligheid naar stedelijke ontwikkelingen te kijken. Dit kan ook tot strijdige uitgangspunten leiden. Daarnaast verdient het aanbeveling om gebieden aan te wijzen waarin het primaat ook in de toekomst ligt op agrarische activiteiten en waar meer ruimte is voor (stedelijke) ontwikkelingen.

Betrek erfgoedwaarden in discussies over de vormgeving van het toekomstige landschap

In geen van de scenario's worden landschappelijke en/of erfgoedwaarden als zelfstandig belang gepresenteerd. Dit kan leiden tot de suggestie dat het landschap altijd ondergeschikt is aan discussies over landbouw en stedelijke ontwikkeling. Dit terwijl het landschap ook juist aanknopingspunten kan bieden voor stedelijke ontwikkeling. Hierbij kan ook een hybride model gepresenteerd worden waarbij bijvoorbeeld de Noordoostpolder meer gericht is op een samenspel van (kleinschalige) in- en uitbreidingen, terwijl in de grotere steden een andere stedenbouwkundig model (grootschalige inbreiding) gekozen wordt.

Stimuleer een sterke en evenwichtige economie zonder sociale en ruimtelijke scheidslijnen

Flevoland heeft de potentie om zich economisch verder te ontwikkelen, maar deze economische groei mag niet ten koste gaan van sociale samenhang of de kwaliteit van de leefomgeving. Een evenwichtige verdeling van economische functies is van belang om te voorkomen dat slechts een beperkt aantal gebieden profiteert, terwijl andere regio's achterblijven. Grootschalige economische clusters en bedrijvigheid hebben ruimte nodig, maar kan ook zorgen tot verdringing van landbouw of natuur. Dit vraagt om duidelijke keuzes.

4.4.2 Wat zijn sterke componenten om uit de verschillende alternatieven mee te nemen?

Doelmatig Flevoland

- Het principe van scheiding van landbouw en (toekomstig) stedelijk gebied werkt positief uit voor beide ruimtevragers, waarbij negatieve effecten van agrarische activiteiten (gewasbeschermingsmiddelengebruik of uitspoelingseffecten in het oppervlaktewater) of aanwezige windturbines op afstand van grote woongebieden gehouden worden.
- Dit scenario biedt grote kansen voor de multimodale ontsluiting van Flevoland met de rest van Nederland, vanwege de combinatie van een sterk economisch programma met een sterke rol van de overheid. Dit scoort vanuit het perspectief van de leefomgeving zeer positief.

Innovatief Flevoland

- Dit scenario heeft vanuit het perspectief van de leefomgeving nauwelijks significante voordelen.

Actief Flevoland

- Hoewel de ambitie van korte ketens en een ruil- en deeleconomie als een wenkend perspectief klinken vanuit het perspectief van de leefomgeving, lijkt dit zich matig te verhouden tot de geschetste rol van de overheid. De mogelijkheid tot het faciliteren hiervan is wel de moeite waard om mee te nemen.

Robuust Flevoland

- De integratie van natuur en stedelijke ontwikkeling versterkt biodiversiteit en klimaatadaptatie, wat de leefkwaliteit verbetert.
- Compacte steden en duurzame mobiliteit, zoals het 15-minuten-principe en OV-hubs, zorgen voor efficiënte en milieuvriendelijke bereikbaarheid.
- De focus op natuurinclusieve landbouw en regionale voedselproductie draagt bij aan een duurzame economie en verkleint de ecologische voetafdruk.
- Waterbeheermaatregelen, zoals wadi's en natuurlijke waterzuivering, maken Flevoland veerkrachtiger tegen klimaatverandering.

5. Perspectievenbeoordeling

5.1 Beschrijving perspectieven

In voorgaand hoofdstuk is de brede scenariostudie naar de toekomstige ontwikkeling van Flevoland weergegeven. In deze globale scenarioscan zijn uiteenlopende trends, opgaven en kansen in beeld gebracht. Op basis van deze verkenning zijn drie perspectieven uitgewerkt, die ieder een eigen visie geven op hoe Flevoland zich de komende decennia kan ontwikkelen.

Deze drie perspectieven, Hub van Nederland, Regionaal geworteld en Robuust lokaal, vormen de kern van dit hoofdstuk. Elk perspectief belicht een andere koers, met bijbehorende keuzes in schaal, ruimtelijke inrichting en prioriteiten. In de volgende hoofdstukken worden deze perspectieven afzonderlijk beschreven en beoordeeld, waarbij per thema de kansen, risico's en aandachtspunten in kaart zijn gebracht. Samen geven zij inzicht in verschillende ontwikkelrichtingen, dat als basis dient voor het maken van strategische keuzes richting een voorkeursalternatief voor Flevoland.

5.1.1 Perspectief A- Hub van Nederland

Vanuit de oorsprong is Flevoland een gebied geweest waar de opgaven van Nederland in zijn geland, denk aan waterveiligheid voor het achterland, nooit meer honger (voedselproductie), verbindingen met de rest van Nederland (weg en spoor) en als overloopgebied van de randstad (woningbouwopgave). In dit perspectief blijven we ruimte bieden voor deze opgaven, met wel een eigen Flevolandse identiteit (niet alles kan in Flevoland).

Flevoland geeft in dit perspectief ruimte aan economische groei en technologische innovatie langs de corridor Almere-Lelystad-Emmeloord, waarin zij sterk verbonden is met de Randstad. In dit perspectief ontwikkelt Flevoland zich als een provincie waarin ruimte is voor en wordt gegeven aan economische bedrijvigheid zoals de maak- en service-industrie (om meer banen in Flevoland te creëren en de scheve pendel tegen te gaan). Inzet op een breder mobiliteitsnetwerk dat zowel verbindingen verbetert in de provincie als met de rest van Nederland en Europa. Het biedt slimme infrastructurele knooppunten waar de gewenste bedrijvigheid gefaciliteerd kan worden. Lelystad Airport wordt volledig geopend, niet alleen voor vakantievluchten, maar ook voor logistieke bedrijvigheid. Ook de havens van Lelystad en Urk worden doorontwikkeld en uitgebreid om de toenemende bedrijvigheid en productie te faciliteren (havengebonden activiteiten).

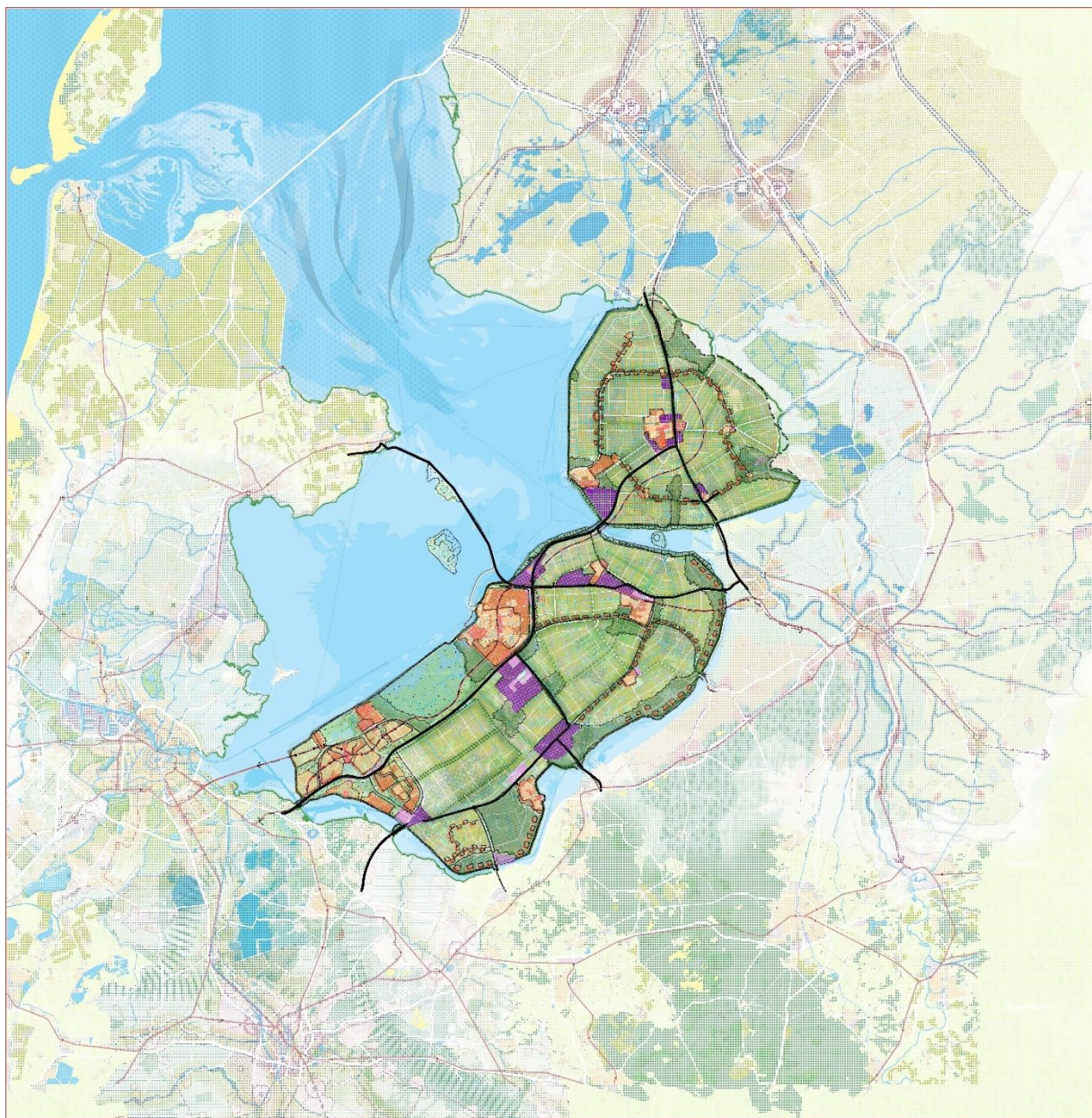
Landbouw ontwikkelt zich in dit perspectief gericht op de internationale markt en ontwikkelingen; de verwachting is dat dit tot meer innovatie en technologiegedreven ontwikkeling van de sector leidt, zoals verticale landbouw, kweekvlees en de eiwittransitie. De inzet zit hier op de productie en niet op het areaal landbouw.

Overige functies, zoals natuur en energie, zijn dienend aan deze ontwikkelingen. Voor energie geldt bijvoorbeeld dat de maakindustrie (hoogenergetisch) veel energie vraagt. Flevoland speelt o.a. hierop in met windmolens, batterijopslag en de Maximacentrale om deze grote vraag mogelijk te maken.

Natuurgebieden worden ingezet als verdienmodel voor het creëren van aantrekkelijkere woonomgevingen en het vergroten van de recreatiesector in Flevoland. In gebieden waar de bodem dusdanig daalt of waar droogte een probleem is, worden functies aangepast. Tenslotte helpt Flevoland mee om het woningtekort in Nederland op te lossen.

Almere en Lelystad bouwen flink door en versterken zo hun rol binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Almere sluit aan bij de stedelijke dynamiek van Amsterdam, breidt uit en verdicht, terwijl Lelystad juist ruimte biedt voor mensen in de regio MRA die nog op zoek zijn naar een betaalbare woningen met tuinen. In de Dorpenring wordt ingezet op wonen op erven, langs de parkways en in de gouden rand in de natuur.

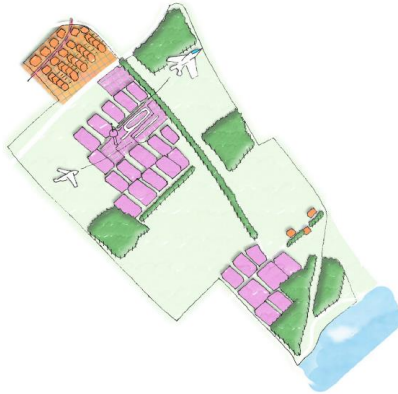
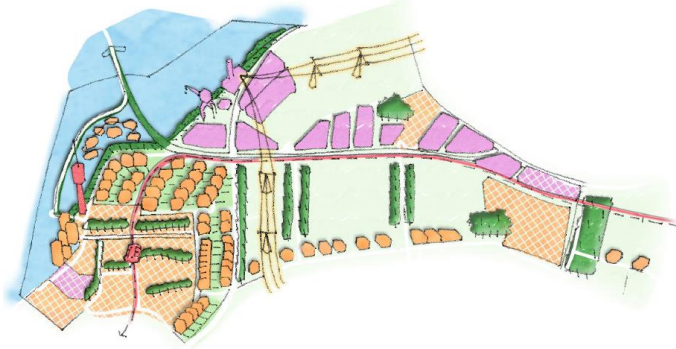
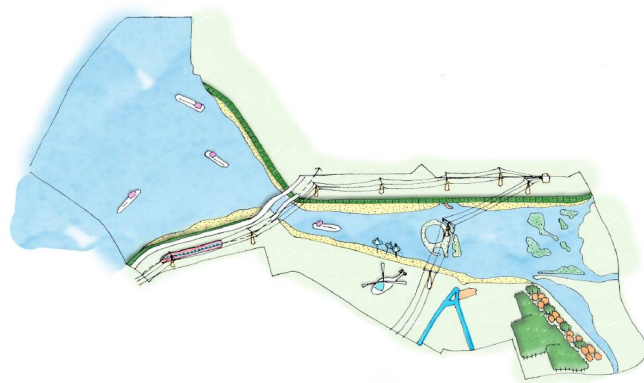
Figuur 5.1: Schematische weergave van perspectief A: Hub van Nederland

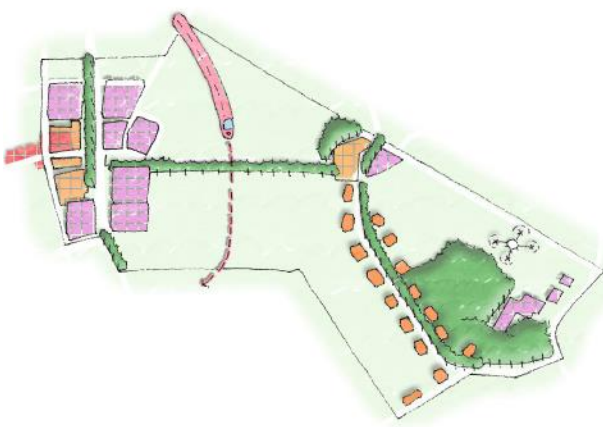
Lokale inkleuring

In onderstaande tabel is voor ieder economisch cluster aangegeven hoe het perspectief “Hub van Nederland” uitpakt.

ALMERE		Wonen: Hoge dichtheden (Oosterwold 1^e fase, Pampus, Haven, langs A6) In groenstructuren (economische waarde), transformatie bedrijventerreinen de Vaart -> wonen Mobiliteit: IJmeerverbinding, verbreding A6 Natuur: Recreatie in Oostvaardersplassen

		Landbouw: Oosterwold 2^e fase blijft agrarisch landbouw. Oosterwold 1^e fase verbinding met Oostvaardersplassen
ZEEWOLDE		Wonen: in landelijk gebied Uitbreiding van Zeewolde richting bosgebieden en kazerne Economie: Groot logistiek servicecentrum bij knoppunt richting Harderwijk Energie: opslag op bedrijventerreinen, batterij in het landschap want minder sturen
LARSERWEG		Economie: Lelystad Airport maximaal gebruiken, logistiek bij Zeewolde Mobiliteit: corridor Larserweg -> verbreding N-weg Groen: buffer tussen geluid en stad Landbouw: Verticale landbouw (i.v.m. verlies grond)
LELYSTAD – DRONTEN		Versteving dijk, t.b.v. opstuwing water IJsselmeer Economie: corridor N307 Wonen: Waterfront, aan landschap, uitbreiden tot A6 en N307 (in lage dichtheden) Energie: capaciteit van Maxima centrale vergroten Landbouw: verticale landbouw: hoog verdienmodel op minder oppervlak
KETELMEER		Wonen: langs Randmeren Water: verstevigen dijken + vooroevers Recreatie op en langs water Mobiliteit: scheepsverkeer Haven Lelystad en Urk Energie: 380kv-verbinding via IJsselooog -> Ens

NOP-west		Economie: Urk maritiem uitbreiden tot A6 Vergroten bedrijventerrein Emmeloord Wonen: dorpenring. Doorgroei Urk – Tollebeek tot één stedelijk cluster Natuur: zoneren van bosgebieden rondom Urk
NOP-oost		Mobiliteit: aanleg Lelylijn (geen stop) Economie: corridor tot Emmeloord + uitbreiding bedrijvigheid oostzijde Emmeloord Wonen: dorpenring Landbouw: verticale landbouw

5.1.2 Perspectief B- Regionaal geworteld

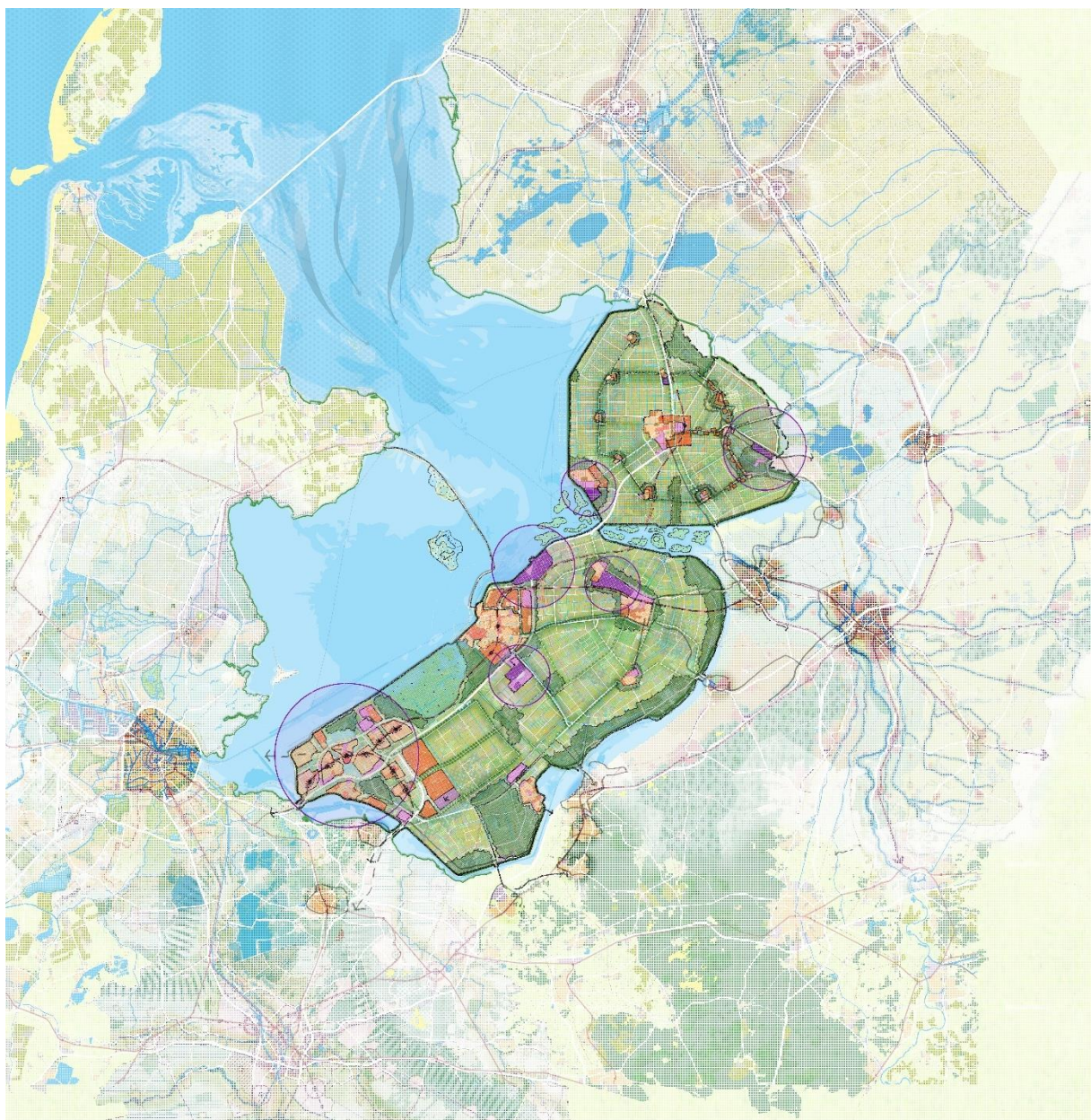
Flevoland ontwikkelt zich door samen met zijn de omliggende regio's; MRA, MRU, EHPZ en MRZ. Vanuit Flevoland kijken wij naar het 'dagelijks stedelijk systeem' en zien een sterke verbinding met omliggende regio's voor werk, recreatie, onderwijs, voedsel en tal van andere activiteiten.

Flevoland richt zich in dit perspectief op de realisatie van de woningbouwopgave in samenhang met een mobiliteitsopgave met de omliggende regio. Door in te zetten op de 'daily urban systems' van Flevoland, worden diverse opgaven samenhangend en met oog op de regio's uitgedacht. Voor de woningbouwopgave betekent dit dat alle gemeenten uitbreiden en dat woningbouwlocaties afgestemd zijn op economische hotspots en mobiliteitsverbindingen binnen Flevoland en richting de regio's. Ontwikkeling van voorzieningen en werkgelegenheid wordt onderling in de regio's afgestemd en verbonden. Niet elke wijk, buurt of gemeente zal dan zelf alle voorzieningen hebben.

We versterken hierbij de verbindingen naar Amsterdam (IJmeerlijn), Utrecht (Stichtse Lijn), Harderwijk (fietsbrug), Zwolle (N50) en de Lelylijn naar het noorden. Functies in Flevoland zoals wonen en werklocaties worden door middel van duidelijke zonering doelmatig en efficiënt uitgewerkt. Zo wordt Oosterwold tweede fase gekenmerkt door hogere dichtheden, mede dankzij de Stichtse Lijn, en groeit Emmeloord oostelijk in verband met de komst van de Lelylijn langs de rechterzijde van Emmeloord. Urk breidt zich niet verder uit dan de gemeentegrens. Daardoor groeien Urk en Tollebeek niet aan elkaar. Bovendien kenmerkt elk dorp en stad zich door een eigen natuurlijke groene rand of randbos waardoor natuur en leefbaarheid worden versterkt.

De Flevolandse economie en agrosector ontwikkelen zich door aan de hand van de 6 economische hotspots tot een kenniseconomie waarin de hightechindustrie, onderzoeksinstituten en experimenten centraal staan. Deze 6 economische hotspots zijn: MITC, Lelystad Airport, Maxima Centrale, Almere Campus, Agriculturele economische kennisindustrie Dronten (WUR, Aeres) en Maritiem Urk. Deze groeiende kenniseconomie vraagt om slimme en duurzame energie en data-oplossingen. Er kan geëxperimenteerd worden met het retourneren van restwarmte van datacentra aan woningbouw en duurzame luchtvaart op Lelystad Airport met onder meer waterstofvliegtuigen. Tenslotte wordt Flevoland klimaatadaptiever door verdere technologische ingrepen om blijvend te voorzien in waterveiligheid en beschikbaarheid.

Figuur 5.2

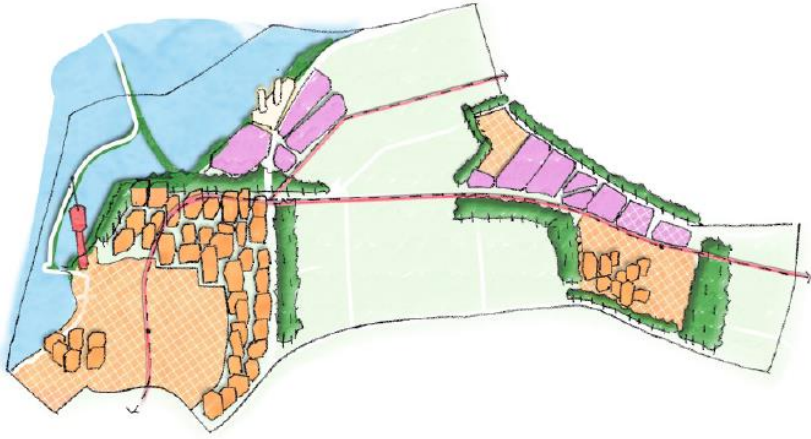
Lokale inkleuring

In onderstaande tabel is voor ieder economisch cluster aangegeven hoe het perspectief “Regionaal geworteld” uitpakt.

ALMERE		Economie: hightech campus rondom stations Mobiliteit: IJmeerverbinding & Stichtse Lijn en A6 verbreding Wonen: Oosterwold 2e fase = hoge dichtheid, (deels) transformatie bedrijventerreine n --> wonen
ZEEWOLDE		Wonen: ontwikkeling richting EHPZ in hogere dichtheid dan nu Mobiliteit: fietsbrug richting EHPZ + Nijkerk

LARSERWEG		Economie: Lelystad Airport voor F35, vakantievluchten, zakenreizen, conferenties, etc. Wonen: Zuiderhage hoogstedelijk, station Lelystad Zuid Mobiliteit: Lelystad Zuid (verbinding naar vliegveld) Groen: uitbreiding randbossen Landbouw: Precisielandbouw, grond behouden
LELYSTAD – DRONTEN		Economie: Bedrijventerreinen Swifterbant + Dronten bij elkaar, WUR groeit Wonen: Transformatie Noordersluis, uitbreiding binnen ring in hoge dichtheid Mobiliteit: Lelylijn Energie en economie: hotspot bij Maxima Centrale, bedrijven uit woongebieden Groen: bosranden zonerend rondom kernen Landbouw: innoveren + veel grond behouden --> precisielandbouw

KETELMEER		Water: Eilandjes tegen opstuwung (+ recreatie) en een dam ten noorden van Urk --> voor regio IJsselmeer Mobiliteit: Lelylijn over de eilandjes
NOP-west		Wonen: Urk uitbreiden tot gemeentegrens = eigen identiteit, Tollebeek uitbreiding ri. Emmeloord Economie: uitbreiden Urk Maritiem als hotspot Natuur: zonering

NOP-oost		Mobiliteit: Lelylijn rechterzijde met station Wonen: hoge dichtheid uitbreiding rechterzijde Emmeloord (Lelylijn) Wonen op erven (MITC) Economie: MITC uitbreiden (hotspot) + verbinding Lelylijn Landbouw: precisielandbouw --> innoveren + behouden landbouwareaal

5.1.3 Perspectief C- Robuust lokaal

Flevoland heeft een unieke ligging te midden van zoetwater en ver onder de watergrens met een voedselrijke kleibodem. In dit perspectief kijken we terug naar hetgeen wat is gecreëerd en sturen we op een robuust en veerkrachtige doorontwikkeling.

Water en bodem bepalen steeds meer wat waar mogelijk is gezien de veranderende wereld van weersextremen (nat/droog). Door de unieke ligging van Flevoland kiezen we ervoor geen stedelijke en economische uitbreiding, waardoor kwalitatieve landbouwgrond behouden blijft en versterkt kan worden met groenblauwe dooradering voor de biodiversiteit en de waterhuishouding. Er wordt ingezet op overgangen tussen landbouw, wonen en natuur waardoor een aantrekkelijk landschap ontstaat voor mens en dier.

Voor de woningbouwopgave betekent het dat Flevoland zoveel mogelijk inzet op inbreiding van stedelijk gebied om zo zoveel mogelijk ruimte te behouden voor het landelijk gebied en de natuur. Steden en dorpen worden uitgedaagd te herontwikkelen om meer woningen toe te voegen in de reeds bestaande structuren. Het uitbreiden van het aantal huishoudens wordt in de hoogte gezocht.

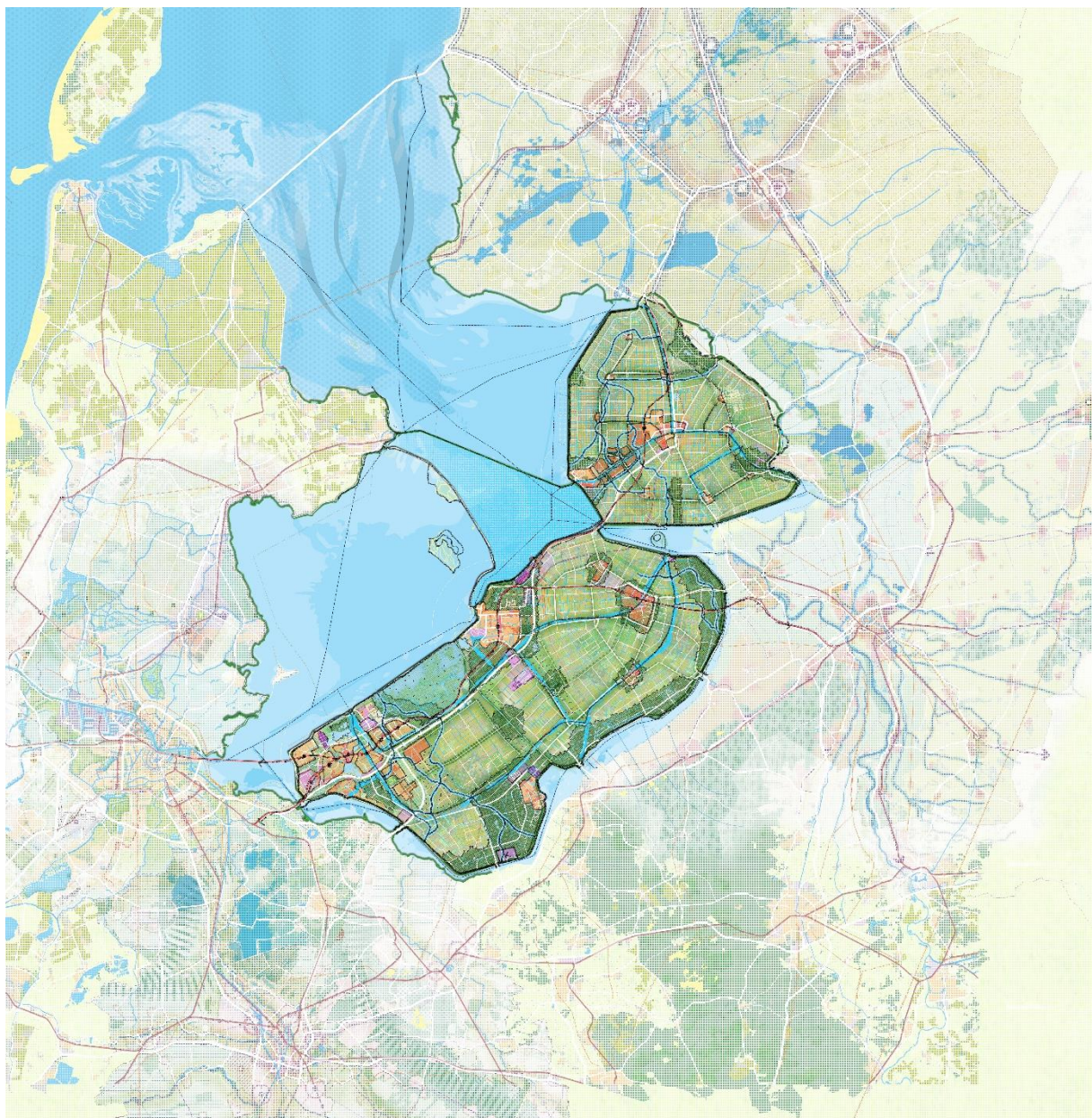
Er bestaan nog een aantal grote ontwikkelingen waaronder de Pampus-ontwikkeling in combinatie met de toekomstige IJ-meerverbinding, Lelystad Zuiderhage, Emmeloord bij het station, Oosterwold (kleiner deel op mindere grond) en de nieuwe defensie locaties. Op plaatsen waar bodemdaling in combinatie met drooglegging problematisch worden, wordt samen gekeken naar gewenste functiewijziging. Op deze plekken zouden dan alsnog woningen, bedrijvigheid of energie gerelateerde activiteiten kunnen landen.

Ook binnen mobiliteit ligt de focus op duurzame en collectieve mobiliteit. Dit betekent grote inzet op de uitbreidingen van het OV-netwerk, maar zo weinig mogelijk uitbreidingen van A- en N-wegen.

De economie van Flevoland richt zich op landbouw met korte ketens en een versterking van de grondstoffeneconomie in combinatie met onze havens en vaarten. Vaarten worden ingezet als transportmiddel voor bulkgoederen voor de grondstoffen economie en boeren gaan zich meer lokaal oriënteren.

Tenslotte kiest Flevoland voor een energienetwerk met lokale duurzame energieopwekking en -gebruik. Denk hierbij aan zonnepanelen op daken, buurtbatterijen en laadpleinen met deelauto's.

Figuur 5.3:

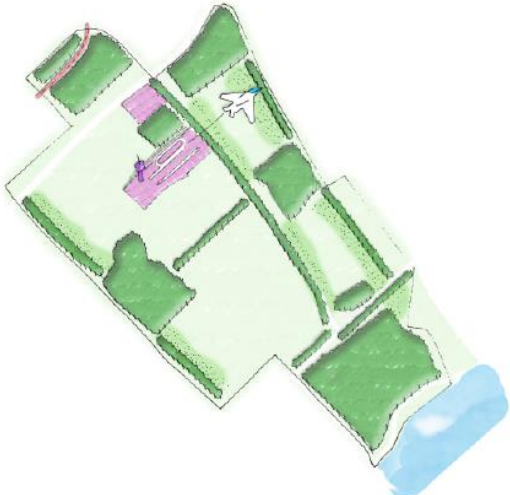
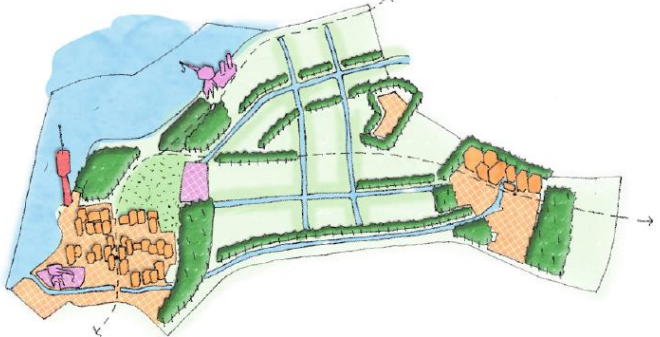
Lokale inkleuring

In onderstaande tabel is voor ieder economisch cluster aangegeven hoe het perspectief “Regionaal geworteld” uitpakt.

ALMERE		Mobiliteit: IJmeerverbinding Wonen: verdichting rondom stations, uitbreiding Oosterwold alleen op minst goede landbouwgrond Natuur: ruimte voor water, groen-blauwe dooradering
ZEEWOLDE		Defensie: kazerne integreren in het bos Natuur: bos uitbreiden + verbindingen & groen-blauwe dooradering (historisch patroon) Wonen: verdichten in hogere dichtheid in kernen Energie: batterij in bos nabij defensie

LARSERWEG		Economie: Lelystad Airport alleen F35, weinig ruimte voor bedrijvigheid Wonen: geen Zuiderhage, ruimte gebruiken voor natuur Groen: uitbreiden bossen, verbodning oostvaardersplassen Landbouw: biologisch
LELYSTAD – DRONTEN		Economie: Noordersluis -> watergebonden bedrijvigheid - > korte ketens -> grondstoffen, Maxima Centrale water -> land bedrijvigheid, Dronten bedrijvigheid verplaatsen naar haven Wonen: Verdichten dreven + deel bedrijventerreinen Dronten transformeren Natuur: Groen-blauwe dooradering + bos uitbreiden Landbouw: natuur leidend --> biobased

KETELMEER		Water: dijk Urk-Enkhuizen tegen opstuwung Opkomend kwel landelijk gebied --> ruimte voor water bieden Economie: Haven Dronten en bijhorend waternetwerk versterken = oversteek binnen en buiten provincie vaart versterken Natuur: uitbreiding bos Energie: windmolens op zee (duurzaam)
NOP-west		Natuur: historisch patroon, ruimte voor groen en blauw Wonen: Emmeloord groeit, binnen de groenstructuren Urk-Emmeloord aan elkaar --> Ontwikkeling richting Lelylijn Mobiliteit: Lelylijn links van Emmeloord --> verdichting rondom Economisch: Vaarten voor grondstoffeneconomie + verbinding havens

NOP-oost		Economie: MITC-locatie aan de vaart Natuur: groen-blaauwe dooradering uitbreiden Landbouw: biobased + veel grond behouden Mobiliteit: Lelylijn linkerkzijde Wonen: linkerkzijde Emmeloord vanwege komst Lelylijn

5.2 Beoordeling perspectieven

5.2.1 Perspectief A- Hub van Nederland

Algemene effectbeschouwing

Het perspectief Hub van Nederland gaat uit van een voortrekkersrol voor Flevoland bij het invullen van landelijke opgaven, met een duidelijke nadruk op economische ontwikkeling, logistiek, technologische innovatie en woningbouw. Daarmee sluit dit perspectief aan op de historische functie van de provincie als ruimtebediende regio binnen Nederland. De kern van het perspectief wordt gevormd door de corridor Almere, Lelystad en Emmeloord, waarin functies als wonen, werken, infrastructuur en energieopwekking op elkaar worden afgestemd en gebundeld worden rond knooppunten.

In dit perspectief zijn bedrijvigheid, infrastructuur en energieproductie leidend voor de inrichting van het gebied. Wonen volgt de economische structuur, met zowel stedelijke verdichting in Almere als uitbreiding in Lelystad en landschappelijke woonvormen in de Noordoostpolder en de dorpenring. Voor landbouw wordt een omslag voorzien richting hoogproductieve, innovatieve productiemethoden zoals verticale landbouw en eiwittransitie. Natuur en energie krijgen binnen dit perspectief een faciliterende rol ten opzichte van de andere opgaven. Natuur wordt in dat verband expliciet benoemd als verdienmodel ten behoeve van recreatie en woonkwaliteit.

Deze benadering biedt concrete aanknopingspunten voor het realiseren van de provinciale doelstellingen, met name op het gebied van woningbouw, werkgelegenheid en de energietransitie. Door functies te clusteren rond bestaande en nieuwe infrastructuur kan efficiënt gebruik worden gemaakt van de ruimte. De ontwikkeling van Lelystad Airport en de versterking van de havens van Urk en Lelystad ondersteunen het beoogde profiel van Flevoland als logistieke schakel binnen Nederland en daarbuiten. Door in te zetten op arbeidsintensieve sectoren zoals de maakindustrie kan bovendien gewerkt worden aan verbetering van de woon-werkbalans binnen de provincie.

Tegelijkertijd kent dit perspectief ook aandachtspunten. De vergaande toedeling van ruimte maakt het risico op verdringing van andere waarden reëel. Met name natuur en landbouw dreigen onder druk te komen staan waar deze niet bijdragen aan directe economische doelen. Natuur gebruiken als recreatief verdienmodel kan ertoe leiden dat ecologische waarden onder druk komen te staan, zoals in de Oostvaardersplassen of het Horsterwold.

Ook op het vlak van klimaatadaptatie en waterbeheer is de systemische benadering beperkt. Hoewel bodemdaling en droogte worden erkend, worden deze voornamelijk opgelost via functieaanpassing in plaats van structurele versterking van het bodem- en watersysteem. Daarmee blijft de fysieke leefomgeving kwetsbaar voor toekomstige klimaatverandering. De grote ruimtebehoefte van economische en infrastructurele ontwikkelingen, in combinatie met beperkte ecologische en hydrologische buffers, zorgt voor toenemende druk op de beschikbare ruimte. Zonder een integrale afweging van functies kunnen hierdoor knelpunten ontstaan bij de ruimtetoedeling.

Een ander aandachtspunt betreft de verdeling van investeringen en ontwikkeldruk binnen de provincie. Door het zwaartepunt te leggen op de corridor Almere, Lelystad en Emmeloord ontstaat een ongelijkheid in ontwikkelkansen, waarbij andere delen van Flevoland, met name de kleinere kernen en het landelijk gebied, relatief buiten beeld blijven. Dit roept vragen op over regionale gelijkwaardigheid en de mate waarin het perspectief voorziet in een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling op provinciale schaal.

Omdat wonen, werken, infrastructuur en energie sterk met elkaar verweven zijn, is sturing in het beleid noodzakelijk. Zonder duidelijke sturing raakt de ruimte versnipperd, wordt het landschap aangetast en ontstaan spanningen tussen economische groei en leefkwaliteit. Vooral rond knooppunten kan de opeenstapeling van milieubelastende functies de leefomgeving en gezondheid onder druk zetten.

Tot slot is belangrijkste risico van dit perspectief dat er voornamelijk waarde wordt toegekend aan economische functies en infrastructurele systemen, en minder stilstaat bij maatschappelijke en sociaal-ruimtelijke aspecten zoals voorzieningen, gezondheid, inclusiviteit of participatie. Deze elementen kunnen op lokaal niveau onder druk komen te staan indien ze niet expliciet worden meegenomen.

Samenvattend is het perspectief Hub van Nederland vooral sterk in het faciliteren van nationale opgaven op het vlak van economie, woningbouw en infrastructuur, en biedt het kansen voor het versterken van de positie van Flevoland als logistiek en innovatief kerngebied. Tegelijk blijft aandacht voor klimaat, ecologie en sociale samenhang beperkt, waardoor kansen voor een meer integrale en duurzame ontwikkeling onbenut blijven.

Beschouwing per thema

1. Woningbouw en wonen

In het perspectief “Hub van Nederland” staat woningbouw centraal als onderdeel van de nationale opgave. Flevoland wordt gepositioneerd als ruimtebiedende regio waar zowel grootschalige woningbouw (in Almere en Lelystad) als meer landschappelijk wonen (in de Noordoostpolder en dorpenring) mogelijk is. Almere ontwikkelt zich verder als stedelijk centrum dat aansluit op de dynamiek van de Metropoolregio Amsterdam (MRA), met verdichting in hoogstedelijk tempo. Lelystad biedt ruimte voor betaalbaar wonen in een groene omgeving, aantrekkelijk voor gezinnen en forensen.

Kansen liggen in het brede woonaanbod en het inspelen op uiteenlopende woonwensen: van stedelijk wonen tot landelijk leven. Dit vergroot de aantrekkingskracht van Flevoland voor nieuwe inwoners uit de Randstad en daarbuiten. Ook draagt het bij aan de spreiding van woningdruk en biedt het ruimte aan doelgroepen die elders moeilijk een woning vinden. In dit perspectief kunnen er grote woningbouwaantallen worden gerealiseerd en dus ook bijdragen aan het landelijke tekort.

Risico's liggen echter in de versnippering van woonlocaties en het ontbreken van een duidelijke regie op ruimtelijke samenhang. Het risico bestaat dat woongebieden onvoldoende verbonden zijn met werkgelegenheid en (maatschappelijke) voorzieningen.

Concluderend levert dit perspectief een significante bijdrage aan de woningbouwopgave, met een grote productie en differentiatie in woonmilieus, maar er is risico op versnippering.

Beoordeling: +

2. Regionale economie

De economische ambitie in dit perspectief is duidelijk: Flevoland ontwikkelt zich tot een knooppunt voor bedrijvigheid, innovatie en logistiek in Nederland. De corridor Almere–Lelystad–Emmeloord fungeert als economische as waar ruimte wordt geboden aan maakindustrie, service-industrie en logistiek. De volledige opening van Lelystad Airport, inclusief logistieke vluchten, en de uitbreiding van de havens van Lelystad en Urk dragen bij aan de economische functie van Flevoland.

Kansen zijn evident: er ontstaat meer werkgelegenheid binnen Flevoland zelf, wat de afhankelijkheid van forensenverkeer richting andere regio's vermindert. Dit kan bijdragen aan een betere woon-werkbalans en sociaaleconomische versterking van de provincie. Ook biedt het perspectief aansluiting op landelijke innovatiethema's zoals de eiwittransitie en circulaire maakindustrie.

Risico's betreffen de ruimtelijke impact van economische groei. Bedrijvigheid vraagt om ruimte, vaak grootschalige terreinen, wat kan leiden tot concurrentie met andere functies, zoals natuur, landbouw of wonen. Bovendien bestaat het risico dat economische ontwikkelingen zich concentreren rond een beperkt aantal knooppunten, terwijl andere delen van Flevoland achterblijven in investeringen, voorzieningen en werkgelegenheid.

Concluderend biedt de sterke inzet op economische groei en werkgelegenheid kansen voor sociaaleconomische versterking, maar het eenzijdige accent op bedrijvigheid maakt de economie kwetsbaar voor conjunctuur en zet andere functies onder druk.

Beoordeling: +

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Het perspectief zet in op een multimodaal mobiliteitsnetwerk dat Flevoland beter verbindt met de rest van Nederland. De corridorfunctie wordt versterkt door het verbeteren en uitbreiden van het wegennet, zoals de verbreding van de A6 en de N50, de verbetering van de Larserweg en het rechte trekken van de N307. Daarnaast speelt de ontwikkeling van spoorverbindingen een belangrijke rol, met de Lelylijn en de IJmeerverbinding, al voorziet de Lelylijn geen halte binnen Flevoland. Ook wordt ingezet op het benutten van Lelystad Airport en de havens voor logistieke verbindingen. Binnen de provincie is er aandacht voor de bereikbaarheid tussen kernen en economische clusters.

Kansen liggen in de verbetering van de bereikbaarheid. Dit versterkt de concurrentiepositie van Flevoland en maakt het aantrekkelijker voor wonen en werken. De combinatie van wonen, werken en transport op dezelfde plekken (knooppuntontwikkeling) bevordert ruimtelijke efficiëntie. Ook draagt het bij aan de ontsluiting van logistieke ketens en regionale economieën.

Risico's betreffen vooral de ruimte- en milieudruk van infrastructuurontwikkeling. Daarnaast brengt de beperkte aandacht voor duurzame modaliteiten, zoals openbaar vervoer binnen de provincie en de fiets, het risico met zich mee dat autoverkeer dominant blijft, wat kan leiden tot congestie en beweegarmoede.

Er is aanzienlijke inzet op mobiliteitsversterking, maar het zwaartepunt ligt op grootschalige infrastructuur met forse ruimteclaims, beperkte duurzame modaliteiten en risico's voor de omgeving.

Beoordeling: 0/-

4. Landbouw

Landbouw blijft in het perspectief een belangrijke economische drager, maar ondergaat een transitie. De nadruk ligt niet langer op areaal, maar op intensivering en innovatie. Er wordt ingezet op vertical farming, eiwittransitie, kweekvlees en precisielandbouw, waarmee Flevoland aansluiting zoekt bij de toekomst van voedselproductie. Kansen liggen in het versterken van het verdienvermogen van de landbouwsector met minder ruimtebeslag. Door in te zetten op technologische innovaties en hoogwaardige producten, kan Flevoland zich profileren als proeftuin voor toekomstbestendige landbouw. Ook wordt hiermee bijgedragen aan nationale transitie richting een duurzamer en efficiënter voedselsysteem.

Risico's zijn verbonden aan de schaal en snelheid van deze omslag. Kleinschalige of traditionele bedrijven kunnen onder druk komen te staan en verdwijnen, wat gevolgen heeft voor sociale structuren in het buitengebied. Ook kan de eenzijdige nadruk op hightech-productie leiden tot een verarming van het agrarisch landschap. Concluderend wordt de landbouw innovatief benaderd met focus op vertical farming en eiwittransitie, maar het verlies aan areaal en landschappelijke landbouwwaarden leidt tot verschraling.

Beoordeling: -

5. Energietransitie

De energievraag binnen dit perspectief is hoog, met name door de aanwezigheid van energie-intensieve industrieën, logistieke activiteiten en de uitbreiding van de maakindustrie. Flevoland speelt hier actief op in door in te zetten op grootschalige windenergie, batterijopslag op bedrijventerreinen, uitbreiding van de 380kV-infrastructuur en het benutten van bestaande energiec capaciteit. De focus ligt op het koppelen van

energieproductie aan lokale en regionale toepassingen, wat bijdraagt aan een efficiënte energieketen en een krachtig energiesysteem.

Kansen liggen in de positie van Flevoland als energieregio met voldoende ruimte en bestaande infrastructuur voor grootschalige hernieuwbare energieopwekking. De provincie beschikt over maatschappelijke ervaring met duurzame energieprojecten en kan via slimme clustering van productie, opslag en afname op bedrijventerreinen netverliezen beperken. Lokale opslag van energie helpt piekvraag op te vangen en bevordert de flexibiliteit en betrouwbaarheid van het energienet. Dit draagt bij aan de energietransitie op regionaal en nationaal niveau en versterkt de economische structuur.

Risico's zijn vooral ruimtelijk van aard. De grootschalige energie-infrastructuur, zoals windmolens, batterijparken en zware hoogspanningslijnen, vergt veel ruimte en is moeilijk inpasbaar in het landschap. Daarnaast bestaat het risico op netcongestie als de opwekking sneller groeit dan de beschikbare afname- of opslagcapaciteit, wat kan leiden tot inefficiënties en belemmeringen voor verdere verduurzaming.

Concluderend speelt dit perspectief in op de grote energiebehoefte van de Flevolandse industrieën door te kiezen voor grootschalige, innovatieve wind- en batterijoplossingen. Dit biedt aanzienlijke kansen om Flevoland als energieregio te versterken, maar gaat gepaard met duidelijke ruimtelijke en maatschappelijke uitdagingen.

Beoordeling: 0/+

6. Klimaat

Klimaatadaptatie speelt binnen dit perspectief een ondergeschikte en vooral reactieve rol. Er is geen integrale of strategische aanpak om klimaatbestendigheid te waarborgen. Waar nodig worden functies aangepast aan specifieke problemen zoals bodemdaling en droogte, maar deze aanpassingen zijn versnipperd en missen samenhang. Waterveiligheid en watersystemen worden slechts beperkt meegenomen, waardoor de weerbaarheid van het gebied tegen extreme weersomstandigheden onvoldoende is gegarandeerd.

Kansen liggen in de brede erkenning dat bodemdaling en klimaatverandering vragen om functieaanpassingen. Dit creëert ruimte voor innovatieve toepassingen in landgebruik, zoals multifunctionele functies en nieuwe energievormen, die kunnen bijdragen aan een meer flexibele inrichting van het landschap.

Risico's zijn echter aanzienlijk door het ontbreken van een aanpak voor waterberging, peilbeheer, verdroging, en hittestress. Hierdoor is Flevoland kwetsbaar voor de toenemende effecten van klimaatverandering. De sterke focus op economische groei en ruimtelijke ontwikkeling zonder geïntegreerde klimaatmaatregelen kan leiden tot problemen op lange termijn.

Concluderend wordt klimaatadaptatie in dit perspectief vooral functioneel en op deelgebieden aangepakt, zonder een samenhangende strategie. Dit vergroot de kwetsbaarheid van Flevoland, met mogelijke negatieve gevolgen op langere termijn.

Beoordeling: -

7. Gezonde en veilige leefomgeving

In dit perspectief ligt de primaire focus op economische ontwikkeling. Gezondheid en veiligheid worden vooral gezien als functionele randvoorwaarden die nodig zijn om deze ontwikkelingen mogelijk te maken, maar krijgen inhoudelijk relatief weinig aandacht. De nadruk ligt op het faciliteren van infrastructuur en werkgelegenheid, waarbij leefomgevingsaspecten ondergeschikt zijn aan economische doelen.

Door de spreiding van woningen over zowel stedelijke als landelijke gebieden kan een gezonde leefstijl worden gestimuleerd, mits er voldoende groenstructuren en infrastructuur (auto, ov, fiets en wandelen) aanwezig zijn om dit te ondersteunen.

Risico's ontstaan wanneer economische functies zoals industrie, logistiek, luchthavenactiviteiten en energieopwekking te dicht bij woongebieden komen te liggen. Dit kan leiden tot verhoogde luchtverontreiniging, geluidsoverlast en hittestress waardoor de leefkwaliteit wordt aangetast. Daarnaast wordt Almere hoogstedelijk,

wat het risico met zich meeneemt dat groen in de buurt wordt 'vergeten'. Dit kan gezondheidseffecten hebben door klimaat (hitte-eilanden), water-/droogte-overlast en beweegarmoede.

De concentratie van functies rondom belangrijke knooppunten vergroot de kans op negatieve cumulatieve effecten op gezondheid en veiligheid. Bovendien ontbreekt in dit perspectief voldoende aandacht voor maatregelen die deze risico's kunnen mitigeren of voorkomen.

Concluderend leidt de sterke economische focus tot risico's voor een gezonde en veilige leefomgeving, waarbij gezondheidsaspecten onvoldoende worden geïntegreerd.

Beoordeling: -

8. Maatschappelijke voorzieningen

In dit perspectief zijn maatschappelijke voorzieningen zoals zorg, onderwijs en sport geen expliciet onderdeel van de strategische aanpak, maar wordt aangenomen dat deze mee zullen groeien met de woningbouw en economische ontwikkelingen. De focus ligt vooral op het faciliteren van groei in stedelijke kernen en economische hubs, waarbij voorzieningen gezien worden als een vanzelfsprekend gevolg van groei. Kansen liggen vooral in de grotere stedelijke centra, waar schaalvoordelen het mogelijk maken om voorzieningen efficiënter en kwalitatief beter aan te bieden. Deze concentratie kan leiden tot een beter bereikbaar en divers aanbod, dat aantrekkelijk is voor inwoners en bedrijven. Hierdoor kunnen voorzieningen een impuls krijgen door de toenemende bevolkingsomvang en economische activiteit.

Risico's zijn echter met name aanwezig in kleinere kernen en in snelgroeïende wijken of dorpen waar de infrastructuur voor voorzieningen achterblijft bij de bevolkingsgroei. Dit kan resulteren in tekorten aan basisvoorzieningen, wat negatieve gevolgen heeft voor de leefbaarheid en sociale samenhang in die gebieden. Doordat de uitbouw van voorzieningen vooral volgt op verstedelijking en economische groei, bestaat het risico dat kwetsbare groepen of nieuwe wijken tijdelijk of langdurig onderbedeeld blijven.

Concluderend is de uitwerking van maatschappelijke voorzieningen in dit perspectief beperkt en reactief, waarbij vooral de grotere stedelijke gebieden profiteren, terwijl kleinere of nieuw ontwikkelde gebieden kwetsbaar blijven voor tekorten.

Beoordeling: 0/-

9. Bodem- en watersysteem

De sterke ruimtelijke en economische ambities in dit perspectief leggen aanzienlijke druk op het bodem- en watersysteem. Waterbeheer en peilregulering worden vooral functioneel ingevuld, gericht op het faciliteren van landbouw, industrie en infrastructuur. Er is minder nadruk op het integrale behoud van bodem- en watersysteemkwaliteit als ecosysteem.

Kansen liggen vooral in het benutten van innovatieve technieken om watergebruik te optimaliseren en gebieden met dalende bodems door middel van functieverschuiving aan te passen. Deze aanpak kan bijdragen aan het voorkomen van knelpunten en het flexibel omgaan met veranderende omstandigheden. Risico's zijn echter groot en omvatten mogelijke verslechtering van waterkwaliteit, bodemdaling, verzilting en het verlies aan sponswerking van het landschap. Bij een economisch gedreven inrichting bestaat het gevaar van afwentelingseffecten, zoals wateroverlast in lagergelegen gebieden. Het beperkte oog voor systeemintegriteit kan leiden tot uitputting van bodem- en watersystemen en onvoldoende weerbaarheid tegen klimaatverandering.

Concluderend is het bodem- en watersysteem in dit perspectief onder druk gezet door de economische ambities, met een functionele, maar onvoldoende integrale benadering van water- en bodembeheer. Dit vormt een belangrijke kwetsbaarheid.

Beoordeling: -

10. Natuur en biodiversiteit

In dit perspectief krijgt natuur vooral een dienende rol als economisch instrument, gericht op het creëren van aantrekkelijke recreatiegebieden en het verbeteren van woonkwaliteit. Er is weinig aandacht voor ecologische waarden, biodiversiteit of natuurinclusieve ontwikkeling.

Kansen liggen in het benutten van groene gebieden als toeristische trekpleisters en als versterking van de woonmilieu-kwaliteit, wat kan bijdragen aan het imago van Flevoland als aantrekkelijke leef- en recreatieomgeving.

Risico's zijn echter aanzienlijk. Door natuur te reduceren tot een economisch verdienmodel bestaat het gevaar van aantasting van biodiversiteit, verlies van ecologische samenhang en verwaarlozing van ecosysteemfuncties die geen directe economische waarde hebben. Natura 2000-gebieden en kwetsbare habitats kunnen onder druk komen te staan door infrastructuur en stedelijke ontwikkelingen.

Concluderend wordt natuur in dit perspectief ingezet als recreatief verdienmodel, maar ontbreekt de zelfstandige ecologische waarde, wat leidt tot verdringing van natuurfuncties en achteruitgang van biodiversiteit.

Beoordeling: - -

11. Ruimtelijke kwaliteit

De dynamiek en economische ambitie van het perspectief 'Hub van Nederland' bieden kansen voor het versterken van ruimtelijke samenhang en het benutten van landschappelijke kwaliteiten langs de corridor Almere-Lelystad-Emmeloord. Een duidelijke ruimtelijke hoofdstructuur kan leiden tot een aantrekkelijk en functioneel Flevoland. Kansen zijn er voor het combineren van wonen, werken, mobiliteit en energie binnen een samenhangend ruimtelijk systeem, wat efficiënt ruimtegebruik en een herkenbare identiteit kan bevorderen.

Het belangrijkste risico in dit perspectief is het feit dat het originele polderontwerp van de provincie wordt aangetast. Een verdere intensivering van industrie en verstedelijking aan de westkant doorbreken die open ruimtes en structuren van de polders. Daarnaast liggen er risico's in versnippering en verrommeling door de grote economische druk op de ruimte. De dienende rol van natuur maakt de ruimtelijke kwaliteit kwetsbaar en kan leiden tot aantasting van landschappelijke waarden en verlies van openheid en samenhang.

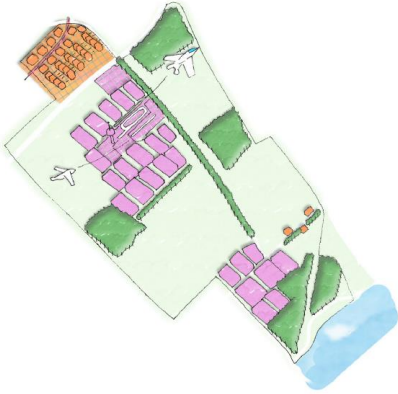
Concluderend vergroot de functionele druk op ruimte het risico op ruimtelijke verslechtering, waarbij landschappelijke samenhang en kwaliteit onder druk komen te staan.

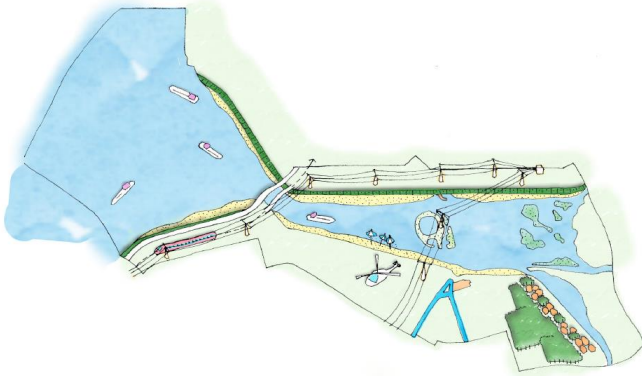
Beoordeling: -

5.2.2 Lokale effecten perspectief A

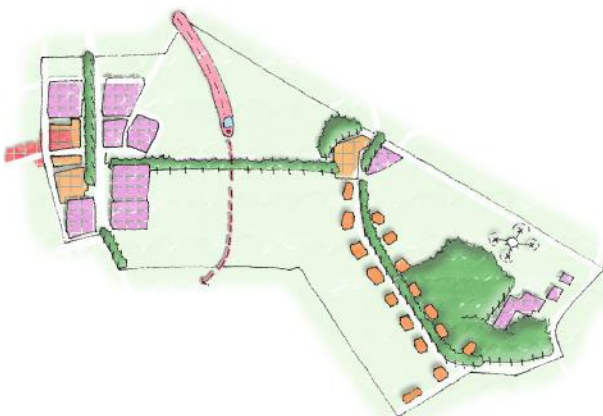
ALMERE		In dit perspectief vindt in Almere een sterke verdichting plaats langs de stedelijke corridors en in Pampus. Dit leidt tot veranderingen in de stedelijke structuur, waarbij hogere dichtheden de beschikbare ruimte intensiever benutten. Oosterwold fase I wordt geïntensiveerd, met meer woningen en een verbinding naar de Oostvaardersplassen, terwijl Oosterwold fase II haar landbouwfunctie behoudt. Deze ontwikkelingen kunnen effecten hebben op het lokale landschap en de relatie tussen bebouwd gebied en natuur. De bereikbaarheid van Almere wordt versterkt door de aanleg van de IJmeerverbinding en de verbreding van

		de A6, wat invloed heeft op verkeersstromen binnen de stad en richting de Randstad. Risico van deze ingreep is dat het geluidklimaat rondom deze verbindingen verslechtert. De IJmeerverbinding loopt daarnaast door Natura 2000-gebied Markermeer-IJmeer. In het uitgevoerde MIRT-onderzoek wordt geconcludeerd dat er impact voor vogels op kan treden. Ook het bebouwen van open delen van Almere (intensiveren Oosterwold, Pampus) leidt tot verdere verandering van het agrarisch areaal, en daarnaast tot verdere toenamen van bebouwing nabij transportassen (A27 nabij Oosterwold) en windturbines. Daarnaast ontstaat druk op het aanwezige groen in bestaand stedelijk gebied door grootschalige verdichting. Dit vergroot de risico's op hittestress en wateroverlast. De Oostvaardersplassen worden benut als recreatiegebied, wat bijdraagt aan de gebruiksmogelijkheden van de natuur, maar ook tot een hogere druk op het gebied kan leiden.
ZEEWOLDE		In dit perspectief breidt de woningbouw in Zeewolde uit in het landelijk gebied. Dit leidt tot een verandering van het open landschap. De uitbreiding van woningen richting het bos en de nieuwe kazerne kan leiden tot inbreuken in het overwegend agrarisch dan wel natuurlijk landschap en de beleving van het buitengebied en gaat ten koste van kwalitatief goede agrarische grond. De ontwikkeling van een groot logistiek servicecentrum bij het knooppunt richting Harderwijk heeft gevolgen voor de ruimtelijke structuur en verkeersstromen in en rond Zeewolde. Het kan leiden tot meer werkgelegenheid, maar ook tot een toename van verkeer en bijbehorende milieueffecten. Op bedrijventerreinen wordt voorzien in grootschalige batterijopslag. Dit versterkt de energievoorziening voor bedrijven en draagt bij aan economische waarde, maar vraagt tegelijkertijd om ruimte en kan effecten hebben op de ruimtelijke inpassing en de energie-infrastructuur. Het geheel aan verkeersstromen van deze ontwikkelingen leidt tot een verdere belasting van het (Vooraf auto-)netwerk. Hieraan gekoppeld neemt het risico op geluidhinder, vooral aan woongebieden langs Spiekweg, toe.

LARSERWEG		Lelystad Airport wordt maximaal benut voor zowel passagiers- als logistiek verkeer. Dit kan leiden tot meer economische activiteit, maar ook tot hogere geluidniveaus en extra verkeersbewegingen in de omgeving. Uit berekeningen in het kader van de mer-procedure bij het NATionaal Programma Ruimte voor Defensie blijkt dat een groot gebied rondom Lelystad Airport toenamen van geluidniveaus optreden. Uitgaande van de bestaande woningvoorraad, gaat het om een toename van 5.475 extra geluidbelaste woningen. Woningbouw in Zuiderhage vindt plaats met lage dichtheden: deze uitbreiding tast huidige agrarische structuur aan. De corridor Larserweg wordt versterkt door verbreding van de N-weg, wat de bereikbaarheid van de regio vergroot. Ook deze uitbreiding vraagt echter om ruimte van agrarisch gebied.
LELYSTAD – DRONTEN		In dit perspectief worden de dijken langs de IJsselmeerkust versterkt, waarmee de waterveiligheid in het gebied behouden blijft. De N307 wordt benut als rechte corridor en snelle verbinding tussen Lelystad en Dronten, wat de bereikbaarheid van de stad en omliggende gebieden vergroot en een aantrekkende werking creëert. Risico van deze ontwikkelingen is het inleveren op omgevingskwaliteit (open landschap) en het verslechteren van het geluidklimaat en de luchtkwaliteitssituatie. Het geheel aan ontwikkelingen van bedrijvigheid, energie en woningbouw perkt de ruimte voor de agrarische activiteiten in de huidige situatie verder in. De rol van de landbouw wordt daardoor gemarginaliseerd in dit gebied. Woningbouw vindt plaats langs het Waterfront en breidt zich uit tot aan de A6 en N307. Lelystad biedt in dit perspectief ruimte voor woningen met lagere dichtheden, gericht op mensen in de regio MRA die op zoek zijn naar een betaalbaar huis met tuin. Dit leidt tot uitbreiding van het bebouwd gebied en beïnvloedt de ruimtelijke opbouw De energievoorziening wordt ondersteund door de capaciteit van de Maxima Centrale, wat de beschikbaarheid van energie voor bedrijvigheid en andere functies in het gebied vergroot. Economisch wordt Lelystad versterkt door activiteiten in Lelystad Haven en langs de corridor, waarmee het gebied

		bijdraagt aan de functie als hub van Nederland. Verticale landbouw wordt ingezet op landbouwgronden, waardoor een hoog verdienmodel mogelijk is op een beperkt oppervlak.
KETELMEER		Langs de randmeren wordt (binnendijks) woningbouw mogelijk gemaakt. De uitbreiding van bebouwing langs de waterkanten kan leiden tot veranderingen in het uitzicht en de beleving van het landschap. Gelet op investeringen in de waterveiligheid leidt dit niet tot andere overstromingsrisico's. Gevolgen van een eventuele overstromingen worden wel groter. De dijken en vooroevers worden versterkt om waterveiligheid te waarborgen en de functie van het Ketelmeer te behouden. Recreatie vindt plaats op en langs het water, wat bijdraagt aan het gebruik van de watergebieden, maar ook tot extra druk op ecologische structuren kan leiden. Scheepsverkeer in de havens van Lelystad en Urk neemt toe, wat effecten heeft op de mobiliteit op het water. Daarnaast leiden deze aanvullende bewegingen tot verstoring van soorten (vogels) binnen kwetsbare gebieden (Ketelmeer, IJsselmeer). De energievoorziening wordt versterkt door de aanleg van een 380 kV-verbinding via IJsseloog naar hoogspanningsstation Ens. Dit heeft gevolgen voor mogelijkheden in het gebied, door de aanwezigheid van een belemmeringenstrook. Daarnaast tast dit de landschappelijke kwaliteit van de polder aan en mogelijk de OUV van UNESCO-werelderfgoed Schokland.

NOP-west		In dit perspectief wordt de maritieme sector in Urk uitgebreid richting de A6, wat bijdraagt aan economische ontwikkeling maar ook gevolgen kan hebben voor verkeersstromen en ruimtelijke inrichting in en rond Urk. Uitbreiding kan ook leiden tot negatieve landschappelijke effecten door marginalisatie van het gebied als agrarisch gebied, en daarnaast kunnen deze ontwikkelingen leiden tot aantasting van het zicht vanaf water. Het bedrijventerrein in Emmeloord wordt uitgebreid langs de corridor A6, wat leidt tot een toename van bebouwd oppervlak en mogelijke effecten op het landschap en de bereikbaarheid. Woningbouw vindt plaats binnen de dorpenring, waarbij de ruimtelijke kwaliteit wordt meegenomen in de inpassing. Hierbij wordt ingezet op wonen op erven, in de gouden rand in de natuur en langs de parkways. Urk en Tollebeek groeien naar elkaar toe aangezien hier de minst geschikte landbouwgrond aanwezig is en dit de economische doelen ondersteunt. Tegelijkertijd tast dit het open karakter van het landelijk gebied aan. Dit grijpt ook in op het basisontwerp van de Noordoostpolder en tast de herkenbaarheid hiervan in dit gedeelte van de polder aan.
NOP-oost		Flevoland wordt in dit perspectief vooral als doorvoergebied beschouwd. Daarom stopt de Lelylijn niet in de regio, waardoor de nadruk ligt op wegverkeer. Dit kan leiden tot hogere verkeersintensiteiten en effecten op de bereikbaarheid. De economische ontwikkeling concentreert zich langs de corridor tot Emmeloord, met veel bedrijvigheid aan de rechterzijde van Emmeloord. Dit leidt tot uitbreiding van bebouwd oppervlak. Woningbouw vindt plaats binnen de dorpenring, waarbij de ruimtelijke kwaliteit wordt meegenomen in de inpassing. Landbouwactiviteiten worden versterkt door verticale landbouw, waarmee het economisch rendement van het areaal behouden blijft, zonder dat het grondgebruik significant toeneemt.

5.2.3 Perspectief B- Regionaal geworteld

Algemene effectbeschouwing

Het perspectief 'Regionaal geworteld' is een ontwikkelstrategie waarin Flevoland zich niet losstaand ontwikkelt, maar als onderdeel van het bredere dagelijkse systeem van omliggende regio's. De provincie wordt daarmee gepositioneerd als een complementaire woon-, werk- en leefomgeving binnen een groter stedelijk netwerk. Door in te zetten op samenwerking met onder andere de Metropoolregio Amsterdam (MRA), Utrecht (MRU), Zwolle en de Veluwe-regio, wordt het ruimtelijke beleid regionaal afgestemd.

Alle gemeenten leveren hierbij een bijdrage aan de woningbouwopgave, waarbij locaties worden gekozen op basis van bereikbaarheid, nabijheid van economische hotspots en afstemming met bestaande structuren. Daarbij is sprake van een duidelijke inzet op behoud van schaal en karakter van kernen, bijvoorbeeld door het voorkomen van aan elkaar groeiende dorpen en het aanleggen van groene randen of randbossen rond uitbreidingswijken. Dat draagt bij aan de herkenbaarheid en leefbaarheid van de verschillende woonmilieus binnen de provincie.

De economie ontwikkelt zich op basis van zes gedefinieerde economische hubs, elk met een eigen profiel en verbonden met sectoren als hightech, agrotechnologie, energie en logistiek. In plaats van brede economische spreiding kiest het perspectief voor bundeling en profilering, wat kansen biedt voor het versterken van de regionale kenniseconomie en samenwerking met kennisinstellingen. Tegelijkertijd zijn de economische functies sterk verweven met het mobiliteitsnetwerk, wat bijdraagt aan de bereikbaarheid. Niet elke kern krijgt eigen werkgelegenheid of voorzieningen, maar inwoners worden via mobiliteit en digitale infrastructuur verbonden met functies elders in de regio.

In het perspectief is er oog voor de relatie tussen wonen, energie en duurzaamheid. Innovatieve oplossingen zoals restwarmtebenutting van datacenters en experimenten met duurzame luchtvaart geven aan dat energietransitie niet alleen ruimtelijk, maar ook technisch wordt meegenomen in het ontwikkelbeeld.

Wat opvalt is dat natuur en groenstructuren niet slechts faciliterend zijn, maar integraal deel uitmaken van het ontwerp. Behoud van dreven, aanleg van randbossen en het beschermen van open ruimten rond dorpen versterken de beleving van het landschap en bieden aanknopingspunten voor biodiversiteit en klimaatadaptatie. Ook het bodem- en watersysteem wordt meer als samenhangend sturend principe gehanteerd. Dit biedt kansen om verdroging, bodemdaling of wateroverlast vanuit een breder systeemontwerp aan te pakken.

De kwaliteit van de leefomgeving wordt in dit perspectief sterk bepaald door zonering, maatvoering en regie op landschappelijke inpassing. Doordat intensieve functies (zoals economische knooppunten of energievoorzieningen) gebundeld zijn en niet overal worden gerealiseerd, ontstaan ook gebieden waar rust, gezondheid en ruimte behouden blijven. De spreiding van maatschappelijke voorzieningen over de regio brengt wel afhankelijkheid met zich mee: zonder een goed functionerend mobiliteitssysteem kunnen delen van de bevolking moeilijker toegang krijgen tot essentiële diensten.

De uitvoerbaarheid van dit perspectief is sterk afhankelijk van interbestuurlijke samenwerking. Omdat veel opgaven zoals mobiliteit, woningbouw, energietransitie en economische ontwikkeling regiogrensoverschrijdend zijn, is afstemming met andere overheden en partners noodzakelijk.

Samenvattend biedt 'Regionaal geworteld' een perspectief dat inzet op samenhang, schaalbewust ontwikkelen en complementariteit binnen de regio. Het is minder gericht op grootschalige verstedelijking, en meer op het slim benutten van de positie van Flevoland binnen het bredere netwerk. Het perspectief zet wel in op economische versnelling, door Lelystad Airport en economische ontwikkelingen in Lelystad en Urk. Tegelijkertijd is het perspectief afhankelijk van factoren buiten de directe invloedssfeer van de provincie.

Beoordeling per thema

1. Woningbouw en wonen

Het perspectief stuurt op een evenwichtige woningbouwopgave verdeeld over alle gemeenten, waarbij uitbreiding plaatsvindt in samenhang met economische hubs en mobiliteitsstructuur. Flevoland wordt gepositioneerd als woonprovincie binnen het daily urban system van omliggende regio's. Lokale identiteit blijft leidend: dorpen behouden hun groene omranding en eigen schaal, terwijl groei langs de randen doelgericht plaatsvindt.

Deze aanpak creëert een structuur waarin nieuwe woningbouw logisch is ingebed in de ruimtelijke en economische context van regio en provincie. Door spreiding worden bestaande kernen versterkt en ontstaat een

gevarieerd woonaanbod dat aansluit bij verschillende woonwensen en levensfasen. De koppeling met economische centra en mobiliteitsverbindingen zorgt voor goede bereikbaarheid en maakt de uitbreiding functioneel en doelmatig.

Kansen liggen in het verbeteren van de ruimtelijke samenhang tussen wonen, werken en mobiliteit, wat bijdraagt aan een aantrekkelijke leefomgeving met goede voorzieningen in de regio. De herkenbaarheid van dorpen en steden wordt versterkt door het vasthouden aan schaal en groene randen, wat bijdraagt aan leefbaarheid en identiteit.

Risico's betreffen vooral de afstemming tussen ruimtelijke sturing en sectorale beleidsinzet. Ruimtelijke sturing is gericht op het versterken van samenhang tussen kernen en regio's, maar sectorale sturing op voorzieningen (maatschappelijk via het sociaal domein en sport, commercieel via economisch beleid) loopt het risico niet altijd de inzet van het omgevingsbeleid te volgen. Daarnaast kan het ontbreken van een volledig aanbod aan voorzieningen in elke kern leiden tot afhankelijkheid van nabijgelegen plaatsen, wat samenwerking en bereikbaarheid tussen gemeenten vereist. Ook vraagt de toevoeging van nieuwe woongebieden aan de randen om zorgvuldige aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing. Tot slot bestaat onzekerheid of binnen dit perspectief de benodigde woningbouwopgave volledig kan worden gerealiseerd.

Concluderend sluit het perspectief met gespreide en regionaal gekoppelde woningbouw goed aan op de bestaande kernen en mobiliteitsstructuur, maar is het een opgave om de kwaliteit van de leefomgeving te borgen en te benodigde aantallen te behalen.

Beoordeling: 0/+

2. Regionale economie

De economie in dit perspectief is gedecentraliseerd, met zes duidelijke economische hotspots die worden ontwikkeld in nauwe samenhang met onderwijsinstellingen en de regionale arbeidsmarkt. De inzet ligt hierbij op de kennisontwikkeling, toegepast onderzoek, hightech industrie en sectorale vernieuwing (zoals duurzame luchtvaart, agrotech en maritieme maakindustrie).

Deze opzet stimuleert een sterk economisch systeem door regionale spreiding van functies en nauwe samenwerking tussen economische hubs en kennisinstellingen. Dit kan zorgen voor een sterke regionale economie die inspeelt op verschillende sectoren en innovaties. Door deze regionale samenwerking kan de economische dynamiek beter aansluiten op de arbeidsmarkt en lokale kwaliteiten van Flevoland.

Kansen liggen in het versterken van economische diversiteit en innovatiekracht via een verbonden netwerk van hubs, wat de regionale arbeidsmarkt en het vestigingsklimaat ten goede komt. Dit bevordert een bredere economische basis en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking tussen regio's.

Concluderend biedt dit perspectief een potentieel sterke en innovatieve regionale economie met duidelijke economische clusters

Beoordeling: +

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Mobiliteit wordt in dit perspectief benaderd als integraal onderdeel van het daily urban system. De realisatie van onder meer de IJmeerlijn, Stichtse Lijn, Lelylijn en fietsbrug naar Harderwijk ondersteunt de koppeling tussen wonen en werken. Ook binnen Flevoland wordt mobiliteit afgestemd op de spreiding van functies.

Kansen liggen in de versterking van Flevoland als onderdeel van een groter, goed verbonden netwerk. De combinatie van OV-verbindingen en slimme spreiding van woon- en werklocaties zorgt voor efficiënt ruimtegebruik en betere bereikbaarheid, ook buiten de provincie. De Lelylijn krijgt in dit perspectief een extra halte aan de oostkant van Emmeloord, waardoor een directe verbinding ontstaat met het MITC en omliggende werkgelegenhedenlocaties. Daarnaast wordt met het station Lelystad Zuid de bereikbaarheid van Lelystad Airport verbeterd. De IJmeerverbinding vergroot de directe aansluiting met de noordelijke randstad, terwijl de Stichtse Lijn een nieuwe ontsluiting richting Utrecht mogelijk maakt.

Ook het wegnnet wordt versterkt, met onder andere een verbreding van de A6 en een opwaardering van de N50. Dit ondersteunt de multimodale bereikbaarheid van Flevoland en zorgt voor een sterk netwerk dat inspeelt op toekomstige groei.

Risico's zitten in het realisatietempo van de infrastructuurprojecten. Zonder tijdige oplevering van OV-verbindingen kan de geplande woningbouw minder aantrekkelijk of bereikbaar zijn. Ook is er aandacht nodig voor de balans tussen auto, fiets en OV, en het voorkómen van extra automobiliteit bij uitbreiding van kleinere kernen. Dit laatste is voornamelijk een risico op het moment dat de OV-verbindingen niet op tijd worden gerealiseerd. De beoogde mobiliteitsstructuur biedt sterke potentie voor regionale ontsluiting, maar is kwetsbaar bij uitblijven van grote infrastructuurprojecten zoals de IJmeerlijn en Lelylijn.

Beoordeling: 0/+

4. Landbouw

De landbouw behoudt in dit perspectief een stevige positie in de ruimte en economie. Er wordt ingezet op behoud van areaal en op verhoging van het verdienvermogen via precisielandbouw en kennisontwikkeling (o.a. WUR, Aeres).

Deze benadering ondersteunt een toekomstbestendige agrarische sector die kan profiteren van technologische innovaties en kennisdeling. Door efficiënter landgebruik en aandacht voor bodemkwaliteit en duurzaam waterbeheer wordt de landbouw zowel economisch als ecologisch versterkt. Dit draagt bij aan het behoud van Flevoland als belangrijke agrarische regio met een sterke kennisbasis.

Kansen liggen in het vergroten van de agrarische productiviteit en duurzaamheid door inzet op slimme technologieën en innovatie. Dit omvat onder meer precisielandbouw met behulp van drones en autonome landbouwvoertuigen, die kunnen bijdragen aan efficiënter grondgebruik, lagere milieubelasting en hogere opbrengsten. Deze technologische vooruitgang kan de concurrentiepositie versterken en bijdragen aan een sterke, toekomstbestendige landbouwsector.

Risico's zijn vooral gerelateerd aan het tempo van de transitie; niet alle bedrijven kunnen snel of volledig meebewegen in technologische ontwikkelingen. Daarnaast vraagt de inzet van drones en autonome systemen om aandacht voor arbeidsmarkteffecten, veiligheid, cyberweerbaarheid en mogelijke confrontaties met defensiebelangen in het luchtruim. Ook kunnen conflicten ontstaan tussen agrarisch ruimtegebruik en andere functies zoals energieopwekking, woningbouw en natuur, met name rond stadsranden en economische hubs.

Concluderend biedt dit perspectief een goede basis voor behoud en innovatie binnen de landbouw, en vraagt het om een sterke verbinding tussen de sturing vanuit het omgevingsbeleid en het sectoraal landbouwbeleid, zodat de omgevingsvisie in samenhang kan worden gerealiseerd. Daarbij blijft aandacht voor de ruimtelijke spanningen en ondersteuning van de transitie bij agrarische ondernemers een belangrijk aandachtspunt.

Beoordeling: +

5. Energietransitie

In dit perspectief wordt energieopwekking gekoppeld aan de economische structuur, met nadruk op lokale toepassingen zoals restwarmteretour uit datacenters en innovatieve energievormen (zoals waterstof in de luchtvaart).

Deze aanpak zorgt voor een gerichte en efficiënte energievoorziening die aansluit bij de regionale economische functies en infrastructuur. Door koppeling met de economische hubs kunnen energieoplossingen op maat worden ingezet, wat verspilling voorkomt en bijdraagt aan een samenhangend energiesysteem.

Kansen liggen in het benutten van innovatieve energietechnologieën. De centrale regie maakt het mogelijk om energie-infrastructuur goed in te passen en te verbinden met andere ruimtelijke functies.

Risico's zijn vooral ruimtelijk van aard: het inpassen van energie-infrastructuur in een gebied dat ook natuur, landbouw en woningbouw faciliteert, vraagt om ruimtelijke afwegingen.

Concluderend koppelt dit perspectief energieopwekking effectief aan de regionale economie en infrastructuur, maar vraagt het om aandacht voor ruimtelijke integratie.

Beoordeling: 0/+

6. Klimaat

Klimaatadaptatie wordt in dit perspectief integraal meegenomen. Technologische maatregelen zijn gericht op het waarborgen van waterveiligheid en waterbeschikbaarheid via watersystemen en flexibele peilbeheersing. Dit maakt het mogelijk om flexibel te reageren op klimaatgerelateerde uitdagingen zoals droogte, bodemdaling en wateroverlast.

Kansen liggen in de systematische en meerlagige aanpak van klimaatadaptatie, waardoor Flevoland beter bestand is tegen klimaatveranderingen en deze maatregelen efficiënt kunnen worden ingezet binnen bestaande ruimtelijke structuren.

Risico's betreffen de technische haalbaarheid van de benodigde ingrepen en de complexiteit van interbestuurlijke samenwerking. De maakbaarheid hiervan kan tegen zijn grenzen aanlopen.

Concluderend is klimaatadaptatie goed ingebed op systeemniveau met passende maatregelen, maar blijft uitvoering afhankelijk van technologische en bestuurlijke capaciteiten.

Beoordeling: +

7. Gezonde en veilige leefomgeving

De leefomgeving wordt versterkt door groene randen rond kernen en behoud van structuurgroen zoals dreven. Bestemmingen worden zodanig gespreid dat ze elkaar aanvullen en een gebalanceerde, gezonde en veilige leefomgeving creëren.

Kansen liggen in het realiseren van een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met voldoende ruimte voor beweging, ontmoeting en rust, versterkt door de aanwezigheid van groene structuren en een duidelijke functiezoning.

Risico's zijn aanwezig wanneer intensieve economische activiteiten, zoals Lelystad Airport en datacenters, te dicht bij woongebieden liggen. Dit kan lokale effecten veroorzaken op geluidsdruk, luchtkwaliteit en het ervaren welzijn van bewoners.

Concluderend draagt dit perspectief sterk bij aan een gezonde leefomgeving door groene structuren en zonering, maar vraagt het aandacht voor mogelijke nadelige effecten door nabijheid van economische en infrastructurele functies.

Beoordeling: 0/+

8. Maatschappelijke voorzieningen

In dit perspectief worden voorzieningen regionaal afgestemd, waarbij niet elke wijk of gemeente een volledig pakket aan functies hoeft te bieden. Het functioneren van het geheel als één netwerk van voorzieningen wordt mogelijk gemaakt door goede mobiliteit en samenwerking tussen gemeenten.

Kansen liggen in de efficiëntie en complementariteit van het voorzieningenaanbod. Door regionale samenwerking en koppeling aan een sterk mobiliteitsnetwerk ontstaat een veelzijdiger aanbod dat beter kan inspelen op de wens van inwoners.

Risico's richten zich vooral op bereikbaarheid en toegankelijkheid. Niet alle doelgroepen, zoals ouderen of jongeren zonder eigen vervoer, kunnen gemakkelijk gebruik maken van een gedecentraliseerd en regionaal gespreid voorzieningenaanbod. Dit benadrukt het belang van toegankelijke en betrouwbare OV-verbindingen. Concluderend draagt regionale afstemming bij aan efficiëntie en kwaliteit van voorzieningen, maar blijft toegankelijkheid voor kwetsbare groepen een aandachtspunt.

Beoordeling: 0/-

9. Bodem- en watersysteem

Het perspectief erkent het bodem- en watersysteem als een integraal onderdeel van ruimtelijke ontwikkeling. Samenwerking met waterschappen, landbouw en andere stakeholders is essentieel om bodemkwaliteit en waterbeheer op systeemniveau te waarborgen.

Kansen liggen in een integrale benadering waarbij bodemvruchtbaarheid, waterinfiltratie en peilbeheer samen worden meegenomen in ruimtelijke keuzes. Flevoland kan profiteren van haar schaal voor experimenten en innovatie, wat leidt tot een duurzamer gebruik van bodem en water.

Risico's zijn aanwezig wanneer ruimtelijke druk en economische ambities de eisen voor het bodem- en watersysteem overschaduwen. Daarbij speelt ook de veronderstelde maakbaarheid van deze systemen een rol: overschatting van de mogelijkheden om bodem en water technisch te sturen of te herstellen kan leiden tot kwetsbaarheid en onverwachte effecten. Intensief gebruik zonder voldoende aandacht voor natuurlijke grenzen en veerkracht van bodem- en watersystemen kan uiteindelijk resulteren in uitputting, verminderde waterkwaliteit en een afnemende duurzaamheid op de lange termijn.

Concluderend biedt het perspectief een kansrijke, integrale aanpak van bodem en water, maar blijft het systeem kwetsbaar bij onvoldoende afstemming tussen ruimtelijke ontwikkeling en ecosysteemwaarden.

Beoordeling: 0

10. Natuur en biodiversiteit

Binnen dit perspectief krijgt natuur een expliciete en autonome positie in het ruimtelijk systeem van Flevoland. Groene structuren, zoals randbossen, natuurbuffers en groene corridors rond dorpen en steden, worden bewust behouden en versterkt om een sterk netwerk voor biodiversiteit te creëren. Natuur wordt niet alleen gezien als ecologisch waardevol, maar ook als belangrijke factor voor leefkwaliteit, recreatie en klimaatadaptatie.

Kansen liggen in de verankering van natuur in stedelijke en landelijke gebieden, waardoor habitats en ecologische verbindingen ontstaan. Dit ondersteunt een rijke biodiversiteit en versterkt de landschapskwaliteit. Bovendien kan natuur worden gekoppeld aan maatschappelijke doelen zoals gezondheid, recreatie en klimaatbestendigheid, wat de maatschappelijke waardering en bescherming vergroot.

Risico's liggen met name in de uitvoeringspraktijk: conflicten met woningbouw, infrastructuur, energieprojecten of economische ontwikkelingen kunnen natuur onder druk zetten. Zonder duidelijke en strikte ruimtelijke bescherming kunnen natuurwaarden verloren gaan of fragmenteren, wat de biodiversiteit en ecosysteemdiensten schaadt.

Concluderend draagt het perspectief in sterke mate bij aan het herstel en behoud van biodiversiteit en natuurwaarden, mits natuurbelangen stevig verankerd blijven in de uitvoering.

Beoordeling: +

11. Ruimtelijke kwaliteit

Het perspectief kiest bewust voor een doelmatige en duidelijke zonering van functies, waarbij het behoud van de identiteit van de woonplaats en het creëren van groene overgangen tussen verschillende functies centraal staan. Er is nadrukkelijke aandacht voor samenhang in schaal, maat en structuur van verstedelijking, waarbij bestaande structuren en landschappelijke elementen worden behouden en versterkt. Hierdoor blijft de herkenbaarheid van Flevoland als regio gewaarborgd.

Kansen liggen in het versterken van de ruimtelijke karakteristieken van Flevoland en het versterken van de landschapskwaliteiten, zoals het ontwikkelen van de dorpenring volgens Christaller, volgens zijn centrale-plaatsentheorie, die beschrijft hoe steden en dorpen hiërarchisch zijn georganiseerd op basis van bereikbaarheid en voorzieningen. Hierdoor ontstaan herkenbare kernen met eigen identiteit ontstaan, en de aanwezigheid van groene zones en overgangen behouden blijft. Dit draagt bij aan een sterke en samenhangende ruimtelijke identiteit, die de leefbaarheid kan vergroten.

Risico's ontstaan wanneer economische groei, infrastructuurprojecten of andere grootschalige ontwikkelingen te dominant worden en niet zorgvuldig worden ingepast. Zonder sturing op de vormgeving en landschappelijke integratie bestaat het gevaar dat de ruimtelijke kwaliteit wordt ondermijnd. Dit kan leiden tot verrommeling, verlies van openheid en een afname van de herkenbaarheid van het landschap en de kernen.

Concluderend draagt dit perspectief bij aan het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van Flevoland door te focussen op herkenbare schaal, samenhang en landschappelijke kwaliteit, mits er voldoende aandacht blijft voor de inpassing.

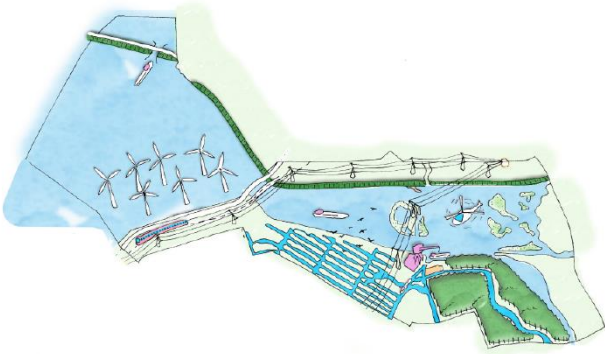
Beoordeling: +

5.2.4 Lokale effecten perspectief B- Regionaal geworteld

In onderstaande tabel is voor ieder economisch cluster aangegeven hoe het perspectief "Regionaal geworteld" uitpakt.

ALMERE		In dit perspectief sluit Almere aan bij de omliggende regio's en wordt de woningbouwopgave afgestemd op economische hotspots en mobiliteitsverbindingen. Oosterwold fase II wordt ontwikkeld met hogere dichtheden, terwijl delen van bestaande bedrijventerreinen worden getransformeerd naar woningen. Dit leidt tot een toename van het bebouwd oppervlak en veranderingen in het landschap en de leefomgeving. Dit gaat voornamelijk ten koste van het bestaande agrarisch gebruik, hierbij dient ook opgemerkt te worden dat Oosterwold fase II zich bevindt op het diepste deel van de polder, en dat daarmee de kwetsbaarheid van de Flevolandse woongebieden toeneemt (bij gevolgen van een overstroming bijvoorbeeld). De bereikbaarheid van Almere wordt versterkt door de aanleg van de IJmeerverbinding, de Stichtse Lijn en de verbreding van de A6. Deze verbindingen verbeteren zowel de regionale als stedelijke mobiliteit. Dit ruimtelijk model leidt vermoedelijk wel tot een verdere toename van verkeersstromen (en het overeind blijven van een grote uitgaande pendel naar elders in Nederland). Dit benadrukt de verkeersknelpunten die al eerder gesignaleerd zijn. Economisch ligt de focus op de ontwikkeling van een hightech campus rondom stations en op de aansluiting bij kenniseconomie en onderzoekslocaties. Dit stimuleert werkgelegenheid en kennisontwikkeling, maar zorgt tegelijk ook voor een ruimteclaim.

ZEEWOLDE		De ontwikkeling van Zeewolde in relatie tot EHPZ leidt tot uitbreiding van het bebouwd gebied en veranderingen in de ruimtelijke inrichting, met mogelijke effecten op landschap, ecologische waarden en de leefomgeving. Deze impact zit vooral op het agrarisch gebied rondom het bestaande bedrijventerrein Trekkersveld en bestaat tevens uit aantastingen van het open landschap. De bereikbaarheid wordt versterkt door een fietsbrug richting Nijkerk en de regionale verbindingen met de EHPZ-gemeenten. Dit kan leiden tot veranderingen in vervoerskeuzes en mogelijk minder autogebruik. Op het gebied van energie wordt voorzien in grootschalige batterijopslag in het landschap, wat de energievoorziening voor woningen en regionale bedrijvigheid ondersteunt zonder dat grootschalige sturing nodig is.
LARSERWEG		In dit perspectief wordt Lelystad Airport benut voor een verschillende functies, waaronder F35-activiteiten, vakantievluchten, zakenreizen en conferenties. Dit kan leiden tot hogere economische activiteit, maar is ook een risico voor de gezonde en veilige leefomgeving en versterking van de natuur. Woningbouw vindt plaats in Zuiderhage op hoge dichtheden, rondom het station Lelystad Zuid. Dit leidt tot veranderingen in het bebouwingspatroon, met mogelijke effecten op de leefomgeving. De bereikbaarheid van het vliegveld wordt versterkt, mede door de komst van station Lelystad Zuid. Randbossen worden uitgebreid, wat de groene structuur versterkt en kan bijdragen aan recreatieve mogelijkheden. Op landbouwgrond wordt ingezet op precisielandbouw, waardoor de productie behouden blijft zonder uitbreiding van het areaal en met minimale effecten op grondgebruik.

LELYSTAD – DRONTEN		In dit perspectief worden de bedrijventerreinen in Swifterbant en Dronten verder ontwikkeld en verbonden, en groeit de WUR als kennis- en onderwijsinstelling. Dit leidt tot uitbreiding van bedrijvigheid en de kennisinfrastructuur. Woningbouw wordt hier gerealiseerd door transformatie van de Noordersluis. Dit kan mogelijk een negatieve invloed hebben op verkeersstromen, belastbaarheid van infrastructuur en de gebruiks- en belevingswaarde van het agrarisch landschap. De komst van de Lelylijn in dit perspectief versterkt de regionale mobiliteit, voornamelijk van inwoners van Lelystad. Deze toevoeging kan de toename van verkeersstromen wat verzachten. Bosranden rond de kernen worden gezoneerd, terwijl landbouwgrond behouden blijft en verder wordt ontwikkeld met precisielandbouw, zodat productie en economische waarde behouden blijven. Nadeel hiervan is dat in gebieden waar de huidige vorm van landbouw al onder druk komt, deze druk niet verzacht wordt door dit perspectief.
KETELMEER		In dit perspectief worden eilandjes aangelegd in het Ketelmeer om de opstuwing van water te reguleren. Deze eilandjes kunnen tevens worden benut voor recreatie, wat bijdraagt aan de gebruiksmogelijkheden van het watergebied. De Lelylijn wordt over de eilandjes geleid. Dit kan effect hebben op de waterhuishouding, landschap en ecologische waarden.

NOP-west		In dit perspectief breidt Urk zich uit, maar wel binnen de gemeentegrens, waarbij de eigen identiteit van het dorp behouden blijft. Tollebeek groeit in dit perspectief wel richting Emmeloord. Deze woningbouwuitbreidingen vergroten het bebouwd gebied en beïnvloeden de ruimtelijke inrichting, met mogelijke effecten op bijvoorbeeld landschap, verkeersstromen en leefomgeving. Zo tast dit het open karakter van het landelijk gebied aan. Dit grijpt ook in op het basisontwerp van de Noordoostpolder en tast de herkenbaarheid hiervan in dit gedeelte van de polder aan. Economisch wordt de maritieme sector in Urk verder ontwikkeld als regionale hotspot, wat leidt tot uitbreiding van bedrijvigheid en infrastructuur en de werkgelegenheid in het gebied kan vergroten. Rondom de kernen wordt zonering toegepast voor natuur en bosranden, waarmee de groene structuur behouden blijft en de ecologische en recreatieve functies worden versterkt.
NOP-oost		De Lelylijn loopt langs de rechterzijde van Emmeloord, waarmee de regionale bereikbaarheid en verbindingen voor woon- en werkfuncties worden versterkt. Woningbouw vindt plaats met hogere dichtheden langs de rechterzijde van Emmeloord, en op erven bij het MITC-gebied (Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum). Dit leidt tot uitbreiding van het bebouwd gebied en aanpassing van bestaande functies. Dit kan leiden tot bewoning op kortere afstand van bedrijvigheid en inbreuken in het open agrarisch gebied. Het MITC-gebied wordt uitgebreid als economische hotspot, gekoppeld aan de Lelylijn, wat bijdraagt aan regionale werkgelegenheid en bedrijvigheid. Landbouwactiviteiten worden ontwikkeld met precisielandbouw, waarmee het economisch rendement behouden blijft en het landbouwareaal grotendeels behouden blijft.

5.2.5 Perspectief C- Robuust lokaal

Algemene effectbeschouwing

Perspectief Robuust lokaal presenteert een ontwikkelrichting waarin Flevoland kiest voor terughoudendheid in uitbreiding en voorrang geeft aan de draagkracht van bodem, water en landschap als leidende principes voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze benadering gaat uit van doorontwikkeling van de bestaande kwaliteiten van de provincie, met behoud van het agrarisch cultuurlandschap, het unieke zoetwatersysteem en het open karakter van het gebied. In plaats van grootschalige groei wordt gestuurd op zorgvuldige inpassing, verdichting en herontwikkeling, en wordt het ruimtelijke systeem ingericht op stabiliteit, kwaliteit en aanpassingsvermogen in het licht van klimaatverandering.

Binnen dit perspectief staan het water- en bodemsysteem centraal. Deze bepalen nadrukkelijk waar ontwikkeling plaats kan vinden. Uitgangspunt is het zoveel mogelijk behouden van landbouwgrond en natuur, en het versterken van de kwaliteit van deze gebieden door middel van groenblauwe dooradering. Hierdoor ontstaat een landschap waarin landbouw, natuur, biodiversiteit en waterbeheer in onderlinge samenhang worden versterkt. Dit levert zowel ecologische als landschappelijke meerwaarde op en draagt bij aan een hoge beleevingskwaliteit.

Voor de woningbouwopgave betekent dit een duidelijke voorkeur voor inbreiding binnen bestaande kernen, met hogere dichtheden en functiemenging. Verdichting vindt alleen plaats waar dit landschappelijk, hydrologisch en klimatologisch verantwoord is. Nieuwe uitbreidingen blijven beperkt tot reeds voorziene locaties of situaties waar functiewijziging wenselijk is vanwege bodemdaling of ongunstige landbouwomstandigheden.

Mobiliteit wordt benaderd als een faciliterend systeem voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. De nadruk ligt op versterking van het openbaar vervoer en duurzame, collectieve vervoersvormen. Nieuwe wegen worden alleen overwogen als deze noodzakelijk zijn voor bereikbaarheid binnen het bestaande systeem. Dit biedt kansen voor het beperken van ruimtebeslag, milieubelasting en versnippering van het landschap, mits goed afgestemd op de woon- en werklocaties.

De economische ontwikkeling in dit perspectief is gericht op het versterken van de bestaande kwaliteiten, met een duidelijke rol voor landbouw in combinatie met korte ketens, circulaire grondstoffeneconomie en slimme benutting van bestaande infrastructuur. Economische groei is hierbij geen doel op zichzelf, maar volgt uit lokale behoeften en de beschikbare ruimte binnen het landschappelijke en ecologische systeem. Nieuwe bedrijvigheid wordt slechts gefaciliteerd als deze past binnen de kaders van bodem, water en ruimtelijke kwaliteit.

Op het gebied van energievoorziening kiest dit perspectief voor een kleinschalig en decentraal systeem: zonnepanelen op daken, buurtbatterijen, laadpleinen en landschappelijk ingepaste opwekking zijn hierbij de norm. Grootschalige windparken of industriële energieclusters zijn in dit perspectief minder passend, tenzij zij landschappelijk en maatschappelijk goed inpasbaar zijn. De koppeling tussen lokale opwekking en gebruik sluit aan bij de kleinschalige en zorgvuldige ontwikkellijn van dit perspectief.

Het perspectief biedt daarmee kansen voor een toekomstbestendige inrichting van Flevoland, waarin de provincie inspeelt op de grote opgaven van klimaatadaptatie, biodiversiteitsherstel en voedselzekerheid, zonder zich te richten op maximale ruimtelijke of economische groei.

Tegelijkertijd kent het perspectief ook beperkingen. Door de terughoudendheid in groei is het minder goed in staat om op korte termijn bij te dragen aan grootschalige nationale opgaven zoals woningbouw, economische expansie of logistieke clustering. Ook kan regionale samenwerking onder druk komen te staan als Flevoland zich primair oriënteert op interne kwaliteiten en minder op landelijke opgaven.

Samenvattend kiest perspectief Robuust lokaal voor een koers waarin kwaliteit boven kwantiteit staat, met een sterke sturing op water, bodem en landschappelijke samenhang. Deze benadering is consistent, toekomstgericht en bestand tegen de klimaatdruk, maar is wel een uitdaging om vast te houden aan de lange termijn wanneer landelijke druk op groei toeneemt.

Beoordeling per thema

1. Woningbouw en wonen

In dit perspectief wordt ingezet op binnenstedelijke verdichting in plaats van uitbreiding. Door te bouwen binnen bestaande structuren, wordt het landelijk gebied ontzien. De benadering versterkt de identiteit van steden en dorpen en beperkt het ruimtebeslag. Grote uitbreidingen worden tot een minimum beperkt en alleen gerealiseerd op plekken waar functiewijziging of knelpunten in landbouwgebruik dit mogelijk maken.

De focus op inbreiding draagt bij aan het behoud van open landschappen, landschappelijke kwaliteit en een efficiënter ruimtegebruik. Het versterken van bestaande kernen voorkomt versnippering, stimuleert hergebruik van bestaande infrastructuur en kan de leefbaarheid van steden en dorpen verbeteren.

Kansen liggen in het versterken van bestaande kernen, het voorkomen van ruimtelijke versnippering en het behoud van de karakteristieke openheid en woonkwaliteit van Flevoland.

De risico's zijn echter significant: door het ontbreken van grote uitleglocaties draagt dit perspectief zeer beperkt bij aan de nationale woningbouwopgave. Daarnaast is binnenstedelijke verdichting complex in uitvoering en afhankelijk van samenwerking met private partijen, eigendomsverhoudingen, en langjarige processen. Het tempo en de schaal van woningproductie blijven daarmee onzeker. Ook legt dit perspectief extra druk op de bestaande lokale voorzieningen en het mobiliteitsnetwerk.

Concluderend kan worden gesteld dat dit perspectief op een zorgvuldige manier ruimte biedt voor wonen, met behoud van ruimtelijke kwaliteit, maar de bijdrage aan woningbouwvolumes en uitvoerbaarheid beperkt is.

Beoordeling: -

2. Regionale economie

De economische ontwikkeling is kleinschalig en lokaal georiënteerd. In plaats van groei van logistiek of industrie wordt ingezet op landbouwgerelateerde ketens, circulaire economie, en benutting van bestaande infrastructuur (zoals vaarten). Economische functies worden ondergeschikt gemaakt aan het watersysteem en de ruimtelijke kwaliteit.

Deze benadering sluit aan bij de brede duurzaamheidsdoelen van het perspectief. Door de economie te richten op circulaire principes, korte ketens en het gebruik van regionale grondstoffen, ontstaat er minder afhankelijkheid van mondiale markten. Ook biedt het kansen voor kleinere ontwikkelingen, innovatie in kringlooplandbouw en samenwerking tussen boeren, kennisinstellingen en lokale ondernemers.

Kansen zijn er voor lokale economieën met minder externe afhankelijkheden en voor sectoren die bijdragen aan duurzaamheid, zoals de bio- en grondstoffeneconomie. Deze richting past goed bij de identiteit van Flevoland als innovatieve landbouw- en maakprovincie.

Tegelijkertijd zijn de risico's reëel. De economische schaal blijft beperkt, waardoor de bijdrage aan structurele economische groei, regionale werkgelegenheid en aansluiting op landelijke economische programma's (zoals logistiek, tech of maakindustrie) gering is. Grootschalige bedrijvigheid en internationale investeringen passen minder goed binnen dit model, waardoor economische dynamiek en arbeidsmarktkansen achter kunnen blijven. Concluderend biedt het perspectief een stabiele, duurzame maar zeer beperkte economische dynamiek, waarin kwaliteit, lokale verankering en duurzaamheid centraal staan, ten koste van schaal en groeikracht.

Beoordeling: -

3. Mobiliteit en bereikbaarheid

Er wordt nadrukkelijk gekozen voor duurzame mobiliteit: uitbreiding van het OV-netwerk, deelmobiliteit en terughoudendheid in wegontwikkeling. De binnenstedelijke fiets- en wandelpaden worden uitgebreid.

Deze aanpak sluit goed aan bij de ruimtelijke opgave van dit perspectief: door inbreiding en verdichting is er een goede basis voor collectief vervoer en actieve mobiliteit. Het beperken van verdere weginfrastructuur voorkomt versnippering van het landschap en vermindert ruimtebeslag. Investeren in fietspaden en wandelroutes versterkt de toegankelijkheid binnen stedelijke gebieden.

Kansen liggen in het realiseren van een efficiënter mobiliteitssysteem dat aansluit op de compacte structuur, met betere bereikbaarheid binnen kernen en tussen woning, werk en voorzieningen. Het gebruik van deelmobiliteit kan de flexibiliteit vergroten zonder grote uitbreiding van parkeer- of wegcapaciteit.

Risico's ontstaan vooral doordat er geen aanpassingen worden gemaakt aan A en N-wegen, maar wel forse verdichting in de steden plaatsvindt. Sterke afhankelijkheid van pendel, dus de bestaande knelpunten worden alsmaar groter.

Concluderend wordt de mobiliteit binnen dit perspectief duurzaam en ruimtelijk efficiënt ingericht, met een duidelijke focus op bereikbaarheid binnen compacte gebieden.

Beoordeling: +

4. Landbouw

De landbouw staat centraal in dit perspectief: het areaal wordt behouden en verduurzaming wordt gestimuleerd via ecologische dooradering, lokale ketens en functionele overgangen met natuur en wonen. Bodem en water zijn leidend in functietoekenning.

Flevoland wordt in dit perspectief erkend als een kerngebied voor voedselproductie. De nadruk ligt op het in stand houden van de hoogwaardige landbouwgrond, en het versterken van de sector via innovatie en verduurzaming. Door te sturen op natuurlijke overgangen met natuur en woonfuncties ontstaat een landbouwlandschap dat niet alleen economisch maar ook ecologisch functioneert.

Kansen liggen in het versterken van de positie van Flevoland als duurzame landbouwprovincie, met een sterk regionaal profiel en ecologische meerwaarde. Lokale ketens zorgen voor meer voedselzekerheid, kortere logistieke lijnen en meer transparantie richting consument. Ook ontstaan er kansen voor agro-ecologische praktijken, die bijdragen aan bodemkwaliteit, waterbeheer en biodiversiteit.

De risico's zijn liggen vooral in mogelijke beperkingen van schaalvoordelen of marktkansen als gevolg van lokale oriëntatie. Risico's zijn vooral de aanpasbaarheid van de landbouwbedrijven; niet voor gangbare landbouw is dit perspectief een forse transitieopgave. Voor de grotere bedrijven kan het lastig zijn om zich aan te passen aan het gewenste multifunctionele, landschappelijk ingepaste model.

Concluderend biedt dit perspectief een goede basis voor behoud en innovatie binnen de landbouw, en vraagt het om een sterke verbinding tussen de sturing vanuit het omgevingsbeleid en het sectoraal landbouwbeleid, zodat de omgevingsvisie in samenhang kan worden gerealiseerd. Daarbij blijft aandacht voor de ruimtelijke spanningen en ondersteuning van de transitie bij agrarische ondernemers een belangrijk aandachtspunt.

Concluderend versterkt dit perspectief de landbouw zowel ruimtelijk als inhoudelijk, en draagt het bij aan lange termijn duurzaamheid, bodemgezondheid en voedselzekerheid. Wel is de aanpasbaarheid van de bestaande landbouwbedrijven een risico.

Beoordeling: +

5. Energietransitie

Het energiebeleid is kleinschalig en decentraal georganiseerd, met nadruk op lokale opwek en gebruik (zoals zonnepanelen op daken, buurtbatterijen, laadpleinen). Energie-infrastructuur wordt landschappelijk ingepast, en grootschalige oplossingen zijn ondergeschikt aan kwaliteit van omgeving.

De keuze voor een lokaal energiesysteem sluit aan op de ruimtelijke koers van dit perspectief. Door energie dicht bij de gebruiker op te wekken en op te slaan, wordt het systeem minder afhankelijk van grootschalige infrastructuur. Dat versterkt lokaal eigenaarschap, vergroot draagvlak en beperkt de ruimtedruk op het landschap. Bovendien kan landschappelijke inpassing beter worden afgestemd op de omgeving, wat bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit.

Kansen liggen in het vergroten van lokaal eigenaarschap en een koppeling tussen opwek en gebruik. Ook wordt de impact op natuur en landbouwgronden beperkt door bijvoorbeeld zonnepanelen op daken te benutten in plaats van in het open veld.

Tegelijkertijd zijn er risico's op het gebied van schaalbaarheid en netcapaciteit. Het lokale energiesysteem kan tekortschieten bij piekvragen of snelle groei van de energievraag (zoals bij elektrificatie van mobiliteit en industrie). Ook kan het moeilijk zijn om voldoende rendement te halen zonder schaalvoordelen, wat de lange termijn haalbaarheid onder druk kan zetten.

Concluderend zorgt deze aanpak voor een ruimtelijk en maatschappelijk gedragen energietransitie met minimale impact op de leefomgeving, maar kent het systeem beperkingen in schaalgrootte, flexibiliteit en toekomstbestendigheid.

Beoordeling: +

6. Klimaat

Klimaatadaptatie is een dragend principe in dit perspectief. Bodem en water sturen de ruimtelijke inrichting, functies worden aangepast aan fysieke condities, en groenblauwe structuren versterken sponswerking, koelte en biodiversiteit.

Kansen zijn er in het verhogen van de veerkracht van het hele klimaatsysteem. Door het beperken van stedelijke uitbreiding en het behouden van landbouw- en natuurgebieden ontstaat ruimte voor natuurlijke buffers die water kunnen vasthouden en hittestress beperken. Inzet op inbreiding voorkomt verdere verharding van het landschap, wat bijdraagt aan het tegengaan van wateroverlast. Ook de nadruk op functieverweving, zoals overgangen tussen landbouw, natuur en wonen, biedt kansen om klimaatbestendige zones te realiseren.

Daarnaast sluit de keuze voor duurzame en collectieve mobiliteit aan op klimaatmitigatie: het terugdringen van CO₂-uitstoot door autoverkeer en het stimuleren van lokaal duurzame energieopwekking (zoals zonnepanelen op daken en buurtbatterijen) versterken de klimaatdoelstellingen.

Risico's zijn beperkt, maar implementatie vraagt om investeringen op meerdere schaalniveaus, bijvoorbeeld bij het realiseren van groenblauwe dooradering of het aanpassen van bestaande stedelijke structuren aan extreme weersomstandigheden.

Concluderend zet dit perspectief sterk veerkracht in relatie tot klimaatverandering. De integrale benadering van bodem, water, ruimte en energie draagt bij aan een toekomstbestendige inrichting.

Beoordeling: ++

7. Gezonde en veilige leefomgeving

De leefomgeving wordt ingericht vanuit het perspectief van rust, kwaliteit en ecologische samenhang. Er is aandacht voor landschappelijke buffers, minimale milieudruk en nabijheid van groen. In dit perspectief dragen de keuzes voor inbreiding, functieverweving en het behoud van open, groene ruimte sterk bij aan een gezonde leefomgeving. Door de focus op compacte stedelijke ontwikkeling en het voorkomen van grootschalige verstedelijking ontstaat een rustige woonomgeving met minder verkeersbewegingen, geluidsbelasting en luchtverontreiniging. De nabijheid van groen en water, onder andere via groenblauwe dooradering, stimuleert beweging, mentale rust en sociale ontmoeting in een natuurlijke omgeving.

Kansen liggen in het voorkomen van gezondheidsrisico's, stimuleren van actieve mobiliteit en het bieden van ruimte voor beweging en rust, en het beperken van hinder uit economische of infrastructurele functies. Daarnaast draagt het perspectief bij aan hittestress-reductie, dankzij groene structuren en een landschappelijke inrichting met natuurlijke overgangen tussen functies.

Risico's zijn gering, maar liggen in de mate waarin voorzieningen bereikbaar blijven bij kleinschalige ontwikkeling en beperkte uitbreiding van infrastructuur. Extra aandacht is nodig om een goede balans te houden tussen rust, nabijheid en toegankelijkheid, zeker voor kwetsbare groepen.

Concluderend biedt dit perspectief een gezonde en rustige leefomgeving met een sterke ecologische en landschappelijke inbedding, waarbij natuurlijke kwaliteiten leidend zijn voor een veilige en leefbare omgeving.

Beoordeling: +

8. Maatschappelijke voorzieningen

Voorzieningen worden mee-ontwikkeld binnen de compacte kernen en op basis van bestaande structuren. Er is geen nadruk op regionale clustering, maar eerder op nabijheid en bereikbaarheid binnen dorpen en steden. Dit sluit aan bij de bredere inzet van dit perspectief op inbreiding en het behouden van een kleinschalige, overzichtelijke leefomgeving. De keuze om maatschappelijke voorzieningen lokaal te verankeren kan de sociale cohesie en leefbaarheid versterken, vooral in dorpskernen. Door voorzieningen in te passen binnen bestaande structuren ontstaat een laagdrempelige toegang, wat met name voor ouderen, jongeren en minder mobiele groepen van belang is. Daarnaast worden er meer natuurlijke overgangen tussen landbouw en natuur gecreeërd, waardoor er een meer recreatief geheel ontstaat. Dit heeft een groter (aantrekkelijker) natuurnetwerk tot gevolg.

Kansen liggen in het versterken van lokale gemeenschappen, nabijheid en gebruiksgemak. Deze aanpak biedt ruimte voor maatwerk en eigenaarschap binnen gemeenschappen, wat de veerkracht van voorzieningen op lange termijn kan vergroten. Zeker in combinatie met multifunctioneel ruimtegebruik kunnen kleinere voorzieningen meerwaarde creëren.

Tegelijkertijd ontstaan risico's wanneer de schaalgrootte te beperkt blijft, wat kan leiden tot versnippering, een tekort aan diversiteit in aanbod, of onvoldoende kwaliteit. Dit geldt met name voor zorg, onderwijs of cultuur in kleinere kernen, waar het draagvlak beperkt is. Ook vraagt deze benadering om een hoge mate van regionale afstemming om te voorkomen dat voorzieningen elkaar onbedoeld verdringen of dubbel worden ontwikkeld. Concluderend wordt in dit perspectief sterk ingezet op nabijheid van voorzieningen en lokale verankering, maar dit vereist een zorgvuldige balans tussen kleinschaligheid en het borgen van kwaliteit, diversiteit en toegankelijkheid.

Beoordeling: 0/+

9. Bodem- en watersysteem

Bodem en water zijn sturend in dit perspectief. De fysieke ondergrond bepaalt welke functies waar passen. Dit voorkomt overbelasting en verhoogt de duurzaamheid van het systeem. In dit perspectief wordt expliciet gekozen voor het 'water- en bodemsysteem als drager' van de ruimtelijke inrichting. Dat betekent een fundamentele omslag in denken: functies worden niet langer opgelegd aan het landschap, maar volgen de condities ervan. Deze benadering sluit aan bij de noodzaak tot klimaatrobuuste ontwikkeling en draagt bij aan het verminderen van risico's op wateroverlast, verdroging en verzilting. Daarnaast wordt er een extra dijk aangelegd tussen Urk en Enkhuizen, ten behoeve van onder andere de zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid.

De kansen zijn groot. Door een betere afstemming van functies op bodem- en watersystemen ontstaat een stabielere waterbalans, vermindert bodemdaling – met name in veen- en kleigebieden – en neemt de afhankelijkheid van technische oplossingen, zoals pompen of kunstmatige drainage, af. Ook ontstaat ruimte voor natuurlijke oplossingen, zoals het vasthouden van water in het landschap en het herstel van bodemstructuren via groenblauwe netwerken en natuur-inclusieve landbouw.

Risico's zijn er beperkt, mits systeemkennis tijdig en integraal wordt toegepast in ruimtelijke keuzes. Concluderend wordt het bodem- en watersysteem in dit perspectief niet alleen als randvoorwaarde erkend, maar actief versterkt. Het vormt het fundament onder alle toekomstige ontwikkeling.

Beoordeling: ++

10. Natuur en biodiversiteit

Er wordt ingezet op ecologische verbindingen via groenblauwe dooradering en zorgvuldig vormgegeven overgangen tussen landbouw, natuur en wonen. In dit perspectief worden natuur en biodiversiteit niet benaderd als restruimte, maar als onderdeel van het landschap en de ruimtelijke inrichting. De inzet op groenblauwe netwerken vergroot de ecologische samenhang tussen bestaande natuurgebieden, agrarisch landschap en bebouwd gebied. Daarmee ontstaat een ecosysteem dat beter bestand is tegen externe druk, zoals klimaatverandering of stikstofbelasting. De gekozen landschappelijke overgangen bieden kansen om scherpe grenzen tussen functies te verzachten, waardoor flora en fauna zich makkelijker kunnen verspreiden. Deze geleidelijke zones creëren ruimte voor extensieve vormen van landbouw, natuur-inclusieve teelt en landschapselementen als houtwallen, bloemrijke akkerranden en natte zones, die de biodiversiteit versterken. Ook draagt deze aanpak bij aan ecosysteemdiensten, zoals bestuiving, waterberging en verkoeling, wat weer gunstig is voor andere opgaven in de leefomgeving. De risico's voor natuur zijn gering in dit perspectief.

Concluderend draagt dit perspectief substantieel bij aan het herstel en behoud van biodiversiteit en natuurwaarden, met een integrale benadering waarin natuur meegroeit met andere ruimtelijke functies.

Beoordeling: +

11. Ruimtelijke kwaliteit

De ruimtelijke ontwikkeling wordt terughoudend, zorgvuldig en contextgevoelig benaderd. De schaal, structuur en identiteit van het huidige Flevoland blijven herkenbaar en worden versterkt. Dit perspectief legt de nadruk op

behoud en doorontwikkeling van het bestaande landschap, waarbij nieuwe ontwikkelingen worden ingepast met oog voor samenhang, schaal en karakter. Door te kiezen voor inbreiding in plaats van uitbreiding, wordt onnodige verrommeling van het buitengebied voorkomen en blijft de kenmerkende openheid van Flevoland behouden. Tegelijkertijd wordt binnen dorpen en steden ruimte gemaakt voor verdichting, met behoud van het lokale karakter.

De ruimtelijke structuur van Flevoland wordt niet overruled, maar benut als leidraad voor nieuwe ontwikkelingen. Ook de overgangszones tussen functies, zoals tussen landbouw en wonen of tussen dorpen en het landschap, worden zorgvuldig vormgegeven, wat de beleving van het landschap versterkt en de identiteit van kernen ondersteunt.

Kansen liggen in het voorkomen van verrommeling, het behoud van openheid en het versterken van dorpskarakters. De terughoudende benadering biedt ruimte voor kwaliteit boven kwantiteit, en maakt het mogelijk om cultuurhistorische en landschappelijke waarden een prominente plek te geven in toekomstige opgaven.

De risico's zijn beperkt, alleen de aandacht die nodig is om bij verdichting in bestaande structuren de samenhang te bewaken is hierbij een aandachtspunt.

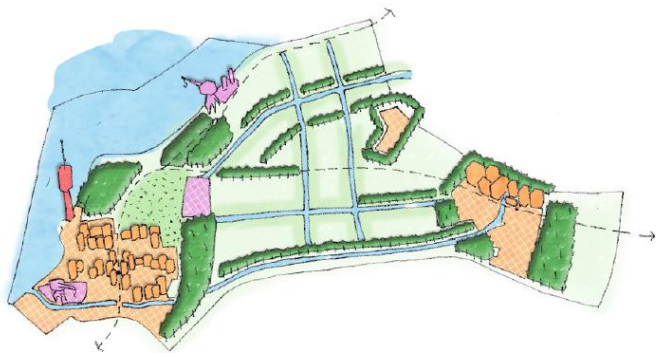
Concluderend zorgt dit perspectief voor behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit, in lijn met de karakteristiek van Flevoland.

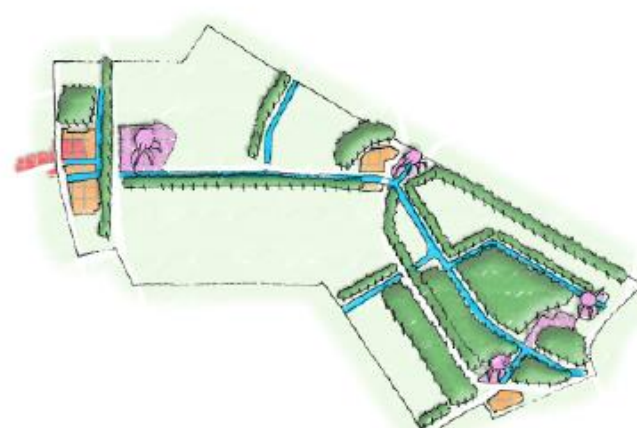
Beoordeling: +

5.2.6 Lokale effecten perspectief C

ALMERE		In dit perspectief wordt woningbouw in Almere vooral gerealiseerd door verdichting rondom stations en uitbreiding van Oosterwold op locaties met de minst geschikte landbouwgrond. Hierbij blijft het bebouwd gebied beperkt en wordt de bestaande stedelijke structuur benut, waardoor ruimte voor landelijk gebied en natuur behouden blijft. De bereikbaarheid wordt versterkt door de toekomstige IJmeerverbinding, wat de regionale mobiliteit verbetert en verbindingen met omliggende gebieden ondersteunt, zonder dat grote uitbreidingen van wegen noodzakelijk zijn. De inrichting van het landschap richt zich op water en groen-blauwe dooradering. Hierdoor wordt ruimte gecreëerd voor waterbeheer, biodiversiteit en recreatie, terwijl de landschappelijke kwaliteit behouden blijft en aansluit op de stedelijke uitbreidingen.

ZEEWOLDE		In dit perspectief wordt de nieuwe defensiekazerne geïntegreerd in het bestaande bosgebied, waarbij de inrichting van het bos wordt uitgebreid en versterkt. Dit draagt bij aan het behoud en de uitbreiding van groen-blauwe dooradering, in aansluiting op het historische bos- en landschappelijk patroon. Woningbouw vindt plaats door verdichting in de bestaande kernen, met hogere dichtheden dan momenteel aanwezig. Hierdoor wordt het bebouwd oppervlak beperkt tot stedelijke gebieden en blijft landbouwgrond en natuur grotendeels onaangetast. Op het gebied van energie wordt voorzien in een batterijlocatie in het bos nabij de defensiekazerne, wat de energievoorziening voor de nieuwe functies ondersteunt zonder grote ingrepen in de open ruimte.
LARSERWEG		In dit perspectief wordt Lelystad Airport uitsluitend benut voor F35-activiteiten. Dit beperkt de ruimte voor andere bedrijvigheid en kan leiden tot mogelijk negatieve effecten op geluid, luchtkwaliteit en veiligheid in de omgeving. Woningbouw in Zuiderhage wordt niet gerealiseerd; de vrijgekomen ruimte wordt benut voor uitbreiding van bosgebieden en versterking van de groene structuur. Hierbij wordt een verbinding gelegd met de Oostvaardersplassen, wat bijdraagt aan recreatie, ecologische waarden en de groene dooradering van het gebied. Op landbouwgrond wordt ingezet op biologische landbouw, waardoor productie wordt behouden en versterkt, terwijl de grond niet wordt uitgebreid.

LELYSTAD – DRONTEN		In dit perspectief wordt de economische activiteit geconcentreerd op watergebonden bedrijvigheid bij Noordersluis, gericht op korte ketens en grondstoffen. Bedrijvigheid in Dronten wordt verplaatst naar de Ketelhaven, en de Maxima Centrale voorziet bedrijven van energie via water. Dit heeft effecten op de ruimtelijke inrichting en de locatie van economische functies. Woningbouw vindt in beperkte mate plaats door verdichting langs de dreven en door transformatie van delen van bestaande bedrijventerreinen in Dronten. Hierdoor wordt het bebouwd gebied beperkt uitgebreid en wordt de bestaande stedelijke structuur benut. Groen-blauwe dooradering en uitbreiding van bosgebieden zorgen voor versterking van ecologische verbindingen en recreatieve mogelijkheden, terwijl landschappelijke kwaliteit behouden blijft. Landbouw wordt ontwikkeld volgens een biobased-principe, waarbij natuur leidend is en productie, biodiversiteit en bodemkwaliteit worden gecombineerd.
KETELMEER		De dijk tussen Urk en Enkhuizen wordt aangelegd om opstuwing van water tegen te gaan. Door opkomend kwelwater in het omliggende landelijk gebied wordt ruimte geboden voor water, wat gevolgen heeft voor landgebruik en landschapsinrichting. Het gebied wordt hierdoor klimaatbestendig ingericht. De Ketelhaven en het bijbehorende waternetwerk worden versterkt, waardoor transport over water binnen en buiten de provincie wordt verbeterd. Dit kan leiden tot aanpassing van vaarwegen en infrastructuur en versterkt de economische positie van het gebied. Bosgebieden worden ook hier uitgebreid, wat bijdraagt aan

		de natuurwaarden in het gebied. Op het gebied van energie wordt ingezet op duurzame windenergie op het water, wat bijdraagt aan lokale en regionale energievoorziening met minimale effecten op het landelijk gebied.
NOP-west		In dit gebied wordt het historische patroon van groen en blauw behouden en versterkt, waardoor ruimte voor natuur en recreatie behouden blijft. Woningbouw in Emmeloord vindt plaats binnen de bestaande groenstructuren, waarbij verdichting rondom de Lelylijn plaatsvindt. Urk en Emmeloord groeien richting elkaar, wat leidt tot een beperkte uitbreiding van het bebouwd gebied en aanpassing van bestaande functies. Economisch wordt ingezet op transport via vaarten voor de grondstoffeneconomie en versterking van de verbindingen tussen havens. Dit kan leiden tot veranderingen in het gebruik van waterwegen en een versterking van de lokale economie.
NOP-oost		In dit perspectief wordt de MITC-locatie (Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum) aan de vaart ontwikkeld, wat economische activiteiten concentreert en ruimte biedt voor transport via waterwegen. Groen-blauwe dooradering wordt uitgebreid, waardoor ecologische verbindingen worden versterkt. Landbouw wordt uitgevoerd volgens biobased-principes, waarbij een groot deel van het landbouwareaal behouden blijft. Woningbouw vindt plaats langs de linkerkant van Emmeloord, in aansluiting op de komst van de Lelylijn, waardoor het bebouwd gebied beperkt wordt

		uitgebreid en stedelijke functies geconcentreerd blijven.

5.3 Conclusie perspectieven

In dit hoofdstuk worden de drie perspectieven Hub van Nederland, Regionaal geworteld en Robuust lokaal in samenhang beschouwd. Op basis van de thematische beoordelingen wordt inzichtelijk gemaakt hoe de perspectieven zich tot elkaar verhouden. Daarbij ligt de nadruk op de mate waarin ze bijdragen aan de provinciale doelen, omgaan met ruimtelijke beperkingen, en inspelen op toekomstige opgaven zoals klimaat, energie en verstedelijking. De onderstaande tabel vat de themabeoordelingen per perspectief samen:

Thema	Hub van Nederland	Regionaal geworteld	Robuust lokaal
Woningbouw en wonen	+	0/+	-
Regionale economie	+	+	--
Mobiliteit en bereikbaarheid	0/-	0/+	-
Landbouw	-	+	+
Energietransitie	0/+	0/+	+
Klimaat	-	+	++
Gezonde en veilige leefomgeving	--	0/+	+
Maatschappelijke voorzieningen	0/-	0/-	0/+
Bodem- en watersysteem	-	0	++
Natuur en biodiversiteit	--	+	+
Ruimtelijke kwaliteit	-	+	+

Concluderend zijn er verschillende strijdigheden te zien bij het vergelijken van de verschillende perspectieven. Zo maken de perspectieven verschillende keuzes in schaalniveau. Hub van Nederland kiest voor concentratie en opschaling rond een centrale ontwikkel-as, waarmee het sterk inzet op woningbouw, logistiek en economische groei. Dit vraagt om forse ruimtelijke ingrepen en kent risico's op verdringing van landbouw, natuur en leefkwaliteit. Regionaal geworteld zoekt het in spreiding en regionale koppeling, met ruimte voor stedelijke ontwikkeling én behoud van identiteit van kernen. Robuust lokaal kiest nadrukkelijk voor kleinschaligheid en kwaliteit van de leefomgeving, met behoud van open ruimte en landschappelijke samenhang, maar levert beperkt bijdrage aan groeiopgaven.

De omgang met bodem, water en klimaat is een ander onderscheidend punt tussen de perspectieven. Robuust lokaal maakt fysieke condities leidend voor ruimtelijke keuzes. Daarmee ontstaat meer samenhang en een hogere klimaatbestendigheid op lange termijn. Regionaal geworteld verwerkt deze aspecten deels in de inrichting, maar niet als sturend principe. In Hub van Nederland zijn systeemaspecten ondergeschikt aan economische functies. Ruimtelijke druk op bodem en water neemt hier het meest toe, met mogelijke gevolgen voor toekomstbestendigheid van het landschap.

Ook combineren alle perspectieven wonen, werken, energie en mobiliteit, maar met verschillende accenten. In Hub van Nederland staan economische doelen voorop, waarbij natuur en voorzieningen vooral faciliterend zijn. Regionaal geworteld zoekt naar functionele koppelingen en afstemming binnen en over regiogrenzen, met nadruk op complementariteit. Robuust lokaal legt de nadruk op onderlinge versterking van functies zoals landbouw, natuur, klimaat en leefomgeving. Daarmee biedt het een integraler beeld, maar ook een beperkter ontwikkeltempo.

5.4 Belangrijkste afwegingen richting het voorkeursalternatief

Flevoland staat de komende decennia voor aanzienlijke ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. De drie perspectieven uit dit rapport laten zien dat er wezenlijk verschillende keuzes gemaakt kunnen worden in de inrichting en ontwikkeling van de provincie. Waar het ene perspectief sterk inzet op nationale groeiopgaven, richt het andere zich meer op regionale samenhang of landschappelijke draagkracht.

In deze paragraaf worden de belangrijkste strategische afwegingen benoemd die richting kunnen geven aan het formuleren van een voorkeursalternatief. Deze afwegingen zijn geen blauwdruk, maar bieden houvast bij het

combineren van ambities op de verschillende thema's. Daarbij staat steeds de vraag centraal: hoe kan Flevoland zich zodanig ontwikkelen dat het én bijdraagt aan de landelijke opgaven, én recht doet aan de unieke kwaliteiten en kwetsbaarheden van het gebied?

Afweging 1: Ruimtelijke ontwikkeling in balans met bodem, water en klimaat

Een eerste, fundamentele afweging betreft de verhouding tussen stedelijke ontwikkeling en de impact op de fysieke ondergrond. De bodem- en watersystemen van Flevoland, inclusief de lage ligging, gevoeligheid voor bodemdaling en het kunstmatige waterbeheer, stellen duidelijke grenzen aan waar en hoe gebouwd en ontwikkeld kan worden.

In de praktijk betekent dit dat een voorkeursalternatief nadrukkelijk rekening moet houden met de draagkracht van het landschap. Klimaatverandering maakt deze afweging urgenter. Hogere temperaturen, toenemende droogte en zwaardere neerslag maken het noodzakelijk om ruimtelijk slimme keuzes te maken.

Afweging 2: Regionale spreiding en bundeling in samenhang

De manier waarop ruimte wordt verdeeld over de provincie is een tweede kernvraag. Moet ontwikkeling vooral geconcentreerd worden langs bestaande corridors, langs de as Almere–Lelystad–Emmeloord, of juist gespreid over meerdere kernen, om ook de meer perifere gebieden te versterken? Belangrijke potentiële gevolgen over het verkeersnetwerk: verstedelijking kan aanvullende druk opleggen op het al sterk belaste verkeersnetwerk.

Belangrijk is dat er een gebiedsgerichte benadering wordt gehanteerd: niet elke kern hoeft te groeien, maar elke regio zou wel perspectief moeten hebben. Daarmee worden regionale scheefgroei en sociale ongelijkheid voorkomen.

Afweging 3: Economische ontwikkeling hand in hand met leefkwaliteit

Een derde belangrijke afweging draait om de manier waarop economische ambities worden gerealiseerd ten opzichte van andere maatschappelijke doelen. In Flevoland liggen veel kansen voor logistiek, maakindustrie, landbouwvernieuwing en energie. Maar deze functies vragen veel van de ruimte, en kunnen ten koste gaan van gezondheid, landschap en woonkwaliteit en daarmee de leefbaarheid beïnvloeden.

Het voorkeursalternatief zou daarom niet alleen moeten sturen op waar economische functies worden toegestaan, maar ook op hoe deze worden ingepast.

Conclusie

Deze afwegingen laten zien dat het formuleren van een voorkeursalternatief méér is dan het kiezen tussen perspectieven. Het vraagt om het maken van keuzes over klimaat, de ruimtelijke verdeling van functies, en de balans tussen economische groei en leefkwaliteit.

Deze keuzes vragen om een duidelijke koers die zowel de positie van Flevoland in Nederland als haar eigen kenmerken en opgaven weerspiegelt.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1800 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright ©

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@antegroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontleen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl